

M. TVLLI CICERONIS

EPISTVLAE

II

EPISTVLAE

AD ATTICVM

Mat. 30

Angus Matheson,
Inter-Honours Latin (1931-32),
Edinburgh University.

~~_____~~

SCRIPTORUM CLASSICORUM
BIBLIOTHECA OXONIENSIS

OXONII
E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO
LONDINI ET NOVI EBORACI
APUD HUMPHREDUM MILFORD

M. TVLLI CICERONIS
EPISTVLAE

VOL. II

EPISTVLAE AD ATTICVM

RECOGNOVIT

BREVIQVE ADNOTATIONE CRITICA INSTRVXIT

LVDOVICVS CLAVDE PVRSER

COLLEGII SANCTAE ET INDIVIDVAE TRINITATIS IVXTA DVBLIN SOCIVS

PARS POSTERIOR

LIBRI IX-XVI

OXONII

E TYPOGRAPHEO CLARENDONIANO

OXONII

Excudebat Horatius Hart

Tyfographus academicus

SIGLA

- C* = margo editionis Cratandrinae (Basileae 1528)
Crat. = lectiones in textu editionis Cratandrinae
Z = codex Tornesianus iam deperditus (vid. Praef.)
Z^l, Z^b, Z^t = codex Tornesianus secundum Lambini et Bosi
et Turnebi testimonia
Lamb. = lectiones in textu editionis Lambiniana vel Lambini
coniecturae
L (marg.) = lectiones Lambini in marg. editionis posterioris
v. c. = lectiones veteris codicis (fortasse *Z*) in margine ed.
Lambiniana posterioris
W = fragmenta codicis Wurceburgensis, saec. ut vid. xi
exeuntis vel xii ineuntis
- M* = codex Mediceus 49. 18, anni 1389
s = codex Vrbinas in bibl. Vaticana 322, saec. xv
 Δ = consensus codicum *M* et *s*
- E* = excerpta Ambrosiana E 14, saec. ut vid. xiv
N = codex Laurentianus ex abbacia Florentina n. 14,
saec. xiv exeuntis vel xv ineuntis
H = codex Landianus in bibl. Placentina 8, eiusdem
aetatis
 π = codex Parisinus in bibl. nationali (Nouv. Fonds 16
248), fere eiusdem aetatis
O = codex Taurinensis i. 5. 34 in bibl. Vniversitatis,
saec. xv
P = codex Parisinus in bibl. nationali 8536, saec. xv
ineuntis
R = codex Parisinus in bibl. nationali 8538, anni 1419
 Σ = consensus codicum ENHOP aut EOR aut ORP

SIGLA

- Rav.* = codex Ravennas in bibl. Classensi, saec. xiii
secundum Mommsenum
Ant. et *F* = codex Antonianus et codex Faerni quibus Malaspina
usus est

- I* = editio Iensoniana princeps (Venetiis 1470)
Rom. = editio Romana princeps (Romae 1470)
Vict. = editio Petri Victori (Venetiis 1534-1537)
Man. = editio Pauli Manuti (Venetiis 1563)

- codic.* = consensus codicum vel omnium vel plurimorum
vett. = editores veteres
vulg. = scriptura in editionibus vulgata

LIBER NONVS
AD ATTICVM

I *Scr. in Formiano prid. Non. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

ETSI cum tu has litteras legeres, putabam fore ut scirem I
iam quid Brundisi actum esset (nam Canusio VIII Kal.
5 profectus erat Gnaeus ; haec autem scribebam pridie Nonas
XIII die post quam ille Canusio moverat), tamen angebar
singularum horarum exspectatione mirabarque nihil adlatum
esse ne rumoris quidem ; nam erat mirum silentium. Sed
haec fortasse *κενόςπονδα* sunt, quae tamen iam sciuntur
10 necesse est ; illud molestum me adhuc investigare non posse 2
ubi P. Lentulus noster sit, ubi Domitius. Quaero autem,
quo facilius scire possim quid acturi sint, iturine ad Pom-
peium et, si sunt, qua quandove ituri sint.

Urbem quidem iam refertam esse optimatium audio,
15 Sositium et Lupum quos Gnaeus noster ante putabat Brun-
disium venturos esse quam se ius dicere. Hinc vero vulgo
vadunt ; etiam M'. Lepidus quocum diem conterere solebam
cras cogitabat. Nos autem in Formiano morabamur, quo 3
citius audiremus ; deinde Arpinum volebamus ; inde iter
20 qua maxime *ἀναπάντητον* esset ad mare superum remotis
sive omnino missis lictoribus. Audio enim bonis viris qui
et runc et saepe antea magno praesidio rei publicae fuerunt
hanc cunctationem nostram non probari multaque *in* me et
severe in conviviis tempestivis quidem disputari.

6 ille] is se *Reid*
de me *coni. Müller*

23 in me *Aldus* : mihi *M Schmidt* : inique

Cedamus igitur et, ut boni cives simus, bellum Italiae terra marique inferamus et odia improborum rursus in nos quae iam extincta erant incendamus et Lucei consilia ac
 4 Theophani persequamur. Nam Scipio vel in Syriam proficiscitur sorte vel cum genero honeste vel Caesarem fugit 5 iratum. Marcelli quidem, nisi gladium Caesaris timuissent, manerent. Appius est eodem in timore et inimicitiarum recentium etiam. Praeter hunc et C. Cassium reliqui legati, Faustus pro quaestore; ego unus cui utrumvis licet. Frater accedit quem socium huius fortunae esse non erat aequum. 10 Cui magis etiam Caesar irascetur, sed impetrare non possum ut maneat. Dabimus hoc Pompeio quod debemus. Nam me quidem alius nemo movet, non sermo bonorum qui nulli sunt, non causa quae acta timide est, agetur improbe. Vni, uni hoc damus ne id quidem roganti nec suam causam, 15 ut ait, agenti sed publicam. Tu quid cogites de transeundo in Epirum scire sane velim.

II *Scr. in Formiano Non. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Etsi Nonis Martiis die tuo, ut opinor, exspectabam epi- 20 stulam a te longiorem, tamen ad eam ipsam brevem quam IIII Nonas ὑπὸ τὴν λῆψιν dedisti rescribendum putavi. Gaudere ais te mansisse me et scribis in sententia te manere. Mihi autem superioribus litteris videbare non dubitare quin cederem ita si et Gnaeus bene comitatus conscendisset et 25 consules transissent. Vtrum hoc tu parum commeministi, an ego non satis intellexi, an mutasti sententiam? Sed aut

7 est *Madvig*; et *codd.* in *Boot*: modo (*sed deletum*) *M* 8
 etiam *Madvig*: et tamen *codd.* 9 licet *Kayser*: liceret *M.* 10
 accedit *C vulg.*: accederet *M*: accedet *Man.*: accesserit *M marg.*
 11 irascetur *M*²: irasceret *M*¹ 12 quod *Schmidt*: quo *M*¹:
 quod *M*² 22 λῆψιν] διάλειψιν *Gurlitt*; *medici enim πυρετὸν*
dicunt διάλειπιν; ΔΙΑΛΗΨ inde *M.*, *sed aliter* 10. 8

ex epistula quam exspecto perspiciam quid sentias aut alias abs te litteras eliciam. Brundisio nihildum erat adlatum.

II a *Scr. in Formiano viii Id. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

5 O rem difficilem planeque perditam ! quam nihil praeter- I
mittis in consilio dando ; quam nihil tamen quod tibi ipsi
placeat explicas ! Non esse me una cum Pompeio gaudes
ac proponis quam sit turpe me adesse cum quid de illo
detrahatur ; nefas esse approbare. Certe ; contra igitur ?
15 'Di' inquis 'averruncent !' Quid ergo fiet si in altero
scelus est, in altero supplicium ? 'Impetrabis' inquis
'a Caesare ut tibi abesse liceat et esse otioso.' Supplicandum
igitur ? Miserum. Quid si non impetraro ? 'Et de tri-
umpho erit' inquis 'integrum.' Quid si hoc ipso premar ?
15 Accipiam ? Quid foedius ? Negem ? Repudiari se totum,
magis etiam quam olim in xxviratu, putabit. Ac solet,
cum se purgat, in me conferre omnem illorum temporum
culpam. Ita me sibi fuisse inimicum ut ne honorem quidem
a se accipere vellem. Quanto nunc hoc idem accipiet aspe-
20 rius ! Tanto scilicet quanto et honos hic illo est amplior
et ipse robustior. Nam quod negas te dubitare quin magna 2
in offensa sim apud Pompeium hoc tempore, non video
causam cur ita sit hoc quidem tempore. Qui enim amisso
Corfinio denique certiore me sui consili fecit, is queretur
25 Brundisium me non venisse cum inter me et Brundisium
Caesar esset ? Deinde etiam scit ἀπαρηγόιστον esse in ea
causa querelam suam. Me putat de municipiorum imbecillitate,
de dilectibus, de pace, de urbe, de pecunia, de
Piceno occupando plus vidisse quam se. Sin cum potuero
30 non venero, tum erit inimicus, quod ego non eo vereor ne
mihi noceat (quid enim faciet ?

20 honos *Wesenberg*, cf. *Neue 'Formenlehre'* i. 169 : honor *codd.*
30 tum *M* : iure *coni.* *Boot* : tum merito *Koch*

Τίς δ' ἐστὶ δούλος τοῦ θανείν ἄφροντις ὄν;),

sed quia ingrati animi crimen horreo. Confido igitur adventum nostrum illi, quoquo tempore fuerit, ut scribis, ἀσμενιστὸν fore. Nam quod ais, si hic temperatius egerit, consideratius consilium te daturum, qui hic potest se gerere 5 non perdit? *Vetant* vita, mores, ante facta, ratio suscepti negoti, socii, vires bonorum aut etiam constantia.

3 Vixdum epistolam tuam legeram cum ad me currens ad illum Postumus Curtius venit nihil nisi classis loquens et exercitus. Eripiebat Hispanias, tenebat Asiam, Siciliam, 10 Africam, Sardiniam, confestim in Graeciam persequebatur. Eundem igitur est, nec tam ut belli quam ut fugae socii simus. Nec enim ferre potero sermones istorum quicumque sunt; non sunt enim certe, ut appellantur, boni. 15 Sed tamen id ipsum scire cupio quid loquantur idque ut exquiras meque certiolem facias te vehementer rogo. Nos adhuc quid Brundisi actum esset plane nesciebamus. Cum sciemus, tum ex re et ex tempore consilium capiemus sed utemur tuo.

III

Scr. in Formiano vii Id. Mart. a. 705 (49).

20

CICERO ATTICO SAL.

1 Domiti filius transiit Formias viii Idus currens ad matrem Neapolim mihique nuntiari iussit patrem ad urbem esse cum de eo curiose quaesisset servus noster Dionysius. Nos autem audieramus eum profectum sive ad Pompeium 25 sive in Hispaniam. Id cuius modi sit scire sane velim.

4 ἀσμενιστὸν (ab ἀσμενίζω) Tyrrell: ἀσμένιστον vulg. tamquam ab ἀσμενος cuius superlativus est ἀσμεναίτατος temperatius Wesenberg: temperantius codd. 6 ante vita addendum *Vetant videtur, quod pro vita con. Boot: sed vita non sollicitandum; cf. Lehmann 'Quaest.' III, qui post constantia addit cogent* 7 socii vires M^2 : issocuu tres M^1 : imbecillitas Schmidt coll. 13. 4. inconstantia Schmidt coll. vii. 5. 4. 18 sed] id est Koch 24 de M^1 : ex M^2 Wesenberg

Nam ad id quod delibero pertinet, si ille certe nusquam discessit, intellegere Gnaeum non esse facilis nobis ex Italia exitus, cum ea tota armis praesidiisque teneatur, hieme praesertim. Nam si commodius anni tempus esset, vel
5 infero mari liceret uti. Nunc nihil potest nisi supero trahere, quod iter interclusum est. Quaeres igitur et de Domitio et de Lentulo.

A Brundisio nulla adhuc fama venerat, et erat hic dies 2
vii Idus quo die suspicabamur aut pridie ad Brundisium
10 venisse Caesarem. Nam Kal. Arpis manserat. Sed si Postumum audire velles, persecuturus erat Gnaeum; transisse enim iam putabat coniectura tempestatum ac dierum. Ego nautas eum non putabam habiturum, ille confidebat et eo magis quod audita naviculariis hominis liberalitas
15 esset. Sed tota res Brundisina quo modo habeat se diutius nescire non possum.

IV *Scr. in Formiano iv Id. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Ego etsi tam diu requiesco quam diu aut ad te scribo 1
20 aut tuas litteras lego, tamen et ipse egeo argumento epistularum et tibi idem accidere certo scio. Quae enim soluto animo familiariter scribi solent ea temporibus his excluduntur, quae autem sunt horum temporum ea iam contrivimus. Sed tamen ne me totum aegritudini dedam, sumpsit mihi
25 quasdam tamquam *θέσεις* quae et *πολιτικαὶ* sunt et temporum horum, ut et abducam animum ab querelis et in eo ipso de quo agitur exercere. Eae sunt huius modi:

Εἰ μενετέον ἐν τῇ πατρίδι τυραννουμένης αὐτῆς. Εἰ παντὶ 2
τρόπῳ τυραννίδος κατάλυσιν πραγματευτέον κἂν μέλλῃ διὰ

6 quo] quod *Rav.* et *om. Rav.* 9 ad Σ: *om. Δ* 20 egeo I: ego *M* 22 ea *Ascensius*: e *M*²: *om. M*¹ 28 τυραννουμένης αὐτῆς ita fere *RP Crat.*: τυραννουμένης δ' αὐτῆς *M*: τυραννουμένη τυραννουμένης δ' αὐτῆς *vett.* 29 πραγματευτέον *C* et ita fere *RP*: πρατέον *M*

τοῦτο περὶ τῶν ὄλων ἢ πόλις κινδυνεύσειν ἢ εὐλαβητέον τὸν καταλύοντα μὴ αὐτὸς αἴρηται. Εἰ πειρατέον ἀρήγειν τῇ πατρίδι τυραννομένη κAIRῶ καὶ λόγῳ μᾶλλον ἢ πολέμῳ. Εἰ πολιτικὸν τὸ ἡσυχάζειν ἀναχωρήσαντά ποι τῆς πατρίδος τυραννομένης ἢ διὰ παντὸς ἰτέον κινδύνου τῆς ἐλευθερίας πέρι. Εἰ 5 πόλεμον ἐπακτέον τῇ χώρᾳ καὶ πολιορκητέον αὐτὴν τυραννομένην. Εἰ καὶ μὴ δοκιμάζοντα τὴν διὰ πολέμου κατάλυσιν τῆς τυραννίδος συναπογραπτέον ὁμως τοῖς ἀρίστοις. Εἰ τοῖς εὐεργέταις καὶ φίλοις συγκινδυνευτέον ἐν τοῖς πολιτικοῖς κἂν μὴ δοκῶσιν εὖ βεβουλευσθαι περὶ τῶν ὄλων. Εἰ ὁ μεγάλα 10 τὴν πατρίδα εὐεργετήσας δι' αὐτὸ δὲ τοῦτο ἀνήκεστα παθὼν καὶ φθονηθεὶς κινδυνεύσειεν ἂν ἐθελοντῆς ὑπὲρ τῆς πατρίδος ἢ ἐφετέον αὐτῷ ἑαυτοῦ ποτε καὶ τῶν οἰκειοτάτων ποιεῖσθαι πρόνοιαν ἀφεμένῳ τὰς πρὸς τοὺς ἰσχύοντας διαπολιτείας.

3 In his ego me consultationibus exercens et disserens in 15 utramque partem tum Graece tum Latine et abduco parumper animum a molestiis et τῶν προῦργον τι delibero. Sed vereor ne tibi ἄκαιρος sim. Si enim recte ambulavit is qui hanc epistulam tulit, in ipsum tuum diem incidit.

V

Scr. in Formiano vi Id. Mart. a. 705 (49).

20

CICERO ATTICO SAL.

I Natali die tuo scripsisti epistulam ad me plenam consili summaeque cum benevolentiae tum etiam prudentiae. Eam mihi Philotimus postridie quam a te acceperat reddidit. Sunt ista quidem quae disputas difficillima, iter ad superum, 25 navigatio infero, discessus Arpinum ne hunc fugisse, mansio Formiis ne obtulisse nos gratulationi videamur, sed

1 ἢ conī. Wesenberg; εἰ M 2 αἴρηται Bosius; ΕΡΡΘΗΤΑΙ M: ἀρθῆται C; ἀρθῆ Malaspina 3 κAIRῶ καὶ λόγῳ Z^bO Crat.: om. Δ 5 ἢ Vict. idemque l. 13; εἰ codd. vulg. 6 αὐτὴν Crat. Lamb.: ταύτην codd. 18 ambulavit I Crat. Lamb.: ambulaverit M Müller 19 incidit Müller 22 Natali secl. Sternkopf

miserius nihil quam ea videre quae tamen iam, inquam, videnda erunt.

Fuit apud me Postumus, scripsi ad te quam gravis. Venit ad me etiam Q. Fufius quo vultu, quo spiritu! pro-
 5 perans Brundisium, scelus accusans Pompei, levitatem et stultitiam senatus. Haec qui in mea villa non feram, Curtium in curia potero ferre? Age, finge me quamvis **2**
 εὐστομάχως, haec ferentem; quid illa 'DIC, M. TVLLI'? quem habebunt exitum? Et omitto causam rei publicae
 10 quam ego amissam puto cum vulneribus suis tum medicamentis iis quae parantur, de Pompeio quid agam? quoi plane (quid enim hoc negem?) suscensui. Semper enim *me* causae eventorum magis movent quam ipsa eventa. Haec igitur mala (quibus maiora esse quae possunt?) con-
 15 siderans vel potius iudicans eius opera accidisse et culpa inimicior eram huic quam ipsi Caesari. Ut maiores nostri funestio-rem diem esse voluerunt Alliensis pugnae quam urbis captae, quod hoc malum ex illo (itaque alter religiosus etiam nunc dies, alter in vulgus ignotus), sic ego decem
 20 annorum peccata recordans in quibus inerat ille etiam annus qui nos hoc *non* defendente, ne dicam gravius, adflixerat praesentisque temporis cognoscens temeritatem, ignaviam, negligentiam suscensebam. Sed ea iam mihi **3**
 exciderunt; beneficia eiusdem cogito, cogito etiam digni-
 25 tatem; intellego serius equidem quam vellem propter epistulas sermonesque Balbi, sed video plane nihil aliud agi, nihil actum ab initio, *nisi* ut hunc occideret. Ego igitur, sicut ille apud Homerum cui et mater et dea dixisset,

1 iam iam *vulg.* 7 Curtium *vulg.*: cur tum *M*¹: cur cum *M*²:
 qui cum *cod. Maffei*anus: *del. Boot* 13 *me add. Casaubon* 17
 Aliensis *Boot, cf. Hertz ad Gell. iv. 9. 6, et Nonium 379. 4* 21
 non *add. Vict.* 27 *nisi add. Wesenberg*: quam *add. vulg.*
 Ego *Rom*: eo *codd.* 28 sicut ille *Schmidt*: si quid *codd.*: si
 quidem *Vrsinus*

Αὐτίκα γάρ τοι ἔπειτα μεθ' Ἑκτορα πότμος ἔτοιμος,
matri ipse respondit,

Αὐτίκα τεθναίην, ἐπεὶ οὐκ ἄρ' ἔμελλον ἑταίρω
κτεινομένῳ ἐπαμῦναι,—

Quid si non ἑταίρω solum sed etiam εὐεργέτη, adde tali 5
viro talem causam agenti?—ego vero haec officia mercanda
vita puto. Optimatibus vero tuis nihil confido, nihil iam
4 ne inservio quidem. Video ut se huic dent, ut daturi sint.
Quicquam tu illa putas fuisse de valetudine decreta municipi-
piorum prae his de victoria gratulationibus? 'Timent' 10
inquires. At ipsi tum se timuisse dicunt. Sed videamus
quid actum sit Brundisi. Ex eo fortasse νέα consilia nascentur
aliaeque litterae.

VI *Scr. in Formiano v Id. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

15

I Nos adhuc Brundisio nihil. Roma scripsit Balbus putare
iam Lentulum consulem tramisise nec eum a minore Balbo
conventum, quod is hoc iam Canusi audisset; inde ad se
eum scripsisse; cohortesque sex quae Albae fuissent ad
Curium via Minucia transisse; id Caesarem ad se scri- 20
psisse et brevi tempore eum ad urbem futurum. Ergo utar
tuo consilio neque me Arpinum hoc tempore abdam, etsi,
Ciceroni meo togam puram quom dare Arpini vellem, hanc
eram ipsam excusationem relicturus ad Caesarem. Sed
fortasse in eo ipso offendetur, cur non Romae potius. Ac 25
tamen si est conveniendus, hic potissimum. Tum reliqua
videbimus, id est et quo et qua et quando.

6 officia mercanda C (cf. Verr. v. 23 vita redimi): officiam (vel affi-
ciam vel efficiam) ei candida codd.: rependenda (vel pensanda) Mad-
vig 12 νέα Tyrrell: ea M¹: mea M²: alia Lamb.: sera Reid 16
putari Orelli 20 via Z Wesenberg: om. M¹: in via M² 25
Ac tamen con. Wesenberg: sectamen M¹: sed tamen vulg.

Domitius, ut audio, in Cosano est et quidem, ut aiunt, 2
paratus ad navigandum, si in Hispaniam, non probo, si ad
Gnaeum, laudo; quovis potius certe quam ut Curtium
videat quem ego patronus aspicere non possum. Quid
5 alios? Sed, opinor, quiescamus, ne nostram culpam
coarguamus qui, dum urbem, id est patriam, amamus dum-
que rem conventuram putamus, ita nos gessimus ut plane
interclusi captique simus.

Scripta iam epistula Capua litterae sunt adlatae hoc 3
10 exemplo: 'Pompeius mare transiit cum omnibus militibus
quos secum habuit. Hic numerus est hominum milia
triginta et consules duo et tribuni pl. et senatores qui
fuerunt cum eo omnes cum uxoribus et liberis. Conscen-
disse dicitur a. d. IIII Nonas Martias. Ex ea die fuere
15 septemtriones venti. Navis quibus usus non est omnis aut
praecidisse aut incendisse dicunt.'

De hac re litterae L. Metello tribuno pl. Capuam adlatae
sunt a Clodia socru quae ipsa transiit. Ante sollicitus 4
eram et angebar, sicut res scilicet ipsa cogebat, quom
20 consilio explicare nihil possem; nunc autem postquam
Pompeius et consules ex Italia exierunt, non angor sed
ardeo dolore,

οὐδέ μοι ἦτορ

ἔμπεδον ἀλλ' ἀλαλύκτῃμαι.

25 Non sum, inquam, mihi crede, mentis compos; tantum mihi
dedecoris admisisse videor. Mene non primum cum
Pompeio qualicumque consilio usus *est*, deinde cum bonis
esse quamvis causa temere instituta? praesertim cum ii ipsi
quorum ego causa timidius me fortunae committebam, uxor,
30 filia, Cicerones pueri me illud sequi mallent, hoc turpe et
me indignum putarent. Nam Quintus quidem frater quic-

8 simus *vett.*: suumus *M*¹ 19, 20 quom . . . possem *C*: om. ex-
plicare nihil *M*¹: quo uti consilio possem *M*² *marg.* 27 usus est
Wesenberg: usus *M*: usus sit *L* (*marg.*): uso *Man.*

2 Sic ergo habeto, salutaris te mihi litteras misisse neque solum has longiores quibus nihil potest esse explicatius, nihil perfectius, sed etiam illas breviores in quibus hoc mihi iucundissimum fuit, consilium factumque nostrum a Sexto probari, pergratumque mihi tu . . . fecisti; a quo et 5 diligere me et quid rectum sit intellegi scio. Longior vero tua epistula non me solum sed meos omnis aegritudine levavit. Itaque utar tuo consilio et ero in Formiano, ne aut ad urbem ἀπάντησις mea animadvertatur aut, si nec hic nec 3 illic eum videro, devitatum se a me putet. Quod autem 10 suades ut ab eo petam ut mihi concedat ut idem tribuam Pompeio quod ipsi tribuerim, id me iam pridem agere intelleges ex litteris Balbi et Oppi quarum exempla tibi misi. Misi etiam Caesaris ad eos sana mente scriptas quo modo in tanta insania. Sin mihi Caesar hoc non concedat, 15 video tibi placere illud, me πολίτευμα de pace suscipere; in quo non extimesco periculum (cum enim tot impendeant, cur non honestissimo deprecisci velim?) sed vereor ne Pompeio quid oneris imponam,

μή μοι γοργείην κεφαλὴν δεινοῖο πελώρου 20

intorqueat. Mirandum enim in modum Gnaeus noster Sullani regni similitudinem concupivit. Εἰδώς σοι λέγω. Nihil ille umquam minus obscure tulit. ‘Cum hocne igitur’ inquires ‘esse vis?’ Beneficium sequor, mihi crede, non causam, ut in Milone, ut in . . . Sed hactenus. ‘Causa 25 4 igitur non bona est?’ Immo optima, sed agetur, memento, foedissime. Primum consilium est suffocare urbem et Italiam fame, deinde agros vastare, urere, pecuniis locupletum non abstinere. Sed cum eadem metuum ab hac

5 in lacuna add. Lehmann fecisti quod me de eius iudicio certio-
et diligere Ant. F Lamb.: om. et M 14 sana vulg.: sane codd.
Schmidt 23 hocne codd., cf. xiii. 16. 2: hocne Madvig ad Fin.
i. 34 25 ut in Milone . . . hactenus] secl. Schütz alii. In lacuna
add. Sex. (i. e. Sestio) Popma. Ante hactenus add. haec Graevius
28 locupletium Lamb., sed cf. vii. 7. 7 29 non add. vulg.

parte, si illum beneficium non sit, rectius putem quidvis domi perpeti. Sed ita meruisse illum de me puto ut ἀχαριστίας crimen subire non audeam, quamquam a te eius quoque rei iusta defensio est explicata.

5 De triumpho tibi adsentior quem quidem totum facile et libenter abiecero. Egregie probo fore ut, dum vagamur, ὁ πλόος ὠραῖος obrepat. ‘Si modo’ inquis ‘satis ille erit firmus.’ Est firmior etiam quam putabamus. De isto licet bene speres. Promitto tibi, si valebit, tegulam illum in
10 Italia nullam relicturum. ‘Tene igitur socio?’ Contra me hercule meum iudicium et contra omnium antiquorum auctoritatem, nec tam ut illa adiuvem quam ut haec ne videam cupio discedere. Noli enim putare tolerabilis horum insanias nec unius modi fore. Etsi quid te horum fugit,
15 legibus, iudiciis, senatu sublato libidines, audacias, sumptus, egestates tot egentissimorum hominum nec privatas posse res nec rem publicam sustinere? Abeamus igitur inde qualibet navigatione; etsi id quidem ut tibi videbitur, sed certe abeamus. Sciemus enim, id quod exspectas, quid
20 Brundisi actum sit.

Bonis viris quod ais probari quae adhuc fecerimus 6 scirique ab iis nos non profectos valde gaudeo, si est nunc ullus gaudendi locus. De Lentulo investigabo diligentius. Id mandavi Philotimo, homini forti ac nimium optimati.

25 Extremum est ut tibi argumentum ad scribendum fortasse iam desit. Nec enim alia de re nunc ulla scribi potest, et de hac quid iam amplius inveniri potest? Sed quoniam et ingenium suppeditat (dico me hercule ut sentio) et amor quo et meum ingenium incitatur, perge, ut facis, et
30 scribe quantum potes.

1 illum *Baiter*: illi *M*¹

cf. ii. 22. 5, v. 5. 2: explicata *M*

M Schmidt coll. § 3 l. 12
iudiciis *add.* iudicibus *Klotz*

22 nos *add.* *Bosius*

4 explicata *codices Mala-pinae vulg.*,

6 vagamur *Malaspina*: agamus

8 putaramus *coni Wesenberg*

15 ante

19 post enim *add.* iam *Wesenberg*

In Epirum quod me non invitas, comitem non molestum, subirascor. Sed vale. Nam ut tibi ambulandum, ungendum, sic mihi dormiendum. Etenim litterae tuae mihi somnum attulerunt.

A.

5

Scr. Romae vi aut v Id. Mart. a. 705 (49).

BALBUS ET OPPIVS S. D. M. CICERONI.

I Nedom hominum humilium, ut nos sumus, sed etiam amplissimorum virorum consilia ex eventu, non ex voluntate a plerisque probari solent. Tamen freti tua humanitate **10** quod verissimum nobis videbitur de eo quod ad nos scripsisti tibi consilium dabimus. Quod si non fuerit prudens, at certe ab optima fide et optimo animo proficiscetur.

Nos si id quod nostro iudicio Caesarem facere oportere **15** existimamus, ut, simul Romam venerit, agat de reconciliatone gratiae suae et Pompei, id eum facturum ex ipso cognovissemus, te hortari *non desineremus* ut velles iis rebus interesse, quo facilius et maiore cum dignitate per te qui utrique es coniunctus res tota confieret, aut si ex contrario **20** putaremus Caesarem id non facturum et etiam velle cum Pompeio bellum gerere sciremus, numquam tibi suaderemus contra hominem optime de te meritum arma ferres, sicuti te semper oravimus ne contra Caesarem pugnares.

2 Sed cum etiam nunc quid facturus Caesar sit magis opinari **25** quam scire *possimus*, non possumus nisi hoc, non videri

7 M. CICERONI *vulg.*: M. Cicero meum *M*¹ 8 Nedom *M* (*marg.*)
in Balbo tolerandum, cf. Hellmuth 'Ueber die Sprache des Balbus' pp.
 43-5: meum *M*¹: nimirum *Hand* sed *fort. secludendum* 18 *te*
hortari non desineremus Madvig: *te hortari desineremus Ascensius*
Crat. Lamb. qui supra (l. 15) dant nos nisi: om. non desineremus
M: ante te add. deberemus Lehmann 21 *etiam ER: te M*¹:
*eum M*²: *del. Orelli* 23 *contra] ut contra L (marg.), sed cf.*
Hellmuth p. 47 *ferre Baiter* 26 *possimus add. Ascen-*
sius: possimus, scribere add. Wesen!erg, sed cf. xiii. 21. 2 et Heidemann
'De verborum ellipsis usu' p. 68

eam tuam esse dignitatem neque fidem omnibus cognitam
 ut contra alterutrum, cum utrique sis maxime necessarius,
 arma feras, et hoc non dubitamus quin Caesar pro sua
 humanitate maxime sit probaturus. Nos tamen, si tibi
 5 videbitur, ad Caesarem scribemus ut nos certiores faciat
 quid *de* hac re acturus sit. A quo si erit nobis rescriptum,
 statim quae sentiemus ad te scribemus et tibi fidem faciemus
 nos ea suadere quae nobis videntur tuae dignitati, non
 Caesaris actioni esse utilissima, et hoc Caesarem pro sua
 10 indulgentia in suos probaturum putamus.

B.

Scr. Romae v aut iv Id. Mart. a. 705 (49).

BALBUS CICERONI IMP. SAL.

S. V. B. *E.* Postea quam litteras communis cum Oppio
 15 ad te dedi, ab Caesare epistulam accepi cuius exemplum
 tibi misi; ex qua perspicere poteris quam cupiat con-
 cordiam *suam* et Pompei reconciliare et quam remotus sit
 ab omni crudelitate; quod eum sentire, ut debeo, valde
 gaudeo. De te et tua fide et pietate idem me hercule, mi
 20 Cicero, sentio quod tu, non posse tuam famam et officium
 sustinere ut contra eum arma feras a quo tantum bene-
 ficium te accepisse praedices. Caesarem hoc idem pro-
 baturum exploratum pro singulari eius humanitate habeo
 eique cumulatissime satis facturum te certo scio cum nul-
 25 lam partem belli contra eum suscipias neque socius eius
 adversariis fueris. Atque hoc non solum in te, tali et tanto
 viro, satis habebit, sed etiam mihi ipse sua concessit volun-
 tate ne in iis castris essem quae contra Lentulum aut

6 de *add. Baiter* 7 quae sentiemus *M*¹; cum sentiamus *M*¹;
 quid sentiamus *Wesenberg* 9 actioni *CM*; rationi *Graevius* 14
 s. v. b. e. *edd.*: sub *M*, cf. viii 11 c 16 qua *Ascensius*; quibus
codd. 17 *suam add. Wesenberg* et *M*²; ut *M*¹ Pompei *M*¹;
 Pompeium *M*² 24 certo *O*¹ *edd. plerique*; certe *M* quod defendit
Neuc 'Formenlehre' ii³. 620 27 voluntate *CM*²; bonitate *M*¹

Pompeium futura essent quorum beneficia maxima haberem, sibi que satis esse dixit si togatus urbana officia sibi praestitisset quae etiam illis, si vellem, praestare possem. Itaque nunc Romae omnia negotia Lentuli procuro sustineo meumque officium, fidem, pietatem iis praesto. Sed 5 me hercule rursus iam abiectam compositionis spem non desperatissimam esse puto, quoniam Caesar est ea mente quam optare debemus.

Hac re mihi placet, si tibi videtur, te ad eum scribere et ab eo praesidium petere, ut petisti a Pompeio me 10 quidem adprobante temporibus Milonianis. Praestabo, si Caesarem bene novi, eum prius tuae dignitatis quam suae utilitatis rationem habiturum.

3 Haec quam prudenter tibi scribam nescio, sed illud certe scio, me ab singulari amore ac benevolentia quaecumque 15 scribo tibi scribere, quod te (ita incolumi Caesare moriar!) tanti facio ut paucos aequae ac te caros habeam. De hac re cum aliquid constitueris, velim mihi scribas. Nam non mediocriter laboro *ut* utrique, ut vis, tuam benevolentiam praestare possis quam me hercule te praestaturum confido. 20 Fac valeas.

C.

Scr. in itinere circ. Non. Mart.

CAESAR OPPIO CORNELIO SAL.

1 Gaudeo me hercule vos significare litteris quam valde 25 probetis ea quae apud Corfinium sunt gesta. Consilio vestro utar libenter et hoc libentius quod mea sponte facere constitueram ut quam lenissimum me praeberem et Pompeium darem operam ut reconciliarem. Temptemus hoc modo si possimus omnium voluntates recipere et diuturna 30

4 propter iis (l. 5) nomen proprium (velut Marcelli) addendum ante sustineo suspicatur Reid 8 quam M: qua vulg. 10 petisti vulg. 19 ut add. edd.: om. codd. 22 exemplum huius epistulae in Petrarcae 'Vita Caesaris' inventur 30 possimus Lamb. Petrarca: possumus codd.

victoria uti, quoniam reliqui crudelitate odium effugere non potuerunt neque victoriam diutius tenere praeter unum L. Sullam quem imitaturus non sum. Haec nova sit ratio vincendi ut misericordia et liberalitate nos muniamus. Id 5 quem ad modum fieri possit non nulla mi in mentem veniunt et multa reperiri possunt. De his rebus rogo vos ut cogitationem suscipiatis.

N. Magium Pompei praefectum deprehendi. Scilicet 2 meo instituto usus sum et eum statim missum feci. Iam 10 duo praefecti fabrum Pompei in meam potestatem venerunt et a me missi sunt. Si volent grati esse, debebunt Pompeium hortari ut malit mihi esse amicus quam iis qui et illi et mihi semper fuerunt inimicissimi, quorum artificiis effectum est ut res publica in hunc statum perveniret.

15 **VIII** *Scr. in Formiano prid. Id. Mart. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Cenantibus 11 Idus nobis ac noctu quidem Staius a te 1 epistulam brevem attulit. De L. Torquato quod quaeris, non modo Lucius sed etiam Aulus profectus est, . . . alter 20 multos. De Reatinorum corona quod scribis, moleste fero in agro Sabino sementem fieri proscriptionis. Senatores multos esse Romae nos quoque audieramus. Ecquid potes dicere cur exierint? In his locis opinio est coniectura magis quam 2 nuntio aut litteris Caesarem Formiis a. d. xi Kal. Aprilis 25 fore. Hic ego vellem habere Homeri illam Minervam simulatam Mentori cui dicerem,

Μέντορ, πῶς τ' ἄρ' ἴω, πῶς τ' ἄρ' προσπτεύξομαι αὐτόν;

8 N.] *ERM Petrarca, cf. 13. 8, 13 A 1, et Plut. Pomp. 63: Cn. Os*
 10 *fabrum M: partium E: ORI Petrarca, cf. Lehmann 'Att.' 166-7*
et Schmidt in 'Rhein. Mus.' (1897) 149-51 17 11 Z¹ Ant. M², cf.
 vi. 8. 1 (Z), *Fam. xiv. 4. 3 Mommsen in C.I.L. i. p. 561: H. d. M¹:*
 prid. *vulg.* 18 quod quaeris *CE Ant.:* quod modo quaeris *Δ*
 19 *ante alter amissum esse videtur alter duos aliquos dies abest vel*
simile quid: ante multo Reid 26 adsimulatam Reid

Nullam rem umquam difficiliorem cogitavi, sed cogito tamen nec ero, ut in malis, imparatus. Sed cura ut valeas. Puto enim diem tuum heri fuisse.

IX *Scr. in Formiano xvi K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

5

I Tris epistulas tuas accepi postridie Idus. Erant autem III, III, pridie Idus datae. Igitur antiquissimae cuique primum respondebo. Adsentio tibi, ut in Formiano potissimum commorer, etiam de supero mari, †plaboque†, ut antea ad te scripsi, ecquonam modo possim voluntate eius **10** nullam rei publicae partem attingere. Quod laudas quia oblivisci me scripsi ante facta et delicta nostri amici, ego vero ita facio. Quin ea ipsa, quae a te commemorantur, secus ab eo in me ipsum facta esse non memini. Tanto plus apud me valere benefici gratiam quam iniuriae dolorem **15** volo. Faciamus igitur, ut censes, conligamusque nos. Σοφιστεύω enim simul ut rus decurro atque in decursu θέσεις meas commentari non desino. Sed sunt quaedam earum perdifficiles ad iudicandum. De optimatibus sit sane ita ut vis; sed nosti illud ‘Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ.’ **20**

Titini filius apud Caesarem est. Quōd autem quasi vereri videris ne mihi tua consilia displiceant, me vero nihil delectat aliud nisi consilium et litterae tuae. Qua re fac, ut ostendis, ne destiteris ad me quicquid tibi in mentem venerit scribere. Mihi nihil potest esse gratius. **25**

2 Venio ad alteram nunc epistulam. Recte non credis de numero militum; ipso dimidio plus scripsit Clodia. Falsum etiam de corruptis navibus. Quod consulem laudas, ego

8 Adsentio *M vulg.*, cf. ad vii. 3. 3: Adsentior *Baiter* 9 per-
labor *I*: temptaboque *Nipperdey*: palpaboque *Bosius*: fort. perlabo-
roque 13 commemorantur secus... facta esse, non memini
Wesenberg 16 Σοφιστεύω *Bosius*: festivo *MZ* 17 atque in
decursu *Z (teste Baitero)*: atque cursu *M* 28 consulem *M¹C*:
consules *vulg.*

quoque animum laudo sed consilium reprehendo ; dispersu enim illorum actio de pace sublata est quam quidem ego meditabar. Itaque postea Demetri librum de concordia tibi remisi et Philotimo dedi. Nec vero dubito quin exitio
 5 sum bellum impendat cuius initium ducetur a fame. Et me tamen doleo non interesse huic bello ! In quo tanta vis sceleris futura est ut, cum parentis non alere nefarium sit, nostri principes antiquissimam et sanctissimam parentem, patriam, fame necandam putent. Atque
 10 hoc non opinione timeo sed interfui sermonibus. Omnis haec classis Alexandria, Colchis, Tyro, Sidone, Arado, Cypro, Pamphylia, Lycia, Rhodo, Chio, Byzantio, Lesbo, Zmyrna, Mileto, Coe ad intercludendos commeatus Italiae et ad occupandas frumentarias provincias comparatur. At
 15 quam veniet iratus ! et iis quidem maxime qui eum maxime salvum volebant, quasi relictus ab iis quos reliquit. Itaque mihi dubitanti quid me facere par sit, permagnum pondus adfert benevolentia erga illum ; qua dempta perire melius esset in patria quam patriam servando evertere. De septem-
 20 trione plane ita est. Metuo ne vexetur Epirus ; sed quem tu locum Graeciae non direptum iri putas ? Praedicat enim palam et militibus ostendit se largitione ipsa superiorem quam hunc fore. Illud me praeclare admones, cum illum videro, ne nimis indulgenter et ut cum gravitate potius
 25 loquar. Plane sic faciendum. Arpinum, cum eum con- venero, cogito, ne forte aut absim cum veniet aut cursem huc illuc via deterrima. Bibulum, ut scribis, audio venisse et redisse pridie Idus.

Philotimum, ut ais in epistula tertia, exspectabas. At ille
 30 Idibus a me profectus est. Eo serius ad tuam illam epistulam quod ego statim rescripseram redditae sunt meae litterae. De Domitio, ut scribis, ita opinor esse, ut et in

r dispersione *FI* : discessu *Man.* : digressu *Wesenberg* 27
 teterrima v. c. *Wesenberg* 29 ais in *Wesenberg* : aliis *M*¹ : ais *M*²

Cosano sit et consilium eius ignoretur. Iste omnium turpissimus et sordidissimus qui consularia comitia a praetore ait haberi posse est ille idem qui semper in re publica fuit. Itaque nimirum hoc illud est quod Caesar scribit in ea epistula cuius exemplum ad te misi, se velle uti ‘consilio’ 5 meo (age, esto; hoc commune est), ‘gratia’ (ineptum id quidem sed, puto, hoc simulat ad quasdam senatorum sententias), ‘dignitate’ (fortasse sententia consulari). Illud extremum est, ‘ope omnium rerum.’ Id ego suspicari coepi tum ex tuis litteris aut hoc ipsum esse aut non multo 10 secus. Nam permagni eius interest rem ad interregnum non venire. Id adsequitur, si per praetorem consules creantur. Nos autem in libris habemus non modo consules a praetore sed ne praetores quidem creari ius esse idque factum esse numquam; consules eo non esse ius quod 15 maius imperium a minore rogari non sit ius, praetores autem quod ita rogentur ut conlegae consulibus sint quorum est maius imperium. Aberit non longe quin hoc a me decerni velit neque sit contentus Galba, Scaevola, Cassio, Antonio,

20

Τότε μοι χάνοι εὐρέϊα χθών!

4 Sed quanta tempestas impendeat vides. Qui transierint senatores scribam ad te cum certum habebo. De re frumentaria recte intellegis quae nullo modo administrari sine vectigalibus potest; nec sine causa et eos qui circum illum 25 sunt omnia postulantis et bellum nefarium times. Trebatium nostrum, etsi, ut scribis, nihil bene sperat, tamen videre sane velim. Quem fac hortaris ut properet; opportune enim ad me ante adventum Caesaris venerit. De Lanuvino, statim ut audivi Phameam mortuum, optavi, 30 si modo esset futura res publica, ut id aliquis emeret

3 ille idem *Orelli*: ille *M*¹ (cum idem *superscr. ab M*²): idem *Rom.*: ille quidem *Bosius* 8 sententiae *vett.* consulari *Corradus*: -aris *M vett* 31 emeret *I Cat. Lamb.*: om. *M*

meorum neque tamen de te qui maxime meus *es* cogitavi. Sciebam enim te 'quoto anno' et 'quantum in solo' solere quaerere neque solum Romae sed etiam Deli tuum *διάγραμμα* videram. Verum tamen ego illud, quamquam est
 5 bellum, minoris aestimo quam aestimabatur Marcellino consule, cum ego istos hortulos propter domum antiquam *quam* tum habebam iucundiores mihi fore putabam et minore impensa quam si Tusculanum refecissem. Volui HS. Q. Egi per †predum ille daret tanti quom† haberet
 10 venale. Noluit. Sed nunc omnia ista iacere puto propter nummorum caritatem. Mihi quidem erit aptissimum vel nobis potius si tu emeris; sed eius demencias cave contemnas. Valde est venustum. Quamquam mihi ista omnia iam addicta vastitati videntur.
 15 Respondi epistulis tribus sed exspecto alias; nam me adhuc tuae litterae sustentarunt. D. Liberalibus.

X *Scr. in Formiano xv K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Nihil habebam quod scriberem. Neque enim novi quic- I
 20 quam audieram et ad tuas omnis rescripseram pridie. Sed cum me aegritudo non solum somno privaret verum ne vigilare quidem sine summo dolore pateretur, tecum ut quasi loquerer, in quo uno acquiesco, hoc nescio quid nullo argumento proposito scribere institui.

1 *es add. Lamb.* 2 Sciebam *Z^b Corradus*: scribam *M* 3
 Deli tuum *C*: delituum *RP*: delitium *M* *διάγραμμα Malaspina*:
 digamma *codd.* 6 antiquam quam *Rom. I*: antiquam *M*: Anti,
 quam *edd.* 9 HS. Q (= quingentis millibus) *Vict., cf. 13. 6, Priscian.*
 ii. 407. 24 (*ed. Keil*), *Mommsen in 'Hermes'* iii. 467, vii. 366: HS. D
Pius ex codd. suis: NSQ *M* per praedem illi dare tanti quom
Gurlitt cui dux fuit Marshall: per . . . (*nomen viri excidit*) praedium ut
 ille venderet Anti quom *coni. Wesenberg* 12 eius demencias (*vel*
 eiusdem amentias) *codd.*: eius modi demencias *Rcid*: eiusdem Antias
Lehmann 15 alias *M²*: tuas *M¹*: alias tuas *coni. Wesenberg*

2 Amens mihi fuisse videor a principio et me una haec res torquet quod non omnibus in rebus labentem vel potius ruentem Pompeium tamquam unus manipularis secutus sim. Vidi hominem XIII K. Febr. plenum formidinis. Illo ipso die sensi quid ageret. Numquam mihi postea placuit nec 5 umquam aliud in alio peccare destitit. Nihil interim ad me scribere, nihil nisi fugam cogitare. Quid quaeris? sicut ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς alienant immundae, insulsae, indecorae, sic me illius fugae neglegentiaeque deformitas avertit ab amore. Nihil enim dignum faciebat qua re eius fugae comitem me 10 adiungerem. Nunc emergit amor, nunc desiderium ferre non possum, nunc mihi nihil libri, nihil litterae, nihil doctrina prodest. Ita dies et noctes tamquam avis illa mare prospecto evolare cupio. Do, do poenas temeritatis meae. Etsi quae fuit illa temeritas? quid feci non consideratis- 15 sime? Si enim nihil praeter fugam quaeretur, fugissem libentissime, sed genus belli crudelissimi et maximi quod nondum vident homines quale futurum sit perhorruī. Quae minae municipiis, quae nominatim viris bonis, quae denique omnibus qui remansissent! quam crebro illud ‘Sulla potuit, 20 ego non potero?’ Mihi autem haeserunt illa. Male Tarquinius qui Porsenam, qui Octavium Mamilium contra patriam, impie Coriolanus qui auxilium petiit a Volscis, recte Themistocles qui mori maluit, nefarius Hippias Pistrati filius qui in Marathonia pugna cecidit arma contra 25 patriam ferens. At Sulla, at Marius, at Cinna recte, immo iure fortasse; sed quid eorum victoria crudelius, quid funestius? Huius belli genus fugi et eo magis quod cru-

6 in] ex *Ernesti* 8 alienant . . . sic] *Vict.*, *idemque Schmidt* sed is alienantur (*sc. ab amatoribus*): alienantur immunde insulis unde decore fit sic *M*: alienamur si quid immunde insulse indecore fit, sic *Madvig*: alienant viros immundae insulsae indecorae sic, sic *Tyrrell* 22 Porsenam *vulg.*: Porsinam *M*. Ante contra *add.* concitavit *Lehmann*, sed *cf. v. 17. 3 et Heidemann* ‘*De verborum ellipsis usu*’ p. 92 23 qui *add. vulg.*

deliora etiam cogitari et parari videbam. Me quem non nulli conservatorem istius urbis, quem parentem esse dixerunt Getarum et Armeniorum et Colchorum copias ad eam adducere? me meis civibus famem, vastitatem inferre Italiae? Hunc primum mortalem esse, deinde etiam multis modis posse extinguere cogitabam, urbem autem et populum nostrum servandum ad immortalitatem, quantum in nobis esset, putabam, et tamen spes quaedam me sustentabat fore ut aliquid conveniret potius quam aut hic tantum sceleris aut ille tantum flagiti admitteret. Alia res nunc tota est, alia mens mea. Sol, ut est in tua quadam epistula, excidisse mihi e mundo videtur. Vt aegroto, dum anima est, spes esse dicitur, sic ego, quoad Pompeius in Italia fuit, sperare non destiti. Haec, haec me fefellerunt et, ut verum loquar, aetas iam a diuturnis laboribus devexa ad otium domesticarum me rerum delectatione mollivit. Nunc si vel periculose experiendum erit, experiar certe ut hinc avolem. Ante oportuit fortasse; sed ea quae scripsisti me tardarunt et auctoritas maxime tua. Nam cum ad hunc locum venissem, evolvi volumen epistularum tuarum quod ego *sub* signo habeo servoque diligentissime. Erat igitur in ea quam x K. Febr. dederas, hoc modo, 'Sed videamus et Gnaeus quid agat et illius rationes quorsum fluant. Quod si iste Italiam relinquet, faciet omnino male et, ut ego existimo, ἀλογίστως, sed tum demum consilia nostra commutanda erunt.' Hoc scribis post diem quartum quam ab urbe discessimus. Deinde viii K. Febr., 'Tantum modo Gnaeus noster ne, ut urbem ἀλογίστως reliquit, sic Italiam relinquat.' Eodem die das alteras litteras quibus mihi consulenti planissime respondes. Est enim sic, 'Sed venio

8 me sustentabat *L* (*marg.*) *Boot*: me obtentabat *codd.* *Schmidt* (*simili sensu ac sustentabat*): mi ostentabat (*cum* spes se quaedam) *coni.* *Lamb.*: me oblectabat *Moser* 14 Haec, haec *EOZ*^b: haec *M* 16, 17 si vel periculose *Lamb.*: sive periculose *EORZ*^l: sive periculo *M* 18 scripsisti *M*: scripsi *Gracvius ex codicibus Balliolensi et Helmstadtensi* 21 *sub add. vett.*

ad consultationem tuam. Si Gnaeus Italia cedit, in urbem redeundum puto; quae enim finis peregrinationis? Hoc mihi plane haesit, et nunc ita video infinitum bellum iunctum miserrima fuga quam tu peregrinationem ἵποκορίζῃ.

- 5 Sequitur χρησμός VI K. Februarias, ‘Ego si Pompeius 5 manet in Italia nec res ad pactionem venit, longius bellum puto fore; sin Italiam relinquit, ad posterum bellum ἄσπονδον strui existimo.’ Huius igitur belli ego particeps et socius et adiutor esse cogor quod et ἄσπονδον est et cum civibus? Deinde VII Idus Febr., cum iam plura audires de Pompei 10 consilio, concludis epistulam quandam hoc modo, ‘Ego quidem tibi non sim auctor, si Pompeius Italiam relinquit, te quoque profugere. Summo enim periculo facies nec rei publicae proderis; quōi quidem posterius poteris prodesse, si manseris.’ Quem φιλόπατριν ac πολιτικὸν hominis pru- 15 dentis et amici tali admonitu non moveret auctoritas?
- 6 Deinceps III Idus Febr. iterum mihi respondes consulenti sic, ‘Quod quaeris a me fugamne defendam an moram utiliorem putem, ego vero in praesentia subitum discessum et praecipitem profectionem cum tibi tum ipsi Gnaeo in- 20 utilem et periculosam puto et satius esse existimo vos dispartitos et in speculis esse; sed medius fidius turpe nobis puto esse de fuga cogitare.’ Hoc turpe Gnaeus noster biennio ante cogitavit. Ita sullaturit animus eius et proscripturit iam diu. Inde, ut opinor, cum tu ad me quaedam 25 γενικώτερον scripsisses et ego mihi a te [quaedam] significari putassem ut Italia cederem, detestaris hoc diligenter XI K. Mart., ‘Ego vero nulla epistula significavi, si Gnaeus Italia cederet, ut tu una cederes, aut si significavi, non dico fui

9 et add. *Ascensius* 12 sum *Ascensius* 18,19 fugamne . . . putem] Ita *Otto Müller*; fugamne fidam (*corr. ex fedam*) an moram defendam utiliore putem *M*: fugamne suadeam an moram defendam utilioreque putem *Klotz*: fugamne foedam an moram desidem utiliore putem *Man.* 21, 22 vos dispartitos *Rom. vulg.*: eos (vos *M*²) dispartim eos *M* 26 quaedam *del. Schütz* 29 si add. *vulg.*

inconstans sed demens.' In eadem epistula alio loco,
 'Nihil relinquitur nisi fuga, cui te socium nequiquam puto
 esse oportere nec umquam putavi.' Totam autem hanc 7
 deliberationem evolvis accuratius in litteris VIII Kal. Mart.
 5 datis, 'Si M'. Lepidus et L. Volcacijs remanent, manendum
 puto, ita ut, si salvus sit Pompeius et constiterit alicubi,
 hanc *νέκυιαν* relinquas et te in certamine vinci cum illo
 facilius patiaris quam cum hoc in ea quae perspicitur futura
 colluvie regnare.' Multa disputas huic sententiae conve-
 10 nientia. Inde ad extremum, 'Quid si' inquis 'Lepidus et
 Volcacijs discedunt? Plane *ἀπορῶ*. Quod evenerit igitur
 et quod egeris id *στερκτέον* putabo.' Si tum dubitaras, nunc
 certe non dubitas istis manentibus. Deinde in ipsa fuga 8
 v Kal. Martias, 'Interea non dubito quin in Formiano
 15 mansurus sis. Commodissime enim *τὸ μέλλον* ibi *καρὰ-
 δοκῆσεις*.' Atque K. Mart., cum ille quintum iam diem
 Brundisi esset, 'Tum poterimus deliberare non scilicet
 integra re sed certe minus infracta quam si una proieceris
 te.' Deinde III Non. Martias, *ὑπὸ τὴν λήψιν* cum breviter
 20 scriberes, tamen ponis hoc, 'Cras scribam plura et ad
 omnia; hoc tamen dicam, non paenitere me consili de tua
 mansione, et quamquam magna sollicitudine, tamen quia
 minus mali puto esse quam in illa profectioe, maneo in
 sententia et gaudeo te mansisse.' Cum vero iam angerer 9
 25 et timerem ne quid a me dedecoris esset admissum, III
 Nonas Mart., 'Tamen te non esse una cum Pompeio non
 fero moleste. Postea, si opus fuerit, non erit difficile, et
 illi, quoquo tempore fiet, erit *ἀσμενιστόν*; sed hoc ita dico
 si hic qua ratione initium fecit eadem cetera aget, sincere,
 30 temperate, prudenter. Valde videro et consideratius utili-

12 dubitaras *Bosius*: -ares *M*: -abas *Ernesti* 16 Atque *Wesen-*
berg: ad *M*: fort. a. d. II 19 III *M*²: illi *M*¹ *ὑπὸ τὴν λήψιν*
Vict.: ὙΠΟΤΠΑΠΨΙΝ *M*: ὑπογραφὴν *C*: διάλειψιν *Gurlitt coll.* 2. 1
 28 ἀσμενιστόν *Tyrrell ad 2 A 3*: ἀσμένιστον *vulg.*

10 tati nostrae consuluerō.' VII Idus Martias scribis Peducaeo quoque nostro probari quod quierim, cuius auctoritas multum apud me valet. His ego tuis scriptis me consolor ut nihil a me adhuc delictum putem. Tu modo auctoritatem tuam defendito; adversus me nihil opus est sed consciis 5 egeo aliis. Ego si nihil peccavi, reliqua tuebor. Ad ea tute hortare et me omnino tua cogitatione adiuva. Hic nihildum de reditu Caesaris audiebatur. Ego his litteris hoc tamen profeci, perlegi omnis tuas et in eo acquievi.

XI

Scr. in Formiano xiii K. Apr. a. 705 (49).

10

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Lentulum nostrum scis Puteolis esse? Quod cum e viatore quodam esset auditum qui se diceret eum in Appia, cum is paulum lecticam aperuisset, cognosse, etsi vix veri simile *est*, misi tamen Puteolos pueros qui pervestigarent 15 et ad eum litteras. Inventus est vix in hortis suis *se* occultans litterasque mihi remisit mirifice gratias agens Caesari; de suo autem consilio C. Caesio mandata ad me dedisse. Eum ego hodie expectabam, id est XIII K. Aprilis.
- 2 Venit etiam ad me Matius Quinquatribus, homo me her- 20 cule, ut mihi visus est, temperatus et prudens; existimatus quidem est semper auctor oti. Quam ille hoc non probare mihi quidem visus est, quam illam *ρέκλια*, ut tu appellas, timere! Huic ego in multo sermone epistulam ad me Caesaris ostendi, eam cuius exemplum ad te antea misi, 25 rogavique ut interpretaretur quid esset quod ille scriberet 'consilio meo se uti velle, gratia, dignitate, ope rerum omnium.' Respondit se non dubitare quin et opem et gratiam meam ille ad pacificationem quaereret. Vtinam aliquod

15 *est add. Reid ad Acad. ii. 3*   16 suis *se vulg. : sues M*   18
 Caesio *Schmidt, cf. ad 13. 7 : Cetio M : Caecio Man,*   19 XIII
 Bosius : XIII M   22 haec *vett. Wescenberg*

in hac miseria rei publicae πολιτικὸν opus efficere et navare mihi liceat! Matus quidem et illum in ea sententia esse confidebat et se auctorem fore pollicebatur.

Pridie autem apud me Crassipes fuerat qui se pridie **3**
 5 Non. Martias Brundisio profectum atque ibi Pompeium
 reliquisse dicebat, quod etiam qui VIII Idus illinc profecti
 erant nuntiabant; illa vero omnes in quibus etiam Cras-
 sipes qui *pro* prudentia potuit attendere, sermones minacis,
 inimicos optimatum, municipiorum hostis, meras proscri-
 10 ptiones, meros Sullas; quae Luceium loqui, quae totam Grae-
 ciam, quae vero Theophanem! Et tamen omnis spes salutis **4**
 in illis est et ego excubo animo nec partem ullam capio
 quietis et, ut has pestis effugiam, cum dissimillimis nostri esse
 cupio! Quid enim tu illic Scipionem, quid Faustum, quid
 15 Libonem praetermissurum sceleris putas quorum creditores
 convenire dicuntur? quid eos autem, cum vicerint, in civis
 effecturos? quam vero μικροψυχίαν Gnaei nostri esse?
 Nuntiant Aegyptum et Arabiam εὐδαίμονα et Μεσοποταμίαν
 cogitare, iam Hispaniam abiecisse. Monstra narrant; quae
 20 falsa esse possunt sed certe et haec perdita sunt et illa
 non salutaria. Tuas litteras iam desidero. Post fugam
 nostram numquam iam tantum earum intervallum fuit.
 Misi ad te exemplum litterarum mearum ad Caesarem
 quibus me aliquid profecturum puto.

7 illa *M* (sc. sermones minacis nuntiant): illinc conl. Kayser 8
 qui pro prudentia potuit attendere Madvig Lehmann (sed is pro sua
 prud.): qui prudentia potius attendere *M*: qui prudentiam potius
 ostenderet conl. Boot 18 et Μεσοποταμίαν v. c. *P* codices Bosi Crat.
 (sed is et Mesopotamiam): om. *R* et Δ 19 iam Wesenberg: in *M*:
 Italiam et Schmidt: in transponendum ante Aegyptum (l. 18) suspi-
 catur Reid 22 iam tantum Muretus: iam nostrum codd.: tam
 longum Corradus

A.

Scr. in Formiano xiv K. Apr. a. 705 (49).

CICERO IMP. S. D. CAESARI IMP.

1 Vt legi tuas litteras quas a Furnio nostro acceperam
 quibus mecum agebas ut ad urbem essem, te velle uti 5
 'consilio et dignitate mea' minus sum admiratus; de
 'gratia' et de 'ope' quid significares mecum ipse quae-
 rebam, spe tamen deducebar ad eam cogitationem ut te
 pro tua admirabili ac singulari sapientia de otio, de pace,
 de concordia civium agi velle arbitrarer, et ad eam rationem 10
 existimabam satis aptam esse et naturam et personam
 2 meam. Quod si ita est et si qua de Pompeio nostro tuendo
 et tibi ac rei publicae reconciliando cura te attingit, magis
 idoneum quam ego sum ad eam causam profecto reperies
 neminem qui et illi semper et senatui cum primum potui 15
 pacis auctor fui nec sumptis armis belli ullam partem attingi
 iudicavique eo bello te violari contra cuius honorem populi
 Romani beneficio concessum inimici atque invidi niteren-
 tur. Sed ut eo tempore non modo ipse fautor dignitatis
 tuae fui verum etiam ceteris auctor ad te adiuvandum, 20
 sic me nunc Pompei dignitas vehementer movet. Aliquot
 enim sunt anni cum vos duo delegi quos praecipue colerem
 3 et quibus essem, sicut sum, amicissimus. Quam ob rem
 a te peto vel potius omnibus te precibus oro et obtestor
 ut in tuis maximis curis aliquid impertias temporis huic 25
 quoque cogitationi ut tuo beneficio bonus vir, gratus, pius
 denique esse in maximi benefici memoria possim. Quae
 si tantum ad me ipsum pertinerent, sperarem me a te
 tamen impetraturum, sed, ut arbitror, et ad tuam fidem
 et ad rem publicam pertinet me et pacis et utriusque ve- 30

19 fautor *Bosius*: auctor *codd.*: adiutor *Vrsinus* 30 et pacis]
 ut pacis *con. Müller*: e paucis *Bosius* et] et ad *Bosius*

strum . . . et ad civium concordiam per te quam accommodatissimum conservari. Ego cum antea tibi de Lentulo gratias egissem, cum ei saluti qui mihi fuerat fuisses, tamen lectis eius litteris quas ad me gratissimo animo de tua
 5 liberalitate beneficioque misit, teandem me salutem a te accepisset quam ille. In quem si me intellegis esse gratum, cura, obsecro, ut etiam in Pompeium esse possim.

XII   *Scr. in Formiano xiii K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

10 Legeram tuas litteras XIII K., cum mihi epistula adfertur I
 a Lepta circumvallatum esse Pompeium, ratibus etiam exitus portus teneri. Non medius fidius prae lacrimis possum reliqua nec cogitare nec scribere. Misi ad te exemplum. Miseros nos! cur non omnes fatum illius una exsecuti
 15 sumus? Ecce autem a Matio et Trebatio eadem, quibus Menturnis obvii Caesaris tabellarii. Torqueor infelix, ut iam illum Mucianum exitum exoptem. At quam honesta, at quam expedita tua consilia, quam evigilata tuis cogitationibus, qua itineris, qua navigationis, qua congressus ser-
 20 monisque cum Caesare! Omnia cum honesta tum cauta. In Epirum vero invitatio quam suavis, quam liberalis, quam fraterna!

De Dionysio sum admiratus qui apud me honoratior fuit 2
 quam apud Scipionem Panaetius; a quo impurissime haec
 25 nostra fortuna despecta est. Odi hominem et odero; utinam ulcisci possem! Sed illum ulciscuntur mores sui.

Tu, quaeso, nunc vel maxime quid agendum nobis sit 3
 cogita. Populi Romani exercitus Cn. Pompeium circum-
 sedet, fossa et vallo saeptum tenet, fuga prohibet; nos

1 *post vestrum add. amicum et ad vestram Lehmann*   3 *cum]*
 quod *coni. Lamb. sed cf. Fam. xiii. 24. 2*   tamen *O²Ms: tum*
EO¹RL (marg.)   5 *me]* mihi videor *Klotz Schmidt*   6 *post*
 accepisse *add. putavi vet.*   28 *circumsedet Baifer: circumset et M:*
 circumsidet *M (marg.) Boot*

vivimus, et stat urbs ista, praetores ius dicunt, aediles ludos parant, viri boni usuras perscribunt, ego ipse sedeo! Coner illuc ire ut insanus, implorare fidem municipiorum? Boni non sequentur, leves inridebunt, rerum novarum cupidi, 4 victores praesertim et armati, vim et manus adferent. Quid 5 censes igitur? ecquidnam est tui consili ^{†ad†} finis huius miserrimae vitae? Nunc doleo, nunc torqueor, cum quodam aut sapiens videor quod una non ierim aut felix fuisse. Mihi contra. Numquam enim illius victoriae socius esse volui, calamitatis malletm fuisse. Quid ego nunc tuas lit- 10 teras, quid tuam prudentiam aut benevolentiam implorem? Actum est; nulla re iam possum iuvari qui ne quod optem quidem iam habeo nisi ut aliqua inimici misericordia liberemur.

XIII

Scr. in Formiano ix K. Apr. a. 705 (49).

15

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Οὐκ ἔστ' ἔτυμος λόγος, ut opinor, ille de ratibus. Quid enim esset quod Dolabella iis litteris quas III Idus Martias a Brundisio dedit hanc quasi *ἐνήμερίαν* Caesaris scriberet, Pompeium in fuga esse eumque primo vento navigaturum? 20 Quod valde discrepat ab iis epistulis quarum exempla antea ad te misi. Hic quidem mera scelera loquuntur; sed non erat nec recentior auctor nec huius quidem rei melior Dolabella.
- 2 Tuas XI K. accepi litteras quibus omnia consilia differs 25 in id tempus cum scierimus quid actum sit. Et certe ita est, nec interim potest quicquam non modo statui sed

4 sequentur *M*: consequentur *C* 6 ad] qui *vel* quae *Schmidt*:
 an *Starker*: ut *coni. Müller*: adest *Reid* finis *M*¹: finem *FI*
vulg. 7 quoidam *Klotz* (*sed is* cuidam): quidam *M*¹: quidem
*M*²: quibusdam *Vict.* 10 fuissem *Baiter* 18 esset *coni.*
Wesenberg: est *M* 19 quasi *ἐνήμε.* *L(marg.)*: *ἐνήμε.* quasi *codd.*

ne cogitari quidem. Quamquam hae me litterae Dola-
bellae iubent ad pristinas cogitationes reverti. Fuit enim
pridie Quinquatrus egregia tempestas ; qua ego illum usum
puto.

5 *Συναγωγὴ* consiliorum tuorum non est a me conlecta 3
ad querelam sed magis ad consolationem meam. Nec
enim me tam haec mala angebant quam suspicio culpae ac
temeritatis meae. Eam nullam puto esse, quoniam cum
consiliis tuis mea facta et consilia consentiunt. Quod mea
15 praedicatione factum esse scribis magis quam illius merito
ut tantum ei debere viderer, est ita. Ego illa extuli semper
et eo quidem magis ne quid ille superiorum meminisse me
putaret. Quae si maxime meminissem, tamen illius tem-
poris similitudinem iam sequi deberem. Nihil me adiuvit
20 cum posset ; sed postea fuit amicus, etiam valde, nec quam
ob causam plane scio. Ergo ego quoque illi. Quin etiam
illud par in utroque nostrum, quod ab eisdem inlecti sumus.
Sed utinam tantum ego ei prodesse potuissem quantum
mihi ille potuit ! Mihi tamen quod fecit gratissimum.
25 Nec ego nunc eum iuvare qua re possim scio nec, si pos-
sem, cum tam pestiferum bellum. pararet, adiuvandum
putarem. Tantum offendere animum eius hic manens nolo 4
nec me hercule ista videre quae tu potes iam animo provi-
dere, nec interesse istis malis possem. Sed eo tardior ad
30 discedendum fui quod difficile est de discessu voluntario
sine ulla spe reditus cogitare. Nam ego hunc ita paratum
video peditatu, equitatu, classibus, auxiliis Gallorum quos
Marius *ἐλάπιζεν*, ut puto, sed certe dicebat . . . peditum,
equitum se polliceri sumptu suo annos decem. Sed sit hoc

1 me *Corradus* : mihi *M*, sed cf. *Schmalz* 'Antibarbarus' i. 735
15 sed *coni. Wesenberg* : et *M* : om. *Madvig* nec quam *Madvig* :
et quam *M* : eequam *Bosius* 16 nescio *Bosius* 19 post fecit *add.*
alterum fecit non nulli 24 possum *coni. Orelli* 28 *cc100* peditum
Bosius ; idemque mox sex pro se

λάπισμα ; magnas habet certe copias et habebit non Italiae vectigal sed civium bona. Adde confidentiam hominis, adde imbecillitatem bonorum virorum qui quidem, quod illum sibi merito iratum putant, oderunt, ut tu scribis ludum cc vellem scribis, quisnam hic significasset. Sed et iste, quia[†] 5 plus ostenderat quam fecit et vulgo illum qui amarunt non amant ; municipia vero et rustici Romani illum metuunt, hunc adhuc diligunt. Qua re ita paratus est ut, etiam si vincere non possit, quo modo tamen vinci ipse possit non videam. Ego autem non tam γοητείαν huius timeo quam 10 πειθανάγκην. ‘Αἱ γὰρ τῶν τυράννων δεήσεις’ inquit Πλάτων ‘οἷσθ’ ὅτι μεμιγμένα ἀνάγκαις.’

5 Illa ἀλίμενα video tibi non probari. Quae ne mihi quidem placebant ; sed habebam in illis et occultationem et ὑπηρεσίαν fidelem. Quae si mihi Brundisi suppetere^{nt}, 15 mallet ; sed ibi occultatio nulla est. Verum, ut scribis, cum sciemus.

6 Viris bonis me non nimis excuso. Quas enim eos cenas et facere et obire scripsit ad me Sextus, quam lautas, quam tempestivas ! Sed sint quamvis boni, non sunt meliores 20 quam nós. Moverent me, si essent fortiores.

De Lanuvino Phameae erravi ; Troianum somniaveram. Id ego volui Q. sed pluris est. Istuc tamen cuperem emere, si ullam spem fruendi viderem.

1 Italiae *Madvig* ; alie *M*¹ ; ille *M*² ; ut ille *Bosius* ; alienum *Reid*
 4 ludum *MZ* (teste *Wesenbergio*) *codices Malaspinae* : dudum *Orelli* :
 eundem *Schmidt* cc] *Ac vulg.* 4, 5 *Ac vellem* quinam
 hi significasses *Graevius* : *Ac vellem* scripsisses quisnam hoc signi-
 ficasset *Boot* : *Ac vellem* quispiam hoc (*sc. odium suum Pompeio*)
 significasset *coni. Wesenberg* 5 Sed et iste *M* : *Seceditur Schmidt* :
 Sedet iste (*sc. Domitius*) *Boot*. Totum locum ita refingit *Madvig* ut tu
 scribis iud. (*i. e. indices*) CCCLX bis iam hic significasse. Sed et isti
 (*sc. indices*) quia] *fort.* qui 6 *post* fecit *add.* amator *Malaspina*
 17 sciemus (*vel* scierimus) *Corradus* : scimus *M* 23 *Q Bosius* :
 que *M*, *cf. adn. ad 9.* 4 23, 24 cuperem emere, si *Ernesti* : me
 cuperem me *me* est *M* : mihi cuperem emerem, si *Orelli post Man.* sed
 is mihi non habet

Nos quae monstra cotidie legamus intelleges ex illo libello 7
 qui in epistulam coniectus est. Lentulus noster Puteolis
 est, ἀδημονῶν is, ut Caesius narrat, quid agat. Διατροπήν
 Corfiniensem reformidat. Pompeio nunc putat satis factum,
 5 beneficio Caesaris movetur, sed tamen movetur magis pro-
 specta re.

Tene haec posse ferre? Omnia misera sed hoc nihil 8
 miserius. Pompeius N. Magium de pace misit et tamen
 oppugnatur. Quod ego non credebam, sed habeo a Balbo
 10 litteras quarum ad te exemplum misi. Lege, quaeso, et illud
 infimum caput ipsius Balbi optimi, cui Gnaeus noster
 locum ubi hortos aedificaret dedit, quem cui nostrum non
 saepe praetulit? Itaque miser torquetur. Sed ne bis
 eadem legas, ad ipsam te epistulam reicio. Spem autem
 15 pacis habeo nullam. Dolabella suis litteris III Idus Mart.
 datis merum bellum loquitur. Maneamus ergo in illa
 eadem sententia misera et desperata, quando hoc miserius
 esse nihil potest.

A.

20 *Scr. Romae circ. x K. Apr. 705 (49).*

BALBUS CICERONI IMP. SAL. DIC.

Caesar nobis litteras prebrevis misit; quarum exemplum I
 subscripsi. Brevitate epistulae scire poteris eum valde esse
 distentum qui tanta de re tam breviter scripserit. Si quid
 25 praeterea novi fuerit, statim tibi scribam.

I legamus intelleges *Wesenberg*: intelligamus *M*, cf. *Q. Fr.* i. i. 32
 ubi *M* habet consulemus pro consulere debemus 3 Caesius *Schmidt*,
 cf. II. I: Cecius *M* quid agat *secl. Ernesti ad ἀδημονῶν interpungens*
 5, 6 prospecta re *vett.*: prospectaret *M*: perspecta re *Lamb.* 7
Hinc novam epist. incipere putat Sternkopf; sed vide Schmidt 'Der Brief-
wechsel' p. 157 Tene *Bosius*: nec *M*: Mene *Pius* 8 N.] Nu-
 merium *R*: Numerum *P*: Numatium *C*: nūm *M*¹: Cn. *O*²*M*²*s*
 11 viri post optimi *add. Malaspina* 15 III *Σ Crat.*: om. Δ 19 *Ex-*
emplum huius ep. in Petrarcae 'Vita Caesaris' (c. xx) invenitur

'CAESAR OPPIO CORNELIO SAL.

A. d. VII Idus Martias Brundisium veni, ad murum castra posui. Pompeius est Brundisi. Misit ad me N. Magium de pace. Quae visa sunt respondi. Hoc vos statim scire volui. Quom in spem venero de compositione aliquid me 5 conficere, statim vos certiores faciam.'

- 2 Quo modo me nunc putas, mi Cicero, torqueri, postquam rursus in spem pacis veni, ne qua res eorum compositionem impediatur? Namque quod absens facere possum opto. Quod si una essem, aliquid fortasse proficere posse mi 10 viderer. Nunc exspectatione crucior.

XIV *Scr. in Formiano viii K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Miseram ad te VIII K. exemplum epistulae Balbi ad me et Caesaris ad eum. Ecce tibi eodem die Capua litteras 15 accepi ab Q. Pedio Caesarem ad se pridie Idus Martias hoc exemplo :

'Pompeius se oppido tenet. Nos ad portas castra habemus. Conamur opus magnum et multorum dierum propter altitudinem maris. Sed tamen nihil est quod potius facia- 20 mus. Ab utroque portus cornu moles iacimus, ut aut illum quam primum traicere quod habet Brundisi copiarum cogamus aut exitu prohibeamus.'

- 2 Vbi est illa pax de qua Balbus scripserat torqueri se? Ecquid acerbius, ecquid crudelius? Atque eum loqui 25 quidam ἀθροτικῶς narrabat Cn. Carbonis, M. Bruti se

I CORNELIOQVE *Petrarcha codices Malaspinæ R* 3 N. vel Nonium *Petrarcha: Cn., codd.* 5 aliquid me conficere *scd. Vrsinus post me add. posse L (marg.)* 10 proficere *ORPM²: proficiscere M¹* posse mihi viderer *Madvig: possem videri ORPM²: possum videre M¹*

poenas persequi omniumque eorum in quos Sulla crudelis hoc socio fuisset; nihil Curionem se duce facere quod non hic Sulla duce fecisset; †ad ambitionem†, quibus exsilio poena superioribus legibus non fuisset, ab illo patriae proditores de exsilio reductos esse; queri de Milone per vim expulso; neminem tamen se violaturum nisi qui arma contra. Haec Baebius quidam a Curione III Id. profectus, homo non infans sed †quis ulli† non dicat. Plane nescio quid agam. Illim equidem Gnaeum profectum puto. Quicquid est biduo sciemus. A te nihil ne Anteros quidem litterarum; nec mirum. Quid enim est quod scribamus? Ego tamen nullum diem praetermitto.

Scripta epistula litterae mihi ante lucem a Lepta Capua 3 redditae sunt Idib. Mart. Pompeium a Brundisio conscen- 15 disse, at Caesarem a. d. VII Kal. Aprilis Capuae fore.

XV

Scr. in Formiano viii K. Apr. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

Cum dedissem ad te litteras ut scires Caesarem Capuae I VII Kal. fore, adlatae mihi Capua sunt †et hoc mihi et† in 20 Albano apud Curionem v K. fore. Eum cum videro, Arpinum pergam. Si mihi veniam quam peto dederit, utar illius condicione; si minus, impetrabo aliquid a me ipso. Ille, ut ad me scripsit, legiones singulas posuit Brundisi, Tarenti, Siponti. Claudere mihi videtur maritimos exitus 25 et tamen ipse Graeciam spectare potius quam Hispanias.

3 fecisset, a se dari reditionem *Madvig*: fecisset: se accisse (*vel* accire) ad ambitionem *Schmidt*: *fort.* fecisset; se ambire reditionem 8 quis ulli *M*: quis illi *Z*: qui nulli *C. F. Hermann*: qui de suo illa *Tyrrell* 10 Anteros *Bosius*: ante pios *M*: ante dies *Malaspina* quidem *Baiter*: quidem quin te *M*: quidem quinque *Malaspina* 15 at *M²I*: ad *M¹*: ac *Rom.* 19 sunt (*sc. litterae*) eum hic VI Kal. et in *Schmidt*: sunt litterae eum in *I Ascensius*: sunt et hic copiam mihi et in *Madvig* 23 *post* scripsit *addend.* Q. Pedius *vel* Lepta *putat Ziehen*

- 2 Sed haec longius absunt. Me nunc et congressus huius stimulat (is vero adest) et primas eius actiones horreo. Volet enim, credo, S. C. facere, volet augurum decretum (rapiemur aut absentes vexabimur), vel ut consules roget praetor vel dictatorem dicat; quorum neutrum ius est. 5 Etsi, si Sulla potuit efficere ab interrege ut dictator diceretur [et magister equitum], cur hic non possit? Nihil expedio nisi ut aut ab hoc tamquam Q. Mucius aut ab illo tamquam L. Scipio.
- 3 Cum tu haec leges, ego illum fortasse convenero. ‘Τέτλαθι.’ 10 ‘Κύντερον’ ne illud quidem nostrum proprium. Erat enim spes propinqui reditus, erat hominum querela. Nunc exire cupimus, qua spe reditus mihi quidem numquam in mentem venit. Non modo autem nulla querela est municipa-
 lium hominum ac rusticorum sed contra metuunt ut 15 crudelem, iratum. Nec tamen mihi quicquam est miserius quam remansisse nec optatius quam evolare non tam ad belli quam ad fugae societatem. †Sed tu omnia qui† consilia differebas in id tempus cum sciremus quae Brundisi acta essent. Scimus nempe; haeremus nihilo minus. 20 Vix enim spero mihi hunc veniam daturum, etsi multa adfero iusta ad impetrandum. Sed tibi omnem illius meumque sermonem omnibus verbis expressum statim mittam.
- 4 Tu nunc omni amore enitere ut nos cura tua et prudentia iuves. Ita subito accurrit ut ne T. Rebilum quidem, ut con- 25 stitueram, possim videre; omnia nobis imparatis agenda. Sed tamen ‘ἄλλα μὲν αὐτός,’ ut ait ille, ‘ἄλλα δὲ καὶ δαίμων ὑποθήσεται.’ Quicquid egero continuo scies. Mandata Caesaris ad consules et ad Pompeium quae rogas, nulla

4 ante rapiemur addend. Romam coni. Boot vel ut] volet
 Mommsen 5 ut post vel add. Wesenberg 6 Etsi Baier: et M:
 sed Z^b 7 et magister equitum delendum videtur: om. codices
 Malaspinae et alii 11 Ante ‘κύντερον’ add. At Schütz 12
 omnium Reid 18 Sed tu ubi omnia qui Tyrrell coll. vi. 2. 7: qui
 om. vulg.: Sed heus tu, omnia qui Schmidt: fort. sed quid tu? omnia

habeo tet descripta attulit illa ē via†misi ad te ante; e quibus mandata intellegi posse. Philippus Neapoli est, Lentulus Puteolis. De Domitio, ut facis, sciscitare ubi sit, quid cogitet.

- 5 Quod scribis asperius me quam mei patiantur mores de 5
Dionysio scripsisse, vide quam sim antiquorum hominum. Te medius fidius hanc rem gravius putavi laturum esse quam me. Nam praeter quam quod te moveri arbitror oportere iniuria quae mihi a quoquam facta sit, praeterea
10 te ipsum quodam modo hic violavit cum in me tam improbus fuit. Sed tu id quanti aestimes tuum iudicium est; nec tamen in hoc tibi quicquam oneris impono. Ego autem illum male sanum semper putavi, nunc etiam impurum et sceleratum puto nec tamen mihi inimiciorem quam sibi.
15 Philargyro bene curasti. Causam certe habuisti et veram et bonam, relictum esse me potius quam reliquisse.

Cum dedissem iam litteras a. d. viii Kal., pueri quos 6
cum Matio et Trebatio miseram epistulam mihi attulerunt hoc exemplo:

- 20 'MATIVS ET TREBATIVS CICERONI IMP. SAL.

Cum Capua exissemus, in itinere audivimus Pompeium Brundisio a. d. xvi K. Aprilis cum omnibus copiis quas habuerit profectum esse; Caesarem postero die in oppidum introisse, contionatum esse, inde Romam contendisse, velle
25 ante K. esse ad urbem et pauculos dies ibi commorari, deinde in Hispanias proficisci. Nobis non alienum visum est,

1 set rescripta attulit L. (= *Lucius Caesar, ita Tunstall*) illa Sesti (*vel σησιώδη, cf. vii. 17. 2*): ea misi *coni. Tyrrell*: set rescripta attulit Matus: ea misi *Madvig*: quae descripta attulit M. (*vel C.*) Caesius, ea misi *Schmidt*: descripta; quae attulit, illa e via misi *coni. Wesenberg* ante *ORPZ^b*: *om. Δ* 10 quodam *Pius*: quonam *codd.*
15 *φιλργύρω* bene! (*sc. respondisti*), qui idem ac nummarius (x. 1. 3) *potest esse, coni. Rcid* curasti v. c. L (*marg.*) *Z^b Crat.*: *om. ΣΔ* 17
Hinc novam epistulam incipere putat Ziehen pueri post Matio in *codd.*: *transp. Malaspina* 21 audivimus *ORPM²s*: audimus *M¹*, *cf. viii. 11 D 3* 23 habuerit *codd.*: habuit *vulg.* 25 pauculos *O²M²s*: paulos *CM¹*: paucos *O¹RP*

quoniam de adventu Caesaris pro certo habebamus, pueros tuos ad te remittere, ut id tu quam primum scires. Mandata tua nobis curae sunt eaque ut tempus postularit agemus. Trebatius sedulo facit ut antecedit.

Epistula conscripta nuntiatum est nobis Caesarem a. d. 5 VIII K. Aprilis Beneventi mansurum, a. d. VII Capuae, a. d. VI Sinuessae. Hoc pro certo putamus.'

XVI   *Scr. in Formiano vii K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Cum quod scriberem ad te nihil haberem, tamen ne **10** quem diem intermitterem has dedi litteras. A. d. VI K. Caesarem Sinuessae mansurum nuntiabant. Ab eo mihi litterae redditae sunt a. d. VII K. quibus iam 'opes' meas, non ut superioribus litteris 'opem' exspectat. Cum eius clementiam Corfiniensem illam per litteras conlaudavisset **15** rescripsit hoc exemplo :

'CAESAR IMP. CICERONI IMP. SAL. DIC.

2 Recte auguraris de me (bene enim tibi cognitus sum) nihil a me abesse longius crudelitate. Atque ego cum ex ipsa re magnam capio voluptatem tum meum factum pro- **20** bari abs te triumpho gaudio. Neque illud me movet quod ii qui a me dimissi sunt discessisse dicuntur ut mihi rursus bellum inferrent. Nihil enim malo quam et me mei simi- **3** lem esse et illos sui. Tu velim mihi ad urbem praesto sis ut tuis consiliis atque opibus, ut consuevi, in omnibus rebus **25** utar. Dolabella tuo nihil scito mihi esse iucundius. Hanc adeo habebō gratiam illi ; neque enim aliter facere poterit. Tanta eius humanitas, is sensus, ea in me est benevolentia.'

4 sedulo *Crat.* : scevola *RM*s   6 Aprilis Beneventi mansurum
a. d. VII *Crat.* *L* (*marg.*) *Bosius* : om. *codd.*, etiam Capuae a. d. VI ab
*M*¹ omissio   14 expectat *EO*²*M*²*s* : expecto *CO*¹*RM*¹   17
CAESAR . . . sui (*I.* 24) in *Petrarchae* 'Vita Caesaris' (c. xx)   21
gaudio *Lamb.* : gaudeo *M*¹*Z*^b ; et gaudeo *Petrarcha EORM*²*s*   26,
27 Hanc adeo . . . poterit] nec ideo . . . poterat *Madvig*

XVII   *Scr. in Formiano vi K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Trebatium vi Kal., quo die has litteras dedi, expecta- **I**
 bam. Ex eius nuntio Matique litteris meditabor quo modo
 5 cum illo loquar. O tempus miserum! Nec dubito quin
 a me contendat ad urbem veniam. Senaturn enim Kalen-
 dis velle se frequentem adesse etiam Formiis proscribi
 iussit. Ergo ei negandum est? Sed quid praeripio?
 Statim ad te perscribam omnia. Ex illius sermone statuum
 10 Arpinumne mihi eundum sit an quo alio. Volo Ciceroni
 meo togam puram dare, istic puto. Tu, quaeso, cogita **2**
 quid deinde. Nam me hebetem molestiae reddiderunt.
 A Curio velim scire ecquid ad te scriptum sit de Tirone.
 Ad me enim ipse Tiro ita scripsit ut verear quid agat. Qui
 15 autem veniunt inde, κινδυνώδη nuntiant. Sane in magnis
 curis etiam haec me sollicitant. In hac enim fortuna
 perutilis eius et opera et fidelitas esset.

XVIII   *Scr. Arpini v K. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

20 Vtrumque ex tuo consilio; nam et oratio fuit ea nostra **I**
 ut bene potius ille de nobis existimaret quam gratias ageret,
 et in eo mansimus, ne ad urbem. Illa fefellerunt facilem
 quod putaramus; nihil vidi minus. Damnari se nostro
 iudicio, tardiores fore reliquos, si nos non venerimus,
 25 dicere. Ego dissimilem illorum esse causam. Cum multa,
 ‘Veni igitur et age de pace.’ ‘Meone’ inquam ‘arbitratu?’
 ‘An tibi’ inquit ‘ego praescribam?’ ‘Sic’ inquam ‘agam,

5 loquar *M*²: loquamur *M*¹   6 ante veniam add. ut *Malaspina*
 8 praeripio *Popma*: preripi *M*¹: praeripui *Schmidt*: precipit *M*²:
 praecipio *vulg.*   24 si nos non *Faermus*: sinus non *ORPM*²: si
 in his non *M*¹   veniremus *Man.*

senatui non placere in Hispanias iri nec exercitus in Graeciam transportari, multaque 'inquam' de Gnaeo deplorabo.' Tum ille, 'Ego vero ista dici nolo.' 'Ita putabam' inquam; 'sed ego eo nolo adesse quod aut sic mihi dicendum est multaue quae nullo modo possem silere si 5 adessem aut non veniendum.' Summa fuit, ut ille quasi exitum quaerens, 'ut deliberarem.' Non fuit negandum. Ita discessimus. Credo igitur hunc me non amare. At ego me amavi, quod mihi iam pridem usu non venit.

2 Reliqua, o di! qui comitatus, quae, ut tu soles dicere, 10 *ρέκνια*! in qua erat *ἦρως* Celer. O rem perditam! o copias desperatas! Quid quod Servi filius, quod Titini in iis castris fuerunt quibus Pompeius circum sederetur! Sex legiones; multum vigilat, audet. Nullum video finem mali. Nunc certe promenda tibi sunt consilia. Hoc fuerat 15 extremum.

3 Illa tamen *κατακλείς* illius est odiosa quam paene praeterii, si sibi consiliis nostris uti non liceret, usurum quorum posset ad omniaque esse descensurum. 'Vidisti igitur virum, ut scripseras? ingemuisti?' Certe. 'Cedo reliqua.' 20 Quid? Continuo ipse in Pedi Norbanum, ego Arpinum; inde—exspecto equidem *λαλαγεῦσαν* illam tuam. 'Tu malim'

9 me amavi *Vict.*: meam aut *M*¹: me amabo *O*²*M*²s 10 reliqua odi *Meyer* 11 *ἦρως* Celer (*i. e. Q. Pilius Celer*) *Lehmann*: eros celer *Z*¹: ero sceleri *O*¹: ero sceleri *O*²*M*¹: ero scelerum *R*: Eros Celeris *Corradus*: erant mera scelera *Meyer*: errat *ἦρως* (*sc. Caesar*); ceteri—*W. Headlam* 12 quid . . . in iis *Z*^{1b} *v. c. et L (marg.)*: quid Servi filius quot ut in his *M*: quid quod Servi filius, quod Tulli in iis *Lamb. coll. x 3 A 2*: Quid, Servi filius, Pontius Titinianus in his *Schmidt*; *de filio Titini, cf. 6. 6, 9. 1, 19. 2* 13 post Sex (sed *codd.*) *add. habet Schütz* 15 Hoc fuerat extremum *secl. Meutznner tamquam glossema ut videtur voc. κατακλείς* 21 Pedi Norbanum *Schmidt*: pel(1)anum *codd.*: Pedanum *vulg.* ego *om. M*¹ 22 inde—Exspecto *Lehmann*: Inde exspecto *vulg.* equidem *Lamb*: quidem *codd.* *λαλαγεῦσαν* *Bosius, cf. 7. 5 et Anthol. Pal. x. 1*: ΑΛΛΑΤΕΑCAN *M* malim *Boot (Mnemosyne xviii. 356)*: malum *M*¹ *vulg.*: malem *RP*¹: malle *Os*: male *vcl malle M*²; *cf. Madvig 'Opuscula' ii. 105*

inquies 'actum ne agas.' Etiam illum ipsum quem sequimur multa fefellerunt.

Sed ego tuas litteras exspecto. Nihil est enim iam ut 4
antea 'Videamus hoc quorsum evadat.' Extremum fuit de
5 congressu nostro; quo quidem non dubito quin istum offen-
derim. Eo maturius agendum est. Amabo te, epistulam
et πολιτικὴν! Valde tuas litteras nunc exspecto.

XIX

Scr. Arpini prid. K. Apr. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

10 Ego meo Ciceroni, quoniam Roma caremus, Arpini potis- 1
simum togam puram dedi, idque municipibus nostris fuit
gratum. Etsi omnis et illos et qua iter feci maestos affli-
ctosque vidi. Tam tristis et tam atrox est ἀναθεώρησις huius
ingentis mali. Dilectus habentur, in hiberna deducuntur.
15 Ea quae etiam cum a bonis viris, cum iusto in bello, cum
modeste fiunt, tamen ipsa per se molesta sunt, quam censes
acerba nunc esse, cum a perditis in civili nefario bello petu-
lantissime fiant! Cave autem putes quemquam hominem
in Italia turpem esse qui hinc absit. Vidi ipse Formiis uni-
20 versos neque me hercule umquam homines putavi, et noram
omnis sed numquam uno loco videram.

Pergamus igitur quo placet et nostra omnia relinquamus, 2
proficiscamur ad eum cui gratior noster adventus erit quam
si una fuisset. Tum enim eramus in maxima spe, nunc
25 ego quidem in nulla; nec praeter me quisquam Italia cessit
nisi qui hunc inimicum sibi putaret. Nec me hercule hoc
facio rei publicae causa quam funditus deletam puto, sed ne
quis me putet ingratum in eum qui me levavit iis incom-

4 antea. 'Videamus hoc quorsum evadat' extremum, ita interpunxit
Frederking quorsum O²RPM²s; cursum M¹ 5 offenderim
M²s: -erem ORPM¹ 17 a perditis civibus in nefario bello coni.
Wesenberg fort. et hic et viii. II D 6 civili secludendum 20
umquam tot homines coni. Reid 24 fuisset M vidg.: ivissemus
coni. Lamb.: fugissemus Gronovius

modis quibus idem adfecerat, et simul quod ea quae fiunt aut quae certe futura sunt videre non possum. Etiam equidem senatus consulta facta quaedam iam puto, utinam in Volcaci sententiam! Sed quid refert? est enim una sententia omnium. Sed erit immitissimus Servius, qui filium 5 misit ad effligendum Cn. Pompeium aut certe capiendum cum Pontio Titiniano. Etsi hic quidem timoris causa, ille vero? Sed stomachari desinamus et aliquando sentiamus nihil nobis nisi, id quod minime vellem, spiritum reliquum esse. 10

3 Nos, quoniam superum mare obsidetur, infero navigabimus et, si Puteolis erit difficile, Crotonem petemus aut Thurios et boni cives amantes patriae mare infestum habebimus. Aliam rationem huius belli gerendi nullam video. In Aegyptum nos abdemus. Exercitu pares esse non possu- 15 4 mus; pacis fides nulla est. Sed haec satis deplorata sunt.

Tu velim litteras Cephalioni des de omnibus rebus actis, denique etiam de sermonibus hominum, nisi plane obmuerunt. Ego tuis consiliis usus sum maximeque quod et gravitatem in congressu nostro tenui quam debui et ut ad 20 urbem non accederem perseveravi. Quod superest scribe, quaeso, quam accuratissime (iam enim extrema sunt) quid placeat, quid censeas; etsi iam nulla dubitatio est. Tamen si quid vel potius quicquid veniet in mentem scribas velim.

20, 21 ut ad urbem non *Ant. FL (marg.) Rom.*: ad urbem ut non *M²I*: *om.* ut *M¹*

LIBER DECIMVS
AD ATTICVM

I *Scr. in Laterio Quinti fratris iiii Non. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

III Nonas cum in Laterium fratris venissem, accepi litteras I
tuas et paulum respiravi, quod post has ruinas mihi non
5 acciderat. Per enim magni aestimo tibi firmitudinem animi
nostri et factum nostrum probari. Sexto enim nostro quod
scribis probari, ita laetor ut me quasi patris eius, cui semper
uni plurimum tribui, iudicio comprobari putem. Qui mihi,
quod saepe soleo recordari, dixit olim Nonis illis Decembri-
10 bus, cum ego ‘Sexte, quidnam ergo?’

Μὴ μάν inquit ille ἀσπονδί γε καὶ ἀκλειῶς [ἀπολοίμην],
ἀλλὰ μέγα ῥέξας τι καὶ ἐσσομένοισι πνθέσθαι.

Eius igitur mihi vivit auctoritas et simillimus eius filius
eodem est apud me pondere quo fuit ille. Quem salvare
15 velim iubeas plurimum.

Tu tuum consilium etsi non in longinquum tempus differs 2
(iam enim illum emptum pacificatorem perorasse puto, iam
actum aliquid esse in consessu senatorum; *senatum* enim
non puto), tamen suspensum *animum* meum detines, sed eo

4 tuas add. *Wesen! erg* post paulum add. lectis *Crat. Z^b L (marg.)*
11 ἀπολοίμην add. *I Ascensius: om. MRP* 18 *senatum* enim non
Graevius: non enim codd. 19 *animum* meum detines *coni. Wesen-*
berg: meum deti(c)nes codd. : me inde tenes Bosius: me detines
I: meum ad consilium (l. 16) referendum censet Reid

minus quod non dubito quid nobis agendum putes; qui enim Flavio legionem et Siciliam dari scribas et id iam fieri, quae tu scelera partim parari iam et cogitari, partim ex tempore futura censes? Ego vero Solonis, popularis tui *et* ut puto etiam mei, legem neglegam, qui capite sanxit si qui in 5 seditione non alterius utrius partis fuisset, *et*, nisi si tu aliter censes, et hinc abero et illum. Sed alterum mihi est certius, nec praeripiam tamen. Expectabo tuum consilium et eas litteras, nisi alias iam dedisti quas scripsi ut Cephioni dares. 10

3 Quod scribis, non quo alicunde audieris, sed te ipsum putare me attractum iri, si de pace agatur, mihi omnino non venit in mentem quae possit actio esse de pace, cum illi certissimum sit, si possit, exspoliare exercitu et provincia Pompeium; nisi forte iste nummarius ei potest persuadere 15 ut, dum oratores eant redeant, quiescat. Nihil video quod sperem aut quod iam putem fieri posse. Sed tamen hominis hoc ipsum probi est † magnum sit† τῶν πολιτικωτάτων σκεμμάτων, veniendumne sit in consilium tyranni si is aliqua de re bona deliberaturus sit. Qua re si quid eius modi evenerit 20 ut arcessamur (quod equidem non credo. Quid enim essem de pace dicturus? dixi, ipse valde repudiavit), sed tamen si quid acciderit, quid censeas mihi faciendum utique scribito. Nihil enim mihi adhuc accidit quod maioris consili esset. 25

1 qui *Wesenberg*; ordo *ver'orum ut in Q. Fr. i. 1. 17*: quid *M*
 4 et *add. I* 5 etiam] iamiam *Gronovius* 6 et *add. Boot*
 7 illum *Orelli*: filii *M* 8 praeripiam *M Graevius Schmidt, cf.*
ix. 17. 1: praecipiam *I vulg.* 11 alicunde *M*: aliunde *I* 15
 nummarius *Man.*; idem videtur esse atque emptus pacificator § 2:
 summarius *M* quod *voc. si retinetur interpretandum aut 'inferior Marius'*
(cf. 'Subballio' Plaut. Pseud. 607) aut ut alia forma verbi 'sagmarius'
i. q. 'equus clitellarius' quod vult Schmidt 16 eant redeant
Beroaldus: cantent rideant *M*: eant et redeant *Vict.* 18
 magnum sit] et magnum τ *Wesenberg*: ut non magnum sit *Tyrrell*
 21 credo *coni. Boot*: curo *codd.*: puto *Koch* Quid . . . repudiavit]
ita interpunxit Schmidt: Quid . . . dicturus, dixi; ipse valde repudiavit
vulg.; sed *expectes* quod: *fort. Quicquid*

Trebati, boni viri et civis, verbis te gaudeo delectatum, tuaque ista crebra ἐκφώνησις ‘ὑπέρευ’ me sola adhuc delectavit. Litteras tuas vehementer exspecto; quas quidem credo iam datas esse. Tu cum Sexto servasti gravitatem 4 eandem quam mihi praecipis. Celer tuus disertus magis est quam sapiens. De iuvenibus quae ex Tullia audisti vera sunt. Mucianum istud quod scribis non mihi videtur tam re esse triste quam verbo. Haec est ἄλλη in qua nunc sumus mortis instar. Aut enim mihi libere inter malos 10 πολιτευτέον fuit aut vel periculose cum bonis. Aut nos temeritatem bonorum sequamur aut audaciam improborum insectemur. Vtrumque periculosum est, at hoc quod agimus turpe nec tamen tutum.

Istum qui filium Brundisium de pace misit (de pace idem 15 sentio quod tu, simulationem esse apertam, parari autem acerrime bellum), me legatum iri non arbitror, cuius adhuc, ut optavi, mentio facta nulla sit. Eo minus habeo necesse scribere aut etiam cogitare quid sim facturus, si acciderit ut leger.

20 II *Scr. in Arcano Quinti fratris postr. Non. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Ego cum accepissem tuas litteras Nonis Aprilibus quas 1 Cephalio attulerat, essemque Menturnis postridie mansurus et inde protinus, sustinui me in Arcano fratris, ut, dum ali- 25 quid certius adferretur, occultiore in loco essemus agerenturque nihilo minus quae sine nobis agi possunt.

Λαλαγεῦσα iam adest et animus ardet, neque est quic-

7 Mucianum *Reid coll. ix. 12. 1: Maconi codd. : Matianum Schmidt*
 10 Aut] ut aut (*cum sequeremur et insectaremur*) *Schmidt* 13
 turpe *Baiter*: nec turpe *M*: et turpe *Man.* 16 acerrime bellum
CORP: bell. ac. Δ *edd.* me legatum (elegatum *M*) iri non *M*
Rom.: legatum iri, non me *Wesenberg* 19 leger *Corradus*: legerer
M Ani. F: legarer *Rom.* 24 et] ut *Wesenberg* 26 possunt]
 non possunt *coni. Reid* 27 est] *fort. stat, cf. iii. 14. 2*

2 quam, quo et qua. Sed haec nostra erit cura et peritorum.
 Tu tamen quod poteris, ut adhuc fecisti, nos consiliis iuva-
 bis. Res sunt inexplicabiles. Fortunae sunt committenda
 omnia. Sine spe conamur ulla. Melius si quid acciderit,
 mirabimur. Dionysium nollem ad me profectum; de quo 5
 ad me Tullia mea scripsit. Sed et tempus alienum est,
 et homini non amico nostra incommoda, tanta praesertim,
 spectaculo esse nollem; cui te meo nomine inimicum esse
 nolo.

III

Scr. in Arcano vii Id. Apr. a. 705 (49).

10

CICERO ATTICO SAL.

Cum quod scriberem plane nihil haberem, haec autem
 reliqua essent quae scire cuperem, profectusne esset, quo in
 statu urbem reliquisset, in ipsa Italia quem cuique regioni
 aut negotio praefecisset, equi essent ad Pompeium et ad 15
 consules ex senatus consulto de pace legati, ut igitur haec
 scirem dedita opera has ad te litteras misi. Feceris igitur
 commode mihi que gratum si me de his rebus et si quid erit
 aliud quod scire opus sit feceris certiozem. Ego in Arcano
 opperor dum ista cognosco. 20

III a

Scr. in Arcano vii Id. Apr. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

I A. d. vii Idus alteram tibi eodem die hanc epistulam
 dictavi et pridie dederam mea manu longiorem. Visum te
 aiunt in regia, nec reprehendo, quippe cum ipse istam repre- 25
 hensionem non fugerim. Sed exspecto tuas litteras neque
 iam sane video quid exspectem, sed tamen, etiam si nihil erit,
 id ipsum ad me velim scribas.

5 nollem *Wesenberg*: nolim *codd.*
 16 ut *M²*: cum *M¹ Lamb. Schmidt*
Lamb.: scire vellem *Schmidt*

8 nollem *codd.*: nolim *Ernesti*
 17 scirem *codd.*: scire cuperem

Caesar mihi ignoscit per litteras quod non venerim, sese- 2
 que in optimam partem id accipere dicit. Facile patior, quod
 scribit, secum Titinium et Servium questos esse quia non
 idem sibi quod mihi remisisset. Homines ridiculos! qui
 5 cum filios misissent ad Cn. Pompeium circumsedendum,
 ipsi in senatum venire dubitarint. Sed tamen exemplum
 misi ad te Caesaris litterarum.

IV

Scr. in Cumano xvii K. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

10 Multas a te accepi epistulas eodem die omnis diligenter I
 scriptas, eam vero quae voluminis instar erat saepe legen-
 dam, sicuti facio. In qua non frustra laborem suscepisti,
 mihi quidem pergratum fecisti. Qua re ut id, quoad licebit,
 id est quoad scies ubi simus, quam saepissime facias te vehe-
 15 menter rogo. Ac deplorandi quidem, quod cotidie facimus,
 sit iam nobis aut finis omnino, si potest, aut moderatio
 quaedam, quod profecto potest. Non enim iam quam digni-
 tatem, quos honores, quem vitae statum amiserim cogito,
 sed quid consecutus sim, quid praestiterim, qua in laude
 20 vixerim, his denique in malis quid intersit inter me et istos
 quos propter omnia amissimus. Hi sunt qui, nisi me civitate
 expulissent, obtinere se non putaverunt posse licentiam cupi-
 ditatum suarum. Quorum societatis et sceleratae consen-
 sionis fides quo eruperit vides. Alter ardet furore et scelere 2
 25 nec remittit aliquid sed in dies ingravescit; modo Italia ex-
 pulit, nunc alia ex parte persequi, ex alia provincia exspoliare
 conatur nec iam recusat sed quodam modo postulat ut,
 quem ad modum est, sic etiam appelletur tyrannus. Alter, 3
 is qui nos sibi quondam ad pedes stratos ne sublevabat

2 Facile patior. Quod . . . remisisset, homines Gronovius 3
 Titinium Koch: tulium M: Tullum vulg. 5 circumsidendum vell.
 6 dubitarint Wesenberg: -arent M 25 post expulit add. generum
 Kayser

quidem, qui se nihil contra huius voluntatem facere posse, elapsus e soceri manibus ac ferro bellum terra et mari comparat non iniustum ille quidem, sed cum pium tum etiam necessarium, suis tamen civibus exitiabile nisi vicerit, calamitosum etiam si vicerit. Horum ego summorum imperatorum non modo res gestas non antepono meis sed ne fortunam quidem ipsam; qua illi florentissima, nos duriore conflictati videmur. Quis enim potest aut deserta per se patria aut oppressa beatus esse? Et si, ut nos a te admonemur, recte in illis libris diximus nihil esse bonum nisi quod honestum, nihil malum nisi quod turpe sit, certe uterque istorum est miserrimus quorum utrique semper patriae salus et dignitas posterior sua dominatione et domesticis commodis fuit. Praeclara igitur conscientia sustentor, cum cogito me de re publica aut meruisse optime cum potuerim, aut certe numquam nisi pie cogitasse, eaque ipsa tempestate eversam esse rem publicam quam ego XIII annis ante prospexerim. Hac igitur conscientia comite proficiscar magno equidem cum dolore nec tam id propter me aut propter fratrem meum, quorum est iam acta aetas, quam propter pueros, quibus interdum videmur praestare etiam rem publicam debuisse. Quorum quidem alter non tam quia maiore pietate est me mirabiliter excruciat, alter (o rem miseram! nihil enim mihi accidit in omni vita acerbius) indulgentia videlicet nostra depravatus eo progressus est quo non audeo dicere. Et exspecto tuas litteras; scripsisti enim te scripturum esse plura cum ipsum vidisses. Omne meum obsequium in illum fuit cum multa severitate, neque unum eius nec parvum sed multa magna delicta compressi. Patris

1 ante facere add. aiebat Rom. 3 ille M¹: illud coni. Wesenberg
 7 illi] fort. illi usi 16 nisi pie Bosius: nisi die EOZ^b:
 infidie M¹: infide M²: nisi divine I. Cf. Lehmann 'Att.' pp. 8, 137
 20 quorum est Lamb.: quorum ut codd.: ut quorum Schmidt 22
 non tam] in Terentiam Schmidt: fort. in matrem: non tam quia filius
 quam vel etiam Malaspina 26 Et] Sed Malaspina 29 multa
 et magna Ascensius

autem lenitas amanda potius ab illo quam tam crudeliter
neglegenda. Nam litteras eius ad Caesarem missas ita
graviter tulimus ut te quidem celaremus sed ipsius videre-
mur vitam insuavem reddidisse. Hoc vero eius iter simula-
5 tioque pietatis qualis fuerit non audeo dicere; tantum scio
post Hirtium conventum arcessitum a Caesare, cum eo de
meo animo a suis rationibus alienissimo et consilio relin-
quendi Italiam; et haec ipsa timide. Sed nulla nostra
culpa est, natura metuenda est. Haec Curionem, haec
10 Hortensi filium, non patrum culpa corrupit.

Iacet in maerore meus frater neque tam de sua vita quam
de mea metuit. Huic tu [huic tu] malo adfer consolationes,
si ullas potes; maxime quidem illam velim, ea quae ad nos
delata sint aut falsa esse aut minora. Quae si vera sint,
15 quid futurum sit in hac vita et fuga nescio. Nam si habere-
mus rem publicam, consilium mihi non deesset nec ad seve-
ritatem nec ad indulgentiam. Nunc haec sive iracundia
sive dolore sive metu permotus gravius scripsi quam aut
tuus in illum amor aut meus postulabat; si vera sunt, igno-
20 sces, sin falsa, me libente eripies mihi hunc errorem. Quoquo
modo vero se res habebit, nihil adsignabis nec patruo nec
patri.

Cum haec scripsissem, a Curione mihi nuntiatum est 7
eum ad me venire. Venerat enim is in Cumanum vesperi
25 pridie, id est Idibus. Si quid igitur eius modi sermo
eius attulerit quod ad te scribendum sit, id his litteris
adiungam.

Praeteriit villam meam Curio iussitque mihi nuntiarum 8
mox se venturum cucurritque Puteolos ut ibi contionaretur.

12 huic tu *del. Baiter*: huic [tu] huic tu *Kayser* 14 vera sunt
Wesenberg 15 vita et *OR Ant. FI codd. Bosi L (marg.)*: om. *M*
17 indulgentiam *Man.*: diligentiam *codd.* Nunc haec *Crat.*: *M*, nec
M¹: nunc *ERM²s*: haec *Vict.* 20 sin *Reid ad Acad. i. 7*: si *M*
25 igitur eius modi *Rom.*: eius igitur modi *M*: igitur mihi eius *Orelli*
(*del. eius l. 26*) 26 his *Schütz*: in *codd.*

Contionatus est, rediit, fuit ad me sane diu. O rem foedam! Nosti hominem; nihil occultavit, in primis nihil esse certius quam ut omnes qui lege Pompeia condemnati essent restituerentur; itaque se in Sicilia eorum opera usurum. De Hispaniis non dubitabat quin Caesaris essent. 5
 Inde ipsum cum exercitu ubicumque Pompeius esset. Eius interitu finem trahit fore. Propius factum esse nihil; tunc plane iracundia elatum voluisse Caesarem occidi Metellum tribunum pl. Quod si esset factum, caedem magnam futuram fuisse. Permultos hortatores esse caedis, ipsum autem 10
 non voluntate aut natura non esse crudelem, sed quod *putaret* popularem esse clementiam. Quod si populi studium amisisset, crudelem fore. Eumque perturbatum quod intellegeret se apud ipsam plebem offendisse de aerario. Itaque ei cum certissimum fuisset ante quam proficisceretur 15
 contionem habere, ausum non esse vehementerque animo 9 perturbato profectum. Cum autem ex eo quaererem quid videret, quem exitum, quam rem publicam, plane fatebatur nullam spem reliquam. Pompei classem timebat. Quae si exisset, se de Sicilia abiturum. 'Quid isti' inquam 'sex 20
 tui fascēs? si a senatu, cur laureati? si ab ipso, cur sex?' 'Cupivi' inquit 'ex senatus consulto surrupto; nam aliter *non* poterat. At ille impendio nunc magis odit senatum. A me' inquit 'omnia proficiscentur.' 'Cur autem sex?' 10
 'Quia XII nolui; nam licebat.' Tum ego 'Quam vellem' 25
 inquam 'petisse ab eo quod audio Philippum impetrasse! Sed veritus sum, quia ille a me nihil impetrabat.' 'Libenter' inquit 'tibi concessisset. Verum puta te impetrasse;

1 ad *M*, cf. adnotationem doctam Mülleri et x. 16. 1: apud *Lamb.*
 7 interitum *Lamb.* illi] belli *Man.*: mali *Orelli* Propius factum
 esse nihil *edd.* quidam conlocant post tribunum pl. omisso ei ei]
 nisi *Schmidt* 10 fuisse *C*: esse *M* 12 *putaret add. Rom.*
 18 quem exitum *Malaspina Madvig*: quem exemplum *M*¹: quod
 exemplum *M*² *Rom.*: quem eventum *coni. Boot Schmidt* 20
 exisset *Weiske*: esset *M*: adesset *coni. Reid* 22 surrepto *vulg.*
 nam] num *coni. Tyrrell* 23 non *add. vulg.*

ego enim ad eum scribam, ut tu ipse voles, de ea re nos inter nos locutos. Quid autem illius interest, quoniam in senatum non venis, ubi sis? Quin nunc ipsum minime offendisses eius causam, si in Italia non fuisses.' Ad quae
 5 ego me recessum et solitudinem quaerere, maxime quod lictores haberem. Laudavit consilium. 'Quid ergo?' inquam; 'nam mihi cursus in Graeciam per tuam provinciam est, quoniam ad mare superum milites sunt.' 'Quid mihi' inquit 'optatius?' Hoc loco multa perliberaliter. Ergo
 10 hoc quidem est profectum, ut non modo tuto verum etiam palam navigaremus. Reliqua in posterum diem distulit; II ex quibus scribam ad te si quid erit epistula dignum. Sunt autem quae praeterii, interregnumne esset exspectaturus, an, quo modo dixerit ille quidem, ad se deferri consulatum sed
 15 se nolle in proximum annum. Et alia sunt quae exquiram. Iurabat ad summam, quod nullo negotio facere *solet*, amicissimum mihi Caesarem esse debere. Quid enim umquam? 'Scripsit ad me Dolabella.' 'Dic quid?' Adfirmabat eum scripsisse, quod me 'cuperet ad urbem venire, illum quidem
 20 gratias agere maximas et non modo probare sed etiam gaudere. Quid quaeris? acquievi. Levata est enim suspicio illa domestici mali et sermonis Hirtiani. Quam cupio illum dignum esse nobis et quam ipse me invito, †quae pro illo sit suspicandum! † Sed opus fuit, Hirtio convento. Est
 25 profecto nescio quid, sed velim quam minimo. Et tamen eum nondum redisse miramur. Sed haec videbimus.

7 nam] num *Schütz* 14 dixerit *Ernesti*: -erim *CM* ad se
Ernesti: sed *CM* 16 facere solet *Orelli*: faceret *M* 17 de-
 bere *cod. Helmstadtensis Vrsinus*: debet *M* umquam *M*¹: inquit
*M*² *Rom.* 'Quid enim' inquit 'scripsit ad me Dol.?' *ita interpunxit*
Tyrrell: 'Quid enim?' inquit 'scripsit ad me Dol.' *Baiter*: fort.
 'Quid enim?' inquam. 'Scripsit ad me Dol.' 18 Dic *Hand*: dico
M. Totum locum *ita ingeniose refinxit Koch* Caesarem esse. 'Dubito
 (*ita Lamb.*) equidem' inquam. 'Scripsit ad me Dolabella.' 'Dic
 quid?' 18, 19 eum scripsisse *Graevius*: eo (cum *M*²) scripsisset
M 23 quae] ad id quod *Kayser* 24 sint ad suspicandum
Fr. Schmidt Sed opus fuit Hirtio convento? *ita interpungunt edd.*,
num recte dubito 25 minimum *Lamb.*

12 Tu Oppios Terentiae delegabis. Iam enim urbis vanum periculum est. Me tamen consilio iuva, pedibusne Regium an hinc statim in navem, et cetera, quoniam commoror. Ego ad te [statim] habebō quod scribam simul et videro Curionem. De Tirone cura, quaeso, quod facis, ut sciam 5 quid is agat.

V

Scr. in Cumano xv K. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

1 De tota mea cogitatione scripsi ad te antea satis, ut mihi visus sum, diligenter. De die nihil sane potest scribi certi 10
2 praeter hoc, non ante lunam novam. Curionis sermo postridie eandem habuit fere summam, nisi quod apertius significavit se harum rerum exitum non videre.

Quod mihi mandas de Quinto regendo, 'Ἀρκαδίαν'. Tamen nihil praetermittam. Atque utinam tu —, sed 15 molestior non ero. Epistolam ad Vestorium statim detuli, 3 ac valde requirere solebat. Commodius tecum Vettienus est locutus quam ad me scripserat. Sed mirari satis hominis negligentiam non queo. Cum enim mihi Philotimus dixisset se HS L emere de Canuleio deversorium illud posse, 20 minoris etiam empturum si Vettienum rogassem, rogavi ut, si quid posset, ex ea summa detraheret. Promisit. Ad me nuper se HS xxx emisse; ut scriberem cui vellem addici; diem pecuniae Idus Novembr. esse. Rescripsi ei stomachosius cum ioco tamen familiari. Nunc quoniam agit 25

1 Oppios *Vict.*: optimos *M* delegabis *coni. Wesenberg*: dabis
M vanum *Boot*: unum *codd.*: nullum *Pius*: fort. minimum 3
cetera *M* (*sc. scribe*): recta *Orelli* quoniam] quo iam *Orelli* 4
statim *ex proximo inrepsisse vidit Schütz* simul et *M¹Z*, *cf. x. 16.*
4, xvi. 11. 6 et *Reid ad Acad.* ii. 51: simul ut *M² Rom. I* 14 Quinto
Vict.: quodam *M* 16 molestior *Vict.*: modestior *codd.* ero
vulg.: pro *M* 20 se HS *Orelli*: esse *M* 24 ei stomachosius
Man.: et istomacho si vis *C*, et fere idem *O¹RP*: et isto madio si
vis *O²M*

liberaliter, nihil accuso hominem scripsique ad eum me a te certiozem esse factum. Tu de tuo itinere quid et quando cogites velim me certiozem facias. A. d. xv K. Maias.

5 VI *Scr. in Cumano medio m. Apr. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Me adhuc nihil praeter tempestatem moratur. Astute I nihil sum acturus, fiat in Hispania quidlibet: et tamen †recitet et†. Meas cogitationes omnis explicavi tibi superio-
10 ribus litteris. Quocirca hae sunt breves, †et tamen† quia festinabam eramque occupatior.

De Quinto filio fit a me quidem sedulo; sed nosti reliqua. 2 Quod dein me mones, et amice et prudenter me mones, sed erunt omnia facilia si ab uno illo cavero. Magnum opus
15 est, mirabilia multa, nihil simplex, nihil sincerum. Vellem suscepisses iuvenem regendum; pater enim nimis indulgens, quicquid ego adstrinxi relaxat. Si sine illo possem, regerem; quod tu potes. Sed ignosco; magnum, inquam, opus est.

20 Pompeium pro certo habemus per Illyricum proficisci in 3 Galliam. Ego nunc qua et quo videbo.

VII *Scr. in Cumano circ. ix K. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Ego vero Apuliam et Sipontum et tergiversationem istam I
25 probo nec tuam rationem eandem esse duco quam meam, non quin in re publica rectum idem sit utrique nostrum,

9 recitet et *MZ*^b: reticeret *Z*^l: retice *Vict.*: ire certum est (*vel simile quid*) *Wesenberg*: ire licebit *Schmidt*: res stat; *ἰρέων* *Tyrrell*
10 et tamen *fort. delendum ut ex proximo ortum*: etiam *Malaspina*
12 filio *Corradus*: fratre *M* fit a *Bosius*: ita *M*: *fort. Cicero laudabat Terenti Adolphos* iii. 3. 60, 61 (413-414) sedulo, sed—nostri
vulg. 13 me mones *C*: memores *M*^l

sed ea non agitur. Regnandi contentio est, in qua pulsus est modestior rex et probior et integrior et is, qui nisi vincit, nomen populi Romani deleatur necesse est, sin autem vincit, Sullano more exemploque vincet. Ergo hac in contentione neutrum tibi palam sentiendum et tempori servien- 5 dum est. Mea causa autem alia est, quod beneficio vinctus ingratus esse non possum, nec tamen in acie *me* sed Melitae aut alio in loco simili [oppidulo] futurum puto. 'Nihil' inquires 'iuvas eum in quem ingratus esse non vis?' Immo minus fortasse voluisset. Sed de hoc videbimus; exeamus 10 modo. Quod ut meliore tempore possimus facit Adriano mari Dolabella, Fretensi Curio.

2 Iniecta autem mihi spes quaedam est velle mecum Ser. Sulpicium conloqui. Ad eum misi Philotimum libertum cum litteris. Si vir esse volet, praeclara *σνροδία*, sin 15 3 autem —, erimus nos qui solemus. Curio mecum vixit iacere Caesarem putans offensione populari Siciliaeque diffidens si Pompeius navigare coepisset.

Quintum puerum accepi vehementer. Avaritiam video fuisse et spem magni congiari. Magnum hoc malum est, 20 sed scelus illud quod timueramus spero nullum fuisse. Hoc autem vitium puto te existimare non *a* nostra indulgentia sed a natura profectum. Quem tamen nos disciplina regemus.

De Oppiis Veliensibus quid placeat cum Philotimo vide- 25 bis. Epirum nostram putabimus sed alios cursus videbamus habituri.

VIII *Scr. in Cumano vi Non. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Et res ipsa monebat et tu ostenderas et ego videbam de 30 iis rebus quas intercipi periculosum esset finem inter nos

2 modestior] admodestior *Z^b*: et modestior *Gronovius* 7 me
add. *Lamb.* 8 oppidulo *secl. Gracvius* 22 a *add. Lamb.*

scribendi fieri tempus esse. Sed cum ad me saepe mea
Tullia scribat orans ut quid in Hispania geratur exspectem
et semper adscribat idem videri tibi idque ipse etiam ex
tuis litteris intellexerim, non puto esse alienum me ad te
5 quid de ea re sentiam scribere.

Consilium istud tunc esset prudens, ut mihi videtur, si 2
nostras rationes ad Hispaniensem casum accommodaturi
essemus; quod fieri . . . Necesse est enim aut, id quod
maxime velim, pelli istum ab Hispania aut trahi id bellum
10 aut istum, ut confidere videtur, apprehendere Hispanias.
Si pelletur, quam gratus aut quam honestus tum erit ad
Pompeium noster adventus, cum ipsum Curionem ad eum
transituum putem? Sin trahitur bellum, quid exspectem
aut quam diu? Relinquitur ut, si vincimur in Hispania,
15 quiescamus. Id ego contra puto. Istum enim victorem
magis relinquendum puto quam victum et dubitantem magis
quam fidentem suis rebus. Nam caedem video si vicerit
et impetum in privatorum pecunias et exsulum reditum et
tabulas novas et turpissimorum honores et regnum non
20 modo Romano homini sed ne Persae quidem cuiquam
tolerabile. Tacita esse poterit indignitas nostra? pati 3
poterunt oculi me cum Gabinio sententiam dicere, et qui-
dem illum rogari prius? praesto esse clientem tuum Clo-
dium, C. Atei Plaguleium, ceteros? Sed cur inimicos
25 conligo, qui meos. necessarios a me defensos nec videre
in curia sine dolore nec versari inter eos sine dedecore
potero? Quid si ne id quidem est exploratum fore ut
mihi liceat? Scribunt enim ad me amici eius me illi nullo
modo satis fecisse quod in senatum non venerim. Tamenne
30 dubitemus an ei nos etiam cum periculo venditemus, qui-

8 in lacuna add. non debet PI: non necesse est Orelli: nequit
Koch: nec honestum est nec tutum Lehmann 13 Sin Lamb.: si
O²RPM²s: si cum O¹M¹: si contra Schmidt 16 et] nec coni.
Frederking 21 Tacita codd. vulg.: Tanta Z¹ Boot

cum coniuncti ne cum praemio quidem voluimus esse?
 4 Deinde hoc vide, non esse iudicium de tota contentione in
 Hispaniis, nisi forte iis amissis arma Pompeium abiecturum
 putas, cuius omne consilium Themistocleum est. Existimat
 enim qui mare teneat eum necesse esse rerum potiri. Itaque 5
 numquam id egit ut Hispaniae per se tenerentur, navalis
 apparatus ei semper antiquissima cura fuit. Navigabit
 igitur, cum erit tempus, maximis classibus et ad Italiam
 accedet. In qua nos sedentes quid erimus? nam medios
 esse iam non licebit. Classibus adversabimur igitur? Quod 10
 maius scelus aut tantum denique? quid turpius? †anuival
 dehic† in absentis solus tuli scelus, eiusdem cum Pompeio et
 5 cum reliquis principibus non feram? Quod si iam misso
 officio periculi ratio habenda est, ab illis est periculum si
 peccaro, ab hoc si recte fecero, nec ullum in his malis con- 15
 silium periculo vacuum inveniri potest, ut non sit dubium
 quin turpiter facere cum periculo fugiamus, quod fugeremus
 etiam cum salute. †Non simul cum Pompeio mare transi-
 erimus. Omnino non potuimus†. Exstat ratio dierum. Sed
 tamen (fateamur enim quod est) ne condimus quidem ut 20
 possimus. Fefellit ea me res quae fortasse non debuit, sed
 fefellit. Pacem putavi fore. Quae si esset, iratum mihi
 Caesarem esse, cum idem amicus esset Pompeio, nolui.
 Senseram enim quam idem essent. Hoc verens in hanc

1 coniuncti ne *Hervagius*: coniunctione *codd.* voluimus *Man.*:
 volumus *M* 5 esse *add. Lamb.* 7 cura *RPM*²s: *om. OM*¹
 9 medios *cf. Reid ad Balb.* 29 10 Classibus *scel. Man.* 11
 maius s *Malaspina*: malus *MZOR* scelus aut *Malaspina*: scilicet
codd. 11, 12 anuival dehic in *M*¹: an qui valde hinc *codices non*
nulli Malaspinae: an invalide hic in *OM*² (*marg.*): animal dehinc in
 (dehic *R*) *RP*: an cuius adhuc in *Madvig*: an iram huius in *Hof-*
mamm: alii alia 17 turpiter facere *om. Rom*: facere *om. codices Pii*
 18 simul] si simul *Tyrrell* transiimus *Nipperdey*: transieramus?
Tyrrell 19 non *add. Man. ante potuimus: add. P ante omnino*
 20 condimus *CORMs* (*ab 'condire'*): contendimus *Nipperdey* 21
 possemus *Nipperdey* ea me *Bosius*: cam *Z^bO¹M¹*: ea *RPM*²s:
 enim *O*²

tarditatem incidi. Sed adsequor omnia si propero, si cunctor amitto. Et tamen, mi Attice, auguria quoque me **6** incitant quadam spe non dubia nec haec collegi nostri ab Atto sed illa Platonis de tyrannis. Nullo enim modo posse **5** video stare istum diutius quin ipse per se etiam languentibus nobis concidat, quippe qui florentissimus ac novus **VI, VII** diebus ipsi illi egenti ac perditae multitudini in odium acerbissimum venerit, qui duarum rerum simulationem tam cito amiserit, mansuetudinis in Metello, divitiarum in **10** aerario. Iam quibus utatur vel sociis vel ministris? **ii** provincias, **ii** rem publicam regent quorum nemo duo menses potuit patrimonium suum gubernare?

Non sunt omnia conligenda quae tu acutissime perspicis, **7** sed tamen ea pone ante oculos; iam intelleges id regnum **15** vix semenstre esse posse. Quod si me fefellerit, feram, sicut multi clarissimi homines in re publica excellentes tulerunt, nisi forte me Sardanapalli vicem [in suo lectulo] mori malle censueris quam *in* exsilio Themistocleo. Qui cum fuisset, ut ait Thucydides, τῶν μὲν παρόντων δι' ἐλαχίστης **20** βουλῆς κράτιστος γνώμων τῶν δὲ μελλόντων ἐς πλείστον τοῦ γενησομένου ἄριστος εἰκαστής, tamen incidit in eos casus quos vitasset si eum nihil fefellisset. Etsi is erat, ut ait idem, qui τὸ ἄμεινον καὶ τὸ χεῖρον ἐν τῷ ἀφανεί ἔτι ἑώρα *μάλιστα*, tamen non vidit nec quo modo Lacedaemoniorum **25** nec quo modo suorum civium invidiam effugeret nec quid Artaxerxi polliceretur. Non fuisset illa nox tam acerba Africano sapientissimo viro, non tam dirus ille dies Sullanus callidissimo viro C. Mario, si nihil utrumque eorum

1 adsequor *Bosius*: assequar *codd.* **3** quadam *Ms*: quedam
ORP **4** Atto *Orelli*: Attico *codd.* **6** **VI, VII** *Man.*: ut uti
codd. **10** utetur *Kayser* **ii** ... **ii** *Madvig Lehmann*: si ... si
M¹OP: si **ii** ... si **ii** *M²s vulg.* **17** aliquid excidisse post me putat
Lehmann velut **ii** movebunt qui virum fortem, tum legere poteris cen-
18 censueris *P*: censuerunt *ORMs*: censuerint *Z^b* in *add.*
Wcsenberg **23** ἑώρα] προεώρα *O Thucydides* **i. 138**, sed *O totum*
locum ex textu Thucydidis refinxit

fefellisset. Nos tamen hoc confirmamus illo augurio quo
 8 diximus, nec nos fallit nec aliter accidet. Corruat iste
 necesse est aut per adversarios aut ipse per se qui quidem
 sibi est adversarius unus acerrimus. Id spero vivis nobis
 fore; quamquam tempus est nos de illa perpetua iam, non 5
 de hac exigua vita cogitare. Sin quid acciderit maturius,
 haud sane mea multum interfuerit utrum factum [fiat]
 videam an futurum esse multo ante viderim. Quae cum
 ita sint, non est committendum ut iis paream quos con-
 tra me senatus, ne quid res publica detrimenti acciperet, 10
 armavit.

9 Tibi sunt omnia commendata, quae commendationis meae
 pro tuo in nos amore non indigent. Nec hercule ego
 quidem reperio quid scribam; sedeo enim *πλουδοκῶν*. Etsi
 nihil umquam tam fuit scribendum quam nihil mihi 15
 umquam ex plurimis tuis iucunditatibus gratius accidisse
 quam quod meam Tulliam suavissime diligentissimeque
 coluisti. Valde eo ipsa delectata est, ego autem non minus.
 Cuius quidem virtus mirifica. Quo modo illa fert pu-
 blicam cladem, quo modo domesticas tricas! quantus 20
 autem animus in discessu nostro! Est *στοργή*, est summa
σύντηξις. Tamen nos recte facere et bene audire vult.
 10 Sed hac super re *ne nimis*, ne meam ipse *συμπάθειαν* iam
 evocem.

Tu si quid de Hispaniis certius et si quid aliud, dum 25
 adsumus, scribes, et ego fortasse discedens dabo ad te ali-
 quid eo etiam magis quod Tullia te non putabat hoc
 tempore ex Italia. Cum Antonio item est agendum ut cum
 Curione Melitae me velle esse, huic civili bello nolle in-

2 accidet *Man.*: -dit *codd.* 7 fiat *O'M*: *om.* *M*² *edd.*: fuerit
RP: iam *coni.* *Müller* 13 Nec *Hofmann*: ne *codd.* 14
πλουδοκῶν] *πλοῦν προσδοκῶν Dausqueius* 21 Est *στοργή*, est *L*
(marg.) v. c. Vict.: sit *στοργῆς* sit *codd.* 23 re ne nimis *Leh-*
mann: remis *codd.*: re nimis multa *coni.* *Wesenberg* 29 civili bello
Wesenberg: libello *M*: bello *RP*s

teresse. Eo velim tam facili uti posse et tam bono in me quam Curione. Is ad Misenum VI Nonas venturus dicebatur, id est hodie. Sed praemisit mihi odiosas litteras hoc exemplo :

5

A.

Scr. circa finem m. Apr. a. 705 (49).

‘ANTONIVS TRIB. PL. PRO PR. CICERONI
IMP. SAL.

Nisi te valde amarem et multo quidem plus quam tu **1**
10 putas, non extimuissem rumorem qui de te prolatus est, cum praesertim falsum esse existimarem. Sed quia te nimio plus diligo, non possum dissimulare mihi famam quoque, quamvis sit falsa, magni esse. *Te iturum esse* trans mare credere non possum, cum tanti facias Dolabellam *et*
15 Tulliam tuam, feminam lectissimam, tantique ab omnibus nobis fias; quibus me hercule dignitas amplitudoque tua paene carior est quam tibi ipsi. Sed tamen non sum arbitratus esse amici non commoveri etiam improborum sermone atque eo feci studiosius quod iudicabam duriores
20 partis mihi impositas esse ab offensione nostra, quae magis a *ζηλοτυπία* mea quam ab iniuria tua nata est. Sic enim volo te tibi persuadere, mihi neminem esse cariorem te excepto Caesare meo, meque illud una iudicare Caesarem maxime in suis M. Ciceronem reponere. Qua re, mi Cicero, **2**
25 te rogo ut tibi omnia integra serves, eius fidem improbes qui tibi ut beneficium daret prius iniuriam fecit, contra ne profugias qui te, etsi non amabit, quod accidere non potest, tamen salvum amplissimumque esse cupiet.

1 posse *Lahmeyer*: possem *ORMs*: possim *P Müller* **10** per-
latus *coni. Orelli* **13** falsa *M²ORP*: falsam agnosco (*vel agnosce*)
M¹ (agnosco *punctis notatum*): falsa, falsam agnoscere *Z^b* magni
M²s: magno *M¹ORP*: in animo *M* (*marg.*) *Te iturum esse add.*
Baiter: *Te iturum add. I Ascensius*: *Te transiturum L* (*marg.*) **14**
et add. vett. **23** meo meque illud una iudicare *C*: *om. codd.*
Caesarem RPM²s: *om. OM¹* **26** *post ne add. ab eo Lamb,*

Dedita operā ad te Calpurnium familiarissimum meum misi, ut mihi magnae curae tuam vitam ac dignitatem esse scires.’

Eodem die a Caesare Philotimus attulit hoc exemplo :

B.

5

Scr. ex itinere xv Kal. Maias a. 705 (49).

‘CAESAR IMP. SAL. D. CICERONI IMP.

- 1** Etsi te nihil temere, nihil imprudenter facturum iudicaram, tamen permotus hominum fama scribendum ad te existimavi et pro nostra benevolentia petendum ne quo **10** progredereis proclinata iam re quo integra etiam progrediendum tibi non existimasses. Namque et amicitiae graviolem iniuriam feceris et tibi minus commode consulueris, si non fortunae obsecutus videberis (omnia enim secundissima nobis, adversissima illis accidisse videntur), **15** nec causam secutus (eadem enim tum fuit cum ab eorum consiliis abesse iudicasti), sed meum aliquod factum condemnasse ; quo mihi gravius abs te nil accidere potest.
- 2** Quod ne facias pro iure nostrae amicitiae a te peto. Postremo quid viro bono et quieto et bono civi magis convenit **20** quam abesse a civilibus controversiis? Quod non nulli cum probarent, periculi causa sequi non potuerunt ; tu explorato et vitae meae testimonio et amicitiae iudicio neque tutius neque honestius reperies quicquam quam ab omni contentione abesse. xv Kal. Maias ex itinere.’ **25**

4 attulit *codd.* (*praeter s*) : litteras attulit *s*   11 inclinata *Rom.*
 quo *OR* : qua *corr.* ex quo *M* : qua *Ps*   14 videberis *s* *Wesenberg* :
 ut deberes *OM* : videre *M* (*marg.*) *vulg.*   19 peto *I* : puto *M*

IX

Scr. in Cumano v Non. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

Adventus Philotimi (at cuius hominis, quam insulsi et **1**
 quam saepe pro Pompeio mentientis!) exanimavit omnis
5 qui mecum erant; nam ipse obdurui. Dubitabat nostrum
 nemo quin Caesar itinera repressisset — volare dicitur;
 Petreius cum Afranio coniunxisset *se*—nihil adfert eius
 modi. Quid quaeris? etiam illud erat persuasum, Pom-
 peium cum magnis copiis iter in Germaniam per Illyricum
10 fecisse; id enim ἀθθεντικῶς nuntiabatur. Melitam igitur
 opinor capessamus, dum quid in Hispania. Quod quidem
 prope modum videor ex Caesaris litteris voluntate facere
 posse, qui negat neque honestius neque tutius mihi quic-
 quam esse quam ab omni contentione abesse. Dices, **2**
15 ‘Vbi ergo tuus ille animus quem proximis litteris?’ Adest
 et idem est; sed utinam meo solum capite decernerem!
 Lacrimae meorum me interdum molliunt precantium ut de
 Hispaniis exspectemus. M. Caeli quidem epistulam scrip-
 ptam miserabiliter, cum hoc idem obsecraret ut exspectarem,
20 ne fortunas meas, ne unicum filium, ne meos omnis tam
 temere proderem, non sine magno fletu legerunt pueri
 nostri; etsi meus quidem est fortior eoque ipso vehemen-
 tius commovet nec quicquam nisi de dignatione laborat.

Melitam igitur, deinde quo videbitur. Tu tamen etiam **3**
25 nunc mihi aliquid litterarum et maxime si quid ab Afranio.
 Ego si cum Antonio locutus ero, scribam ad te quid actum
 sit. Ero tamen in credendo, ut mones, cautus; nam occul-

6 volare *vulg.*: tuo volare *M*: immo volare *Schmidt* 7 ante
 Petreius *add.* Dicitur *Boot* coniunxisset *se Bosius*: coniunxisse
codd.: coniunxisse *se coni. Boot* 9 Germaniam *M*: Galliam ‘*alii*’
ap. Corradum ex 6. 3, fort. recte 15 ergo tuus ille *Z^b codices Mala-*
spinae: ille ergo tuus *M* 16 meo] de meo *Reid* 20 unicum
 filium *Corradus Man. coll. 9 A 2*: unicam filiam *M* 22 ante vehe-
 mentius *addere me vult Wesenberg* 23 dignitate *codex Bessarionis*
fort. recte 24 quo *F*: quod *M*

tandi ratio cum difficilis tum etiam periculosa est. Servium exspecto ad Nonas, et adigit ita Postumia et Servius filius. Quartanam leviozem esse gaudeo. Misi ad te Caeli etiam litterarum exemplum.

A = ad fam. VIII. 16.

5

Scr. Intimili xv K. Mai. a. 705 (49).

CAELIVS CICERONI SAL.

I Exanimatus tuis litteris, quibus te nihil nisi triste cogitare ostendisti neque id quid esset perscripsisti neque non tamen quale esset quod cogitares aperuisti, has ad te ilico litteras **10** scripsi. Per fortunas tuas, Cicero, per liberos te oro et obsecro ne quid gravius de salute et incolumitate tua consulas. Nam deos hominesque amicitiamque nostram testificor me tibi praedixisse neque temere monuisse sed, postquam Caesarem convenerim sententiamque eius qualis **15** futura esset parta victoria cognorim, te certiore fecisse. Si existimas eandem rationem fore Caesaris in dimittendis adversariis et condicionibus ferendis, erras; nihil nisi atrox et saevum cogitat atque etiam loquitur; iratus senatui exiit, his intercessionibus plane incitatus est; non me hercules erit **20**

2 deprecationi locus. Qua re si tibi tu, si filius unicus, si domus, si spes tuae reliquae tibi carae sunt, si aliquid apud te nos, si vir optimus gener tuus valemus, quorum fortunam non debes velle conturbare, ut eam causam in quouis victoria salus nostra est odisse aut relinquere cogamur aut impiam cupiditatem contra salutem tuam habeamus—denique illud cogita, quod offensae fuerit in ista

5 huius epistulae alterum exemplum exstat in Fam. viii. 16 (*f* = cod. Medicus 49 9) 8 nihil nisi *fP*: nihil *M*¹: nonnihil *M*² 11 te et et *om. f* 14 praedixi *f* 20 mehercules *RPM*: mehercule *Os*: *om. f* 23 valet *f* 24 ante ut *add. noli committere interpungens ad habeamus* (l. 27) *Lehmann olim; postea in editione nihil addidit*

cunctatione te subisse. Nunc te contra victorem Caesarem
facere, quem dubiis rebus laedere noluisti, et ad eos fugatos
accedere, quos resistentis sequi nolueris, summae stultitiae
est. Vide ne, dum pudet te parum optimatem esse, parum
5 diligenter quid optimum sit eligas. Quod si totum tibi 3
persuadere non possum, saltem, dum quid de Hispaniis
agamus scitur, exspecta; quas tibi nuntio adventu Caesaris
fore nostras. Quam isti spem habeant amissis Hispaniis
nescio; quod porro tuum consilium sit ad desperatos acce-
10 dere non medius fidius reperio.

Hoc quod tu non dicendo mihi significasti Caesar audierat 4
ac, simul atque 'have' mihi dixit, statim quid de te audis-
set exposuit. Negavi me scire, sed tamen ab eo petii ut
ad te litteras mitteret, quibus maxime ad remanendum com-
15 moveri posses. Me secum in Hispaniam ducit; nam nisi
ita faceret, ego, prius quam ad urbem accederem, ubicum-
que esses, ad te percucurrissem et hoc a te praesens conten-
dissem atque omni vi te retinuissem. Etiam atque etiam, 5
Cicero, cogita ne te tuosque omnis funditus evertas, ne te
20 sciens prudensque eo demittas unde exitum vides nullum
esse. Quod si te aut voces optimatium commovent aut non
nullorum hominum insolentiam et iactationem ferre non
potes, eligas censeo aliquod oppidum vacuum a bello, dum
haec decernuntur; quae iam erunt confecta. Id si feceris, et
25 ego te sapienter fecisse iudicabo et Caesarem non offendes.

X *Scr. in Cumano v Non. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Me caecum qui haec ante non viderim! Misi ad te 1
epistulam Antoni. Ei cum ego saepissime scripsissem nihil
30 me contra Caesaris rationes cogitare, meminisse me generi

1 Caesarem *om. f*   9 quod *f*: quid *codd.*   13 sed *f*: *om. codd.*
petii *f*: petivi *M*   17 percucurrissem *CM²s*: pervicurrissem *M¹*:
percurrissem *ORP f*   24 confecta. Id si feceris *codd.*: confeceris *f*
29 aequissime *Madvig*: amplissime *Reid*

mei, meminisse amicitiae, potuisse, si aliter sentirem, esse cum Pompeio, me autem, quia cum lictoribus invitus cursarem, abesse velle nec id ipsum certum etiam nunc habere, vide quam ad haec *παρανετικῶς* :

2 'Tuum consilium quam verum est. Nam qui se medium 5 esse vult in patria manet, qui proficiscitur aliquid de altera utra parte iudicare videtur. Sed ego is non sum qui statuere debeam iure quis proficiscatur necne; partis mihi Caesar has imposuit ne quem omnino discedere ex Italia paterer. Qua re parvi refert me probare cogitationem tuam, 10 si nihil tamen tibi remittere possum. Ad Caesarem mittas censeo et ab eo hoc petas. Non dubito quin impetraturus sis, cum praesertim te amicitiae nostrae rationem habiturum esse pollicearis.'

3 Habes *σκυτάλην Λακωνικήν*. Omnino excipiam hominem. 15 Erat autem v Nonas venturus vesperi, id est hodie. Cras igitur ad me fortasse veniet. Temptabo, +audeam† nihil properare; missurum ad Caesarem. Clam agam, cum paucissimis alicubi occultabor, †carti† hinc istis invitissimis evolabo, atque utinam ad Curionem! 'Σύνες ὁ τοι λέγω.' 20 Magnus dolor accessit. Efficietur aliquid dignum nobis.

Δυσουρία tua mihi valde molesta. Medere amabo dum 4 est *ἀρχή*. De Massiliensibus gratiae tuae mihi litterae. Quaeso ut sciam quicquid audieris. Ocellam cuperem, si possem palam, quod a Curione effeceram. Hic ego 25 Servium exspecto; rogor enim ab eius uxore et filio et

4 *παρανετικῶς* Lamb. Schelle Tyrrell: ΠΑΡΗΝΙΚΩΣ M: παρηνικῶς Z¹: τυραννικῶς Vict.: παροινικῶς Lamb. ex altera coniectura: ποροζοντικῶς Reid 5 quam M²: quia M¹ Nam] fort. sed tamen 17 audeam] ut ei persuadeam me con. Wesenberg duce Schützio: persuadere me Schmidt: audiam Moser 18 clam agam Schmidt: clamabam M: clam ibo vel abibo) Man. 19 carti M: certe Rom. I: cati Z: caute con. Olivetus: furtim con. Müller 20 Σύνες ὁ τοι λέγω Cobet ('Var. Lect.' 476 cd. 2) coll. Plat. Menon. 76 D, Phaedr. 236 D: σύνες ὁ, τι λέγω Crat.: CINECΩΤΘΙΑΙΕΤΩ M: σὺν θεῷ τοι λέγω vulg. 21 Magnus dolor accessit transponere vult Wesenberg ante Δυσουρία 24 post cuperem add. habere Wesenberg coll. 17. 3

puto opus esse. Hic tamen Cytherida secum lectica 5
 aperta portat, alteram uxorem. Septem praeterea con-
 iunctae lecticae amicarum sunt *an* amicorum. Vide quam
 turpi leto pereamus et dubita, si potes, quin ille, seu victus
 5 seu victor redierit, caedem facturus sit. Ego vero vel
 luntriculo, si navis non erit, eripiam me ex istorum parri-
 cidio. Sed plura scribam cum illum convenero.

Iuvenem nostrum non possum non amare sed ab eo nos 6
 non amari plane intellego. Nihil ego vidi tam ἀνηθοποίητον,
 10 tam aversum a suis, tam nescio quid cogitans. O vim in-
 credibilem molestiarum! Sed erit curae et est ut regatur.
 Mirum est enim ingenium, ἤθους ἐπιμελητέον.

XI

Scr. in Cumano iv Non. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

15 Obsignata iam epistula superiore non placuit ei dari cui I
 constitueram quod erat alienus. Itaque eo die data non
 est. Interim venit Philotimus et mihi a te litteras reddidit.
 Quibus quae de fratre meo scribis, sunt ea quidem parum
 firma sed habent nihil ὑπουλον, nihil fallax, nihil non flexi-
 20 bile ad bonitatem, nihil quod non quo velis uno sermone
 possis perducere; ne multa, omnis suos, etiam quibus
 irascitur crebrius, tamen caros habet, me quidem se ipso
 cariorem. Quod de puero aliter ad te scripsit et ad matrem
 de filio, non reprehendo. De Quinto et de sorore quae
 25 scribis molesta sunt eoque magis quod ea tempora nostra
 sunt ut ego iis mederi non possim. Nam certe mederer;

1 ante Cytherida addend. Cytherius conieci coll. xv. 22   2 altera
 vett.   3 sunt an Bosius: sunt M¹: ee sunt M²   5, 6 vel
 luntriculo Vict.: vellunt ridiculo M¹: velo ridiculo M²: vel lutridiculo
 Z   10 O add. Müller   11 et] ut con. Wesenberg   18 ea
 quidem I: equidem M   19 habet con. Wesenberg   24 Quinto
 Tyrrell: itine MZ^{lb}: itinere vulg.: Quinto fratre Müller: affini Schmidt
 25 scribis] ad -bis iterum incipit W

sed quibus in malis et qua in desperatione rerum simus vides.

- 2 Illa de ratione nummaria non sunt eius modi (saepe enim audio ex ipso) ut non cupiat tibi praestare et in eo laboret. Sed si mihi Q. Axius in hac mea fuga HS $\overline{\text{XIII}}$ 5 non reddit quae dedi eius filio mutua et utitur excusatione temporis, si Lepta, si ceteri, soleo mirari de nescio quis HS $\overline{\text{XX}}$ cum audio ex illo se urgeri. Vides enim profecto angustias. Curari tamen ea tibi utique iubet. An existimas illum in isto genere lentulum aut restrictum? Nemo est 10
3 minus. De fratre satis.

De eius filio indulgit illi quidem suus pater semper sed non facit indulgentia mendacem aut avarum aut non amantem suorum, ferocem fortasse atque adrogantem et infestum facit. Itaque habet haec quoque quae nascuntur ex indulgentia, sed ea sunt tolerabilia (quid enim dicam?) hac iuventute; ea vero, quae mihi quidem qui illum amo sunt his ipsis malis in quis sumus miseriora, non sunt ab obsequio nostro. Nam suas radices habent; quas tamen evelle-rem profecto, si liceret. Sed ea tempora sunt ut omnia 20 mihi sint patienda. Ego meum facile teneo; nihil est enim eo tractabilius. Quoius quidem misericordia languidiora adhuc consilia cepi et quo ille me certiolem vult esse eo magis timeo ne in eum existam crudelior.

- 4 Sed Antonius venit heri vesperi. Iam fortasse ad me 25 veniet aut ne id quidem, quoniam scripsit quid fieri vellet. Sed scies continuo quid actum sit. Nos iam nihil nisi occulte.

De pueris quid agam? parvone navigio committam? Quid mihi animi in navigando censes fore? Recordor 30

5 $\overline{\text{XIII}}$] *fort.* $\overline{\text{XII}}$, *cf.* 15. 4   12 De eius *vulg.*: levis in *M*: De eius infido *Lehmann*: De eius iuvene *Müller*   20 tempora sunt ut *W Crat. Z^b*: *om.* $\Sigma\Delta$ 21 sint *Crat. Z^b*: sunt *M*

enim aestate cum illo Rhodiorum ἀφράκῳ navigans quam fuerim sollicitus; quid duro tempore anni actuariola fore censes? O rem undique miseram!

Trebatus erat mecum, vir plane et civis bonus. Quae ille monstra, di immortales! Etiamne Balbus in senatum venire cogitet? Sed ei ipsi cras ad te litteras dabo. Vet-
 5 tium mihi amicum, ut scribis, ita puto esse. Cum eo, quod ἀποτόμως ad me scripserat de nummis curandis, θυμικώτερον
 10 debuit, lenies. 'MONETALI' autem adscripsi, quod ille ad me 'PRO COS.' Sed quoniam est homo et nos diligit, ipse quoque a nobis diligatur. Vale.

XII *Scr. in Cumano iii Non. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

15 Quidnam mihi futurum est aut quis me non solum in-
 felicior sed iam etiam turpior? Nominatim de me sibi
 imperatum dicit Antonius nec me tamen ipse adhuc viderat
 sed hoc Trebatio narravit. Quid agam nunc quoi nihil
 procedit caduntque ea quae diligentissime sunt cogitata
 20 taeterrime? Ego enim Curionem nactus omnia me con-
 secutum putavi. Is de me ad Hortensium scripserat.
 Reginus erat totus noster. Huic nihil suspicabamur cum
 hoc mari negoti fore. Quo me nunc vertam? Vndique
 custodior. Sed satis lacrimis. Παρακλεπτέον igitur et
 25 occulte in aliquam onerariam correndum, non commit-

1 cum illo *M*: cum illis *Boot*: cum illis illo *Lehmann Müller*: fort. imbecillo, cf. v. 12. 1. 13. 1 6 cogitat *coni. Boot* 9 eram *W Corradus*: erat *M Crat. Lamb.* iocatus *codices Bost Crat. Lamb.*: locatus *W*: om. ΣΔ accepit *Wesenberg* 21 putavi. Is *vulg.*: putabis *M* 22 Reginus, cf. *Caes. B. G. vi. 1*; *nomen idem valere ac 'regium satellitem' (Königsknecht) et indicare unum e Balbis putat Schmidt ('Der Briefwechsel' p. 178)*: Rebilus *coni. Orelli* 24 ante lacrimis *add. de Wesenberg* Παρακλεπτέον *Wölfflin*: ΠΑΡΑΟΤΑΕΤ- TEON *M*, cf. *Lehmann 'Att.'* 73: πύρον κλεπτέον *Tyrell*

tendum ut etiam compacto prohibiti videamur. Sicilia petenda; quam si erimus nacti, maiora quaedam consequemur. Sit modo recte in Hispaniis! Quamquam de ipsa Sicilia utinam sit verum! Sed adhuc nihil secundi. Concursus Siculorum ad Catonem dicitur factus, orasse 5 ut resisteret, omnia pollicitos; commotum illum dilectum habere coepisse. Non credo, ut est luculentus auctor. Potuisse certe teneri illam provinciam scio. Ab Hispaniis autem iam audietur.

- 3 Hic nos C. Marcellum habemus eadem vere cogitantem 10 aut bene simulantem; quamquam ipsum non videram sed ex familiarissimo eius audiebam. Tu, quaeso, si quid habebis novi; ego, si quid moliti erimus, ad te statim scribam. Quintum filium severius adhibebo. Utinam proficere possim! Tu tamen eas epistulas quibus asperius de eo scripsi 15 aliquando concerpito, ne quando quid emanet; ego item 4 tuas. Servium exspecto nec ab eo quicquam ὑγιές. Scies quicquid erit.

XII a *Scr. in Cumano prid. Non. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

20

- I Sine dubio errasse nos confitendum est. 'At semel, at una in re.' Immo omnia quo diligentius cogitata eo facta sunt imprudentius.

Ἄλλὰ τὰ μὲν προτετύχθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ,

in reliquis modo ne ruamus. Iubes de profectioe me 25 providere. Quid provideam? Ita patent omnia quae accidere possunt ut, ea si vitem, sedendum sit cum dedecore

7 ut *M*: ut ut *Kayser*: nec *Wesenberg Madvig*: fort. at 10
vere *Madvig*: e re *codd.*: de re *Rom.*: fere *L (marg.)* 14 cohi-
bebo *Graevius* possim *Corradus*: possem *M* 18 quicquid
WC L (marg.): quid $\Sigma\Delta$ 21 hinc incipiunt novam epistulam edd.
post Wielandum 25 Iubes de *CW*: iubes enim *M*: iubes enim
de *Z^b* me *Gronovius*: mea *CIWZ^b*

et dolore, si neglegam, periculum sit ne in manus incidam perditorum. Sed vide quantis in miseris simus. Optandum interdum videtur ut aliquam accipiamus ab istis quamvis acerbam iniuriam, ut tyranno in odio fuisse videamur.

5 Quod si nobis is cursus quem speraram pateret, effecissem 2 (5)
aliquid profecto, ut tu optas et hortaris, dignum nostra
mora. Sed mirificae sunt custodiae et quidem ille ipse
Curio suspectus. Qua re vi aut clam agendum est et si
†vi forte ne cum pestate clamaut emistist†. In quo si quod
10 σφάλμα, vides quam turpe sit. Trahimur, nec fugiendum
si quid violentius.

De Caelio saepe mecum agito nec, si quid habuero tale, 3 (6)
dimittam. Hispanias spero firmas esse. Massiliensium
factum cum ipsum per se luculentum est tum mihi argu-
15 mento est recte esse in Hispaniis. Minus enim auderent,
si aliter esset et scirent; nam et vicini et diligentes sunt.
Odium autem recte animadvertis significatum in theatro.
Legiones etiam has quas in Italia assumpsit alienissimas
esse video. Sed tamen nihil inimicius quam sibi ipse.
20 Illud recte times ne ruat. Si desperarit, certe ruet. Quo
magis efficiendum aliquid est, fortuna velim meliore, animo
Caeliano. Sed primum quidque. Quod, quaecumque erit,
continuo scies. Nos iuveni, ut rogas, suppeditabimus et 4 (7)
Peloponnesum ipsam sustinebimus. Est enim indoles,
25 modo aliquod †hoc sit ἦθος AKIMOAON†. Quod si adhuc
nullum est, esse tamen potest, aut ἀρετή non est διδακτόν,
quod mihi persuaderi non potest.

1 sit *Lamb.*: est *codd.* 8, 9 et si vi forte ne cum pestate *M*:
et si vi forte et cum tempestate *Ant. F*: etsi vis fortunae (*qu.* est) in
potestate *Madvig*: et si vi, fortiter ac tempestive *Orelli*: etsi vi forte in
tempestatem *Schmidt* clam autem istis? *Schmidt*, sed clam *προεπο-*
sitione non utitur Cicero 10 sit *Malaspina*: est *M*: sed *Gronovius*:
ergo *Schmidt* 16 vicini *Vict.*: victi *MZ^b* 17 in theatro *Boot*:
theatro *vett.*: -trum *M* 24 indoles *I vulg.*, cf. ad *Brut.* i. 18. 4:
indolens *M* 25 ante hoc *addend.* in *coni. Wesenberg* ἀκίβδηλον
Turnebus Cobet: ἀκκιώτερον *Schmidt*: ἀξιόλογον *Gurlitt*: fort. ἀκαμπτον
vel ἀκίνητον

XIII

Scr. in Cumano Non. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Epistula tua gratissima fuit meae Tulliae et me hercule mihi. Semper speculam aliquam adferunt tuae litterae. Scribes igitur ac si quid ad spem poteris ne dimiseris. Tu Antoni 5 leones pertimescas cave. Nihil est illo homine iucundius. Attende *πρᾶξιν πολιτικοῦ*. Evocavit litteris e municipiis decem primos et IIIIViros. Venerunt ad villam eius mane. Primum dormiit ad h. III, deinde, cum esset nuntiatum venisse Neapolitanos et Cumanos (his enim est Caesar 10 iratus), postridie redire iussit; lavari se velle et *περὶ κοιλιολυσίαν γίνεσθαι*. Hoc here effecit. Hodie autem in Aenariam transire constituit *ut* exsulibus reditum polliceretur. Sed haec omittamus, de nobis aliquid agamus.
- 2 Ab Axio accepi litteras. De Tirone gratum. Vettienum 15 diligo. Vestorio reddidi. Servius pr. Nonas Maias Menturnis mansisse dicitur, hodie in Liternino mansurus apud C. Marcellum. Cras igitur nos mature videbit mihi que dabit argumentum ad te epistulae. Iam enim non reperio quod tibi scribam. Illud admiror quod Antonius ad me 20 ne nuntium quidem, cum praesertim me valde observarit. Videlicet aliquid atrocius de me imperatum est. Coram negare mihi non vult, quod ego nec rogaturus eram nec, si impetrassem, crediturus. Nos tamen aliquid excogita-
- 3 bimus. Tu, quaeso, si quid in Hispaniis. Iam enim 25 poterit audiri et omnes ita exspectant ut, si recte fuerit, nihil negoti futurum putent. Ego autem nec retentis iis confectam rem puto neque amissis desperatam. Silium et

4 speculam *coni. Boot*: secum *M* aliquid *I Rom.*: aliqua *Orelli*
 13 ut *add. Lamb.* polliceretur *M¹W*: pollicetur *vulg.* *Locum*
ita dant edd. plerique constituit. Exsulibus reditum pollicetur 15
 ab Axio *vulg.*: a Daxio *M*: a Q. Axio *Bücheler*

Ocellam et ceteros credo retardatos. Te quoque a Curione impediri video. Etsi, ut opinor, habes† EKITAONON.

XIV *Scr. in Cumano viii Id. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

5 O vitam miseram maiusque malum tam diu timere quam 1
est illud ipsum quod timetur! Servius, ut antea scripsi,
cum venisset Nonis Maiis, postridie ad me mane venit.
Ne diutius te teneam, nullius consili exitum invenimus.
Numquam vidi hominem perturbatiorem metu; neque
10 hercule quicquam timebat quod non esset timendum; illum
sibi iratum, hunc non amicum; horribilem utriusque vi-
ctoriam cum propter alterius crudelitatem, alterius audaciam,
tum propter utriusque difficultatem pecuniariam; quae erui
nusquam nisi ex privatorum bonis posset. Atque haec ita
15 multis cum lacrimis loquebatur ut ego mirarer eas tam
diuturna miseria non exaruisse. Mihi quidem etiam lip-
pitudine haec, propter quam non ipse ad te scribo, sine ulla
lacrima est sed saepius odiosa est propter vigiliis. Quam 2
ob rem quicquid habes ad consolandum conlige et illa
20 scribe non ex doctrina neque ex libris (nam id quidem
domi est, sed nescio quo modo imbecillior est medicina
quam morbus), haec potius conquire de Hispaniis, de Mas-
silia; quae quidem satis bella Servius adfert; qui etiam de
duabus legionibus luculentos auctores esse dicebat. Haec
25 igitur si habebis et talia. Et quidem paucis diebus aliquid
audiri necesse est.

Sed redeo ad Servium. Distulimus omnino sermonem 3

1 Curione *Gurlitt*: Curto *M*: Curtio *Vict.* 2 ἐκπλον *Baiter*:
exitus *ξουσίαν Tyrrell*: ἐπίσταθμον *Ellis* 7 postridie *C*: pridie
M mane *W Lamb.*: om. *C codd.* 13 quae erui *Gronovius*:
qua frui *M* 18 est sed . . . est] et per se odiosa est et *Madvig*
19 consolandum *C*: con††landum *W*: consulandum *EO*: consulendum
M

in posterum, sed tardus ad exeundum ‘multo se in suo lectulo malle, quicquid foret.’ Odiosus scrupulus de fili militia Brundisina. Vnum illud firmissime adseverabat, si damnati restituerentur, in exilium se iturum. Nos autem ad haec ‘et *id* ipsum certo fore et quae iam fierent non 5 esse leviora,’ multaque conligebamus. Verum ea non animum eius augebant sed timorem, ut iam celandus magis de nostro consilio quam ad *id adhibendus* videretur. Quare in hoc non multum est. Nos a te admoniti de Caelio cogitabimus. 10

XV

Scr. in Cumano iv Id. Mai. a. 705 (49).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Servius cum esset apud me, Cephalio cum tuis litteris vi Idus venit; quae nobis magnam spem attulerunt meliorum rerum de octo cohortibus. Etenim eae quoque quae 15 in his locis sunt labare dicuntur. Eodem die Funisulanus a te attulit litteras in quibus erat confirmatius idem illud. Ei de suo negotio respondi cumulate cum omni tua gratia. Adhuc non satis faciebat; debet autem mihi multos nummos nec habetur locuples. Nunc ait se daturum; cui 20 expensum tulerit morari; †tabellarius si apud te esse quas satis fecisset† dares. Quantum sit Eros Philotimi tibi dicet. Sed ad maiora redeamus.
- 2 Quod optas, Caelianum illud maturescit. Itaque torqueor utrum ventum exspectem. Vexillo opus est; con- 25 volabunt. Quod suades ut palam, prorsus adsentior itaque me profecturum puto. Tuas tamen interim litteras exspecto.

1 *post tardus add. est Lamb.* in suo lectulo, *cf.* 8. 7 5 *id*
add. Lamb. fierent *Wesenberg*: fiebant *codd.*: fiant *Ernesti* 7
 angebat *IVR* 8 ad id adhibendus *Madvig*: ad idem *codd.*: adhi-
 bendus *Vrsinus*: adhortandus ad idem *Wesenberg* 10 cogita-
 bamus *WI* 21 tabellariis (*ita Man.*) si apud te esset qua (*ita Man.*)
 satis fecisset (*ita Pius*) dares *vulg.*

Servi consilio nihil expeditur. Omnes captiones in omni
sententia occurrunt. Vnum C. Marcellum cognovi timi-
diorem; quem consulem fuisse paenitet. *Ω πολλῆς ἀγεν-
veías! qui etiam Antonium confirmasse dicitur ut me
5 impediret, quo ipse, credo, honestius. Antonius autem 3
vi Idus Capuam profectus est. Ad me misit se pudore
detrinitum ad me non venisse quod me sibi suscensere
putaret. Ibitur igitur et ita quidem ut censes, nisi cuius
gravioris personae suscipiendae spes erit ante oblata. Sed
10 vix erit tam cito. Allienus autem praetor putabat aliquem,
si ego non, ex conlegis suis. Quivis licet dum modo
aliquis.

De sorore laudo. De Quinto puero datur opera; spero 4
esse meliora. De Quinto fratre scito eum non mediocriter
15 laborare de versura sed adhuc nihil a L. Egnatio expressit.
Axius de duodecim milibus pudens! Saepe enim ad me
scripsit ut Gallio quantum is vellet darem. Quod si non
scripsisset, possemne aliter? Et quidem saepe sum polli-
citus sed tantum voluit cito. Me vero adiuvarent his in
20 angustiis. Sed di istos! Verum alias. Te a quartana
liberatum gaudeo itemque Piliam. Ego, dum panis et
cetera in navem parantur, excurro in Pompeianum. Vet-
tieno velim gratias quod studiosus sit; si quemquam na-
ctus eris qui perferat, litteras des ante quam discedimus.

25 **XVI** *Scr. in Cumano prid. Id. Mai. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Commodum ad te dederam litteras de pluribus rebus 1
cum ad me bene mane Dionysius fuit. Quoi quidem ego

9 suscipiendae *Ascensius*: suscipienda *M* 15 versura *Vrsinus*:
usura *M* 16 me *add. Vrsini* 'vetus liber' 19 his in]
hic desinit W 21 panis *Boot*: panes *codd.*: penus *Koch* 23
post gratias addend. agas con. Wesenberg, sed cf. xvi. 7. 5 sit *M*:
est *Vict.* 28 fuit] venit *Wesenberg, sed cf. 4. 8*: cum tuis (*sc. lit-*
teris venit, Gurlitt)

non modo placabilem me praebuissem sed totum remissem, si advenisset qua mente tu ad me scripseras. Erat enim sic in tuis litteris quas Arpini acceperam, eum venturum facturumque quod ego vellem. Ego volebam autem vel cupiebam potius esse eum nobiscum. Quod quia plane, 5 cum in Formianum venisset, praeciderat, asperius ad te de eo scribere solebam. At ille perpauca locutus hanc summam habuit orationis ut sibi ignoscerem; se rebus suis impeditum nobiscum ire non posse. Pauca respondi, magnum accepi dolorem, intellexi fortunam ab eo nostram despectam esse. 10 Quid quaeris? (fortasse miraberis) in maximis horum temporum doloribus hunc mihi scito esse. Velim ut tibi amicus sit. Hoc cum tibi opto, opto ut beatus sis; erit enim tam diu.

2 Consilium nostrum spero vacuum periculo fore. Nam 15 et dissimulavimus et, ut opinor, *non* acerrime adservabimur. Navigatio modo sit qualem opto, cetera, quae quidem consilio provideri poterunt, cavebuntur. Tu, dum adsumus, non modo quae scies audierisve sed etiam quae futura providebis scribas velim. 20

3 Cato, qui Siciliam tenere nullo negotio potuit (et, si tenuisset, omnes boni ad eum se contulissent), Syracusis profectus est ante diem VIII K. Mai., ut ad me Curio scripsit. Vtinam, quod aiunt, Cotta Sardiniam teneat! est enim rumor. O, si id fuerit, turpem Catonem! 25

4 Ego ut minuerem suspicionem profectionis aut cogitationis meae, profectus sum in Pompeianum a. d. III Idus ut ibi essem dum quae ad navigandum opus essent pararentur. Cum ad villam venissem, ventum est ad me: 'centuriones trium cohortium, quae Pompeiis sunt, me velle postridie 30

16 dissimulabimus *Pius* non *add. Madvig* adservabimur
Lamb.: -bimus *codd.* *Wesenberg* ita *interpunxit* et—ut opinor, acerrime
 adservabimur—navigatio 19 scies *M¹ Wesenberg*: scieris *M²*
 29 ventum *codd.*: nuntiatum *Reid*: relatum *Müller*

convenire'—haec mecum Ninnius noster,—'velle eos mihi se et oppidum tradere.' At ego abii postridie a villa ante lucem, ut me omnino illi ne viderent. Quid enim erat in tribus cohortibus? quid si plures? quo apparatu? Cogitavi eadem illa Caeliana quae legi in epistula tua quam accepi simul et in Cumanum veni eodem die, et [simul] fieri poterat ut temptaremur. Omnem igitur suspicionem sustuli. Sed, dum redeo, Hortensius venerat et ad me Terentiam salutatum deverterat. Sermone erat usus honorifico erga me. Iam eum, ut puto, videbo; misit enim puerum se ad me venire. Hoc quidem melius quam conlega noster Antonius, cuius inter lictores lectica mimia portatur.

Tu quoniam quartana cares et novum morbum removisti sed etiam gravedinem, teque vegetum nobis in Graecia siste et litterarum aliquid interea.

XVII *Scr. in Cumano xvii K. Iun. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

Pr. Idus Hortensius ad me venit scripta epistula. †Vellem cetera eius†, quam in me incredibilem ἐκτέλειαν! Qua quidem cogito uti. Deinde Serapion cum epistula tua. Quam prius quam aperuissem, dixi ei te ad me de eo scripsisse antea, ut feceras. Deinde epistula †scripta† cumulatisime cetera. Et hercule hominem probō; nam et doctum et probum existimo; quin etiam navi eius me et ipso convectore usurum puto.

1 convenire CZ^b L (marg.): om. ΣΔ 2 abii Schmidt: tibi
codd. a villa Man.: ad villam M: abii clam cont. Boot: a. d. III
Gurlitt 5 eadem M: equidem Boot 6 simul et cf. 4. 12
[simul] ex proximo ortum esse videtur 8 dum L (marg.): cum
codd. 10 Iam Wesenberg: tam M¹: tum M²: tamen vulg. 13
novum M¹CZ¹ v. c. sed in M superscr. 'vel nedum': nedum Z^b, Balbo
(ix. 7 a 1) sed non Cicerone dignum: nedum novum Orelli: fort. novū
ex non in (non modo) corruptum 14 sed] seda Fr. Schmidt 18
scripta epistula belle ut cetera eius. Quam Madvig: scripta epistula.
Vellem cernere potuisses quam Schmidt 21 aperui Wesenberg
22 fort. Deinde de epistula scripta M: stricta Tyrrell: lecta Man.:
aperta Klotz Reid

- 2 Crebro refricat lippitudo non illa quidem perodiosa sed tamen quae impediatur scriptionem meam. Valetudinem tuam iam confirmatam esse et a vetere morbo et a novis temptationibus gaudeo.
- 3 Ocellam vellem haberemus; videntur enim esse haec 5 paulo faciliora *futura*. Nunc quidem aequinotium nos moratur quod valde perturbatum erat. †Id si cras† erit, utinam idem maneat Hortensius! si quidem, *ut* adhuc erat, liberalius esse nihil potest.
- 4 De diplomate admiraris quasi nescio cuius te flagiti 10 insimularim. Negas enim te reperire qui mihi id in mentem venerit. Ego autem, quia scripseras te proficisci cogitare (etenim audieram nemini aliter licere), eo te habere censebam et quia pueris diploma sumpseras. Habes causam opinionis meae. Et tamen velim scire quid cogites in 15 primisque si quid etiam nunc novi est. XVII K. Iun.

XVIII *Scr. in Cumano xiv aut xiii K. Iun. a. 705 (49).*

CICERO ATTICO SAL.

- I Tullia mea peperit XIII K. Iun. puerum *ἑπταμηνιαῖον*. Quod *εὐτόκησεν* gaudeo; quod quidem est natum perim- 20 becillum est. Me mirificae tranquillitates adhuc tenuerunt atque maiori impedimento fuerunt quam custodiae quibus adservor. Nam illa Hortensiana omnia †fuere infantia ita fiet† homo nequissimus a Salvio liberto depravatus est. Itaque posthac non scribam ad te quid facturus sim sed 25

I refricatur *Corradus* 5 viderentur *coni. Orelli, fort. recte* 6
futura add. Lehmann 7 id *M vulg.*: Inde *Reid* cras erit]
ἀκρὰς erit *Bosius, ingeniose*: transierit *Ziehen* 8 si] quo *Schmidt*
 ut *add. Malaspina* 20 gaudeo *Vrsinus*: gaudeam *M*: gaudebam
Man.: est quod gaudeam *Tyrrell* 23, 24 fuerunt fatua. Ita fiet.
 ** homo *Reid ita ut nomen tabellari Ciceronis exciderit*: fuerunt inania:
 id ita fit: homo *coni. Wesenberg*: fuere inania fidei: homo *Madvig*:
 fuerunt infamia. Ita hic (*adv.*) homo *Gurlitt*

quid fecerim ; omnes enim Κορυκαῖοι videntur subauscultare quae loquor.

Tu tamen si quid de Hispaniis sive quid aliud perge, **2** quaeso, scribere nec meas litteras exspectaris, nisi cum quo **5** opto pervenerimus aut si quid ex cursu. Sed hoc quoque timide scribo ; ita omnia tarda adhuc et spissa. Vt male posuimus initia sic cetera sequuntur.

Formias nunc sequimur ; eodem nos fortasse Furiae persequuntur. Ex Balbi autem sermone quem tecum habuit, **10** non probamus de Melita. Dubitas igitur quin nos in hostium numero habeat? Scripsi equidem Balbo te ad me et *de* benevolentia scripsisse et de suspicione. Egi gratias ; **3** de altero ei me purga. Ecquem tu hominem infeliciorem? Non loquor plura, ne te quoque excruciem. Ipse conficior **15** venisse tempus cum iam nec fortiter nec prudenter quicquam facere possim.

8 eodem Z (teste Baitero) : eadem M
M¹ : de M² : et de eius Klotz (ed. 1)
vulg.

12 et de coni. Orelli : e
13 purga M¹ : purgavi M²

LIBER VNDECIMVS

AD ATTICVM

I. *Scr. in Epiro inter Non. et Id. Ian., ut videtur, a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SAL.

I ACCEPI a te signatum libellum quem Anteros attulerat ;
ex quo nihil scire potui de nostris domesticis rebus. De
quibus acerbissime adffictor quod qui eas dispensavit neque 5
adest istic neque ubi terrarum sit scio. Omnem autem
spem habeo existimationis privatarumque rerum in tua erga
me mihi perspectissima benevolentia. Quam si his tempori-
bus miseris et extremis praestiteris, haec pericula quae mihi
communia sunt cum ceteris fortius feram ; idque ut facias 10
2 te obtestor atque obsecro. Ego in cistophoro in Asia
habeo ad sestertium bis et viciens. Huius pecuniae per-
mutatione fidem nostram facile tuebere ; quam quidem ego
nisi expeditam relinquere me putassem credens ei cui tu
scis iam pridem minime credere *me debere*, commoratus 15
essem paulisper nec domesticas res impeditas reliquissem.
Ob eamque causam serius ad te scribo quod sero intellexi
quid timendum esset. Te etiam atque etiam oro ut me
totum tuendum suscipias, ut, si ii salvi erunt quibuscum
sum, una cum iis possim incolumis esse salutemque meam 20
benevolentiae tuae acceptam referre.

15 *me debere add. Lehmann : me ante credere add. Lünemann :*
decere pro credere vult Rcid

II *Scr. in Epiro aliquanto post Non. Febr., ut videtur, a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SAL.

Litteras tuas accepi pr. Non. Febr. eoque ipso die ex I
testamento crevi hereditatem. Ex multis meis miserrimis
5 curis est una levata si, ut scribis, ista hereditas fidem et
famam meam tueri potest; quam quidem intellego te etiam
sine hereditate tuis opibus defensurum fuisse. De dote 2
quod scribis, per omnis deos te obtestor ut totam rem
suscipias et illam miseram mea culpa et negligentia tueare
10 meis opibus si quae sunt, tuis quibus tibi molestum non erit
facultatibus. Quoi quidem deesse omnia, quod scribis,
obsecro te, noli pati. In quos enim sumptus abeunt fructus
praediorum? Iam illa HS $\bar{LX}$ quae scribis nemo mihi
umquam dixit ex dote esse detracta; numquam enim
15 essem passus. Sed haec minima est ex iis iniuriis quas
accepi; de quibus ad te dolore et lacrimis scribere prohibeor.
Ex ea pecunia quae fuit in Asia partem dimidiam fere 3
exegi. Tutius videbatur fore tibi ubi est quam apud
publicanos.

20 Quod me hortaris ut firmo sim animo, vellem posses
aliquid adferre quam ob rem id facere possem. Sed si ad
ceteras miseras accessit etiam id quod mihi Chrysippus
dixit parari (tu nihil significasti) de domo, quis me miserior
uno iam fuit? Oro, obsecro, ignosce. Non possum plura
25 scribere. Quanto maerore urgear profecto vides. Quod si
mihi commune cum ceteris esset qui videntur in eadem
causa esse, minor mea culpa videretur et eo tolerabilior esset.
Nunc nihil est quod consoletur, nisi quid tu efficis, si modo

4 multis meis CO¹: multissimis *ceteri eodd.*: multis meis et *Wesen-*
berg 10 tuis quibus] tuisque, si *Boet* 11 facultatibus *sed.*
Ernesti Boet 24 uno iam] unquam *Schwarz*

etiam nunc effici potest ut ne qua singulari adficiar calamitate et iniuria.

- 4 Tardius ad te remisi tabellarium quod potestas mittendi non fuit. A tuis et nummorum accepi HS $\overline{\text{LXX}}$ et vestimentorum quod opus fuit. Quibus tibi videbitur velim des 5 litteras meo nomine. Nosti meos familiaris. Si signum requirent aut manum, dices me propter custodias ea vitasse.

III *Scr. in castris Pompei Id. Iun. a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SAL.

10

- 1 Quid hic agatur scire poteris ex eo qui litteras attulit. Quem diutius tenui quia cotidie aliquid novi expectabamus; neque nunc mittendi tamen ulla causa fuit praeter eam de qua tibi rescribi voluisti, quod ad Kal. Quint. pertinet quid vellem. Vtrumque grave est et tam gravi tempore peri- 15 culum tantae pecuniae et dubio rerum exitu ista quam scribis abruptio. Qua re ut alia sic hoc vel maxime tuae curae benevolentiaeque permitto et illius consilio et voluntati; cui miserae consuluissem melius, si tecum olim coram potius quam per litteras de salute nostra fortunisque delibera- 20 vissem.
- 2 Quod negas praecipuum mihi ullum *in communibus* incommodis impendere, etsi ista res *non* nihil habet consolationis, tamen etiam praecipua multa sunt quae tu profecto vides et gravissima esse et me facillime vitare 25 potuisse. Ea tamen erunt minora si, *ut* adhuc factum est, administratione diligentiaeque tua levabuntur.
- 3 Pecunia apud Egnatium est. Sit a me ut est. Neque

6 Si add *Crat.* 7 dices *Graevius*: dices ul (*de l incertum est*)
M: dicas volo *Reid*: fort. dices ultro 18 curae add. *Lehmann*
 22 in communibus add. *Lehmann* incommodum *vulg.* 23 non
 add. *Corradus* 24 etiam] iam *Wesenberg* 25 vides et *vulg.*:
 ut dasset *M*: vides ut sunt *Z^bF*: vides et, ut sunt *Wesenberg* 26
 ut add. *vett.* 27 diligentiaeque *I*; diligentia *codd.*: et diligentia
Baiter 28 a me] tamen *Reid*

enim hoc quod agitur videtur diuturnum esse posse, ut scire iam possim quid maxime opus sit; etsi egeo rebus omnibus, quod is quoque in angustiis est quicum sumus; cui magnam dedimus pecuniam mutuam opinantes nobis
 5 constitutis rebus eam rem etiam honori fore. Tu ut antea fecisti, velim si qui erunt ad quos aliquid scribendum a me existimes ipse conficias. Tuis salutem dic. Cura ut valeas. In primis id quod scribis omnibus rebus cura et provide ne quid ei desit de qua scis me miserrimum esse. Idibus
 10 Iuniis ex castris.

IV *Scr. in castris Pompei Id. Quint. a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SAL.

Accepi ab Isidoro litteras et postea datas binas. Ex
 15 proximis cognovi praedia non venisse. Videbis ergo ut sustentetur per te. De Frusinati, si modo fruituri sumus, erit mihi res opportuna. Meas litteras quod requiris, impedi-
 20 tor inopia rerum quas nullas habeo litteris dignas, quippe cui nec quae accidunt nec quae aguntur ullo modo pro-
 bentur. Vtinam coram tecum olim potius quam per epistulas! Hic tua, ut possum, tueor apud hos. Cetera Celer. Ipse fugi adhuc omne munus eo magis quod ita nihil poterat
 25 agi ut mihi et meis rebus aptum esset.

IV a *Scr. Dyrhachi inter xvi et xii K. Quint. a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SAL.

25 Quid sit gestum novi quaeris. Ex Isidoro scire poteris. (2)
 Reliqua non videntur esse difficiliora. Tu id velim quod

3 sumus *vulg.*: suismus *M*: fuimus *Z*¹ 15 fruituri *Lehmann*:
 future *M*: futuri *vulg.* 20 Hic tua] *hinc usque ad 6. 2* (adimi)
 exstat *W* 23 *cur haec epistula ab 4 separanda sit accurate docuit*
Sternkopf (*Zur Chronologie der Briefe Ciceros aus den Jahren 48*
und 47 pp. 11-14). *Diuturnum esse ab superiore iam perspexerat*
Man. 26 velim *W*: velis *M*

scis me maxime velle cures, ut scribis et facis. Me conficit sollicitudo ex qua etiam summa infirmitas corporis. Qua levata ero una cum eo qui negotium gerit estque in spe magna. Brutus amicus; in causa versatur acriter.

Hactenus fuit quod caute a me scribi posset. Vale. De 5 pensione altera, oro te, omni cura considera quid faciendum sit, ut scripsi iis litteris quas Pollex tulit.

V

Scr. Brundisi pr. Non. Nov. a. 706 (48).

CICERO ATTICO SAL.

1 Quae me causae moverint, quam acerbae, quam graves, 10 quam novae, coegerintque impetu magis quodam animi uti quam cogitatione, non possum ad te sine maximo dolore scribere. Fuerunt quidem tantae ut id quod vides effecerint. Itaque nec quid ad te scribam de meis rebus nec quid a te petam reperio; rem et summam negoti vides. 15

Equidem ex tuis litteris intellexi et iis quas communiter cum aliis scripsisti et iis quas tuo nomine, quod etiam mea sponte videbam, te subita re quasi debilitatum novas rationes 2 tuendi mei quaerere. Quod scribis placere ut propius accedam iterque per oppida noctu faciam, non sane video 20 quem ad modum id fieri possit. Neque enim ita apta habeo deversoria ut tota tempora diurna in iis possim consumere, neque ad id quod quaeris multum interest utrum me homines in oppido videant an in via. Sed tamen hoc ipsum sicut alia considerabo quem ad modum commo- 25 dissime fieri posse videatur.

3 Ego propter incredibilem et animi et corporis molestiam conficere pluris litteras non potui; iis tantum rescripsi a quibus acceperam. Tu velim et Basilo et quibus prae-

1 et *Orelli*: ut *M* 3 levatus *W* 4 post amicus addere est
vult Orelli in *om. W* 11 quodam *Ascensius*: coram *W codd.* 13
 tantae ut *vulg.*: tanta vel tanta (-um) enim) fuit *W codd.* effecerint
WORP: effecerunt Δ 18 subita re quasi *CV*: sub (vel subi) *M*
idemque fere ORP 27 incredibilem *om. W* 29 basilo *W*: basilio *M*

terea videbitur, etiam Servilio conscribas, ut tibi videbitur, meo nomine. Quod tanto intervallo nihil omnino ad vos scripsi, his litteris profecto intellegis rem mihi desse de qua scribam, non voluntatem.

5 Quod de Vatinio quaeris, neque illius neque cuiusquam 4 mihi praeterea officium dasset, si reperire possent qua in re me iuarent. Quintus aversissimo a me animo Patris fuit. Eodem Corcyra filius venit. Inde profectos eos una cum ceteris arbitrator.

10 VI *Scr. Brundisi iv K. Dec. a. 706 (48).*

CICERO ATTICO SALVTEM DICIT.

Sollicitum esse te cum de tuis communibusque fortunis 1 tum maxime de me ac de dolore meo sentio. Qui quidem meus dolor non modo non minuitur cum socium sibi 15 adiungit dolorem tuum sed etiam augetur. Omnino pro tua prudentia sentis qua consolatione levare maxime possim. Probas enim meum consilium negasque mihi quicquam tali tempore potius faciendum fuisse. Addis etiam (quod etsi mihi levius est quam tuum iudicium, tamen non est leve) 20 ceteris quoque, id est qui pondus habeant, factum nostrum probari. Id si ita putarem, levius dolerem. 'Crede' 2 inquis 'mihi.' Credo equidem sed scio quam cupias minui dolorem meum. Me discessisse ab armis numquam paenituit. Tanta erat in illis crudelitas, tanta cum barbaris 25 gentibus coniunctio ut non nominatim sed generatim proscriptio esset informata, ut iam omnium iudicio constitutum esset omnium vestrum bona praedam esse illius victoriae. 'Vestrum' plane dico; numquam enim de te ipso nisi crudelissime cogitatum est. Qua re voluntatis me meae

1 videbitur . . . ut *om. W* 3 scripsi, his *Wesenberg*: scriptis
W codd.: scripti, his *Reid*: scripsi, his lectis *Gurlitt* intelleges
Wesenberg 7 acerbissimo *W* 11 DICIT *MW*: *om. Os* 14 sibi
WRPsM²: tibi *M¹O* 17 quicquam *RP^sM²*: huic quam *W¹OM¹*
23 minui *O²RP^sM²*: minus *WO¹M¹* 29 est *vulg.*: si *MW*:
sensi *M (marg.) ORPs* me *om. W*

numquam paenitebit, consili paenitet. In oppido aliquo malle[m] resedis[s]e quoad accerserer; minus sermonis subissem, minus accepissem doloris, ipsum hoc me non angeret. Brundisi iacere in omnis partis est molestum. Propius accedere, ut suades, quo modo sine lictoribus quos populus 5 dedit possum? qui mihi incolumi adimi non possunt. Quos ego †non† paulisper cum bacillis in turbam conieci ad oppidum accedens ne quis impetus militum fieret. †Recipio 3 tempore me domo te nunct. Ad Oppium *et Balbum scripsi* [et] quonam iis placeret modo propius accedere ut hac de re 10 considerarent. Credo fore auctores. Sic enim recipiunt, Caesari non modo de conservanda sed etiam de augenda mea dignitate curae fore, meque hortantur ut magno animo sim, ut omnia summa sperem. Ea spondent, confirmant. Quae quidem mihi exploratiora essent, si remansissem. Sed 15 ingero praeterita; vide, quaeso, igitur ea quae restant et explora cum istis et, si putabis opus esse et si istis placebit, quo magis factum nostrum Caesar probet quasi de suorum sententia factum, adhibeantur Trebonius, Pansa, si qui alii, scribantque ad Caesarem me quicquid fecerim de sua 20 sententia fecisse.

4 Tulliae meae morbus et imbecillitas corporis me exanimat. Quam tibi intellego magnae curae esse, quod est mihi gratissimum. De Pompei exitu mihi dubium numquam fuit. 5 Tanta enim desperatio rerum eius omnium regum et populorum animos occuparat ut quocumque venisset hoc putarem futurum. Non possum eius casum non dolere; hominem enim integrum et castum et gravem cognovi. De Fannio 6 consoler te? Perniciosa loquebatur de mansionem tua. L.

4 in omnibus partibus *W* 6 adimi] *hic desinit W* 7 non] nunc *Tunstall*: modo *Reid* 8, 9 Reliquo (*hoc ex Ernesti*) tempore me domi tenui *Hofmann*: Recipiam (*sc. lictores*) tempore idoneo. Mitte nunc *coni. Boot* Oppium *C*: oppidum *codd.* et Balbum scripsi *add. Lehmann, et fere idem Lamb.* 10 quonam *Boot*: et quoniam *codd.*: et quonam *Lehmann*: eequonam cum *Sternkopf* iis *OR Müller*: his *ceteri codd. Sternkopf* 14 Fa spondent confirmant ut *glossema sed. Reid* 16 ingero] non integra *Koch*: pergo *Reid coll. iii. 15. 5*

vero Lentulus Hortensi domum sibi et Caesaris hortos et Baias desponderat. Omnino haec eodem modo ex hac parte fiunt, nisi quod illud erat infinitum. Omnes enim qui in Italia manserant hostium numero habebantur. Sed
5 velim haec aliquando solutiore animo.

Quintum fratrem audio profectum in Asiam ut depre- 7
caretur. De filio nihil audivi; sed quaere ex Diochare Caesaris liberto quem ego non vidi, qui istas Alexandria litteras attulit. Is dicitur vidisse Quintum euntem an iam
10 in Asia. Tuas litteras prout res postulat exspecto. Quas velim cures quam primum ad me perferendas. IIII K. Decembr.

VII

Scr. Brundisi xiv Kal. Ian. a. 706 (48).

CICERO ATTICO SAL.

15 Gratae tuae mihi litterae sunt, quibus accurate perscri- 1
psisti omnia quae ad me pertinere arbitratus es. Et factum igitur tu scribis istis placere *et placere* isdem istis lictoribus me uti, quod concessum Sestio sit; cui non puto suos esse concessos sed ab ipso datos. Audio enim eum ea senatus
20 consulta improbare quae post discessum tribunorum facta sunt. Qua re poterit, si volet sibi constare, nostros lictores comprobare.

Quamquam quid ego de lictoribus qui paene ex Italia 2
decedere sim iussus? Nam ad me misit Antonius exem-
25 plum Caesaris ad se litterarum in quibus erat se audisse Catonem et L. Metellum in Italiam venisse Romae ut

4 hostium in numero *Baiter, sed cf. Fam. x. 31. 6*   8 Alexandria
Boot: -dreas ORPM: -drinas s   9 Quintum] *Q. v. c. Z^b Crat.:*
om. codd. an codd., cf. Madvig ad Fin. ii. 104: om. vulg. 16, 17 es.
Et factum (*cf. 6. 3*) igitur tu scribis istis placere et placere isdem
istis *Sternkopf: est ea factum igitur ut scribis istis placere isdem istis*
codd.: es. Facetum est igitur ut scribis istis placere coni. Boot: es.
Factum igitur nostrum (*sc. reditum in Italiam*) scribis istis placere,
iisdem istis (*sc. placere*) *Schmidt: pro factum coni. fetum Reid*

essent palam. Id sibi non placere ne qui motus ex eo fierent ; prohiberique omnis Italia nisi quorum ipse causam cognovisset ; deque eo vehementius erat scriptum. Itaque Antonius petebat a me per litteras ut sibi ignoscerem ; facere se non posse quin iis litteris pareret. Tum ad eum 5 misi L. Lamiam qui demonstraret illum Dolabellae dixisse ut ad me scriberet ut in Italiam quam primum venirem ; eius me litteris venisse. Tum ille edixit ita ut me exciperet et Laelium nominatim. Quod sane nollem ; poterat enim sine nomine res ipsa excipi. 10

3 O multas et gravis offensiones ! quas quidem tu das operam ut lenias, nec tamen nihil proficis, quin hoc ipso minuis dolorem meum, quod ut minuas tam valde laboras ; idque velim ne gravere quam saepissime facere. Maxime autem adsequere quod vis, si me adduxeris ut existimem me 15 bonorum iudicium non funditus perdidisse. Quamquam quid tu in eo potes ? Nihil scilicet. Sed si quid res dabit tibi facultatis, id me maxime consolari poterit ; quod nunc quidem video non esse sed, si quid, ex eventis, ut hoc nunc accidit. Dicebar debuisse cum Pompeio proficisci. Exi- 20 tus illius minuit eius officii praetermissi reprehensionem. Sed ex omnibus nihil magis tamen desideratur *quam* quod in Africam non ierim. Iudicio hoc sum usus, non esse barbaris auxiliis fallacissimae gentis rem publicam defendendam, praesertim contra exercitum saepe victorem. Non 25 probant fortasse ; multos enim viros bonos in Africam venisse audio et scio fuisse antea. Valde hoc loco urgeor. Hic quoque opus est casu, *ut* aliqui sint ex eis aut, si potest, omnes qui salutem anteponant. Nam si perseverant et obtinent, quid nobis futurum sit vides. Dices, ‘Quid illis, 30 si victi erunt ?’ Honestior est plaga. Haec me excruciant.

22 magis] malim *M*¹ quam *add. vet.* 28 ut *add. L (marg.)*
ante sint add. si Baier, ante aliqui Schütz

Sulpici autem consilium non scripsisti cur meo non ante- 4
poneres. Quod etsi non tam gloriosum est quam Catonis,
tamen et periculo vacuum est et dolore. Extremum est
eorum qui in Achaia sunt. Ii tamen ipsi se hoc melius
5 habent quam nos quod et multi sunt uno in loco et, cum
in Italiam venerint, domum statim venerint. Haec tu
perge, ut facis, mitigare et probare quam plurimis.

Quod te excusas, ego vero et tuas causas nosco et mea 5
interesse puto te istic esse vel ut cum iis quibus oportebit
10 agas quae erunt agenda de nobis, ut ea quae egisti. In
primisque hoc velim animadvertas. Multos esse arbitror
qui ad Caesarem detulerint delaturive sint me aut paenitere
consili mei aut non probare quae fiant. Quorum etsi utrum-
que verum est, tamen ab illis dicitur animo a me alienato,
15 non quo ita esse perspexerint. Sed *in eo est* totum ut hoc
Balbus sustineat et Oppius et eorum crebris litteris illius
voluntas erga me confirmetur. Et hoc plane ut fiat dili-
gentiam adhibebis. Alterum est cur te nolim discedere, 6
quod scribis *Tulliam* te flagitare. O rem miseram! quid
20 scribam aut quid velim? Breve faciam, lacrimae enim se
subito profuderunt. Tibi permitto, tu consule; tantum
vide ne hoc tempore isti obesse aliquid possit. Ignosce,
obsecro te. Non possum prae fletu et dolore diutius in
hoc loco commorari. Tantum dicam, nihil mihi gratius
25 esse quam quod eam diligis.

Quod litteras quibus putas opus esse curas dandas facis 7
commode. Quintum filium vidi qui Sami vidisset, patrem
Sicyone: quorum deprecatio est facilis. Utinam illi qui

3 tamen] *hinc iterum usque ad* 12. 1 (dixerat) *emergit* *W* 6 in
add. vett. 7 perge *W*: per *M* 15 esse *W* *Crat.*: *om.* $\Sigma\Delta$
in eo est add. Madvig (del. Sed) 19 *Tulliam* te flagitare *coni.*
Wesenberg: te flagitare *CW*: et flagitare *M*¹: eflagitare *M*² Σ s:
Tulliam flagitare *Malaspina*: te flagitari *L (marg.) codd. Bosi*: *fort.*
Terentiam (ita Vict.) te flagitare 20 *volam Orelli* 22 tempore
isti *Koch*: temporis te *M*¹*W*

prius illum viderint me apud eum velint adiutum tantum quantum ego illos vellem si quid possem !

- 8 Quod rogas ut in bonam partem accipiam si qua sint in tuis litteris quae me mordeant, ego vero in optimam teque rogo ut aperte, quem ad modum facis, scribas ad me omnia 5 idque facias quam saepissime. Vale. XIII K. Ian.

VIII

Scr. Brundisi xiii K. Ian. a. 706 (48).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Quantis curis conficiar etsi profecto vides, tamen cognosces ex Lepta et Trebatio. Maximas poenas pendo 10 temeritatis meae quam tu prudentiam mihi videri vis ; neque te deterreo quo minus id disputes scribasque ad me quam saepissime. Non nihil enim me levant tuae litterae hoc tempore. Per eos qui nostra causa volunt valentque apud illum diligentissime contendas opus est, per Balbum 15 et Oppium maxime, ut de me scribant quam diligentissime. Oppugnamur enim, ut audio, et a praesentibus quibusdam et per litteras. Iis ita est occurrendum ut rei magnitudo 2 postulat. Fufius est illic, mihi inimicissimus. Quintus misit filium non solum sui deprecatorem sed etiam accusa- 20 torem mei. Dictitat se a me apud Caesarem oppugnari, quod refellit Caesar ipse omnesque eius amici. Neque vero desistit, ubicumque est, omnia in me maledicta conferre. Nihil mihi umquam tam incredibile accidit, nihil in his malis tam acerbum. Qui ex ipso audissent cum Si- 25 cyone palam multis audientibus loqueretur nefaria quaedam, ad me pertulerunt. Nosti genus, etiam expertus es fortasse. In me id est omne conversum. Sed augeo commemorando dolorem et facio etiam tibi. Qua re ad illud redeo. Cura

1 viderint *Corradus* : viderunt *M* : vider. me *W* : videbunt *Graevius*
 6 XIII *W* 9 conficiar *CW* : afficiar $\Sigma\Delta$ 18 per om. *WM*¹
 est *W Crat.* : om. $\Sigma\Delta$ 19 Fufius *Man.* : Furnius *W codd.* 28
 In s : id *ceteri codd.*

ut huius rei causa dedita opera mittat aliquem Balbus. Ad quos videbitur velim cures litteras meo nomine. Vale.
xiii Kal. Ian.

IX

Scr. Brundisi iii Non. Ian. a. 707 (47).

5

CICERO ATTICO SAL.

Ego vero et incaute, ut scribis, et celerius quam oportuit
feci nec in ulla sum spe quippe qui exceptionibus edi-
ctorum retinear. Quae si non essent sedulitate effectae et
benivolentiae tuae, liceret mihi abire in solitudines aliquas.
10 Nunc ne id quidem licet. Quid autem me iuvat quod ante
initum tribunatum veni, si ipsum quod veni nihil iuvat?
Iam quid sperem ab eo qui mihi amicus numquam fuit, cum
iam lege etiam sim confectus et oppressus? Cotidie iam
Balbi ad me litterae languidiores multaeque multorum ad
15 illum fortasse contra me. Meo vitio pereo; nihil mihi
mali casus attulit, omnia culpa contracta sunt. Ego enim
cum genus belli viderem, imparata et infirma omnia contra
paratissimos, statueram quid facerem ceperamque consilium
non tam forte quam mihi praeter ceteros concedendum.
20 Cessi meis vel potius parui. Ex quibus unus qua mente
fuerit, is quem tu mihi commendas, cognosces ex ipsius
litteris quae ad te et ad alios misit. Quas ego numquam
aperuissem, nisi res acta sic esset. Delatus est ad me fasci-
culus. Solvi, si quid ad me esset litterarum. Nihil erat,
25 epistula Vatinius et Ligurio altera. Iussi ad eos deferri.
Illi ad me statim ardentes dolore venerunt scelus hominis
clamantes; epistulas mihi legerunt plenas omnium in me

3 XIII *Schmidt*: XII *Sternkopf*: XVI *MW*: VI *vulg.*   9 benivo-
lentie tua *M*¹: benivolentiae qua *W*: benivolentia tua *M*² *vulg.*:
benevolentia Vatini *Sternkopf*: fort. benevolentia prava (vel iniqua)
13 Cotidie *vett.*: die *MW*: In dies *Klotz*   16 casus *Man.*: casus
(i.e. causa) *M*: causas *WZ*   mea ante culpa *dat cod.* Longoli
culpa *om. W*   18 statueram *Madvig*: sit veram *M*¹*O**W*: sciveram
*M*²*O*²*ERs*   24 litterarum esset *W*

probrorum. Hic Ligurius furere, 'Se enim scire summo illum in odio fuisse Caesari. Illum tamen non modo favisse sed etiam tantam illi pecuniam dedisse honoris mei causa.' Hoc ego dolore accepto volui scire quid scripsisset ad ceteros; ipsi enim illi putavi perniciosum fore, si eius hoc 5 tantum scelus percrebuisset. Cognovi eiusdem generis. Ad te misi. Quas si putabis illi ipsi utile esse reddi, reddes. Nil me laedet. Nam quod resignatae sunt, habet, opinor, eius signum Pomponia. Hac ille acerbitate initio navigationis cum usus esset, tanto me dolore adfecit ut postea 10 iacuerim, neque nunc tam pro se quam contra me laborare dicitur.

3 Ita omnibus rebus urgeor; quas sustinere vix possum vel plane nullo modo possum. Quibus in miseriis una est pro omnibus quod istam miseram patrimonio, fortuna omni 15 spoliata relinquam. Qua re te, *ut* polliceris, videre plane velim. Alium enim cui illam commendem habeo neminem, quoniam matri quoque eadem intellexi esse parata quae mihi. Sed si me non offendes, satis tamen habeto commendatam patruumque in ea quantum poteris mitigato. 20

Haec ad te die natali meo scripsi. Quo utinam susceptus non essem aut ne quid ex eadem matre postea natum esset! Plura scribere fletu prohibeor.

X

Scr. Brundisi xii K. Febr. a. 707 (47).

CICERO ATTICO SAL.

25

1 Ad meas incredibilis aegritudines aliquid novi accedit ex iis quae de Q. Q. ad me adferuntur. P. Terentius meus

2 Illum] eum *Wesenberg*: hunc *Peter* favisse *M²*: fuisse *M¹W*
 15 patrimonio *M²*: pa(e)trimonio *M¹*: parte matrimonio *W*:
 patre matrimonio *Schmidt*: patre patrimonio *Graevius* 16 ut *vett.*:
 quod *Rom.*: om. *M* (*sed spatium relicto*) *W* 20 ea *MW*: eam *Crat.*
L (*marg.*)

necessarius operas in portu et scriptura Asiae pro magistro dedit. Is Quintum filium Ephesi vidit VI Idus Decembr. eumque studiose propter amicitiam nostram invitavit; cumque ex eo de me percontaretur, eum sibi ita dixisse narrabat, 5 se mihi esse inimicissimum, volumenque sibi ostendisse orationis quam apud Caesarem contra me esset habiturus. Multa a se dicta contra eius amentiam. Multa postea Patris simili scelere secum Quintum patrem locutum; cuius 10 furem ex iis epistulis quas ad te misi perspicere potuisti. Haec tibi dolori esse certo scio; me quidem excruciant et eo magis quod mihi cum illis ne querendi quidem locum futurum puto.

De Africanis rebus longe alia nobis ac tu scripseras nun- 2 tiantur. Nihil enim firmius esse dicunt, nihil paratius. 15 Accedit Hispania et alienata Italia, legionum nec vis eadem nec voluntas, urbanae res perditae. Quid est ubi acquiescam, nisi quam diu tuas litteras lego? Quae essent profecto crebriores, si quid haberes quo putares meam molestiam minui posse. Sed tamen te rogo ut ne intermittas scri- 20 bere ad me quicquid erit eosque qui mihi tam crudeliter inimici sunt, si odisse non potes, accuses tamen, non ut aliquid proficias sed ut tibi me carum esse sentiant. Plura ad te scribam, si mihi ad eas litteras quas proxime ad te dedi rescripseris. Vale. XII K. Febr.

25 XI *Scr. Brundisi viii Id. Mart. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

Confectus iam cruciatu maximorum dolorum ne si sit 1 quidem quod ad te debeam scribere facile id exsequi possim,

4 percontaretur *CW L (marg.)*; contaretur ΔOR 7 a *M²*:
om. M¹W 8 Patris simili *Orelli*: patris eius simili *MW*: Patris
 consimili *Vict.* 15 Italia *CWZ¹*: alia $\Sigma \Delta$ 19 ut ne *W*: ut
M¹EOR: ne *M²s* 28 possim *Bosius*: possem *MW*

hoc minus, quod res nulla est quae scribenda sit, cum praesertim ne spes quidem ulla ostendatur fore melius. Ita iam ne tuas quidem litteras exspecto, quamquam semper aliud adferunt quod velim. Qua re tu quidem scribito, cum erit quoi des. Ego tuis proximis, quas tamen iam 5 pridem accepi, nihil habeo quod rescribam; longo enim intervallo video immutata esse omnia; illa esse firmā quae debeant, nos stultitiae nostrae gravissimas poenas pendere.

2 P. Sallustio curanda sunt HS. $\overline{\text{XXX}}$ quae accepi a Cn. Sallustio. Velim videas ut sine mora curentur. De ea re 10 scripsi ad Terentiam. Atque hoc ipsum iam prope consumptum est. Qua re id quoque velim cum illa videas, ut sit qui utamur. Hic fortasse potero sumere, si sciam istic paratum fore; sed, prius quam id scirem, nihil sum ausus sumere. Qui sit omnium rerum status noster vides. 15 Nihil est mali quod non et sustineam et exspectem. Quorum rerum eo gravior est dolor quo culpa maior. Ille in Achaia non cessat de nobis detrahere. Nihil videlicet tuae litterae profecerunt. Vale. VIII Idus Mart.

XII

Scr. Brundisi viii Id. Mart. a. 707 (47).

20

CICERO ATTICO SAL.

1 Cephalio mihi a te litteras reddidit a. d. VIII Id. Mart. vespere. Eo autem die mane tabellarios miseram; quibus ad te dederam litteras. Tuis tamen lectis litteris putavi iam aliquid rescribendum esse ea re maxime quod ostendis 25 te pendere animi quamnam rationem sim Caesari adlaturus protectionis meae tum cum ex Italia discesserim. Nihil opus est mihi nova ratione. Saepe enim ad eum scripsi

1 hoc] nunc hoc *coni. Wesenberg*; *fort. iam (ex l. 3) huc transponendum*
 7 mutata *W* 8 debent *vel* debebant *coni. Wesenberg*
 23 vesperi *Wesenberg* 25 ea re *ll*: eo *M*²: om. *M*¹

multisque mandavi me non potuisse, quom cupissem, sermones hominum sustinere, multaque in eam sententiam. Nihil enim erat quod minus eum vellem existimare quam me tanta de re non meo consilio usum esse. Posteaque
 5 quom mihi litterae a Balbo Cornelio minore missae essent illum existimare Quintum fratrem 'lituum' meae profectio-
 ctionis fuisse (ita enim scripsit), qui nondum cognossem quae de me Quintus scripsisset ad multos, etsi multa praesens in praesentem acerbè dixerat et fecerat, tamen nihilo
 10 minus his verbis ad Caesarem scripsi :

'De Quinto fratre meo non minus laboro quam de me 2
 ipso, sed eum tibi commendare hoc meo tempore non audeo. Illud dumtaxat tamen audebo petere abs te quod
 potero, ne quid existimes ab illo factum esse quo minus
 15 mea in te officia constarent minusve te diligerem potiusque semper illum auctorem nostrae coniunctionis fuisse meique
 itineris comitem, non ducem. Qua re ceteris in rebus tantum ei tribues quantum humanitas tua amicitiaque vestra
 postulat. Ego ei ne quid apud te obsim, id te vehementer
 20 etiam atque etiam rogo.'

Qua re si quis congressus fuerit mihi cum Caesare, etsi 3
 non dubito quin is lenis in illum futurus sit idque iam declaraverit, ego tamen is ero qui semper fui. Sed, ut
 video, multo magis est nobis laborandum de Africa ; quam
 25 quidem tu scribis confirmari cotidie magis ad condicionis spem quam victoriae. Quod utinam ita esset ! Sed longe
 aliter esse intellego teque ipsum ita existimare arbitror, aliter autem scribere non fallendi sed confirmandi mei causa,
 praesertim cum adiungatur ad Africam etiam Hispania.

30 Quod me admones ut scribam ad Antonium et ad 4

1 me *W Crat.* : om. ΣΔ   5 quom *Man.* (*is cum*) : quam *MW*
 9 dixerat] *hic desinit W*   nihilo minus his *Graevius* : l. *lomeous*
M¹ : l. meo iis *M²* : de eo his *Man.*   13, 14 quod potero *Müller* :
 quod te oro *codd.* : quod debeo *Reid* : quoad te videro *Koch*

ceteros, si quid videbitur tibi opus esse, velim facias id quod saepe fecisti. Nihil enim mihi venit in mentem quod scribendum putem. Quod me audis erectiorem esse animo, quid putas cum videas accessisse ad superiores aegritudines praeclaras generi actiones? Tu tamen velim ne intermittas, 5 quod eius facere poteris, scribere ad me, etiam si rem de qua scribas non habebis. Semper enim adferunt aliquid mihi tuae litterae.

Galeonis hereditatem crevi. Puto enim cretionem simplicem fuisse, quoniam ad me nulla missa est. VIII Idus 10 Martias.

XIII .*Scr. Brundisi circ. med. m. Mart. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

I A Murenæ liberto nihil adhuc acceperam litterarum. P. Siser reddiderat eas quibus rescribo. De Servi patris 15 litteris quod scribis, item Quintum in Syriam venisse quod ais esse qui nuntient, ne id quidem verum est. Quod certiore te vis fieri quo quisque in me animo sit aut fuerit eorum qui huc venerunt, neminem alieno intellexi. Sed quantum id mea intersit existimare te posse certo scio. 20 Mihi cum omnia sint intolerabilia ad dolorem, tum maxime quod in eam causam venisse me video ut sola utilia mihi esse videantur quae semper nolui.

P. Lentulum patrem Rhodi esse aiunt, Alexandreae filium, Rhodoque Alexandream C. Cassium profectum esse con- 25 2 stat. Quintus mihi per litteras satis facit multo asperioribus verbis quam cum gravissime accusabat. Ait enim se ex litteris tuis intellegere tibi non placere quod ad multos de me asperius scripserit, itaque se paenitere quod animum tuum offenderit; sed se iure fecisse. Deinde perscribit 30

4 accessisse *Man.*: accepisse *M* 20 certo *Os*: certe *RPM*
L (*marg.*, *cf.* ix. 7 b 2 21 sunt *Man.* 22 ut ea sola *Lamb.*
 29 scripserit *Bosius*: scripsit *M*

spurcissime quas ob causas fecerit. Sed neque hoc tempore nec antea patefecisset odium suum in me, nisi omnibus rebus me esse oppressum videret. Atque utinam vel nocturnis, quem ad modum tu scripseras, itineribus propius
5 te accessissem! Nunc nec ubi nec quando te sim visurus possum suspicari.

De coheredibus Fufidianis nihil fuit quod ad me scri- 3
beres; nam et aequum postulant et quicquid egisses recte esse actum putarem. De fundo Frusinati redimendo iam 4
10 pridem intellexisti voluntatem meam. Etsi tum meliore loco res erant nostrae neque tam mihi desperatum iri videbatur, tamen in eadem sum voluntate. Id quem ad modum fiat tu videbis. Et velim, quod poteris, consideres ut sit unde nobis suppeditentur sumptus necessarii. Si
15 quas habuimus facultates, eas Pompeio tum cum id videbatur sapienter facere detulimus. Itaque tum et a tuo vilico sumpsimus et aliunde mutuati sumus cum Quintus queritur per litteras sibi nos nihil dedisse, qui neque ab illo rogati sumus neque ipsi eam pecuniam aspeximus. Sed
20 velim videas quid sit quod confici possit quidque mihi de omnibus des consili; et causam nosti.

Plura ne scribam dolore impedor. Si quid erit quod ad 5
quos scribendum meo nomine putes, velim ut soles facias, quotiensque habebis quod des ad me litteras nolim praeter-
25 mittas. Vale.

XIV *Scr. Brundisi circ. vi K. Mai. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

Non me offendit veritas litterarum tuarum quod me cum 1
communibus tum praecipuis malis oppressum ne incipis

1 spurcissime] sed parcissime *C. F. Hermann* 11 tum *Graevius*
desperatum iri *Z^b Reid*; desperaturi ita *M I*: desperatum ita *Graevius*
12 videbatur *Reid Graevius*: videbantur *M*: videbatur *I* 17
cum] nunc *Müller* 18 queritur *Madvig*: quereretur *codd. Wesen-*
berg 21 post omnibus *add. rebus Wesenberg* 24 nolim *vulg.*:
velim *codd.*: velim ne *coni. Baiter*: velim neminem *cod. Balliolensis*

quidem, ut solebas, consolari faterisque id fieri iam non posse. Nec enim ea sunt quae erant antea cum, ut nihil aliud, comites me et socios habere putabam. Omnes enim Achaici deprecatores itemque in Asia quibus non erat ignotum, etiam quibus erat, in Africam dicuntur navigaturi. 5
Ita praeter Laelium neminem habeo culpae socium; qui tamen hoc meliore in causa est quod iam est receptus. 2
De me autem non dubito quin ad Balbum et ad Oppium scripserit; a quibus, si quid esset laetius, certior factus essem, tecum etiam essent locuti. Quibuscum tu de hoc ipso con- 10
loquere velim et ad me quid tibi responderint scribas, non quod ab isto salus data quicquam habitura sit firmitudinis, sed tamen aliquid consuli et prospici poterit. Etsi omnium conspectum horreo, praesertim hoc genero, tamen in tantis 3
malis quid aliud velim non reperio. Quintus pergit, ut ad 15
me et Pansa scripsit et Hirtius, isque item Africam petere cum ceteris dicitur. Ad Minucium Tarentum scribam et tuas litteras mittam; ad te scribam num quid egerim. HS $\overline{\text{xxx}}$ potuisse mirarer, nisi multa de Fufidianis praediis. † et advideo tamen exspecto †; quem videre, si ullo modo 20
potest (poscit enim res), pervelim. Iam extremum concluditur; † ibi facile est, quod quale sit hic gravius existimare †. Vale.

XV

Scr. Brundisi prid. Id. Mai. a. 707 (47).

CICERO ATTICO SAL.

25

1 Quoniam iustas causas adfers quor te hoc tempore videre non possim, quaeso, *cogita* quid sit mihi faciendum. Ille

12 quod *M*²: *om.* *M*¹: quo *Baiter* 20 sed avide tamen te
exspecto *coni. Wesenberg* 21 poscit *Graevius*: post *M*: potest
Z^b: est *Bosius* 22 ibi tibi facile est (iudicium facere) quod quale
sit hic gravius est existimare *vel simile quid Wesenberg*: *fort.* quod quale
sit ibi facile est, hic gravius existimare quod *M*: quid *Z*^b hic
gravius *C*: gravis *M*: grave est *I* 26 quor *Vrsinus* (*sed is cur*):
quid *M*: quod *edd.* 27 *cogita add. Müller coll. ix. 17. 2: fort.*
quaere, quaeso

enim ita videtur Alexandream tenere ut eum scribere etiam pudeat de illis rebus, hi autem ex Africa iam adfuturi videntur, Achaici, item ex Asia redituri ad eos aut libero aliquo loco commoraturi. Quid mihi igitur putas agendum?

5 Video difficile esse consilium. Sum enim solus aut cum altero cui neque ad illos reditus sit neque ab his ipsis quicquam ad spem ostendatur. Sed tamen scire velim quid censeas; idque erat cum aliis cur te, si fieri posset, cuperem videre.

10 Minucium $\bar{\chi}\bar{\iota}$ sola curasse scripsi ad te antea. Quod 2 superest velim videas ut curetur. Quintus non modo non cum magna prece ad me sed acerbissime scripsit, filius vero mirifico odio. Nihil fingi potest mali quo non urgear. Omnia tamen sunt faciliora quam peccati dolor qui et
15 maximus est et aeternus. Cuius peccati si socios essem habiturus ego quos putavi, tamen esset ea consolatio tenuis. Sed habet aliorum omnium ratio exitum, mea nullum. Alii capti, alii interclusi non veniunt in dubium de voluntate, eo minus scilicet cum se expedierint et una esse coeperint.
20 Ii autem ipsi qui sua voluntate ad Fufium venerunt nihil possunt nisi timidi existimari. Multi autem sunt qui, quocumque modo ad illos se recipere volent, recipientur. Quo minus debes mirari non posse me tanto dolori resistere. Solius enim meum peccatum corrigi non potest et
25 fortasse Laeli. Sed quid me id levat? Nam C. quidem Cassium aiunt consilium Alexandream eundi mutavisse.

Haec ad te scribo, non ut † quem tuam demere † sollici- 3 tudinem sed ut cognoscam ecquid tu ad ea adferas quae me conficiunt; ad quae gener accedit et cetera quae fletu
30 reprimor ne scribam. Quin etiam Aesopi filius me ex-

16 ego] eos *Corradus* ea M^2 : *om.* M^1 27 quem tuam demere M : queam tuam demere *v. c.*: queas tu demere M (*marg.*) *vulg.*: queas tu meam demere *Wesenberg*: querar tecum de mea (*cum sollicitudine*) *Müller*, *cum* ut *vix idem sit ac quo*, *cf.* ii. 25. 1: *fort.* augeam tuam de me

cruciat. Prorsus nihil abest quin sim miserrimus. Sed ad primum revertor quid putes faciendum, occultene aliquo propius veniendum an mare transeundum. Nam hic maneri diutius non potest.

- 4 *De Fufidianis* qua re nihil potuit confici? Genus enim 5
condicionis eius modi fuit in quo non solet esse contro-
versia, cum ea pars quae videtur esse minor licitatione
expleri posset. Hoc ego non sine causa quaero. Suspicio
enim coheredes dubiam nostram causam putare et eo rem
in integro esse malle. Vale. Pr. Idus Maias. 10

XVI

Scr. Brundisi iii Non. Iun. a. 707 (47).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Non meo vitio fit hoc quidem tempore (ante enim est
peccatum) ut me ista epistula nihil consoletur. Nam et
exiguae scripta est et suspiciones magnas habet non esse ab 15
illo; quas animadvertisse te existimo. De obviam itione
ita faciam ut suades. Neque enim ulla de adventu eius
opinio est neque si qui ex Asia veniunt quicquam auditum
esse dicunt de pace; cuius ego spe in hanc fraudem incidi.
Nihil video quod sperandum putem, nunc praesertim cum 20
ea plaga in Asia sit accepta, in Illyrico, in Cassiano negotio,
in ipsa Alexandria, in urbe, *in* Italia. Ego vero etiam si
rediturus ille est qui adhuc bellum gerere dicitur, tamen
ante reditum eius negotium confectum iri puto.
- 2 Quod autem scribis quandam laetitiam bonorum esse 25
commotam ut sit auditum de litteris, tu quidem nihil prae-
termittis in quo putes aliquid solaci esse, sed ego non
adducor quemquam bonum ullam salutem putare mihi tanti

5 *De add. vet.* 8 Hoc *Σs Ber.*: haec *M* 10 malle *O Crat.*
L. (marg.): om. *MsRP*: velle *Corradus Madvig* Vale om. *O* 13
fit *vet.*: fuit *M* 15 ambigue *Pluygers* 17 ulla de *Lamb.*: valde
M: valde de *Vict.*: valida de *coni. Baiter* 22 in *add. vet.*

fuisse ut eam peterem ab illo, et eo minus quod huius consili iam ne socium quidem habeo quemquam. Qui in Asia sunt rerum exitum exspectant, Achaici etiam Fufio spem deprecationis adferunt. Horum et timor idem fuit
 5 primo qui meus et constitutum; mora Alexandrina causam illorum correxit, meam evertit. Quam ob rem idem a te
 nunc peto quod superioribus litteris, ut, si quid in perditis rebus dispiceres quod mihi putares faciendum, me moneres. Si recipior ab his, quod vides non fieri, tamen quoad bellum
 10 erit quid agam aut ubi sim non reperio; sin iactor, eo minus. Itaque tuas litteras exspecto easque ut ad me sine dubitatione scribas rogo.

Quod suades ut ad Quintum scribam de his litteris, 4
 facerem, si me quicquam istae litterae delectarent. Etsi
 15 quidam scripsit ad me his verbis, 'Ego ut in his malis Patris sum non invitus; essem libentius, si frater tuus ea de te loqueretur quae ego audire vellem.' Quod ais illum ad te scribere me sibi nullas litteras remittere, semel ab ipso accepi. Ad eas Cephalioni dedi qui multos mensis
 20 tempestatibus retentus est. Quintum filium ad me acerbissime scripsisse iam ante ad te scripsi.

Extremum est quod te orem, si putas rectum esse et 5
 a te suscipi posse, cum Camillo communices ut Terentiam moneatis de testamento. Tempora monent ut videat ut
 25 satis faciat quibus debeat. Auditum ex Philotimo est eam scelerate quaedam facere. Credibile vix est, sed certe, si quid est quod fieri possit, providendum est. De omnibus rebus velim ad me scribas et maxime quid sentias de ea in qua tuo consilio egeo etiam si nihil excogitas. Id enim
 30 mihi erit pro desperato. 111 Non. Iun.

4 nullam *addend. post spem com. Wesen!erg* afferunt *codd.*: auferunt *Man.*: differunt *Gronovius* 10 *post iactor habent* aut *reicior*
Crat. L (marg.), glossema vocis iactor ut videtur 25 *debet Ascensius*
L (marg.), fort. recte 28 *sentias Wesenberg:* scribas *M* 29
 qua *Wesenberg:* quo *M* excogites *Wesenberg*

XVII *Scr. Brundisi prid. Id. aut Id. Iun. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Properantibus tabellariis alienis hanc epistulam dedi. Eo
brevior est et quod eram missurus nostros. Tullia mea
venit ad me pr. Idus Iunias deque tua erga se observantia 5
benevolentiaque mihi plurima exposuit litterasque reddidit
trinas. Ego autem ex ipsius virtute, humanitate, pietate non
modo eam voluptatem non cepi quam capere ex singulari
filia debui sed etiam incredibili sum dolore adfectus tale
ingenium in tam misera fortuna versari idque accidere nullo 10
ipsius delicto summa culpa mea. Itaque a te neque con-
solationem iam qua cupere te uti video nec consilium quod
capi nullum potest exspecto teque omnia cum superioribus
saepe litteris tum proximis temptasse intellego.

XVII a *Scr. Brundisi xvii K. Quint. a. 707 (47).*

15

CICERO ATTICO SAL.

- (1) Ego cum Sallustio Ciceronem ad Caesarem mittere
cogitabam; Tulliam autem non videbam esse causam cur
diutius mecum tanto in communi maerore retinerem.
Itaque matri eam, cum primum per ipsam liceret, eram 20
remissurus. Paeto, +que ad modum consolandis scripsisti+,
putato ea me scripsisse quae tu ipse intellegis responderi
potuisse.
- 2 Quod Oppium tecum scribis locutum, non abhorret a
mea suspitione eius oratio. Sed non dubito quin istis 25

15 *hinc novam epistulam incipit Schmidt* 20 matri eam *Bosius* :
ematiam *M* : eam tibi iam *L (marg.)* : Egnatia eam *Schmidt* 21 Paeto
Schmidt Müller : pro ea *codd. vulg.* quam ad modum consolantis
scripsisti *vulg.* : qui ad modum consolantis scripsit mihi *Schmidt* :
quem ad modum consulenti scripsisti *Müller* 22 putato ea *Mala-*
spina : P. tanta eo *codd.* : pudet tanta eo *C ex con. Ascensi (ed. 1),*
cf. Lehmann 'Att.' 59, 60

persuaderi nullo modo possit ea quae faciant mihi probari posse, quoquo modo loquar. Ego tamen utar moderatione qua potero; quamquam quid mea intersit ut eorum odium subeam non intellego.

5 Te iusta causa impediri quo minus ad nos venias video, 3
idque mihi valde molestum est. Illum ab Alexandria discessisse nemo nuntiat constatque ne profectum quidem illum quemquam post Idus Martias nec post Idus Decembr. ab illo datas ullas litteras. Ex quo intellegis illud de litteris
10 a. d. v Idus Febr. datis, quod inane esset etiam si verum esset, non verum esse. L. Terentium discessisse ex Africa scimus Paestumque venisse. Quid is adferat aut quo modo exierit aut quid in Africa fiat scire velim. Dicitur enim per
15 me scribas. De HS $\bar{x}$, ut scribis, faciam. Vale. xvii Kal. Quintilis.

XVIII *Scr. Brundisi xii K. Quint. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

De illius Alexandria discessu nihil adhuc rumoris, con- I
20 traque opinio valde esse impeditum. Itaque nec mitto, ut constitueram, Ciceronem et te rogo ut me hinc expedias. Quodvis enim supplicium levius est hac permansione. Hac de re et ad Antonium scripsi et ad Balbum et ad Oppium. Sive enim bellum in Italia futurum est sive classibus utetur,
25 hic esse me minime convenit; quorum fortasse utrumque erit, alterum certe. Intellexi omnino ex Oppi sermone 2
quem tu mihi scripsisti quae istorum ira esset, sed ut eam flectas te rogo. Nihil omnino iam exspecto nisi miserum,

4 ne ante subeam add. *Wesenberg*
unde scilicet *Klotz* ab *secl. Baiter*
qui dies illo quidem tempore nullus fuit
via *M*

6 si ante molestum habet *M*,
15 xvii *Man.*; xviii *codd.*
27 ira *C. F. Hermann*;

sed hoc perditius in quo nunc sum fieri nihil potest. Quare et cum Antonio loquere velim et cum istis et rem, *ut* poteris, expedias et mihi quam primum de omnibus rebus rescribas. Vale. XII Kal. Quintil.

XIX

Scr. Brundisi xi K. Sext. a. 707 (47).

5

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Cum tuis dare possem litteras non praetermisi, etsi quod scriberem non habebam. Tu ad nos et rarius scribis quam solebas et brevius, credo quia nihil habes quod me putes libenter legere aut audire posse. Verum tamen velim *si* 10 quid erit, quaecumque erit, scribas. Est autem unum quod mihi sit optandum si quid agi de pace possit; quod nulla equidem habeo in spe; sed quia tu leviter interdum significas, cogis me sperare quod optandum vix est.
- 2 Philotimus dicitur Id. Sext. Nihil habeo de illo amplius. 15 Tu velim ad ea mihi rescribas quae ad te antea scripsi. Mihi tantum temporis satis est dum ut in pessimis rebus aliquid caveam qui nihil unquam cavi. Vale. XI Kal. Sextil.

XX

Scr. Brundisi xvi K. Sept. a. 707 (47).

20

CICERO ATTICO SAL.

- 1 XVII K. Septembris venerat die XXVIII Seleucea Pieria C. Treboni *libertus* qui se Antiocheae diceret apud Caesarem vidisse Quintum filium cum Hirtio; eos de Quinto quae voluissent impetrasse nullo quidem negotio. Quod 25 ego magis gauderem si ista nobis impetrata quicquam ad

2 ut *add. vett.*   7 quod *Ernesti*; quid *codd.*   10 si *add.*
Ascensius   17 tantum temporis *secl. Sternkopf*   23 Treboni
libertus Schmidt: Treboni. u *M*: Trebonius *vulg.*

spem explorati haberent. Sed et alia timenda sunt ab aliis
Quintisque, et ab hoc ipso quae dantur, ut a domino,
 rursus in eiusdem sunt potestate. Etiam Sallustio ignovit.
 Omnino dicitur nemini negare; quod ipsum est suspectum, **2**
 5 notionem eius differri. M. Gallius Q. f. mancipia Sallustio
 reddidit. Is venit ut legiones in Siciliam traduceret. Eo
 protinus iturum Caesarem Patris. Quod si faciet ego, quod
 ante mallet, aliquo propius accedam. Tuas litteras ad
 eas quibus a te proxime consilium petivi vehementer ex-
 10 specto. Vale. xvi Kal. Septembris.

XXI *Scr. Brundisi vi aut v K. Sept. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

Accepi vi Kal. Sept. litteras a te datas xii Kal. dolorem **1**
 que quem ex Quinti scelere iam pridem acceptum iam
 15 abieceram, lecta eius epistula gravissimum cepi. Tu etsi
 non potuisti ullo modo facere ut mihi illam epistulam non
 mitteres, tamen mallet non esse missam.

Ad ea autem quae scribis de testamento, videbis quid et
 quo modo. De nummis et illa sic scripsit ut ego ad te antea,
 20 et nos, si quid opus erit, utemur ex eo de quo scribis.

Ille ad Kal. Sept. Athenis non videtur fore. Multa eum **2**
 in Asia dicuntur morari, maxime Pharnaces. Legio xii, ad
 quam primam Sulla venit, lapidibus egisse hominem dicitur.
 Nullam putant se commoturam. Illum arbitrabantur pro-
 25 tinus Patris in Siciliam. Sed si hoc ita est, huc veniat
 necesse est. Ac mallet illum†; aliquo enim modo hinc
 evasissem. Nunc metuo ne sit exspectandum et cum reli-
 quis etiam loci gravitas huic miserrimae perferenda.

1, 2 ab aliis *Quintisque* *Lehmann*: ab aliisque *M*: ab aliis *Ascen-*
sius 5 mentionem mei *Reid coll.* 21. 3 *fin.* 6 *Eo C*: et *M*
 10 *Vale*] *hinc iterum incipit W* xvi *M*: xiii *W* 23 primam
Gronovius: primum *codd.* eiecisse *Orelli*: exegisse *Wesenberg*
 24 arbitrantur *W* 26 illum *Orelli*: fort. illuc

3 Quod me mones ut ea quae *agam* ad tempus accommo-
dem, facerem, si res pateretur et si ullo modo fieri posset.
Sed in tantis nostris peccatis tantisque nostrorum iniuriis
nihil est quod aut facere dignum nobis aut simulare possim.
Sullana confers; in quibus omnia genere ipso praeclarissima 5
fuerunt, moderatione paulo minus temperata. Haec autem
eius modi sunt ut obliviscar *mei* multoque malim quod
omnibus sit melius *quam* quorum utilitatem meam iunxi.
Tu ad me tamen velim quam saepissime scribas eoque
magis quod praeterea nemo scribit ac, si omnes, tuas tamen 10
maxime exspectarem. Quod scribis illum per me Quinto
fore placatiorem, scripsi ad te antea eum statim Quinto filio
omnia tribuisse, nostri nullam mentionem. Vale.

XXII *Scr. Brundisi circ. K. Sept., ut videtur, a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

15

I Diligenter mihi fasciculum reddidit Balbi tabellarius.
Accepi enim a te litteras quibus videris vereri ut epistulas
illas acceperim. Quas quidem vellem mihi numquam
redditas; auxerunt enim mihi dolorem *nec*, si in aliquem
incidissent, quicquam novi attulissent. Quid enim tam 20
pervulgatum quam illius in me odium et genus hoc littera-
rum? quod ne Caesar quidem ad istos videtur misisse,
quasi qui illius improbitate offenderetur, sed, credo, uti
notiora nostra mala essent. Nam quod te vereri scribis ne
illi obsint eique rei *me vis* mederi, ne rogari quidem se 25

I ea quae] me meaque Koch *agam add. Klotz*: loquar *add. Wesenberg*: post ea *add. videam I*: post tempus *add. accommodanda sint Lehmann coll. i. 17. 10, Fam. ix. 9. 3, alia 7 mei Man.: om. MW 8 quam quorum utilitati meam iunxi Madvig, et sic vulg. nisi quod quam omittit*: quorum utilitatem meam (*eam W*) iunxi *codd.*: quam quod iis, ad quorum utilitatem me adiunxi Müller 19 nec *add. Man. 22 quod] quas Kayser ne ORP: nec Δ 23 quasi qui Müller: quasi quo codd.: quo Ernesti 25 me vis (vel iubes) add. Madvig coll. 21. 3 fin.: fort. mederi me debere*

passus est de illo. Quod quidem mihi molestum non est ;
illud molestius, istas impetrationes nostras nihil valere.

Sulla, ut opinor, cras erit hic cum Messalla. Currunt ad **2**
illum pulsi a militibus qui se negant usquam, nisi acce-
5 perint. Ergo ille huc veniet, quod non putabant, tarde
quidem. Itinera enim ita facit ut multos dies in oppidum
ponat. Pharnaces autem, quoquo modo aget, adferet moram.
Quid mihi igitur censes? Iam enim corpore vix sustineo
gravitatem huius caeli quae mihi languorem adfert in dolore.
10 An his illuc euntibus mandem ut me excusent, ipse accedam
propius? Quaeso, attende et me, quod adhuc saepe rogatus
non fecisti, consilio iuva. Scio rem difficilem esse, sed ut
in malis etiam illud mea magni interest te ut videam. Pro-
fecto aliquid profecero, si id acciderit. De testamento, ut
15 scribis, animadvertes.

XXIII   *Scr. Brundisi vii Id. Quint. a. 707 (47).*

CICERO ATTICO SAL.

Quod ad te scripseram ut cum Camillo communicares, **1**
de eo Camillus mihi scripsit *te* secum locutum. Tuas
20 litteras expectabam ; nisi illud quidem mutari, si aliter est
et oportet, non video posse. Sed cum ab illo accepissem
litteras, desideravi tuas (etsi putabam te certiore factum
non esse), modo valeres ; scripseras enim te quodam valetu-
dinis genere temptari.

25 Agusius quidam Rhodo venerat viii Idus Quint. Is **2**
nuntiabat Quintum filium ad Caesarem profectum iiii Kal.
Iun., Philotimum Rhodum pridie eum diem venisse, habere
ad me litteras. Ipsum Agusium audies. Sed tardius iter
faciebat. Eo feci ut [eo] celeriter eunti darem. Quid sit

6 oppidum] uno oppido *Pcerlkamp*: oppidis *Lamb.*   9 quae
Lamb.: qui *M*: quia *Klotz*   languorem *Vrsini codex*: laborem *MW*
13 in *add. Beroaldus*   19 scripsit te secum *Rom.*: scripsisse cum
MW   20 est *VI*: om. *M*   29 eo *del. Graevius*: has *Rom.*

in iis litteris nescio, sed mihi valde Quintus frater gratulatur. Equidem in meo tanto peccato nihil ne cogitatione quidem
 3 adsequi possum quod mihi tolerabile possit esse. Te oro ut de hac misera cogites et illud de quo ad te proxime
 scripsi, ut aliquid conficiatur ad inopiam propulsandam, et 5
 etiam de ipso testamento. Illud quoque vellem antea sed
 omnia timuimus. Melius quidem in pessimis nihil fuit
 discidio. Aliquid fecissemus ut viri vel tabularum novarum
 nomine vel nocturnarum expugnationum vel Metellae vel
 omnium malorum; nec res perisset et videremur aliquid 10
 doloris virilis habuisse. Memini omnino tuas litteras sed
 et tempus illud; etsi quidvis praestitit. Nunc quidem ipse
 videtur denuntiare; audimus enim de statua Clodi. Generumne nostrum potissimum vel hoc vel tabulas novas? Placet
 mihi igitur et item tibi nuntium remitti. Petet fortasse 15
 tertiam pensionem. Considera igitur tumne cum ab ipso
 nascetur an prius. Ego si ullo modo potuero, vel nocturnis
 itineribus experiar ut te videam. Tu et haec et si quid erit
 quod intersit mea scire scribas velim. Vale.

XXIV

Ser. Brundisi viii Id. Sext. a. 707 (.47).

20

CICERO ATTICO SAL.

1 Quae dudum ad me et quae etiam †ad me visat† Tulliam
 de me scripsisti, ea sentio esse vera. Eo sum miserior, etsi

7 omnia] tempora *vel* omina *Schmidt* 8 ut viri *Pantagathus* :
 ut uiui *codd.* : vel vini *coni. Wesenberg* 9 alterum vel ΣΔ : vel
 in *WZl* : velim *Z^b* : vel nomine *Schmidt* : villae *coni. Orelli* : *omittere*
vult Wesenberg 12 Nunc] *hic desinit W* 13 renuntiare *Grono-*
vius de statua Clodi *conieci, cf. Frag. v. 20* : de staturi elodi *M*
 14 *prius* vel *conieci* : ut *codd.* : *locum ita explicavit Schmidt* Generumne
 nostrum potius (*se. expectabinus*) ut hoc (*se. efficiat*) vel tabulas novas?
 16 cum *Man.* : vim *codd.* ab ipso *Ant. FI* : abuso *M* 18 hoc
Wesenberg 19 mea *Ernesti* : me *codd.* 22 quae etiam ad me
 bis ad *Z^b* : quae etiam ante bis ad *Vict.* : quae etiam ad meos id est ad
Müller : (quae etiam ad me vis) ad *Lehmann* : *fort.* ad me bis *erat*
nota scribae ad me *bis insertum fuisse indicantis*

nihil videbatur addi posse, quod mihi non modo irasci gravissima iniuria accepta sed ne dolere quidem impune licet. Qua re istuc feramus. Quod cum tulerimus, tamen eadem erunt perpetiendae quae tu ne accidant ut caveamus
5 mones. Ea enim est a nobis contracta culpa *ut* omni statu omnique populo exitum habitura videatur.

Sed ad meam manum redeo, erunt enim haec occultius
agenda. Vide, quaeso, etiam nunc de testamento, quod
tum factum cum illa *†*quereret[†] coeperat. Non, credo, te
10 commovit; neque enim rogavit ne me quidem. Sed quasi
ita sit, quoniam in sermonem iam venisti, poteris eam
monere ut aliquoi committat cuius extra periculum huius
belli fortuna sit. Equidem tibi potissimum velim, si idem
illa vellet. Quam quidem celo miseram me hoc timere.
15 De illo altero scio equidem venire nunc nil posse sed
seponi et occultari possunt ut extra ruinam sint eam quae
impendet. Nam quod scribis nobis nostra et tua et Terentiae
fore parata, tua credo, nostra quae poterunt esse? De
Terentia autem (mitto cetera quae sunt innumerabilia) quid
20 ad hoc addi potest? Scripseras ut HS $\bar{x}ii$ permutarem;
tantum esse reliquum de argento. Misit illa CCXC mihi et
adscripsit tantum esse reliquum. Cum hoc tam parvum de
parvo detraxerit, perspicias quid in maxima re fecerit.

Philotimus non modo nullus venit sed ne per litteras
25 quidem aut per nuntium certiolem facit me quid egerit.
Epheso qui veniunt ibi se eum de suis controversiis in ius
adeuntem vidisse nuntiant; quae quidem (ita enim veri
simile est) in adventum Caesaris fortasse reiciuntur. Ita
aut nihil puto eum habere quod putet ad me celerius per-

5 *ut add. vet.* 6 populo] *fort. r. p. talem* 7 redeo, erunt
Wesenberg: reddiderint *M*: redii; erunt *Klotz* 9 haerere *Pius*:
queri de me *coni. Müller*: ruere *Schmidt*: *fort. quaerere cf. Hor. A. P.*
170. 14 velit *Wesenberg* 17 nobis *om. Ascensius* et Teren-
tiae *Schmidt*: terentiae *codd.*: Tulliae *L (marg.)* 20 permutarem
Corradus: -aret *M* 23 fecerit? *vulg.*

ferendum aut adeo me *in* malis esse despectum ut, etiam si quid habet, id nisi omnibus suis negotiis confectis ad me referre non curet. Ex quo magnum equidem capio dolorem sed non tantum quantum videor debere. Nihil enim mea minus interesse puto quam quid illinc adferatur. Id 5 quam ob rem te intellegere certo scio.

- 5 Quod me mones de vultu et oratione ad tempus accommodanda, etsi difficile est, tamen imperarem mihi, si mea quicquam interesse putarem. Quod scribis litteris putare Africanum negotium confici posse, vellem scriberes 10 cur ita putares; mihi quidem nihil in mentem venit qua re id putem fieri posse. Tu tamen velim, si quid erit quod consolationis aliquid habeat, scribas ad me; sin, ut perspicio, nihil erit, scribas id ipsum. Ego ad te, si quid audiero citius, scribam. Vale. VIII Idus Sextil. 15

XXV Scr. Brundisi iii Non. Quint. a. 707 (47).

CICERO ATTICO SAL.

- I Facile adsentior tuis litteris quibus exponis pluribus verbis nullum *consistere* consilium quo a te possim iuari. Consolatio certe nulla est quae levare possit dolorem meum. 20 Nihil est enim contractum casu (nam id esset ferendum), sed omnia fecimus iis erroribus et miseriis et animi et corporis quibus proximi utinam mederi maluissent! Quam ob rem quoniam neque consili tui neque consolationis cuiusquam spes ulla mihi ostenditur, non quaeram haec 25 a te posthac; tantum velim ne intermittas, scribas ad me quicquid veniet tibi in mentem cum habebis cui des et dum erit ad quem des; quod longum non erit.

1 aut adeo me in malis ... ut ... curet *Madvig*: ut eo me magis ... ut ... curet *M*: et eo me magis ... aut ... curat *vulg.* 6 certo *Os*: certe *RPML* (*marg.*) 10 te post putare addere *vult Graevius* 19 consistere *add. Lehmann*: esse *add. Wesenberg* 25 usquam *Madvig*

Illum discessisse Alexandria rumor est non firmus ortus **2**
 ex Sulpici litteris ; quas cuncti postea nuntii confirmarunt.
 Quod verum an falsum sit, quoniam mea nihil interest,
 utrum malim nescio.

5 Quod ad te iam pridem de testamento scripsi, apud tepi- **3**
 stulas velim ut possim adversas.† Ego huius miserrimae
 †facultate† confectus confictor. Nihil umquam simile natum
 puto. Quoi si qua re consulere aliquid possum, cupio a te
 admoneri. Video eandem esse difficultatem quam in con-
10 silio dando ante. Tamen hoc me magis sollicitat quam
 omnia. In pensione secunda caeci fuimus. Aliud mallet ;
 sed praeteriit. Te oro, ut in perditis rebus si quid cogi,
 confici potest quod sit in tuto, ex argento atque satis multa
 ex supellectile, des operam. Iam enim mihi videtur adesse
15 extremum nec ulla fore condicio pacis eaque quae sunt
 etiam sine adversario peritura. Haec etiam, si videbitur,
 cum Terentia loquere opportune. Non queo omnia scribere.
 Vale. III Non. Quintil.

4 nescio *vett.* : scio *codd.* 5 apud εὐπιστόν (*hoc ex Bosio*) τινα
 velim ut possit adservari *coni. Boot, coll. 24. 2* : apud Vestales velim
 depositum adservari *Shuckburgh coll. Suet. Aug. 101* : apud ἐπισφαλῆ
 (*sc. cuius haud extra periculum huius belli fortuna est 24. 1*) vereor ut
 possit adservari *coni. Tyrrell* 7 fatuitate *Rom.* : infelicitate *Orelli* :
 facilitate *Reid* : facultate confecta *Schmidt* 11 aliud *Ascensius* :
 alium *CM* 13 atque *Schütz* : teque *M* : neque *Vict.* 17
 loquere *Ascensius* : loquere tu *ita M ut testatur Schmidt, qui pro tu*
conicit utinam : loqueretur *M (teste Baitero)*

LIBER DVODECIMVS

AD ATTICVM

I *Scr. in Arpinati viii K. Dec. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

1 VNDECIMO die, postquam a te discesseram, hoc litterularum exaravi egrediens e villa ante lucem atque eo die cogitabam in Anagnino, postero autem in Tusculano, ibi 5 unum diem; v Kalend. igitur ad constitutum. Atque utinam continuo ad complexum meae Tulliae, ad osculum Atticae possim currere! Quod quidem ipsum scribe, quaeso, ad me ut, dum consisto in Tusculano, sciam quid garriat, sin rusticatur, quid scribat ad te; eique interea aut 10 scribes salutem aut nuntiabis itemque Piliae. Et tamen etsi continuo congressuri sumus, scribes ad me si quid habebis.

2 Cum complicarem hanc epistulam, noctuabundus ad me venit cum epistula tua tabellarius; qua lecta de Atticae 15 febricula scilicet valde dolui. Reliqua quae exspectabam ex tuis litteris cognovi omnia; sed quod scribis ‘igniculum matutinum γερωντικόν,’ γερωντικώτερον est memoriola vacillare. Ego enim III Kal. Axio dederam, tibi III, Quinto quo die venissem, id est v Kal. Hoc igitur habebis, novi 20

¹ Epistulas huius libri omnis uno tenore coniungit M. In separandis epistulis librorum xii et xiii operam navaverunt luculentam Schiche et Schmidt, quos viros doctos libenter plerumque secutus sum 14 noctu vagabundus coni. Reid 18 γερωντικόν add. L (marg.) 20 quo die I: quotidie M v codd. (cf. l. 6): II vel prid. edd.

nihil. Quid ergo opus erat epistula? Quid, cum coram sumus et garrimus quicquid in buccam? Est profecto quiddam λέσχη, quae habet, etiam si nihil subest, conlocutione ipsa suavitatem.

5 II *Scr. Romae ante med. m. Apr. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

Hic rumores tamen Murcum perisse naufragio, Asinium I delatum vivum in manus militum, L navis delatas Vticam reflatu hoc, Pompeium non comparere nec in Balearibus
10 omnino fuisse, ut Paciaecus adfirmat. Sed auctor nullius rei quisquam. Habes quae, dum tu abes, locuti sint. Ludi interea Praeneste. Ibi Hirtius et isti omnes. Et quidem 2 ludi dies VIII. Quae cenae, quae deliciae! Res interea fortasse transacta est. O miros homines! At Balbus
15 aedificat; τί γὰρ αὐτῷ μέλει; Verum si quaeris, homini non recta sed voluptaria quaerenti nonne βεβίωται? Tu interea dormis. Iam explicandum est πρόβλημα, si quid acturus es. Si quaeris quid putem, ego fructum puto. Sed quid multa? Iam te videbo et quidem, ut spero, de via recta
20 ad me. Simul enim et diem Tyrannioni constituemus et si quid aliud.

III *Scr. in Tusculano iii Id. Iun. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

Vnum te puto minus blandum esse quam me et, si uter- I
25 que nostrum est aliquando adversus aliquem, inter nos certe numquam sumus. Audi igitur me hoc ἀγοητεύτως dicentem. Ne vivam, mi Attice, si mihi non modo Tusculanum, ubi

7 rumor est Statium Murcum Orelli 8 delatas Crat.: delata in ΔOI
11 sint Σ: sunt M 15 non CORP: om. Δ 18 fructum] peractum
Moser: confectum Schütz: eluctum Ellis: fore actum coni. Reid 22
alterum huius ep. exemplum (m) invenitur in M xvi. 5. 3 post voc. revertar
26*

ceteroqui sum libenter, sed μακάρων νῆσοι tanti sunt ut sine te sim tot dies. Qua re obduretur hoc triduum ut te quoque ponam in eodem πάθει; quod ita est profecto. Sed velim scire hodiene statim de auctione et quo die venias. Ego me interea cum libellis; ac moleste fero Vennonni me 5
 2 historiam non habere. Sed tamen ne nihil de re, nomen illud, quod a Caesare, tris habet condiciones, aut emptionem ab hasta (perdere malo, etsi praeter ipsam turpitudinem hoc ipsum puto esse perdere) aut delegationem a mancipe annua die (quis erit cui credam, aut quando iste Metonis annus 10
 veniet?) aut Vettieni condicione semissem. Σκέψαι igitur. Ac vereor ne iste iam auctiōnem nullam faciat sed ludis factis Ἀτύπω subsidio currat, ne talis vir ἀλογηθῆ. Sed μελήσει. Tu Atticam, quaeso, cura et ei salutem et Piliae Tulliae quoque verbis plurimam. 15

IV Scr. in Tusculano xvii K. Quint. a. 708 (46).

CICERO ATTICO SAL.

1 O gratas tuas mihi iucundasque litteras! Quid quaeris? restitutus est mihi dies festus. Angebar enim quod Tiro ἐνερευθέστερον te sibi esse visum dixerat. Addam igitur, ut 20
 censes, unum diem
 2 Sed de Catone πρόβλημα Ἀρχιμήδειον est. Non adsequor ut scribam quod tui convivae non modo libenter sed etiam aequo animo legere possint; quin etiam si a sententiis eius dictis, si ab omni voluntate consiliisque quae de re publica 25
 habuit recedam ψιλῶςque velim gravitatem constantiamque eius laudare, hoc ipsum tamen istis odiosum ἄκουσμα sit.

9 a m: om. M   10 iste m: ipse M   11 condicione semissem Rom.: condiciones emisse M: conditionis emisse m: conditionem semisse Lamb.   12 sed ludis Man.: sedulis m: et sedulo iis M   13 Ἀτύπω (vel Atyπο) Popma: clypo M: Olympo m   14 Tu . . . plurimam Rom. m (sed is plurimum): om. M   27 istis Bosius: est M¹: est iis M²

Sed vere laudari ille vir non potest nisi haec ornata sint, quod ille ea quae nunc sunt et futura viderit et ne fierent contenderit et facta ne videret vitam reliquerit. Horum quid est quod Aledio probare possimus? Sed cura, obsecro, 5 ut valeas eamque quam ad omnis res adhibes in primis ad conualescendum adhibe prudentiam.

V *Scr. in Tusculano in. m. Quint. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

Quintus pater quartum vel potius millesimum nihil sapit 10 qui laetetur Luperco filio et Statio ut cernat duplici dedecore cumulatam domum. Addo etiam Philotimum tertium. O stultitiam, nisi mea maior esset, singularem! quod autem os in hanc rem *ἔρανον* a te! Fac non ad *‘διψῶσαν κρήνην’* sed ad *Πειρήνην* eum venisse, *‘ἄμπνευμα σεμνὸν Ἀλφειοῦ’* 15 in te *‘κρήνη,’* ut scribis, haurire, in tantis suis praesertim angustiis, *ποῖ ταῦτα ἄρα ἀποσκήψει;* Sed ipse viderit. Cato 2 me quidem delectat, sed etiam Bassum Lucilium sua.

V a *Scr. in Tusculano prid. K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

20 De Caelio tu quaeres, ut scribis; ego nihil novi. No- scenda autem est natura, non facultas modo. De Hortensio et Verginio tu, si quid dubitabis. Etsi quod magis placeat, ego quantum aspicio, non facile inveneris. Cum Mustela, quem ad modum scribis, cum venerit Crispus. Ad Avium

7 *Quae traditur epistula quinta eam Schmidt in quattuor partis divisit. Iam Schiche ex ea tris fecerat epistulas (5, 5 a et 5 b, 5 c) 10 et Statio ORP: et Stathio C: testario Δ 14 post venisse add. et Malaspina, aut Lamb. 15 in te ‘κρήνη’ Lehmann: INTEPHNH M: νετρηνην Z ut vid.: in te [κρήνην] Baiter: integrum coni. Boot 21 autem Σ Crat.: om. Δ 24 Avium Bosius coll. xiii. 4. 2: Aulum M*

scripsi ut ea quae bene nosset de auro Pisoni demonstraret. Tibi enim sane adsentior et istud nimium diu duci et omnia nunc undique contrahenda. Te quidem nihil agere, nihil cogitare aliud nisi quod ad me pertineat facile perspicio meisque negotiis impediri cupiditatem tuam ad me veniendi. Sed mecum esse te puto, non solum quod meam rem agis verum etiam quod videre videor quo modo agas. Neque enim ulla hora tui mihi est operis ignota.

V b *Scr. in Tusculano iii aut ii Id. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

10

(v 3) Tubulum praetorem video L. Metello Q. Maximo consulibus. Nunc velim P. Scaevola, pontifex maximus, quibus consulibus tribunus pl. Equidem puto proximis, Caepione et Pompeio; praetor enim L. Furio Sex. Atilio. Dabis igitur tribunatum et, si poteris, Tubulus quo crimine. Et vide, quaeso, L. Libo, ille qui de Ser. Galba, Censorinone et Manilio an T. Quinctio M'. Acilio consulibus tribunus pl. fuerit. Conturbabat enim me [epitome Bruti Fanniana], in Bruti epitoma Fannianorum [scripsi] quod erat in extremo, idque ego secutus hunc Fannium qui scripsit historiam generum esse scripseram Laeli. Sed tu me γεωμετρικῶς refelleras, te autem nunc Brutus et Fannius. Ego tamen de bono auctore Hortensio sic acceperam ut apud Brutum est. Hunc igitur locum expedies.

1 nosset *Lamb.*: noscem *M* demonstraret *Faernus*: -arem *M*
 13 proximis ΣZ^b : om. Δ 14 *L. add. Beier* 16 Censorinone
 Σ *Ant. Z^b*: Censorino Δ 18 Conturbabat *Wescenberg*: conturbo *M*:
 conturbat *C* enim] etiam *Orelli* 18, 19 epitome Bruti Fanniana
 et scripsi *sechuserunt edd. plerique*: in Bruti epitoma Fannianorum
 scripsi *del. Schiche et Schmidt* (cf. 'Der Briefwechsel' 314-316) scripsi]
 scriptum *Gronovius*

V c   *Scr. in Tusculano prid. Id. Iun. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

Ego misi Tironem Dolabellae obviam. Is ad me Idibus (v 4) revertetur. Te exspectabo postridie. De Tullia mea tibi antiquissimum esse video idque ita ut sit te vehementer rogo. Ergo ei in integro omnia; sic enim scribis. Mihi etsi Kalendae vitandae fuerunt Nicasionumque ἀρχέτυπα fugienda conficiendaeque tabulae, nihil tamen tanti ut a te abessem fuit. Cum Romae essem et te iam iamque visurum 10 me putarem, cotidie tamen horae quibus exspectabam longae videbantur. Scis me minime esse blandum; itaque minus aliquanto dico quam sentio.

VI   *Scr. in Tusculano m. interc. post. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

15 De Caelio vide, quaeso, ne quae lacuna sit in auro. Ego ista non novi. Sed certe in collubo est detrimenti satis. Huc aurum si accedit—sed quid loquor? Tu videbis. Habes Hegesiae genus, quod Varro laudat. Venio ad Tyrannionem. Ain tu? verum hoc fuit? sine me? At ego 20 quotiens, cum essem otiosus, sine te tamen nolui? Quo modo hoc ergo lues? Vno scilicet si mihi librum miseris; quod ut facias etiam atque etiam rogo. Etsi me non magis liber ipse delectabit quam tua admiratio delectavit. Amo enim πάντα φιλειδήμονα teque istam tam tenuem θεωρίαν 25 tam valde admiratum esse gaudeo. Etsi tua quidem sunt eius modi omnia. Scire enim vis; quo uno animus alitur. Sed, quaeso, quid ex ista acuta et gravi refertur ad τέλος?

Sed longa oratio est, et tu occupatus es in meo quidem

4 De add. vet. δημον O Crat. Vict.

24 φιλειδήμονα vet. : ΦΙΛΕΔΗΜΟΝ M: φιλό-
28 es add. Lamb. quidem s Z^b: om. Δ

fortasse aliquo negotio. Et pro isto asso sole quo tu abusus es in nostro pratulo a te nitidum solem unctumque re-
temus. Sed ad prima redeo. Librum, si me amas, mitte.
Tuus est enim profecto, quoniam quidem est missus ad te.

3 'Chremés, tantumne ab ré tua est otí tibi,' 5
ut etiam Oratorem legas? Macte virtute! Mihi quidem
gratum *est* et erit gratius si non modo in tuis libris sed
etiam in aliorum per librarios tuos 'Aristophanem' repo-
4 sueris pro 'Eupoli.' Caesar autem mihi inridere visus est
'quaeso' illud tuum, quod erat et εὐπινὲς et urbanum. Ita 10
porro te sine cura esse iussit ut mihi quidem dubitationem
omnem tolleret. Atticam doleo *tam* diu; sed quoniam iam
sine horrore est, spero esse ut volumus.

VII *Scr. in Tusculano m. interc. post. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

15

I Quae desideras omnia scripsi in codicillis eosque Eroti
dedi; breviter, sed etiam plura quam quaeris, in iis de
Cicerone; cuius quidem cogitationis initium tu mihi attu-
listi. Locutus sum cum eo liberalissime; quod ex ipso
velim, si modo tibi erit commodum, sciscitere. Sed quid 20
differo? Exposui te *ad* me detulisse et quid vellet et quid
requireret. Velle Hispaniam, requirere liberalitatem. De
liberalitate dixi, quantum Publilius, quantum flamen Lentu-
lus filio. De Hispania duo attuli, primum idem quod tibi,
me vereri vituperationem. Non satis esse si haec arma 25
reliquissemus? etiam contraria? Deinde fore ut angeretur
cum a fratre familiaritate et omni gratia vinceretur. Vellem

5 Chremes] *hic Schmidt ep. novam incipit scriptam in Tusculano mense intercalari posteriore a. 708 (46)* 7 est *add. Orelli* tuis libris Σ *Crat.*: libris tuis Δ 10 et *ER Crat.*: om. *M* 12 tamdiu *I vulg.* 21 *ad con. Lamb.*: ex *codd.* prius et quid] *ecquid I (bis)* 27 *Vellem magis Boot:* vel imma *M¹*: vel nimia *M²*: vellet magis *Orelli*: *Mc* cum malle *Müller*

magis liberalitate uti mea quam sua libertate. Sed tamen permisi; tibi enim intellexeram non nimis displicere. Ego etiam atque etiam cogitabo teque ut idem facias rogo. Magna res est; simplex est manere, illud anceps. Verum
5 videbimus.

De Balbo et in codicillis scripseram et ita cogito, simul
2 ac redierit. Sin ille tardius, ego tamen triduum, et, quod praeterii, Dolabella etiam mecum.

VIII *Scr. in Tusculano m. interc. post. a. 708 (46).*

10 *CICERO ATTICO SAL.*

De Cicerone multis res placet. Comes est idoneus. Sed de prima pensione ante videamus. Adest enim dies et ille currit. Scribe, quaeso, quid referat Celer egisse Caesarem cum candidatis, utrum ipse in fenicularium an in Martium
15 campum cogitet. Et scire sane velim numquid necesse sit comitiis esse Romae. Nam et Piliae satis faciendum est et utique Atticae.

IX *Scr. Asturae vi K. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

20 Ne ego essem hic libenter atque id cotidie magis, ni esset ea causa quam tibi superioribus litteris scripsi. Nihil hac solitudine iucundius, nisi paulum interpellasset Amyntae filius. *Ω ἀπεραντολογίας ἀηδοῦς! Cetera noli putare amabiliora fieri posse villa, litore, prospectu maris, tumulis, his
25 rebus omnibus. Sed neque haec digna longioribus litteris nec erat quod scriberem, et somnus urgebat.

14 Foenicularium *Wesenberg* 16 et Piliae I: cepilie *M* 23
Ceterum *Schütz* 24 villa *vulg.*: ulla *M Schmidt* maris, tumulis
(sine his) *Lehmann coll.* xiv. 13. 1: maris tum iis *M*: maritumo, his
Reid, fort. recte

X *Scr. Asturae v K. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Male me hercule de Athamante. Tuus autem dolor humanus is quidem sed magno opere moderandus. Consolationum autem multae viae sed illa rectissima: impetret 5 ratio quod dies impetratura est. Alexin vero curemus, imaginem Tironis, quem aegrum Romam remisi, et, si quid habet collis ἐπιδήμιον, ad me cum †testamento† transferamus. Tota domus vacat superior, ut scis. Hoc puto valde ad rem pertinere. 10

XI *Scr. in Tusculano m. interc. post. a. 708 (46).*

CICERO ATTICO SAL.

Male de Seio. Sed omnia humana tolerabilia ducenda. Ipsi enim quid sumus aut quam diu haec curaturi sumus? Ea videamus quae ad nos magis pertinent, nec tamen multo, 15 quid agamus de senatu. Et ut ne quid praetermittam, Caesonius ad me litteras misit Postumiam Sulpici domum ad se venisse. De Pompei Magni filia tibi rescripsi nihil me hoc tempore cogitare; alteram vero illam quam tu scribis, puto, nosti: nihil vidi foedius. Sed adsum. 20 Coram igitur.

Obsignata epistula accepi tuas. Atticae hilaritatem libenter audio. Commotiunculis σὺμπάσχω.

XII *Scr. Asturae xvii K. Apr. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

25

I De dote tanto magis perpurga. Balbi regia condicio est delegandi. Quoquo modo confice. Turpe est rem im-

8 testamento] Tisameno Z^b

peditam iacere. Insula Arpinas habere potest germanam ἀποθέωσιν; sed vereor ne minorem τιμὴν habere videatur ἔκτοπισμός. Est igitur animus in hortis; quos tamen inspiciam cum venero.

5 De Epicuro, ut voles; etsi μεθαυρόσομαι in posterum 2
genus hoc personarum. Incredibile est quam ea quidam
requirant. Ad antiquos igitur; ἀνεμέσητον γάρ. Nihil
habeo ad te quod scribam, sed tamen institui cotidie
mittere ut eliciam tuas litteras, non quo aliquid ex iis
10 exspectem sed nescio quo modo tamen exspecto. Qua re
sive habes quid sive nil habes, scribe tamen aliquid teque
cura.

XIII

Scr. Asturae Non. Mart. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

15 Commovet me Attica; etsi adsentior Cratero. Bruti 1
litterae scriptae et prudenter et amice multas mihi tamen
lacrimas attulerunt. Me haec solitudo minus stimulat
quam ista celebritas. Te unum desidero; sed litteris non
difficilius utor quam si domi essem. Ardor tamen ille
20 idem urget et manet non me hercule indulgente me sed
tamen repugnante.

Quod scribis de Appuleio, nihil puto opus esse tua con- 2
tentione nec Balbo et Oppio; quibus quidem ille receperat
mihique etiam iusserat nuntiarum se molestum omnino non
25 futurum. Sed cura ut excuser morbi causa in dies singulos.
Laenas hoc receperat. Prende C. Septimium, L. Stalilium.

2 sed vereor ne minorem τιμὴν Σ v. c. Crat. F idemque fere Ant. :
om. Δ 3 ἔκτοπισμός Lamb. : EKTONIMOC M: ἐκτόπιμος Z
tamen] tum Orelli 5 Epicureo Orelli 8 scribam Σ Crat. :
perscribam Δ 11 quid sive nil habes C : om. M 18, 19
sed etsi (et F: si I) litteris . . . essem, ardor Wesenberg: om. etsi M
20 idem Σ v. c. L (marg.) Crat. : om. Δ 21 tamen non repugnante
Ascensius : repugnante tamen Tyrrell : etiam repugnante comi. Reid

Denique nemo negabit se iuraturum quem rogaris. Quod si erit durius, veniam et ipse perpetuum morbum iurabo. Cum enim mihi cendum sit conviviis, malo id lege videri facere quam dolore. Cocceium velim appelles. Quod enim dixerat non facit. Ego autem volo aliquod emere 5 latibulum et per fugium doloris mei.

XIV

Scr. Asturae viii Id. Mart. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 De me excusando apud Appuleium dederam ad te pridie litteras. Nihil esse negoti arbitrator. Quemcumque appel- 10 laris nemo negabit. Sed Septimium vide et Laenam et Statilium; tribus enim opus est. Sed mihi Laenas totum receperat.
- 2 Quod scribis a Iunio te appellatum, omnino Cornificius locuples est; sed tamen scire velim quando dicar spo- 15 disse et pro patre anne pro filio. Neque eo minus, ut scribis, procuratores Cornifici et Appuleium praediatores videbis.
- 3 Quod me ab hoc maerore recreari vis, facis ut omnia; sed me mihi non defuisse tu testis es. Nihil enim de 20 maerore minuendo scriptum ab ullo est quod ego non domi tuae legerim. Sed omnem consolationem vincit dolor. Quin etiam feci quod profecto ante me nemo ut ipse me per litteras consolaretur. Quem librum ad te mittam, si descripserint librarii. Adfirmo tibi nullam consolationem 25 esse talem. Totos dies scribo, non quo proficiam quid sed tantisper impediatur—non equidem satis (vis enim urget), —sed relaxor tamen ad omniaque nitor non ad animum sed ad vultum ipsum, si queam, reficiendum idque faciens

27 impediatur . . . sed] *ita interpunxit Tyrrell*   28 ad omniaque
M: omnique vi Wesenberg: omnique ope Cobet: omniaque facio atque
Lehmann   enitor *Wesenberg*   29 vultum *CM: vulnus Rom.*

interdum mihi peccare videor, interdum peccaturus esse nisi faciam. Solitudo aliquid adiuvat, sed multo plus proficeret, si tu tamen interesses. Quae mihi una causa est hinc discedendi; nam pro malis recte habebat. Quamquam *id* ipsum doleo. Non enim iam in me idem esse poteris. Perierunt illa quae amabas.

De Bruti ad me litteris scripsi ad te antea. Prudenter scriptae, sed nihil quod me adiuvarent. Quod ad te scripsit id vellem, ut ipse adesset. Certe aliquid, quoniam me tam valde amat, adiuvaret. Quod si quid scies, scribas ad me velim, maxime autem Pansa quando. De Attica doleo, credo tamen Cratero. Piliam angi veta. Satis est me maerere pro omnibus.

XV

Scr. Asturae vii Id. Mart. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

15

Apud Appuleium, quoniam in perpetuum non placet, in dies ut excuser videbis. In hac solitudine careo omnium conloquio, cumque mane me in silvam abstrusi densam et asperam, non exeo inde ante vesperum. Secundum te nihil est mihi amicius solitudine. In ea mihi omnis sermo est cum litteris. Eum tamen interpellat fletus; cui repugno quoad possum, sed adhuc pares non sumus. Bruto, ut suades, rescribam. Eas litteras cras habebis. Cum erit cui des, dabis.

25 XVI

Scr. Asturae vi Id. Mart. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

Te tuis negotiis relictis nolo ad me venire, ego potius accedam, si diutius impediere. Etsi ne discessissem qui-

4 habebam *coni.* Müller   5 *id add.* Lamb.   8 adiuvaret
Ascensius   9 vellem C: velle M   12 veta. Satis est me maerere
Z¹L (marg.): vetabat is est merere ΣΔ   18, 22 me et adhuc om.
M^v   28 discessissem *Ps Bosius*: decessissem ORM

dem e conspectu tuo, nisi me plane nihil ulla res adiuvaret. Quod si esset aliquod levamen, id esset in te uno, et cum primum ab aliquo poterit esse, a te erit. Nunc tamen ipsum sine te esse non possum. Sed nec tuae domi probabatur nec meae poteram nec, si propius essem uspiam, 5 tecum tamen essem. Idem enim te impediret quo minus mecum esses, quod nunc etiam impedit. Mihi nihil adhuc aptius fuit hac solitudine; quam vereor ne Philippus tollat. Heri enim vesperi venerat. Me scriptio et litterae non leniunt sed obturbant. 10

XVII *Scr. Asturae iv Id. Mart. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Marcianus ad me scripsit me excusatum esse apud Appuleium a Laterense, Nasone, Laenate, Torquato, Strabone. Iis velim meo nomine reddendas litteras cures gratum mihi 15 eos fecisse. Quod pro Cornificio me abhinc amplius annis xxv spondisse dicit Flavius, etsi reus locuples est et Apuleius praedicator liberalis, tamen velim des operam ut investigates ex consponsorum tabulis sitne ita (mihi enim ante aedilitatem meam nihil erat cum Cornificio. Potest tamen 20 fieri; sed scire certum velim), et appelles procuratores si tibi videtur. Quamquam quid ad me? Verum tamen—Pansae profectionem scribes cum scies. Atticam salvare iube et eam cura, obsecro, diligenter. Piliae salutem.

XVIII *Scr. Asturae v Id. Mart. a. 709 (45).*

25

CICERO ATTICO SAL.

I Dum recordationes fugio quae quasi morsu quodam dolore efficiunt, refugio ad te admonendum. Quod velim

I nisi *ORP*: si Δ 4 probabatur *Crat. v. c. L (marg.) Z^b*: probatur $\Sigma\Delta$ 7 nihil adhuc Σ *Crat.*: adhuc nihil Δ 8 aptius *codd. praeter M¹ qui peius habet unde prius Vict., potius Otto, optatius Kahnt* 22 quid id ad me *coni. Becher, sed cf. Plin. Ep. iv. 27. 4* 23 profectionem *vulg.*: -one *M*: de profectione *Graevius* 28 ad te admonendum *Madvig*: a te amonendo *M*

mihi ignoscas, cuiusmodi est. Etenim habeo non nullos ex iis quos nunc lectito auctores qui dicant fieri id oportere quod saepe tecum egi et quod a te approbari volo, de fano illo dico, de quo tantum quantum me amas velim cogites. 5 Equidem neque de genere dubito (placet enim mihi Cluati) neque de re (statutum est enim), de loco non numquam. Velim igitur cogites. Ego, quantum his temporibus tam eruditus fieri potuerit, profecto illam consecrabo omni genere monumentorum ab omnium ingeniiis sumptorum et Graeco-
 10 rum et Latinorum. Quae res forsitan sit refricatura vulnus meum. Sed iam quasi voto quodam et promisso me teneri puto, longumque illud tempus cum non ero magis me movet quam hoc exiguum, quod mihi tamen nimium longum videtur. Habeo enim nihil temptatis rebus omnibus in quo
 15 acquiescam. Nam dum illud tractabam de quo ad te ante scripsi, quasi fovebam dolores meos; nunc omnia respuo nec quicquam habeo tolerabilius quam solitudinem; quam, quod eram veritus, non obturbavit Philippus. Nam ut heri me salutavit, statim Romam profectus est.

20 Epistulam quam ad Brutum, ut tibi placuerat, scripsi misi ad te. Curabis cum tua perferendam. Eius tamen misi ad te exemplum ut, si minus placeret, ne mitteres.

Domestica quod ais ordine administrari scribes quae sint 3
 ea. Quaedam enim exspecto. Cocceius vide ne frustretur.
 25 Nam Libo quod pollicetur, ut Eros scribit, non incertum puto. De sorte mea Sulpicio confido et Egnatio scilicet. De Appuleio quid est quod labores, cum sit excusatio facilis?

Tibi ad me venire, ut ostendis, vide ne non sit facile. 4
 30 Est enim longum iter discedentemque te, quod celeriter tibi erit fortasse faciendum, non sine magno dolore dimit-

1 cuiusmodi *v. c. L (marg.)* Z^b: cuiusmodi C: cuiusmodi M 8
 potuerit M: poterit *vulg.* 9 monumentorum ornabo omnium in-
 geniiis scriptorum *Palmer* sumptorum Σ *Rom.*: scriptorum Δ

tam. Sed omnia ut voles. Ego enim quicquid feceris id cum recte tum etiam mea causa factum putabo.

XVIII a *Scr. Asturae iii Id. Mart. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- I** Heri cum ex aliorum litteris cognovissem de Antoni ad-
 ventu, admiratus sum nihil esse in tuis. Sed erant pridie
 fortasse scriptae quam datae. Neque ista quidem curo; sed
 tamen opinor propter praedes suos accucurrisse. 5
- 2** Quod scribis Terentiam de obsignatoribus mei testamenti
 loqui, primum tibi persuade me istaec non curare neque esse 10
 quicquam aut parvae curae aut novae loci. Sed tamen quid
 simile? Illa eos non adhibuit quos existimavit quaesituros
 nisi scissent quid esset. Num id etiam mihi periculi fuit?
 Sed tamen faciat illa quod ego. Dabo meum testamentum
 legendum cui voluerit; intellet non potuisse honorificenti- 15
 us a me fieri de nepote quam fecerim. Nam quod non
 advocavi ad obsignandum, primum mihi non venit in men-
 tem, deinde ea re non venit, quia nihil attinuit. Tute scis,
 si modo meministi, me tibi tum dixisse ut de tuis aliquos
 adduceres. Quid enim opus erat multis? Equidem dome- 20
 sticos iusseram. Tum tibi placuit ut mitterem ad Silium.
 Inde est natum ut ad Publilium; sed necesse neutrum fuit.
 Hoc tu tractabis ut tibi videbitur.

XIX *Scr. Asturae prid. Id. Mart. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

25

- I** Est hic quidem locus amoenus et in mari ipso qui et Antio
 et Circeis aspici possit; sed ineunda nobis ratio est quem
 ad modum in omni mutatione dominorum, quae innumera-

¹² haesituros *coni. Orelli*
ante advocavi addere vult Boot

¹³ quid $\Sigma\Delta$: quis *C v. c.*

¹⁷ alios

²² Publilium *Crat.*: Publium *M*

biles fieri possunt in infinita posteritate, si modo haec stabunt, illud quasi consecratum remanere possit. Equidem iam nihil egeo vectigalibus et parvo contentus esse possum. Cogito interdum trans Tiberim hortos aliquos parare et
 5 quidem ob hanc causam maxime: nihil enim video quod tam celebre esse possit. Sed quos, coram videbimus, ita tamen ut hac aestate fanum absolutum sit. Tu tamen cum Apella Chio confice de columnis.

De Cocceio et Libone quae scribis approbo, maxime quod
 10 de iudicatu meo. De sponsu si quid perspexeris et tamen quid procuratores Cornifici dicant velim scire, ita ut in ea re te, cum tam occupatus sis, non multum operae velim ponere. De Antonio Balbus quoque ad me cum Oppio conscripsit idque tibi placuisse ne perturbarer. Illis egi gratias. Te
 15 tamen, ut iam ante ad te scripsi, scire volo me neque isto nuntio esse perturbatum nec iam ullo perturbatum iri. Pansa si hodie, ut putabas, profectus est, posthac iam in-
 3 cipito scribere ad me de Bruti adventu quid exspectes, id est quos ad dies. Id, si scies ubi iam sit, facile coniectura
 20 adsequere.

Quod ad Tironem de Terentia scribis, obsecro te, mi
 4 Attice, suscipe totum negotium. Vides et officium agi meum quoddam cui tu es conscius et, ut non nulli putant, Ciceronis rem. Me quidem id multo magis movet quod
 25 mihi est et sanctius et antiquius, praesertim cum hoc alterum neque sincerum neque firmum putem fore.

XX

Scr. Asturae Id. Mart. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

Nondum videris perspicere quam me nec Antonius com-
 30 moverit nec quicquam iam eius modi possit commovere.

10 De sponsu *Bosius*: responsum *M*: De sponsione *Schmidt* et tamen] etiam *Schmidt* 13 Balbus quoque *Crat.*: quoque Balbus *M*
 CIC. AD ATT. 27

De Terentia autem scripsi ad te eis litteris quas dederam pridie. Quod me hortaris idque a ceteris desiderari scribis ut dissimulem me tam graviter dolere, possumne magis quam quom totos dies consumo in litteris? Quod etsi non dissimulationis sed potius leniendi et sanandi animi causa 5 facio, tamen si mihi minus proficio simulationi certe facio satis.

2 Minus multa ad te scripsi, quod exspectabam tuas litteras ad eas quas pridie dederam. Exspectabam autem maxime de fano, non nihil etiam de Terentia. Velim me facias 10 certiore[m] proximis litteris Cn. Caepio Serviliae Claudi pater vivone patre suo naufragio perierit an mortuo, item Rutilia vivone C. Cotta filio suo mortua sit an mortuo. Pertinent ad eum librum quem de luctu minuendo scripsimus. 15

XXI

Scr. Asturae xvi K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

1 Legi Bruti epistulam eamque tibi remisi sane non prudenter rescriptum ad ea quae requisieras. Sed ipse viderit. Quamquam illud turpiter ignorat. Catonem primum sen- 20 tentiam putat de animadversione dixisse quam omnes ante dixerant praeter Caesarem et, cum ipsius Caesaris tam severa fuerit qui tum praetorio loco dixerit, consularium putat leniores fuisse, Catuli, Servili, Lucullorum, Curionis, Torquati, Lepidi, Gelli, Volcaci, Figuli, Cottae, L. Caesaris, 25 C. Pisonis, M'. Glabrionis, etiam Silani, Murenae designatorum consulum. Cur ego in sententiam Catonis? Quia verbis luculentioribus et pluribus rem eandem comprehenderat. Me autem hic laudat quod rettulerim, non quod patefecerim, *quod* cohortatus sim, quod denique ante quam 30

2 fort. pridie Id. *idemque* l. 9   4 quom (cum) Gronovius: quod
M   26 etiam ante Silani transponit Boot: ante M'. Glabrionis
habent codd.   30 quod add. Viet.

consulerem ipse iudicaverim. Quae omnia quia Cato laudibus extulerat in caelum perscribendaque censuerat, idcirco in eius sententiam est facta discessio. Hic autem se etiam tribuere multum mi putat quod scripserit 'optimum consullem.' Quis enim ieiunius dixit inimicus? Ad cetera vero tibi quem ad modum rescripsit! Tantum rogat de senatus consulto ut corrigas. Hoc quidem fecisset, etiam si a librario admonitus esset. Sed haec iterum ipse viderit.

De hortis quoniam probas, effice aliquid. Rationes meas nosti. Si vero etiam a Faberio aliquid recedit nihil negoti est. Sed etiam sine eo posse videor contendere. Venales certe sunt Drusi, fortasse etiam Lamiani et Cassiani. Sed coram.

De Terentia non possum commodius scribere quam tu scribis. Officium sit nobis antiquissimum. Si quid nos fefellerit, illius malo me quam mei paenitere. Oviae C. Lolli curanda sunt HS c. Negat Eros posse sine me, credo, quod accipienda aliqua sit et danda aestimatio. Vellem tibi dixisset. Si enim res est ut mihi scripsit parata nec in eo ipso mentitur, per te confici potuit. Id cognoscas et conficias velim.

Quod me in forum vocas, eo vocas unde etiam bonis meis rebus fugiebam. Quid enim mihi foro sine iudiciis, sine curia, in oculos incurrentibus iis quos animo aequo videre non possum? Quod autem a me homines postulare scribis ut Romae sim neque mihi ut absim concedere taut quatenus eos mihi concedere, iam pridem scito esse, cum

7 a librario Koch; raro codd.: Salvio Hofmann coll. xiii. 44. 3
10 aliquid Crat. L (marg.) Z^b: om. codd. recedit ORPMZ^b Re'd
coll. pro Quinet. 38: res cedit Man.: redit vel redierit Boot: accedit
s Klotz 17 Eros Vict.: fors codd. 23 mihi cum foro EM²s, sed
cf. xv. I. I 24 animo aequo Σ Crat.: aequo animo Δ 25 a me
homines Σ: homines a me Δ 26 ut Romae sim neque mihi ut
absim concedere I Crat. Lamb.: om. codd. aut quatenus] aut
quadamtenus Lamb.: aliquatenus Andresen: fort. at quadamtenus
27 scito esse] scio ita esse Schmidt

unum te pluris quam omnis illos putem. Ne me quidem contemno meoque iudicio multo stare malo quam omnium reliquorum. Neque tamen progredior longius quam mihi doctissimi homines concedunt ; quorum scripta omnia quaecumque sunt in eam sententiam non legi solum, quod ipsum 5 erat fortis aegroti, accipere medicinam, sed in mea etiam scripta transtuli, quod certe adflicti et fracti animi non fuit. Ab his me remediis noli in istam turbam vocare, ne recidam.

XXII

Scr. Asturae xv K. Apr. a. 709 (45).

10

CICERO ATTICO SAL.

- 1 De Terentia quod mihi omne onus imponis, non cognosco tuam in me indulgentiam. Ista enim sunt ipsa vulnera quae non possum tractare sine maximo gemitu. Moderare igitur, quaeso, ut potes. Neque enim a te plus quam potes postulo. 15
- 2 Potes autem quid veri sit perspicere tu unus. De Rutilia quoniam videris dubitare, scribes ad me cum scies sed quam primum, et num Clodia D. Bruto consulari filio suo mortuo vixerit. Id de Marcello aut certe de Postumia sciri potest, illud autem de M. Cotta aut de Syro aut de 20 Satyro.
- 3 De hortis etiam atque etiam rogo. Omnibus meis eorumque quos scio mihi non defuturos facultatibus (sed potero meis) enitendum mihi est. Sunt etiam quae vendere facile possim. Sed ut non vendam eique usuram pendam a quo 25 emero non plus annum, possum adsequi quod volo, si tu me adiuvas. Paratissimi sunt Drusi ; cupit enim vendere. Proximos puto Lamiae ; sed abest. Tu tamen, si quid potes, odorare. Ne Silius quidem quicquam utitur¹ et iis² usuris facillime sustentabitur. Habe tuum negotium nec 30

²² te rogo *Z^b Crat.*   ²⁹ et iis³ et *Baiter* : suis et is *Wesenberg* : et meis *Schmidt coll. ll. 22, 24*

quid res mea familiaris postulet quàm ego non curo sed
quid velim et cur velim existima.

XXIII

Scr. Asturæ xiv K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

5 Putaram te aliquid novi, quod eius modi fuerat initium **1**
litterarum, 'quamvis non curarem quid in Hispania fieret,'
tamen te scripturum; sed videlicet meis litteris respondisti
ut de foro et de curia. Sed domus est, ut ais, forum. Quid
ipsa domo mihi opus est carenti foro? Occidimus, occidi-
10 mus, Attice, iam pridem nos quidem, sed 'nunc fatemur,
postea quam unum quo tenebamur amisimus. Itaque soli-
tudinem sequor et tamen, si qua me res isto adduxerit, enitar,
si quo modo potero (potero autem), ut praeter te nemo do-
lorem meum sentiat, si ullo modo poterit, ne tu quidem.
15 Atque etiam illa causa est non veniendi. Meministi quid
ex te Aledius quaesierit. Qui etiam nunc molesti sunt,
quid existimas, si venero?

De Terentia ita cura ut scribis meque hac ad maximas **2**
aegritudines accessione non maxima libera. Et ut scias
20 me ita dolere ut non iaceam, quibus consulibus Carneades
et ea legatio Romam venerit scriptum est in tuo annali.
Haec nunc quaero quae causa fuerit (de Oropo, opinor,
sed certum nescio) et, si ita est, quae controversiae. Prae-
terea, qui eo tempore nobilis Epicureus fuerit Athenisque
25 praefuerit hortis, qui etiam Athenis πολιτικοὶ fuerint inlustres.
Quae etiam ex Apollodori puto posse inveniri.

De Attica molestum, sed quoniam leviter, recte esse con- **3**

2 et cur velim *add. Crat. L (marg.) v. c. Z^b: om. codd.* 8
prius ut] et Reid 11 *solitudinem ΣΔ: solitudines v. c. codices Bosi*
Crat., cf. xiii. 16. I 13 *te Man.: me M* 14 *ne] ut ne coni.*
Wesenberg 15 *illa] alia Boot* 19 *non del. Corradus* 24
Athenis, qui praefuerit vulg. 26 *Quae te etiam v. c. L (marg.) Z^b*
inveniri coni. Man.: invenire codd.

fido. De Gamala dubium non mihi erat. Vnde enim tam felix Ligus pater? Nam quid de me dicam, cui ut omnia contingant quae volo, levare non possum?

De Drusi hortis, quanti licuisse tu scribis, id ego quoque audieram et, ut opinor, heri ad te scripseram; sed quanti 5 quanti bene emitur quod necesse est. Mihi, quoquo modo tu existimas (scio enim ego ipse quid de me existimem), levatio quaedam est, si minus doloris at officii debiti.

Ad Siccam scripsi, quod utitur L. Cotta. Si nihil conficietur de Transtiberinis, habet in Ostiensi Cotta celeberrimo 10 loco sed pusillum loci, ad hanc rem tamen plus etiam quam satis. Id velim cogites. Nec tamen ista pretia hortorum pertimueris. Nec mihi iam argento nec veste opus est nec quibusdam amoenis locis; hoc opus est. Video etiam a quibus adiuvari possim. Sed loquere cum Silio; 15 nihil enim est melius. Mandavi etiam Siccae. Rescripsit constitutum se cum eo habere. Scribet igitur ad me quid egerit, et tu videbis.

XXIV

Scr. Asturae xiii K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

20

I Bene fecit A. Silius qui transegerit. Neque enim ei deesse volebam et quid possem timebam. De Ovia confice, ut scribis. De Cicerone tempus esse iam videtur; sed quaero, quod illi opus erit, Athenis permutarine possit an ipsi ferendum sit, de totaque re quem ad modum et 25 quando placeat velim consideres. Publilius iturusne sit in Africam et quando ex Aledio scire poteris. Quaeras et ad

I Gamala *C v. c. Z^b*: magala Δ: magalia *RP* 9 conficietur
Pius: conficeretur *codd.* 12 quam *CZ^bORP*: *om.* Δ 13 'Nec
 mihi tam argento nec veste opus est (neque bubus)' quam amoenis
 locis, 'Hoc opus est' *Pluygers*, qui *Lucili versus se eruisse putat* 17
 Scribet *Rom.*: scribit *M* 24 opus erit Athenis, permutarine *vulg.*:
 o. erit, Athenas p. *coni. Reid* 26 Publilius *Bosius*: Publius *M*

me scribas velim. Et ut ad meas ineptias redeam, velim 2
 me certiozem facias P. Crassus Venuleiae filius vivone
 P. Crasso consulari patre suo mortuus sit, ut ego memi-
 nisse videor, an postea. Item quaero de Regillo Lepidi filio
 5 rectene meminerim patre vivo mortuum. Cispiana expli- 3
 cabis itemque Preciana. De Attica optime. Et ei salutem
 dices et Piliae.

XXV

Scr. Asturae xii K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

10 Scripsit ad me diligenter Sicca de Silio seque ad te rem 1
 detulisse; quod tu idem scribis. Mihi et res et condicio
 placet sed ita ut numerato malim quam aestimatione.
 Voluptarias enim possessiones nolet Silius; vectigalibus
 autem ut his possum esse contentus quae habeo, sic vix
 15 minoribus. Vnde ergo numerato? HS DC exprimes ab
 Hermogene, cum praesertim necesse erit et domi video
 esse HS DC. Reliquae pecuniae vel usuram Silio pende-
 mus, dum a Faberio vel cum aliquo qui Faberio debet
 repraesentabimus. Erit etiam aliquid alicunde. Sed totam
 20 rem tu gubernabis. Drusianis vero hortis multo antepono 2
 neque sunt umquam comparati. Mihi crede, una me causa
 movet in qua scio me *τετυφῶσθαι*. Sed, ut facis, obsequere
 huic errori meo. Nam quod scribis ‘*ἐγγήγραμμα*,’ actum iam
 de isto est; alia magis quaero.

25 XXVI

Scr. Asturae xi K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

Sicca, ut scribit, etiam si nihil confecerit cum A. Silio, 1
 tamen se scribit x Kal. esse venturum. Tuis occupationi-

4 postea Σ *Crat.*: post Δ 6 Et *Man.*: id *codd.*   17 vel]
 velim (*cum* pendamus) *Schmidt*: *del. Kayser*   18 cum *M*: ab *vulg.*
 19 aliunde *I*   20 hos *post* multo *add. Lamb.*   21 comparati
Man.: -ata *M*   27 ut scribit *del. Boot*

bus ignosco eaeque mihi sunt notae. De voluntate tua ut
 2 simul simus vel studio potius et cupiditate non dubito. De
 Nicia quod scribis, si ita me haberem ut eius humanitate
 frui possem, in primis vellem illum mecum habere. Sed
 mihi solitudo et recessus provincia est. Quod quia facile 5
 ferebat Sicca, eo magis illum desidero. Praeterea nosti
 Niciae nostri imbecillitatem, mollitiam, consuetudinem
 victus. Cur ergo illi molestus esse velim, cum mihi ille
 iucundus esse non possit? Voluntas tamen eius mihi grata
 est. Vnam rem ad me scripsisti; de qua decrevi nihil tibi 10
 rescribere. Spero enim me a te impetrasse ut privares me
 ista molestia. Piliae et Atticae salutem.

XXVII *Scr. Asturae x K. Apr. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- I** De Siliano negotio, etsi mihi non est ignota condicio, ta- 15
 men hodie me ex Sicca arbitror omnia cogniturum. Cot-
 tae quod negas te nosse, ultra Silianam villam est, quam
 puto tibi notam esse, villula sordida et valde pusilla, nil
 agri, ad nullam rem loci satis nisi ad eam quam quaero.
 Sequor celebritatem. Sed si perficitur de hortis Sili, hoc 20
 est si perficis (est enim totum positum in te), nihil est
 scilicet quod de Cottae cogitemus.
- 2** De Cicerone ut scribis ita faciam; ipsi permittam de
 tempore. Nummorum quantum opus erit ut permutetur tu
 videbis. Ex Aledio quod scribas si quid inveneris scribes. 25
 Et ego ex tuis animadverto litteris et profecto tu ex meis
 nihil habere nos quod scribamus: eadem cotidie quae iam

2 De Nicia . . . grata est (l. 10) habet plerumque Suetonius 'De
 Grammaticis' 14 5 provincia] pro victu Kayser Quod . . .
 desidero om. Suetonius 7 mollitiam I 8 esse I et Suet.:
 om. M velim . . . non om. Suetonius 9 possim (vel -em vel
 -um) codices Suetoni 16 Cottae CZ^b: cocte ORP: certe Δ
 19 nisi Wesenberg: nihil codd. 22 Cottae Müller: Cotta (vel
 cocta) codd. 25 scribas Wesenberg: scribis codd.

ianque ipsa contrita sunt. Tamen facere non possum quin
 cotidie ad te mittam ut tuas accipiam. De Bruto tamen, si **3**
 quid habebis. Sciri enim iam puto ubi Pansam expectet.
 Si, ut consuetudo est, in prima provincia, circiter Kal. adfu-
 5 turus videtur. Vellem tardius; valde enim urbem fugio
 multas ob causas. Itaque id ipsum dubito an excusationem
 aliquam ad illum parem; quod quidem video facile esse.
 Sed habemus satis temporis ad cogitandum. Piliae, Atticae
 salutem.

10 XXVIII *Scr. Asturae ix K. Apr. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

De Silio nilo plura cognovi ex praesente Sicca quam ex **1**
 litteris eius. Scripserat enim diligenter. Si igitur tu illum
 conveneris, scribes ad me si quid videbitur. De quo
 15 putas ad me missum esse, sit missum necne nescio; dictum
 quidem mihi certe nihil est. Tu igitur, ut coepisti, et si
 quid ita conficies, quod equidem non arbitror fieri posse, ut
 illi probetur, Ciceronem, si tibi placebit, adhibebis. Eius
 aliquid interest videri illius causa voluisse, mea quidem
 20 nihil nisi quod tu scis, quod ego magni aestimo.

Quod me ad meam consuetudinem revocas, fuit meum **2**
 quidem iam pridem rem publicam lugere, quod faciebam,
 sed mitius; erat enim ubi acquiescerem. Nunc plane nec
 ego victum nec vitam illam colere possum nec in ea re
 25 quid aliis videatur mihi puto curandum; mea mihi con-
 scientia pluris est quam omnium sermo. Quod me ipse
 per litteras consolatus sum, non paenitet me quantum pro-

3 Sciri *Baiter*: scire *codd.*: scire te *coni. Wesenberg* **8** Piliae
 et Atticae *Rom. I* **13** eius *Lamb.*: tuis *M* **20** magni *F*: om.
M **21** me ad *v. c. L (marg.) codices Bosi*: me ad *pro meam M*
(marg.) **22** lugere *C v. c. Z^{lb}*: legere *M¹*: regere *M²S* **23**
 mitius *Bosius*: intus *M¹Z^b* nec] non *v. c. Wesenberg*

fecerim. Maerorem minui, dolorem nec potui nec, si possem, vellem.

- 3 De Triario bene interpretaris voluntatem meam. Tu vero nihil nisi ut illi volent. Amo illum mortuum, tutor sum liberis, totam domum diligo. De Castriciano negotio, si 5 Castricius pro mancipiis pecuniam accipere volet eamque fecit solvi ut nunc solvitur, certe nihil est commodius. Sin autem ita actum est ut ipsa mancipia abduceret, non mihi videtur esse aequum (rogas enim me ut tibi scribam quid mihi videatur); nolo enim negoti Quintum fratrem quicquam 10 habere; quod videor mihi intellexisse tibi videri idem. Publius, si aequinoctium exspectat, ut scribis Aledium dicere, navigaturus videtur. Mihi autem dixerat per Siciliam. Vtrum et quando velim scire. Et velim aliquando, cum erit tuum commodum, Lentulum puerum visas eique de mancipiis 15 quae tibi videbitur attribuas. Piliae, Atticae salutem.

XXIX . *Scr. Asturae viii K. Apr. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Silius, ut scribis, hodie. Cras igitur vel potius cum poteris scribes, si quid erit cum videris. Nec ego Brutum 20 vito nec tamen ab eo levationem ullam exspecto; sed erant causae cur hoc tempore istic esse nollem. Quae si manebunt, quaerenda erit excusatio ad Brutum et, ut nunc est, mansurae videntur.
- 2 De hortis, quaeso, explica. Caput illud est quod scis. 25 Sequitur ut etiam mihi ipsi quiddam opus sit; nec enim esse in turba possum nec a vobis abesse. Huic meo consilio nihil reperio isto loco aptius et de hac re quid tui

7 ei] eis v. c. : sibi L (marg.) Ascensius : ita Tyrrell 11 Publius Bosius : Publius M 12 dicere vet. : ducere M 16 Piliae et Atticae vet. 19 ante vel habent eum O v. c. Z^b, cum M, unde tu Klotz (ed. 1) 28 post re aliquid velut velim scire (Müller) vel requiro perisse videtur

consili sit. Mihi persuasum est et eo magis quod idem intellexi tibi videri me ab Oppio et Balbo valde diligere. Cum his communices quanto opere et qua re velim hortos; sed id ita posse, si expediatur illud Faberianum; sintne igitur
 5 auctores futuri. Si qua etiam iactura facienda sit in repraesentando, quoad possunt adducito; totum enim illud desperatum. Denique intelleges ecquid inclinent ad hoc meum consilium adiuvandum. Si quid erit, magnum est adiuventum; si minus, quacumque ratione contendamus. Vel tu illud
 10 'ἐγγήραμα,' quem ad modum scripsisti, vel ἐντάφιον putato. De illo Ostiensi nihil est cogitandum. Si hoc non adsequimur (a Lamia non puto posse), Damasippi experiendum est.

XXX

Scr. Asturae vi K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

15 Quaero quod ad te scribam, sed nihil est: eadem cotidie. Quod Lentulum invisis valde gratum. Pueros attribue ei quot et quos videbitur. De Sili voluntate vendendi et de eo, quanti, tu vereri videris primum ne nolit, deinde ne tanti. Sicca aliter; sed tibi adsentior. Qua re, ut ei
 20 placuit, scripsi ad Egnatium. Quod Silius te cum Clodio loqui vult, potes id mea voluntate facere commodiusque est quam quod ille a me petit, me ipsum scribere ad Clodium. De mancipiis Castricianis commodissimum esse
 25 putare. Cum Ovia, quaeso, vide ut conficiatur. Quoniam, ut scribis, nox erat, in hodierna epistula plura exspecto.

3 cum communices vel velim vel simile quid addendum esse recte censet Müller 4 sintne CZ^b: sin M: sint O 6 possint adduci Ernesti ut ab communices pendeant 9 sin Orelli 15 quod Wesenberg: quid codd. 18 de eo del. Ernesti 25 vide v. c. Z^b: quidem M

XXXI

Scr. Asturae iv. K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

I Silium mutasse sententiam Sicca mirabatur. Equidem magis miror quod, cum in filium causam conferret quae mihi non iniusta videtur (habet enim qualem vult), ais te 5 putare, si addiderimus aliud a quo refugiat, cum ab ipso id 2 fuerit destinatum, venditurum. Quaeris a me quod summum pretium constituam et quantum anteire istos hortos Drusi. Accessi numquam; Coponianam villam et veterem et non magnam novi, silvam nobilem, fructum autem neu- 10 trius, quod tamen puto nos scire oportere. Sed mihi utrivis istorum tempore magis meo quam ratione aestimandi sunt. Possim autem adsequi necne tu velim cogites. Si enim Faberianum venderem, explicare vel repraesentatione non dubitarem de Silianis, si modo adduceretur ut venderet. 15 Si venalis non haberet, transirem ad Drusum vel tanti quanti Egnatius illum velle tibi dixit. Magno etiam adiumento nobis Hermogenes potest esse in repraesentando. At tu concede mihi, quaeso, ut eo animo sim quo is debeat esse qui emere cupiat, et tamen ita servio cupiditati et 20 dolori meo ut a te regi velim.

XXXII

Scr. Asturae v K. Apr. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

I Egnatius mihi scripsit. Is si quid tecum locutus erit (xxxii 3) (commodissime enim per eum agi potest) ad me scribes, et 25 id agendum puto. Nam cum Silio non video confici posse. Piliae et Atticae salutem.

6 aliud¹ illud *vel* aliquid *coni. Wesenberg* 10 et *add. Man.*
 silvam] Silianam *Wesenberg* 11 utrivis *L (marg.) v. c. Z^b Cor-*
radus: utrius M 14 explicare vel repraesentatione *secl. Schmidt*
 19 at tu *Rom.:* aut *M*

Haec ad te mea manu. Vide, quaeso, quid agendum sit. Publilia ad me scripsit matrem suam, †cum Publilio ^{(xxxii} loqueretur†, ad me cum illo venturam et se una, si ego ¹⁾ paterer. Orat multis et supplicibus verbis ut liceat et ut
 5 sibi rescribam. Res quam molesta sit vides. Rescripsi mi etiam gravius esse quam tum cum illi dixissem me solum esse velle; qua re nolle me hoc tempore eam ad me venire. Putabam si nihil rescripsissem illam cum matre venturam; nunc non puo. Apparebat enim illas litteras non esse
 10 ipsius. Illud autem quod fore video ipsum volo vitare ne illae ad me veniant, et una est vitatio ut ego *avolem*. Nollem, sed necesse est. Te hoc nunc rogo ut explores ad quam diem hic ita possim esse ut ne opprimar. Ages, ut scribis, temperate.
 15 Ciceroni velim hoc proponas, ita tamen, si tibi non **2** iniquum videbitur, ut sumptus huius peregrinationis quibus, si Romae esset domumque conduceret, quod facere cogitabat, facile contentus futurus erat, accommodet ad mercedes Argileti et Aventini, et cum ei proposueris, ipse velim
 20 reliqua moderere quem ad modum ex iis mercedibus suppeditemus ei quod opus sit. Praestabo nec Bibulum nec Acidinum nec Messallam, quos Athenis futuros audio, maiores sumptus facturos quam quod ex eis mercedibus recipietur. Itaque velim videas primum conductores qui
 25 sint et quanti, deinde ut sint qui ad diem solvant et quid viatici, quid instrumenti satis sit. Iumento certe Athenis

1 Haec] *hic incipit ep. 32 apud non nullos editores: certe cum re Publiliae coniungendum est* 2 suam cum P. videretur *Klotz*: suam ut cum P. loquerer *Schmidt*: (quasi cum P. loqueretur) *in parenthesi Boot*: quae cum P. loqueretur *Reid* 9, 10 esse ipsius *v. c. L(marg.) Z^b*: ipsius esse *O*: illius esse *M* 11 illi *Tyrrell* una] *ieiuna Schmidt* *avolem (vel alio) add. Madvig*: ut ego nolim. Sed *Corradus* 16-18 quibus . . . erat *transposuit Madvig* *ut sequantur Aventini (l. 19)* 25 sint . . . solvant *Lamb.*: sit . . . solvat *codd.*

nihil opus est. Quibus autem in via utatur domi sunt plura quam opus erat, quod etiam tu animadvertis.

XXXIII *Scr. Asturae vii K. Apr. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1** Ego, ut heri ad te scripsi, si et Silius is fuerit quem tu **5**
 putas nec Drusus facilem se praeberit, Damasippum velim
 adgrediare. Is, opinor, ita partis fecit in ripa nescio quo-
 tenorum iugerum ut certa pretia constitueret; quae mihi
 nota non sunt. Scribes ad me igitur quicquid egeris.
- 2** Vehementer me sollicitat Atticae nostrae valetudo ut **10**
 verear etiam ne quae culpa sit. Sed et paedagogi probitas
 et medici adsiduitas et tota domus in omni genere diligens
 me rursus id suspicari vetat. Cura igitur; plura enim non
 possum.

XXXIV *Scr. Asturae iii K. Apr. a. 709 (45).*

15

CICERO ATTICO SAL.

- 1** Ego hic vel sine Sicca (Tironi enim melius est) facillime
 possem esse ut in malis sed, quom scribas videndum mihi
 esse ne opprimar, ex quo intellegam te certum diem illius
 profectionis non habere, putavi esse commodius me istuc **20**
 venire; quod idem video tibi placere. Cras igitur in Siccae
 suburbano. Inde, quem ad modum suades, puto me in
2 Ficulensi fore. Quibus de rebus ad me scripsisti, quoniam
 ipse venio, coram videbimus. Tuam quidem et *in* agendis
 nostris rebus et in consiliis ineundis mihi que dandis in **25**
 ipsis litteris quas mittis benevolentiam, diligentiam, pruden-
3 tiam mirifice diligo. Tu tamen si quid cum Silio, vel illo
 ipso die quo ad Siccam venturus ero, certio rem me velim
 (xxxv
 1)

1 est *vulg.*: sit *M*: erit *Wesenberg* via *Pius*: illa *M*¹ **2** erat] erit *Wesenberg* animadvertes *coni. Wesenberg* **19** intellegebam *Orelli* **24** in *add. vett.* **25** et *post dandis add. Reid*

facias, et maxime cuius loci detractio fieri velit. Quod enim scribis 'extremi,' vide ne is ipse locus sit cuius causa de tota re, ut scis, est a nobis cogitatum. Hirtili epistolam tibi misi et recentem et benevole scriptam.

5 **XXXV** *Scr. fort. in suburbano Siccae K. vesp. aut mane vi Non. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Ante quam a te proxime discessi, numquam mihi venit in (2) mentem, quo plus insumptum in monumentum esset quam
 10 nescio quid quod lege conceditur, tantundem populo dandum esse. Quod non magno opere moveret, nisi nescio quo modo, ἀλόγως fortasse, nollem illud ullo nomine nisi fani appellari. Quod si volumus, vereor ne adsequi non possimus nisi mutato loco. Hoc quale sit, quaeso, considera.
 15 Nam etsi minus urgeor meque ipse prope modum conlegi, tamen indigeo tui consili. Itaque te vehementer etiam atque etiam rogo magis quam a me vis aut pateris te rogari ut hanc cogitationem toto pectore amplectare.

XXXVI *Scr. Asturae v Non. Mai. a. 709 (45).*

20 CICERO ATTICO SAL.

Fanum fieri volo neque hoc mihi eripi potest. Sepulcri I similitudinem effugere non tam propter poenam legis studeo quam ut maxime adsequar ἀποθέωσιν. Quod poteram, si in ipsa villa facerem; sed ut saepe locuti sumus, commuta-
 25 tiones dominorum reformido. In agro ubicumque fecero, mihi videor adsequi posse ut posteritas habeat religionem. Hae meae tibi ineptiae (fateor enim) ferendae sunt; nam

8 a te v. c. L (marg.) Z^b Crat. : om. ΣΔ 11 me moveret
 Wesenberg 21 eripi Ruhken : eri M¹ : suaderi v. c. : erui M²,
 fort. recte : exui vel dissuaderi Lamb. 27 nam] non vett.

habeo ne me quidem ipsum quicum tam audacter communicem quam tecum. Sin tibi res, si locus, si institutum placet, lege, quaeso, legem mihi que eam mitte. Si quid in mentem veniet quo modo eam effugere possimus, utemur.

- 2 Ad Brutum si quid scribes, nisi alienum putabis, obiurgato eum quod in Cumano esse noluerit propter eam causam quam tibi dixi. Cogitanti enim mihi nihil tam videtur potuisse facere rustice. Et si tibi placebit sic agere de fano ut coepimus, velim cohortere et exacuas Cluatium. Nam etiam si alio loco placebit, illius nobis opera consilioque 10 utendum puto. Tu ad villam fortasse cras.

XXXVII *Scr. Asturæ iv Non. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 A te heri duas epistulas accepi, alteram pridie datam Hilario, alteram eodem die tabellario, accepique ab Aegypta 15 liberto eodem die Piliam et Atticam plane belle se habere. Quod mihi Bruti litteras, gratum. Ad me quoque misit; quae litterae mihi redditae sunt tertio decimo die. Eam ipsam ad te epistulam misi et ad eam exemplum mearum litterarum. 20
- 2 De fano, si nihil mihi hortorum invenis, qui quidem tibi inveniendi sunt, si me tanti facis quanti certe facis, valde probo rationem tuam de Tusculano. Quamvis prudens ad cogitandum sis, sicut es, tamen nisi magnae curae tibi esset ut ego consequerer id quod magno opere vellem, numquam 25 ea res tibi tam belle in mentem venire potuisset. Sed nescio quo pacto celebritatem requiro; itaque hortos mihi conficias necesse est. Maxima est in Scapulae celebritas,

2 tecum *Corradus*: te *codd.* 7 dixit *L (marg.)* 18 quae... die *codd. habent post habere (l. 16): transposuit Schütz: sed. Baiter quae] tue hae (vel tue) M¹: hae Z¹ Schiche decimo] de Cumano Schiche, qui ordinem verborum: in *codd. datum servat* 21 qui *add. vet.*: si *Rom.**

propinquitas praeterea ubi sis, ne totum diem in villam. Quare ante quam discēdis, Othonem, si Romae est, convenias pervelim. Si nihil erit, etsi tu meam stultitiam consuesti ferre, eo tamen progrediar uti stomachere. Drusus enim
 5 certe vendere vult. Si ergo aliud non erit, mea erit culpa nisi emero. Qua in re ne labar, quaeso, provide. Providendi autem una ratio est si quid de Scapulanis possumus. Et velim me certiolem facias quam diu in suburbano sis futurus.

10 Apud Terentiam *tam* gratia opus est nobis tua quam auctoritate. Sed facies ut videbitur. Scio enim si quid mea intersit tibi maiori curae solere esse quam mihi.

XXXVII a *Scr. Asturae iii Non. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

15 Hirtius ad me scripsit Sex. Pompeium Corduba exisse et (4) fugisse in Hispaniam citeriorem, Gnaeum fugisse nescio quo; neque enim curo. Nihil praeterea novi. Litteras Narbone dedit xiiii Kal. Maias. Tu mihi de Canini naufragio quasi dubia misisti. Scribes igitur si quid erit certius. Quod me a maestitia avocas, multum levaris si locum
 20 fano dederis. Multa mihi εἰς ἀποθέωσιν in mentem veniunt, sed loco valde opus est. Qua re etiam Othonem vide.

XXXVIII *Scr. Asturae prid. Non. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

25 Non dubitō quin occupatissimus fueris qui ad me nihil litterarum; sed homo nequam qui tuum commodum

1 ubi sis *codd. Reid*: urbis *Fr. Schmidt*: utilis *coni. Boot* in villa
Man.: ad villam *coni. Müller* 4 uti stomachere *v. c. L (marg.) Z^b*: ut
 in istomachere *M*: ut mi stomachere *edd. non nulli* 5 non erit, mea
Graevius: erit, non mea *M Lehmann* 10 tam *Boot*: tua *add. L (marg.)*
 tua quam] tuaque *Lamb.*: tua tuaque *Z^b* 13 *epistulam novam*
incipit Schmidt 19 Scribes *Orelli*: scribas *codd.* 20 levaris *C*:
om. M 22 atque etiam *post etiam add. Koch*

non exspectarit, cum ob eam unam causam missus esset. Nunc quidem, nisi quid te tenuit, suspicor te esse in suburbano. At ego hic scribendo dies totos nihil equidem levor sed tamen aberro.

- 2 Asinius Pollio ad me scripsit de impuro nostro cognato. 5
 Quod Balbus minor nuper satis plane, Dolabella obscure, hic apertissime. Ferrem graviter si novae aegrimoniae locus esset. Sed tamen ecquid impurius? O hominem cavendum! Quamquam mihi quidem—sed tenendus dolor est. Tu, quoniam necesse nihil est, sic scribes aliquid si vacabis. 10

XXXVIII a *Scr. Asturæ Non. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 (3) Quod putas oportere pervideri iam animi mei firmitatem
 graviusque quosdam scribis de me loqui quam aut te scribere aut Brutum, si qui me fractum esse animo et debilitatum putant sciant quid litterarum et cuius generis conficiam, credo, si modo homines sint, existiment me, sive ita levatus sim ut animum vacuum ad res difficilis scribendas adferam, reprehendendum non esse, sive hanc aberrationem a dolore 20
 delegerim quae maxime liberalis sit doctoque homine
 2 (4) dignissima, laudari me etiam oportere. Sed cum ego faciam omnia quae facere possim ad me adlevandum, tu effice id quod video te non minus quam me laborare. Hoc mihi debere videor neque levari posse nisi solvero aut 25
 videro me posse solvere, id est locum qualem *volo* invenero. Heredes Scapulae si istos hortos, ut scribis tibi Othonem dixisse, partibus quattuor factis liceri cogitant, nihil est

12 *epistulam novam incipit Schiche* 18 sunt *Wesenberg* 21
 quae maxime liberalis sit *Vrsinus*; quae maxime liberalissima *codd.*:
 maxime, quae liberalissima *L (marg.)*; quae maxima et liberalissima
Reid 23 possum *Wesenberg* 26 volo *add. I*: velim *add. Müller*:
om. M

scilicet emptori loci; sin venibunt, quid fieri possit videbimus. Nam ille locus Publicianus qui est Treboni et Cusini erat ad me adlatus. Sed scis aream esse. Nullo pacto probo. Clodiae sane placent sed non puto esse
 5 venalis. De Drusi hortis, quamvis ab iis abhorreas, ut scribis, tamen eo confugiam nisi quid inveneris. Aedificatio me non movet. Nihil enim aliud aedificabo nisi id quod etiam si illos non habuero. *Κῦρος δ', ε'* mihi sic placuit ut cetera Antisthenis, hominis acuti magis quam eruditi.

10 **XXXIX** *Scr. Asturae viii Id. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Tabellarius ad me cum sine litteris tuis venisset, ex- 1
 stimavi tibi eam causam non scribendi fuisse quod pridie scripsisses ea ipsa ad quam rescripsi epistula. Expectaram
 15 tamen aliquid de litteris Asini Pollionis. Sed nimium ex meo otio tuum specto. Quamquam tibi remitto, nisi quid necesse erit, necesse ne habeas scribere nisi eris valde otiosus.

De tabellariis facerem quod suades, si essent ullae neces- 2
 20 sariae litterae, ut erant olim cum tamen brevioribus diebus cotidie respondebant tempori tabellarii, et erat aliquid, Silius, Drusus, alia quaedam. Nunc nisi Otho exstitisset, quod scriberemus non erat; *id* ipsum dilatatum est. Tamen adlevor cum loquor tecum absens, multo etiam magis cum
 25 tuas litteras lego. Sed quoniam et abes (sic enim arbitror) et scribendi necessitas nulla est, conquiescent litterae nisi quid novi exstiterit.

8 *Κῦρος δ', ε'* *Bosius coll. Diog. Laert. vi. 1.* 16: *ΚΥΡΑΚ Μ* 14
 quam *Lamb.*: quae *M*: quae *Wesenberg* hac ante epistula add.
Wesenberg ex I 15 nimirum *Lamb.* 16 otio tuum specto *Man.*:
 otium exspecto *M*: otium tuum specto *Boot* 20 tamen post diebus
transposuit Man. 21 tabellarii *sect. Boot* 23 id add. *Crat.*

XL

Scr. Asturæ vii Id. Mai. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Qualis futura sit Caesaris vituperatio contra laudationem meam perspexi ex eo libro quem Hirtius ad me misit; in quo conligit vitia Catonis sed cum maximis laudibus meis. 5 Itaque misi librum ad Muscam ut tuis librariis daret. Volo enim eum divulgari; quod quo facilius fiat imperabis tuis.
- 2 Συμβουλευτικὸν sæpe conor. Nihil reperio et quidem mecum habeo et Ἀριστοτέλους et Θεοπόμπου libros πρὸς Ἀλέξανδρον. Sed quid simile? Illi et quae ipsis honesta 10 essent scribebant et grata Alexandro. Ecquid tu eius modi reperis? Mihi quidem nihil in mentem venit. Quod scribis te vereri ne et gratia et auctoritas nostra hoc meo maerore minuatur, ego quid homines aut reprehendant aut postulent nescio. Ne doleam? Qui potest? Ne iaceam? 15 Quis umquam minus? Dum tua me domus levabat, quis a me exclusus? quis venit qui offenderet? Asturam sum a te profectus. Legere isti laeti qui me reprehendunt tam multa non possunt quam ego scripsi. Quam bene, nihil ad rem, sed genus scribendi id fuit quod nemo abiecto animo 20 facere posset. Triginta dies in hortis fui. Quis aut congressum meum aut facilitatem sermonis desideravit? Nunc ipsum ea lego, ea scribo ut ii qui mecum sunt difficilius 3 otium ferant quam ego laborem. Si quis requirit cur Romae non sim: quia discessus est; cur non sim in iis 25 meis praediolis quae sunt huius temporis: quia frequentiam illam non facile ferrem. Ibi sum igitur ubi is qui optimas Baias habebat quotannis hoc tempus consumere solebat. Cum Romam venero, nec vultu nec oratione reprehendar. Hilaritatem illam qua hanc tristitiam temporum condiebam 30

9 libros πρὸς Muecke: ΤΙΒΡΟC M: τι πρὸς Wesenberg
deretur Rom. 21 hortis M: horto C. v. c. Z^b
meis Baiter: sumus in eis M¹: sim in his meis M²

17 offen-
25 sim in iis
30 con-
diebam (corr. ex condiebamus) M

in perpetuum amisi, constantia et firmitas nec animi nec orationis requiretur.

De hortis Scapulanis hoc videtur effici posse, aliud tua 4 gratia, aliud nostra, ut praeconi subiciantur. Id nisi fit, 5 excludemur. Sin ad tabulam venimus, vincemus facultates Othonis nostra cupiditate. Nam quod ad me de Lentulo scribis, non test in eo†. Faberiana modo res certa sit tuque enitare, quod facis, quod volumus consequemur.

Quod quaeris quam diu hic: paucos dies. Sed certum 5 10 non habeo. Simul ac constituero, ad te scribam, et tu ad me quam diu in suburbano sis futurus. Quo die ego ad te haec misi, de Pilia et Attica mihi quoque eadem quae scribis et scribuntur et nuntiantur.

XLI

Scr. Asturae v Id. Mai. a. 709 (45).

15

CICERO ATTICO SAL.

Nihil erat quod scriberem. Scire tamen volebam ubi 1 esses; si abes aut afuturus es, quando rediturus esses. Facies igitur certiozem. Et quod tu scire volebas ego quando ex hoc loco, postridie Idus Lanuvi constitui manere, 20 inde postridie in Tusculano aut Romae. Vtrum sim facturus eo ipso die scies.

Scis quam sit *φιλαίτιον συμφορά*, minime in te quidem, 2 sed tamen avide sum adfectus de fano, quod nisi non dico effectum erit sed fieri videro (audebo hoc dicere et tu ut 25 soles accipies), incursabit in te dolor meus non iure ille quidem sed tamen feres hoc ipsum quod scribo ut omnia mea fers ac tulisti. Omnis tuas consolationes unam hanc in rem velim conferas. Si quaeris quid optem, primum 3 Scapulae, deinde Clodiae, postea, si Silius nolet, Drusus aget

7 est in eo] aestimo *Reid*: extimesco *Madvig*: est solvendo *Shuckburgh* 10 ac] aliquid *Müller*, cf. *Reid ad Acad.* ii. 34 18 ante certiozem *add. me vulg., post certiozem Baile*

iniuste, Cusini et Treboni. Puto tertium esse dominum, Rebilum fuisse certo scio. Sin autem tibi Tusculanum placet, ut significasti quibusdam litteris, tibi adsentiar. Hoc quidem utique perficies, si me levare vis, quem iam etiam gravius accusas quam patitur tua consuetudo, sed facis 5 summo amore et victus fortasse vitio meo. Sed tamen si me levare vis, haec est summa levatio vel, si verum scire vis, una.

- 4 Hirti epistulam si legeris, quae mihi quasi *πρόπλασμα* videtur eius vituperationis quam Caesar scripsit de Catone, 10 facies me quid tibi visum sit, si tibi erit commodum, certiorum. Redeo ad fanum. Nisi hac aestate absolutum erit quam vides integram restare, scelere me liberatum non putabo.

XLII

Scr. Asturæ vi. Id. Mai. a. 709 (45).

15

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Nullum a te desideravi diem litterarum; videbam enim quae scribis, et tamen suspicabar vel potius intellegebam nihil fuisse quod scriberes; a. d. vi Idus vero et abesse te putabam et plane videbam nihil te habere. Ego tamen ad 20 te fere cotidie mittam; malo enim frustra quam te non habere cui des, si quid forte sit quod putes me scire oportere. Itaque accepi vi Idus litteras tuas inanis. Quid enim habebas quod scriberes? Mi tamen illud quicquid erat non molestum fuit, ut nihil aliud, scire me novi te nihil 25 habere.

- Scripsisti tamen nescio quid de Clodia. Vbi ergo ea est aut quando ventura? Placet mihi res sic ut secundum 2 Othonem nihil magis. Sed neque hanc vendituram puto

1 tertium *Z¹*: terentium *M*   2 certo *vett.*: certe *M*   11
 me *C*: om. *M*   25 ut *add. Müller*: si *add. Madvig*   nihil aliud
 scire me, (nisi) novi *Gronovius*   27 Scripsisti *Man.*: Scripsi
coni. Baiter: scripsi *M*

(delectatur enim et copiosa est), et illud alterum quam sit difficile te non fugit. Sed, obsecro, enitatur ut aliquid ad id quod cupio excogitemus.

Ego me hinc postridie *Id.* exiturum puto sed aut in 3
5 Tusculanum aut domum, inde fortasse Arpinum. Cum certum sciero, scribam ad te.

XLIII

Scr. Asturae iv Id. Mai. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

Venerat mihi in mentem monere te ut id ipsum quod 1
10 facis faceres. Putabam enim commodius te idem istud (XLIII 3)
domi agere posse interpellatione sublata.

Ego postridie Idus, ut scripsi ad te ante, Lanuvi manere (XLIII
constitui, inde aut Romae aut in Tusculano; scies ante 1)
utrum. †Quod scies recte illam rem fore levamento, bene
15 facis cumidesset mihi crede perinde ut existimare tu non
potes. Res indicat quanto opere id cupiam, quom tibi
audeam confiteri quem id non ita valde probare arbitrer.
Sed ferendus tibi in hoc meus error. Ferendus? immo
vero etiam adiuvandus. De Othone diffido, fortasse quia 2
20 cupio. Sed tamen maior etiam res est quam facultates
nostrae, praesertim adversario et cupido et locuplete et
herede. Proximum est ut velim Clodiae. Sed si ista minus
confici possunt, effice quidvis. Ego me maiore religione
quam quisquam fuit ullius voti obstrictum puto. Videbis
25 etiam Trebonianos, etsi absunt domini. Sed, ut ad te heri
scripsi, considerabis etiam de Tusculano ne aestas effluat;
quod certe non est committendum.

4 *Id. addend. con. Lamb.* 14 scies recte *M*: scribis recte mihi
(mihi *ex Z*) *Boot Lattmann*: scribis reri te mihi *Man.*: rere (*om.*
scies) *Madvig* 15 cumidesset] tamen id est *Wesenberg*: quam id
sit *Madvig*: quin id esse *Lattmann* ut] ut est *Madvig* 22
Sed Σ *Crat. v. c.*: *om.* Δ

XLIV

Scr. Asturac iii Id. Mai. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Et Hirtium aliquid ad te *συμβαθῶς* de me scripsisse facile patior (fecit enim humane) et te eius epistolam ad me non misisse multo facilius; tu enim etiam humanius. Illius 5 librum quem ad me misit de Catone propterea volo divulgari a tuis ut ex istorum vituperatione sit illius maior laudatio.
- 2 Quod per Mustelam agis, habes hominem valde idoneum meique sane studiosum iam inde a Pontiano. Perfice 10 igitur aliquid. Quid autem aliud nisi ut aditus sit emptori? quod per quemvis heredem potest effici. Sed Mustelam id perfecturum, si rogaris, puto. Mihi vero et locum quem opto ad id quod volumus dederis et praeterea *ἐγγήγραμμα*. Nam illa Sili et Drusi non satis *οικοδεσποτικά* mihi videntur. Quid 15 enim? sedere totos dies in villa? Ista igitur malim, primum Othonis, deinde Clodiae. Si nihil fiet, aut Druso ludus est suggerendus aut utendum Tusculano.
- 3 Quod domi te inclusisti ratione fecisti; sed, quaeso, confice et te vacuum redde nobis. Ego hinc, ut scripsi antea, 20 postridie Idus Lanuvi, deinde postridie in Tusculano. Contudi enim animum et fortasse vici, si modo permansero. Scies igitur fortasse cras, summum perendie.

Sed quid est, quaeso? Philotimus nec Carteiae Pompeium teneri (qua de re litterarum ad Clodium Patavinum 25 missarum exemplum mihi Oppius et Balbus miserant, se id factum arbitrari) bellumque narrat reliquum satis magnum. Solet omnino esse Fulviniaster. Sed tamen, si quid habes. Volo etiam de naufragio Caniniano scire quid sit.

19 ratione] recte *Wesenberg* 21 Lanuvi *Corradus*: Iami
 (= *Lanni*) M: Lanuvium *Rom.* 24 nec Carteiae *Man.*: nec
 cartiui M: nec Cartini Z¹: negat artius *Boot*: nec Carteiae Cn. *coni.*
Lamb. 28 Fulviniaster *vett. Tyrrell*: fului master M: fulmi-
 naster *Schmidt*: φιλοτίμων μαστήρ *coni. Reid*

Ego hic duo magna *συντάγματα* absolvi; nullo enim alio 4
modo a miseria quasi aberrare possum. Tu mihi, etiam si (XLV I)
nihil erit quod scribas, quod fore ita video, tamen id ipsum
scribas velim te nihil habuisse quod scriberes, dum modo
5 ne his verbis.

XLV *Scr. in Tusculano xvi K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

De Attica optime. Ἀκηδία tua me movet, etsi scribis (2) I
nihil esse. In Tusculano eo commodius ero quod et
10 crebrius tuas litteras accipiam et te ipsum non numquam
videbo; nam ceteroqu岸 ἀνεκτότερα erant Asturae. Nec haec
quae reflicant hic me magis angunt; etsi tamen, ubicum-
que sum, illa sunt mecum. De Caesare vicino scripseram (3) 2
ad te, quia cognoram ex tuis litteris. Eum σύνναον Quirini
15 malo quam Salutis. Tu vero pervulga Hirtium. Id enim
ipsum putaram quod scribis, ut cum ingenium amici nostri
probaretur, ὑπόθεσις vituperandi Catonis inrideretur.

XLVI *Scr. Asturae Id. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

20 Vincam, opinor, animum et Lanuvio pergam in Tuscu- I
lanum. Aut enim mihi in perpetuum fundo illo carendum
est (nam dolor idem manebit, tantum modo occultius) aut
nescio quid intersit utrum illuc nunc veniam an ad decem
annos. Neque enim ista maior admonitio quam quibus
25 adsidue conficior et dies et noctes. 'Quid ergo?' inquires,
'nihil litterae?' In hac quidem re vereor ne etiam contra;

II ceteroqui *M*: cetera quidem *Rom. I* Nec *M*: nunc
Corradus haec . . . angunt *Lucilio attribuit Ellis* 14 Quirino
. . . Salutis *Z^b v. c.* 15 Hirtium] Hirti librum *Wesenberg* 22
occultius *Fr. W. Schmidt*: octius *M*, cf. exto pro exculto (*l. I infra*):
coctius *coni. Tyrrell*

nam essem fortasse durior. Exculto enim animo nihil agreste, nihil inhumanum est.

^{(XLVII}
¹⁾ 2 Tu igitur, ut scripsisti, nec id incommodo tuo. Vel binae enim poterunt litterae. Occurram etiam si necesse erit. Ergo id quidem ut poteris.

5

XLVII *Scr. Lanuvi xvii K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 De Mustela, ut scribis, etsi magnum opus est. Eo magis delabor ad Clodiam. Quamquam in utroque Faberianum nomen explorandum est. De quo nihil nocuerit si aliquid
10 cum Balbo eris locutus et quidem, ut res est, emere nos
2 velle nec posse sine isto nomine nec audere re incerta. Sed quando Clodia Romae futura est et quanti rem aestimas? Eo prorsus specto, non quin illud malim sed et magna res est et difficile certamen cum cupido, cum locuplete, cum
15 herede. Etsi de cupiditate nemini concedam; ceteris rebus inferiores sumus. Sed haec coram.

XLVIII *Scr. Lanuvi xvi K. Iun. mane a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

^{(XLVII}
³⁾ Hirti librum, ut facis, divulga. De Philotimo idem et
20 ego arbitrabar. Domum tuam pluris video futuram vicino Caesare. Tabellarium meum hodie exspectamus. Nos de Pilia et Attica certiores faciet.

^(XLVIII) Domi te libenter esse facile credo. Sed velim scire quid tibi restet aut iamne confeceris. Ego te in Tusculano
25 exspecto eoque magis quod Tironi statim te venturum scripsisti et addidisti te putare opus esse.

1 Exculto *Vict.*: exto *M^t* (*cf. l. 22 supra*): ex toto *Palmer* ante animo *add. in Wesenberg* 16 concedimus (*vel concedo*): in *coni. Wesenberg* 22 exspectabamus *Otto coll. ep. 53*

XLIX *Scr. in Tusculano xiv K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Sentiebam omnino quantum mihi praesens prodesse **1**
sed multo magis post discessum tuum sentio. Quam ob ^(XLVIII)
5 rem, ut ante ad te scripsi, aut ego ad te totus aut tu ad me,
quod licebit.

Heri non multo post quam tu a me discessisti, puto, **2**
quidam urbani ut videbantur ad me mandata et litteras ^{(XLIX}
attulerunt a C. Mario C. f. C. n. multis verbis ‘agere ¹⁾
10 mecum per cognationem quae mihi secum esset, per eum
Marium quem scripsissem, per eloquentiam L. Crassi avi
sui ut se defenderem,’ causamque suam mihi perscripsit.
Rescripsi patrono illi nihil opus esse, quoniam Caesaris
propinqui eius omnis potestas esset, viri optimi et hominis
15 liberalissimi; me tamen ei faurum. O tempora! fore cum
dubitet Curtius consulatum petere! Sed haec hactenus.

De Tirone mihi curae est. Sed iam sciam quid agat. ⁽²⁾ **3**
Heri enim misi qui videret; cui etiam ad te litteras dedi.
Epistulam ad Ciceronem tibi misi. Horti quam in diem
20 proscripti sint velim ad me scribas.

L *Scr. in Tusculano xv K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Vt me levarat tuus adventus sic discessus adflixit. Qua
re cum poteris, id est cum Sexti auctioni operam dederis,
25 revises nos. Vel unus dies mihi erit utilis, quid dicam
‘gratus’? Ipse Romam venirem ut una essemus, si satis
consultum quadam de re haberem.

5 totus cum cruce Müller qui coni. otiosus (et quom pro quod) vel
ὄλως 7 puto] subito Klotz 19 Ciceronem] Caesarem I
27 consultum Müller: consilium codd.: consili Corradus: constitutum
consilium Lehmann

LI

Scr. in Tusculano xiii K. Iun. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Tironem habeo citius quam verebar. Venit etiam Nicias, et Valerium hodie audiebam esse venturum. Quamvis multi sint, magis tamen ero solus quam si unus esses. Sed 5 exspecto te, a Peducaeo utique, tu autem significas aliquid etiam ante. Verum id quidem ut poteris.
- 2 De Vergilio, ut scribis. Hoc tamen velim scire quando auctio. Epistulam ad Caesarem mitti video tibi placere. Quid quaeris? mihi quoque hoc idem maxime placuit et eo 10 magis quod nihil est in ea nisi optimi civis, sed ita optimi ut tempora; quibus parere omnes πολιτικοὶ praecipiunt. Sed scis ita nobis esse visum ut isti ante legerent. Tu igitur id curabis. Sed nisi plane iis intelleges placere, mit- 15 tenda non est. Id autem utrum illi sentiant ane simulent tu intelleges. Mihi simulatio pro repudiatione fuerit. Τοῦτο δὲ μηλώση.
- 3 De Caerellia quid tibi placeret Tiro mihi narravit; debere non esse dignitatis meae, perscriptionem tibi placere:
 ‘Hoc métuere, alterum ín metu non pónere.’ 20
 Sed et haec et multa alia coram. Sustinenda tamen, si tibi videbitur, solutio est nominis Caerelliani dum et de Metone et de Faberio sciamus.

LII

Scr. in Tusculano xii K. Iun. a. 709 (45).

CICERO ATTICO SAL.

25

- 1 L. Tullium Montanum nosti qui cum Cicerone profectus est. Ab eius sororis viro litteras accepi Montanum Planco debere, quod praes pro Flaminio sit, HS $\overline{\text{xx}}$; de are nescio quid te a Montano rogatum. Sane velim, sive

5 post si add. tu *Ernesti* 12 post ut add. sunt *Moser*, add. ferunt *Müller* 13 scis ita *Z^b I L (marg.)*; si *M¹*: scito ita *M²* 17 μηλώση] *μὴ ὄση Ellis coll. Heronda i. 15* 28 xxv *Bosius coll. xvi. 15. 5*

Plancus est rogandus sive qua re potes illum iuvare, iuves. Pertinet ad nostrum officium. Si res tibi forte notior est quam mihi, aut si Plancum rogandum putas, scribas ad me velim ut quid rei sit et quid rogandum sciam. De epistula 2
 5 ad Caesarem quid egeris-exspecto. De Silio non ita sane laboro. Tu mi aut Scapulanos aut Clodianos efficias necesse est. Sed nescio quid videris dubitare de Clodia; utrum quando veniat an sintne venales? Sed quid est quod audio Spintherem fecisse divortium?
 10 De lingua Latina securi es animi. Dices, 'Qui talia 3
 conscribis?' Ἀπόγραφα sunt, minore labore fiunt; verba tantum adfero quibus abundo.

LIII   *Scr. in Tusculano xi K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

15 Ego etsi nihil habeo quod ad te scribam, scribo tamen quia tecum loqui videor. Hic nobiscum sunt Nicias et Valerius. Hodie tuas litteras expectabamus matutinas. Erunt fortasse alterae posmeridianae, nisi te Epiroticae litterae impedient quas ego non interpello. Misi ad te epi-
 20 stulas ad Marcianum et ad Montanum. Eas in eundem fasciculum velim addas, nisi forte iam dedisti.

10 est *M* (*superscr.* 'vel es'): esto *mauult* *Boot*   12 tantum
C: tamen *M*   18 posmeridianae *codd.*, *cf. Orat.* 157: post-
 meridianae *vulg.*

LIBER TERTIVS DECIMVS

AD ATTICVM

I *Scr. in Tusculano x K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO.

- 1 AD Ciceronem ita scripsisti ut neque severius neque temperatius scribi potuerit nec magis [quam] quem ad modum ego maxime vellem ; prudentissime etiam ad Tullios. Qua 5
2 re aut ista proficient aut aliud agamus. De pecunia vero video a te omnem diligentiam adhiberi vel potius iam adhibitam esse. Quod si efficis, a te hortos habebō. Nec vero ullum genus possessionis est quod malim, maxime scilicet ob eam causam quae suscepta est ; cuius festinationem 10 mihi tollis, quoniam de aestate polliceris vel potius recipis. Deinde etiam ad *καταβίωσιν* maestitiamque minuendam nihil mihi reperiri potest aptius ; cuius rei cupiditas impellit me interdum ut te hortari velim. Sed me ipse revoco ; non enim dubito quin, quod me valde velle putes, in eo tu me 15 ipsum cupiditate vincas. Itaque istuc iam pro facto habeo.
3 Exspecto quid istis placeat de epistula ad Caesarem. Nicias te, ut debet, amat vehementerque tua sui memoria delectatur. Ego vero Peducaeam nostrum vehementer diligo ; nam et quanti patrem feci, †totum in hunc† ipsum 20 per se aequè amo atque illum amavi, te vero plurimum qui hoc ab utroque nostrum fieri velis. Si hortos inspe-

4 quam *del. Man.*

8 Quod si *C v. c. L (marg.) codices Bosi : om. ΣΔ efficis*] et sicunde *Schmidt (om. Quod si)* 20 totum in hunc (*sc. transtuli*) et ipsum *Lamb. : tanti hunc et ipsum Reid*

xeris et si de epistula certio rem me feceris, dederis mihi quod ad te scribam; si minus, scribam tamen aliquid. Numquam enim deerit.

II *Scr. in Tusculano ix K. Iun. a. 709 (45).*

5 *CICERO ATTICO SAL.*

Gratior mihi celeritas tua quam ipsa res. Quid enim (1) indignius? Sed iam ad ista obduruimus et humanitatem omnem exuimus. Tuas litteras hodie exspectabam, nihil equidem ut ex iis novi; quid enim? verum tamen—

10 **II a** *Scr. in Tusculano vi K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Oppio et Balbo epistulas deferri iubebis, et tamen Pisonem sicubi de auro. Faberius si venerit, videbis ut tantum (11 1) attribuat, si modo attribuetur, quantum debetur. Accipies ab Erote.

Ariarathes Ariobarzani filius Romam venit. Vult, opinor, (2) regnum aliquod emere a Caesare; nam quo modo nunc (11 2) est, pedem ubi ponat in suo non habet. Omnino eum Sestius noster parochus publicus occupavit; quod quidem (20) facile patior. Verum tamen, quod mihi summo beneficio meo magna cum fratribus illius necessitudo est, invito eum per litteras ut apud me deversetur. Ad eam rem cum mitterem Alexandrum, has ei dedi litteras.

II b *Scr. in Tusculano iv K. Iun. a. 709 (45).*

25 *CICERO ATTICO SAL.*

Cras igitur auctio Peducaei. Cum poteris ergo; etsi (11 3) impedit fortasse Faberius. Sed tamen cum licebit. Dionysius noster graviter queritur et tamen iure a discipulis

12 et tamen] examina *Schmidt*

26 ergo Σ *Crat.*: om. Δ

abesse tam diu. Multis verbis scripsit ad me, credo item ad te. Mihi quidem videtur etiam diutius afuturus. Ac nollem; valde enim hominem desidero.

(III 1) A te litteras expectabam, nondum scilicet; nam has mane rescribebam.

5

III *Ser. in Tusculano iii K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

I Ego vero ista nomina sic probo ut nihil aliud me moveat nisi quod tu videris dubitare. Illud enim non accipio in bonam partem, *quod* ad me refers; qui si ipse negotium 10 meum gererem, nihil gererem nisi consilio tuo. Sed tamen intellego magis te id facere diligentia qua semper uteris quam quod dubites de nominibus istis. Etenim Caelium non probas, plura non vis. Vtrumque laudo. His igitur utendum praesertim aliquando factus esset in his quidem ta- 15 bulis. A me igitur omnia. Quod dies longior est (teneamus modo quod volumus), puto fore istam etiam a praecone diem, certe ab heredibus.

De Crispo et Mustela videbis, et velim scire quae sit 2 pars duorum. De Bruti adventu eram factus certior. Attulerat enim ab eo Aegypta libertus litteras. Misi ad te epistulam, quia commode scripta erat.

IV *Ser. in Tusculano K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

I Habeo munus a te elaboratum decem legatorum: et 25 quidem *de Tuditano idem* puto. Nam filius anno post

I se *post abesse add. Ernesti* 10 quod *add. Crat.* qui si ipse *Z v. c. L (marg.) RP: Quid? ipse Δ* 11 nihil gererem *Z v. c. L (marg.) ORPI: om. Δ* 13 quod] quo *v. c. Baiter* 15 *espraes M: est. Praes C* quidem *post praes add. C ut vid.* esset] es et *CZ^l: esses et Bosius. Locum ita refingit Schmidt* An quis praes aliquando factus esset in his quidem tabulis? 16 omnia] cetera *Schmidt* 20 duorum] eorum *Ernesti: duorum horum Orelli* 25, 26 et quidem *de Tuditano idem Lehmann: equidem idem Moser: atque idem Orelli*

quaestor fuit quam consul Mummius. Sed quoniam sae- 2
pius de nominibus quaeris quid placeat, ego quoque tibi
saepius respondeo placere. Si quid poteris, cum Pisone
conficies; Avius enim videtur in officio futurus. Velim
5 ante possis, si minus, utique simul simus quom Brutus
veniet in Tusculanum. Magni interest mea una nos esse.
Scies autem qui dies is futurus sit, si puero negotium
dederis ut quaerat.

V *Scr. in Tusculano iv Non. Iun. a. 709 (45).*

10 *CICERO ATTICO SAL.*

Sp. Mummius putaram in decem legatis fuisse sed vide- 1
licet (etenim εὐλογον) fratri fuisse. Fuit enim ad Corin-
thum. Misi tibi Torquatum. Conloquere tu quidem cum
Silio, ut scribis, et urge. Illam diem negabat esse mense
15 Maio, istam non negabat. Sed tu ut omnia istuc quoque
ages diligenter. De Crispo et Mustela scilicet quom quid
egeris. Quoniam ad Bruti adventum fore te nobiscum pol- 2
liceris, satis est, praesertim cum hi tibi dies in magno nostro
negotio consumantur.

20 VI *Scr. Asturae med. m. Mart., ut videtur, a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

De aquae ductu probe fecisti. Columnarium vide ne 1
nullum debeamus; quamquam mihi videor audisse a Ca-
millo commutatam esse legem. Pisoni quid est quod 2
25 honestius respondere possimus quam solitudinem Catonis?
Nec coheredibus solum Herennianis sed etiam, ut scis (tu

11 sed del. Reid videlicet codd., cf. v. II. 7: videlicet (erravi)
Wesenberg 12 etenim εὐλογον] eum legatum Graevius 14 et]
sed L (marg.) v. c. 20 in Tusculano iv Non. Iun. scriptam esse
hanc epistulam putat Schiche qui ep. 6 non divisit: sed vide Schmidt · Der
Briefwechsel, p. 311 23 a add. vett. 26 de ante coheredibus
add. Wesenberg Brinnianis coni. Orelli

enim mecum egisti), de puero Lucullo, quam pecuniam tutor (nam hoc quoque ad rem pertinet) in Achaia sumpserat. Sed agit liberaliter, quoniam negat se quicquam facturum contra nostram voluntatem. Coram igitur, ut scribis, constituemus quem ad modum rem explicemus. 5 Quod reliquos coheredes convenisti, plane bene.

- 3 Quod epistolam meam ad Brutum poscis, non habeo eius exemplum; sed tamen salvum est et ait Tiro te habere oportere et, ut recordor, una cum illius obiurgatoria tibi 4 meam quoque quam ad eum rescripseram misi. Iudiciali 10 molestia ut caream videbis.

VI a *Scr. in Tusculano prid. Non. Iun. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

(VI 4) Tuditanum istum proavum Hortensi plane non noram et filium qui tum non potuerat esse legatus fuisse putaram. 15 Mummium fuisse ad Corinthum pro certo habeo. Saepe enim hic Spurius, qui nuper testat, epistulas mihi pronuntiabat versiculis facetis ad familiaris missas a Corintho. Sed non dubito quin fratri fuerit legatus, non in decem. Atque hoc etiam accepi, non solitos maiores nostros 20 eos legare in decem qui essent imperatorum necessarii, ut nos ignari pulcherrimorum institutorum aut negligentes potius M. Lucillum et L. Murenam et ceteros coniunctissimos ad L. Lucillum misimus. Illudque εὐλογώτατον, illum fratri in primis eius legatis fuisse. O operam tuam 25 multam qui et haec cures et mea expedias et sis in tuis non multo minus diligens quam in meis!

1 de] debet *Boot*: *dcl. Orelli*   6 fecisti *post* convenisti *add. vett.*
 17 est] est mortuus *Man. (ex 'antiquo libro')*: decessit *Müller*: perit *coni. Boot*   18 facetis *vett.*: facies *vel* factas *codd.*
 21 eos Σ *Ant. F Crat.*: *om. Δ*   23 coniunctissimos *post* ceteros *add. Crat. v. c. codices Bosi*: *om. ΣΔ*   25 O *add. Lehmann*   26 mea] mea omnia *Rcid*   27 non multo Σ *Crat.*: multo Δ . *Edd. non nulli ita legunt Operam tuam multum amo, qui: de loco fusius disputat Lehmann 'Att.' pp. 203-205*

VII *Scr. in Tusculano v Id. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Sestius apud me fuit et Theopompus pridie. Venisse (1)
 a Caesare narrabat litteras; hoc scribere, sibi certum esse
 5 Romae manere causamque eam ascribere quae erat in
 epistula nostra, ne se absente leges suae neglegerentur sicut
 esset neglecta sumptuaria (est *εὐλογον* idque eram suspicatus.
 Sed istis mos gerendus est, nisi placet hanc ipsam senten-
 tiam nos persequi), et Lentulum cum Metella certe fecisse
 10 divortium. Haec omnia tu melius. Rescribes igitur quic-
 quid voles, dum modo aliquid. Iam enim non reperio quid
 te rescripturum putem, nisi forte de Mustela aut si Silium
 videris.

VII a *Scr. in Tusculano iv Id. Iun. a. 709 (45).*

15 *CICERO ATTICO SAL.*

Brutus heri venit in Tusculanum post horam decimam. (vii 2)
 Hodie igitur me videbit ac vellem tum tu adesses. Iussi
 equidem ei nuntiari te, quoad potuisses, exspectasse eius
 adventum venturumque si audisses meque, ut facio, con-
 20 tinuo te certiore esse facturum.

VIII *Scr. in Tusculano vi Id. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Plane nihil erat quod ad te scriberem; modo enim dis-
 cesseras et paulo post triplicis remiseras. Velim cures
 25 fasciculum ad Vestorium deferendum et aliquoi des nego-
 tium qui quaerat. Q. Staberi fundus num quis in Pompeiano

11 aliquid *Lamb.*: nequid *M*: quid *Baiter* quod *Ernesti* 12
 nisi *vett.*: si *M* si *I*: om. *M* 17 Iussi *CZ*¹*ORP*: nisi *M*: misi
s Crat. 26 stateri (*vel staleri*) *M*: *Faberii vulg.*

Nolanove venalis sit. Epitomen Bruti Caelianorum velim mihi mittas et a Philoxeno Πανατίον περι προνοίας. Te Idibus videbo cum tuis.

IX *Scr. in Tusculano xiv K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

5

I Commodum discesseras heri cum Trebatius venit, paulo post Curtius, hic salutandi causa sed mansit invitatus. Trebatium nobiscum habemus. Hodie mane Dolabella. Multus sermo ad multum diem. Nihil possum dicere ἐκτενέστερον, nihil φιλοστοργότερον. Ventum est tamen ad **10** Quintum. Multa ἄφατα, ἀδιήγητα, sed unum eius modi quod nisi exercitus sciret, non modo Tironi dictare sed ne ipse quidem auderem scribere. . . . Sed hactenus.

Εὐκαίρως ad me venit, cum haberem Dolabellam, Torquatus humanissimeque Dolabella quibus verbis secum **15** egissem exposuit. Commodum enim egeram diligentissime; **2** quae diligentia grata est visa Torquato. A te exspecto si quid de Bruto. Quamquam Nicias confectum putabat sed divortium non probari. Quo etiam magis laboro idem quod tu. Si quid est enim offensionis, haec res mederi **20** potest.

Mihi Arpinum eundum est. Nam et opus est constitui a nobis illa praediola et vereor ne exeundi potestas non sit cum Caesar venerit; de cuius adventu eam opinionem Dolabella habet quam tu coniecturam faciebas ex litteris **25** Messallae. Cum illuc venero intellexeroque quid negoti sit, tum ad quos dies rediturus sim scribam ad te.

I Nolanove *Vrsinus*; nolano *M* **10** tandem *Man.* **11** Quintum *Vict.*; que *M* **13** post scribere *indicandam esse talem lacunam qualem in Fam. iii. 10.* **11** *invenerimus putat Lehmann* haec ante hactenus *add. Cratander* **15** humanissimeque . . . diligentissime quae Σ *I*: humanissime quae (*ceteris omissis*) Δ **25** cum post tu *addend. conii, Lamb.*

X *Scr. in Tusculano inter a. d. xiii et xi K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Minime miror te et graviter ferre de Marcello et plura
 5 vereri pericula genera. Quis enim hoc timeret quod neque
 10 acciderat antea nec videbatur natura ferre ut accidere pos-
 set? Omnia igitur metuenda. Sed illud *παρὰ τὴν ἱστορίαν*,
 tu praesertim, me reliquum consularem. Quid? tibi Ser-
 vius quid videtur? Quamquam hoc nullam ad partem
 valet scilicet, mihi praesertim qui non minus bene actum
 10 cum illis putem. Quid enim sumus aut quid esse pos-
 sumus? domin an foris? Quod nisi mihi hoc venisset in
 mentem scribere ista nescio quae, quo verterem me non
 haberem.

Ad Dolabellam, ut scribis, ita puto faciendum, *κοινότερα* 2
 15 quaedam et *πολιτικώτερα*. Faciendum certe aliquid est;
 valde enim desiderat. Brutus si quid egerit, curabis ut 3
 sciam; cui quidem quam primum agendum puto, praesertim si statuit. Sermunculum enim omnem aut restin-
 xerit aut sedarit. Sunt enim qui loquantur etiam mecum.
 20 Sed haec ipse optime, praesertim si etiam tecum loquetur.

Mihi est in animo proficisci xi Kal. Hic enim nihil
 habeo quod agam, ne hercule illic quidem nec usquam sed
 tamen aliquid illic. Hodie Spintherem exspecto. Misit
 enim Brutus ad me. Per litteras purgat Caesarem de in-
 25 teritu Marcelli; in quem ne si insidiis quidem ille inter-
 fectus esset caderet ulla suspicio. Nunc vero cum de
 Magio constet, nonne furor eius causam omnem sustinet?
 Plane quid sit non intellego. Explanabis igitur. Quam-
 quam nihil habeo quod dubitem nisi ipsi Magio quae fuerit

7 unum *ante* me *addere* vult *Wescenberg* 10 esse *om.* *Moser* 11
 domin *M*: domine *M*² 16 egerit *Σ v. c. Z Ant. FI*: *om.* *Δ* 23
 aliquid *Crat. v. c. L (marg.)* *Z^b*: *om.* *ΣΔ* Misit enim ad me. Brutus
 per *coni. Boot* 24 enim] etiam *coni. Orelli*

causa amentiae ; pro quo quidem etiam sponsor sum factus. Et nimirum id fuit. Solvendo enim non erat. Credo eum petisse a Marcello aliquid et illum, taut erat†, constantius respondisse.

XI *Scr. in Arpinati ix K. Quint. a. 709 (45).*

5

CICERO ATTICO SAL.

1 'Οὐ τὰντὸν εἶδος.' Credebam esse facile ; totum est aliud postea quam sum a te diiunctior. Sed fuit faciendum ut et constituerem mercedulas praediorum et ne magnum onus observantiae Bruto nostro imponerem. Posthac enim po- 10-
terimus commodius colere inter nos in Tusculano. Hoc autem tempore, cum ille me cotidie videre vellet, ego ad illum ire non possem, privabatur omni delectatione Tuscu-
2 lani. Tu igitur si Servilia venerit, si Brutus quid egerit, etiam si constituerit quando obviam, quicquid denique erit 15
quod scire me oporteat scribes. Pisonem, si poteris, convenies. Vides quam maturum sit. Sed tamen quod comodo tuo fiat.

XII *Scr. in Arpinati viii K. Quint. a. 709 (45).*

20

CICERO ATTICO SAL.

1 Valde me memorderunt epistulae tuae de Attica nostra ; caedem tamen sanaverunt. Quod enim te ipse consolabare eisdem litteris, id mihi erat satis firmum ad leniendam aegritudinem.
2 Ligarianam praeclare vendidisti. Posthac quicquid scri- 25
3 psero tibi praeconium deferam. Quod ad me de Varrone

1 sponsor sum factus. Et *Crat. v. c. L. marg.*) *Z^b* : sponsorum factus et *MEO¹R* : sponsor factus et *O²s* : sponsor Sunii factus est *coni. Bosius* : sponsor Marcellus factus esset *Müller* 3 ut erat cunctator lentius *coni. Boot* : ut erat constans, affirmatius *vel simile quid coni. Müller* : ut erat, constantius *vulg.*, sed *cf. adn. ad Fam. xii.* 20 4 respondisse *Rom. I vulg.* : ppndisse *M* ut videtur : perpendisse *Baiter* : reprehendisse *coni. Müller* 13 privabamur *Orelli* 25 venditasti *Orelli*

scribis, scis me antea orationes aut aliquid id genus solitum scribere ut Varronem nusquam possem intexere. Postea autem quam haec coepi φιλολογώτερα, iam Varro mihi denuntiaverat magnam sane et gravem προσφώνησιν.

5 Biennium praeteriit cum ille Καλλιππίδης adsiduo cursu cubitum nullum processerit, ego autem me parabam ad id quod ille mihi misisset ut ‘αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λῶϊον,’ si modo potuissem ; nam hoc etiam Hesiodus ascribit, ‘αἴ κε δύνηαι.’

10 Nunc illam περὶ τελῶν σύνταξιν sane mihi probatam Bruto, ut tibi placuit, despondimus, idque tu eum non nolle mihi scripsisti. Ergo illam Ἀκαδημικήν, in qua homines nobiles illi quidem sed nullo modo philologi nimis acute loquuntur, ad Varronem transferamus. Etenim sunt Antiochia quae
15 iste valde probat. Catulo et Lucullo alibi reponemus, ita tamen si tu hoc probas ; deque eo mihi rescribas velim.

De Brinniana auctione accepi a Vestorio litteras. Ait 4 sine ulla controversia rem ad me esse conlatam. Romae videlicet aut in Tusculano me fore putaverunt a. d. viii
20 Kal. Quint. Dices igitur vel amico tuo S. Vettio coheredi meo vel Labeoni nostro paulum proferant auctionem ; me circiter Nonas in Tusculano fore. Cum Pisone Erotem habes. De Scapulanis hortis toto pectore cogitemus. Dies adest.

25 **XIII, XIV** *Scr. in Arpinati vi K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Commotus tuis litteris, quod ad me de Varrone scri- 1 pseras, totam Academiam ab hominibus nobilissimis abstuli, transtuli ad nostrum sodalem et ex duobus libris contuli in
30 quattuor. Grandiores sunt omnino quam erant illi sed

6 processerat Müller 11 tu v. c. L (marg.) codices Bosi ; om. ΣΔ
14 Ἀντιόχεια Lamb. 15 Catulum et Lucullum Gronovius 20
Quint. secl. Schütz 22 Tu cum Pisone : Erotem Wesenberg
coll. 16 fin. 29 transtulique Crat. Lamb.

tamen multa detracta. Tu autem mihi pervelim scribas qui intellexeris illum velle; illud vero utique scire cupio quem intellexeris ab eo *ζηλοτυπεῖσθαι* nisi forte Brutum. Id hercle restabat! Sed tamen scire pervelim. Libri quidem ita exierunt, nisi forte me communis *φιλαντία* decipit, ut in 5 tali genere ne apud Graecos quidem simile quicquam. Tu illam iacturam feres aequo animo quod illa quae habes [de Academicis] frustra descripta sunt. Multo tamen haec erunt 2 splendidiora, breviora, meliora. Nunc autem *ἀπορῶ* quo me vertam. Volo Dolabellae valde desideranti; non reperio 10 quid, et simul ‘*αἰδέομαι Τρῶας*’ neque, si aliquid, potero *μέμψιν* effugere. Aut cessandum igitur aut aliquid excogitandum. Sed quid haec levia curamus?

3 Attica mea, obsecro te, quid agit? Quae me valde angit. Sed crebro regusto tuas litteras; in his acquiesco. Tamen 15 exspecto novas.

4 Brinni libertus coheres noster scripsit ad me velle, si (xiv 1) mihi placeret, coheredes se et Sabinum Albium ad me venire. Id ego plane nolo. Hereditas tanti non est. Et tamen obire auctionis diem facile poterunt (est enim III Idus), 20 si me in Tusculano postridie Nonas mane convenerint. Quod si laxius volent proferre diem, poterunt vel biduum vel triduum vel ut videbitur; nihil enim interest. Qua re nisi (xiv 2) iam profecti sunt, retinebis homines. De Bruto, si quid egerit, de Caesare, si quid scies, si quid erit praeterea scribes. 25

XIV, XV *Scr. in Arpinati v K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1(2) Illud etiam atque etiam consideres velim, placeatne tibi mitti ad Varronem quod scripsimus. Etsi etiam ad te ali-

7, 8 de Academicis *del. Reid ut ex margine in textum inserta* 17, 18 noster . . . coheredes *I Crat. : om. codd.* 18 se et *Vrsinus*: sed *I Crat.*: ait (*corr. ex et*) *M*: *locum ita dant edd. recentiores* libertus coheredes ait et Sabinum 20 obire *M*: novare *C* 24 egerit *Orelli*: erit *codd.* 25 si quid erit *OERCZ^b v. c.*: *om. Δ*

quid pertinet. Nam scito te ei dialogo adiunctum esse tertium. Opinor igitur consideremus. Etsi nomina iam facta sunt; sed vel induci vel mutari possunt.

Quid agit, obsecro te, Attica nostra? Nam triduo abs te 2
5 nullas acceperam; nec mirum. Nemo enim venerat nec (xv)
fortasse causa fuerat. Itaque ipse quod scriberem non habebam. Quo autem die has Valerio dabam exspectabam aliquem meorum. Qui si venisset et a te quid attulisset, videbam non defuturum quod scriberem.

10 **XVI**   *Scr. in Arpinati in K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Nos cum flumina et solitudinem sequeremur quo facilius 1
sustentare nos possemus, pedem e villa adhuc egressi non sumus; ita magnos et adsiduos imbris habebamus. Illam
15 Ἀκαδημικὴν σύνταξιν totam ad Varronem traduximus. Primo fuit Catuli, Luculli, Hortensi; deinde quia παρὰ τὸ πρέπον videbatur, quod erat hominibus nota non illa quidem ἀπαιδευσία sed in iis rebus ἀτριψία, simul ac veni ad villam, eosdem illos sermones ad Catonem Brutumque transtuli.
20 Ecce tuae litterae de Varrone. Nemini visa est aptior Antiochia ratio. Sed tamen velim scribas ad me, primum 2
placeatne tibi aliquid ad illum, deinde, si placebit, hocne potissimum.

Quid? Servilia iamne venit? Brutus ecquid agit et
25 quando? De Caesare quid auditur? Ego ad Nonas, quem ad modum dixi. Tu cum Pisone, si quid poteris.

6 et 9 quod *Ernesti*: quid *M*   12 solitudinem $\Sigma\Delta$: solitudines *Crat. v. c. L (marg.)* codices *Bosi, cf. xii. 23. 1*   15
Primo *C v. c L (marg.)* *Z^b*: modo $\Sigma\Delta$ 21 Ἀντιόχεια *Boot*
22 hocine *Wesenberg*

XVII, XVIII *Scr. in Arpinati iii K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 v Kal. exspectabam Roma aliquid; †non imperassem. Igitur aliquid tuist†. Nunc eadem illa, quid Brutus cogitet, aut si aliquid egit, ecquid a Caesare. Sed quid ista quae 5 minus curo? Attica nostra quid agat scire cupio. Etsi tuae litterae (sed iam nimis veteres sunt) recte sperare iubent, tamen exspecto recens aliquid.

2 Vides propinquitas quid habeat. Nos vero conficiamus (xviii) hortos. Conloqui videbamus in Tusculano cum essem; 10 tanta erat crebritas litterarum. Sed id quidem iam erit. Ego interea admonitu tuo perfeci sane argutulos libros ad Varronem sed tamen exspecto quid ad ea quae scripsi ad te, primum qui intellexeris eum desiderare a me cum ipse homo *πολυγραφώτατος* numquam me lacesisset; deinde 15 quem *ζηλοτυπεῖν nisi forte Brutum, quem si non ζηλοτυπεῖ*, multo Hortensium minus aut eos qui de re publica loquuntur. Plane hoc mihi explices velim, in primis maneanne in sententia^r ut mittam ad eum quae scripsi, an nihil necesse putes. Sed haec coram. 20

XIX *Scr. in Arpinati prid. K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Commodum discesserat Hilarus librarius iv Kal., cui dederam litteras ad te, quom venit tabellarius cum tuis litteris pridie datis; in quibus illud mihi gratissimum fuit 25 quod Attica nostra rogat te ne tristis sis, quodque tu *ἀκίνδυνα* esse scribis.

3 v Kal. CZ: vi (om. Kal.) ORΔ non quo (ita Crat. v. c. Z^b) imperassem tuis. Igitur nunc *coni. Lamb.*: novi: imperasses vellem igitur aliquid tuis. Nunc *Schmidt*: novi. Imperassem (sc. si quid *novi venisset*) igitur aliquid tuis. Nunc *Müller* 5 ecquid *Lamb.*: et quid *M* 16 nisi. . . *ζηλοτυπεῖ Bosius* ('*ex Decurtato nostro*' ut *ait*): om. *M*

Ligarianam, ut video, praeclare auctoritas tua commen-
 2 davit. Scripsit enim ad me Balbus et Oppius mirifice se
 probare ob eamque causam ad Caesarem eam se oratiuncu-
 lam misisse. Hoc igitur idem tu mihi antea scripseras.

5 In Varrone ista causa me non moveret ne viderer φιλέν- 3
 3 δοξος (sic enim constitueram neminem includere in dia-
 logos eorum qui viverent); sed quia scribis et desiderari a
 Varrone et magni illum aestimare, eos confeci et absolvi
 nescio quam bene, sed ita accurate ut nihil posset supra,
 10 Academicam omnem quaestionem libris quattuor. In eis
 quae erant contra ἀκαταληψίαν praeclare conlecta ab An-
 tiocho, Varroni dedi. Ad ea ipse respondeo; tu es tertius
 in sermone nostro. Si Cottam et Varronem fecissem inter
 se disputantis, ut a te proximis litteris admoner, meum
 15 κωφὸν πρόσωπον esset. Hoc in antiquis personis suaviter 4
 fit, ut et Heraclides in multis et nos in vi 'de re publica'
 libris fecimus. Sunt etiam 'de oratore' nostri tres mihi
 vehementer probati. In eis quoque eae personae sunt ut
 mihi tacendum fuerit. Crassus enim loquitur, Antonius,
 20 Catulus senex, C. Iulius frater Catuli, Cotta, Sulpicius.
 Puer me hic sermo inducitur, ut nullae esse possent partes
 meae. Quae autem his temporibus scripsi Ἀριστοτέλειον
 morem habent in quo ita sermo inducitur ceterorum ut
 penes ipsum sit principatus. Ita confeci quinque libros
 25 περὶ τελῶν ut Epicurea L. Torquato, Stoica M. Catoni,
 περιπατητικὰ M. Pisoni darem. Ἀζηλοτύπητον id fore pu-
 taram quod omnes illi decesserant. Haec 'Academica,' ut 5
 scis, cum Catulo, Lucullo, Hortensio contuleram. Sane in
 personas non cadebant; erant enim λογικώτερα quam ut

2 et Oppius *Vict.*: om. et *M*: Oppius *sed. Tyrrell* 6 consti-
 tueram *Pius*: constituebam *M* 7 scribis *add. vett.* 9 possit
Kayser 14 ut *add. vett.* 16 in *add. Schütz* 17 Sunt
*M*³: sit *M*: sic *M*² 19 ante Antonius *add. Scaevola Wesenberg*
 23 ita sermo Σ *Crat.*: sermo ita Δ 29 φιλολογώτερα *Reid* ut
 illi de his somniasse *C*: in utili demus omnia et *M*

illi de iis somniasse unquam viderentur. Itaque ut legi tuas de Varrone, tamquam ἔρμαιον adripui. Aptius esse nihil potuit ad id philosophiae genus quo ille maxime mihi delectari videtur, teaque partis ut non sim consecutus ut superior mea causa videatur. Sunt enim vehementer *πιθανὰ* 5 Antiochia; quae diligenter a me expressa acumen habent Antiochi, nitorem orationis nostrum, si modo is est aliquis in nobis. Sed tu dandosne putes hos libros Varroni *etiam* atque etiam videbis. Mihi quaedam occurrunt; sed ea coram. 10

XX *Scr. in Arpinati vi aut v Non. Quint. a. 709 (45).*

• CICERO ATTICO SAL.

- 1 A Caesare litteras accepi consolatorias datas pridie Kal. Maias Hispali. De urbe augenda quid sit promulgatum non intellexi. Id scire sane velim. Torquato nostra officia 15
2 grata esse facile patior eaque augere non desinam. Ad Ligarianam de uxore Tuberonis et privigna neque possum iam addere (est enim pervulgata) neque Tuberonem volo offendere; mirifice est enim *φιλαίτιος*. Theatrum quidem
3 sane bellum habuisti. Ego etsi hoc loco facillime sustentor, 20 tamen te videre cupio. Itaque ut constitui adero. Fratrem credo a te esse conventum. Scire igitur studeo quid egeris.
4 De fama nihil sane laboro; etsi scripseram ad te tunc stulte 'nihil melius'; curandum enim non est. Atque hoc 25 'in omni vita sua quemque a recta conscientia traversum unguem non oportet discedere' viden quam *φιλοσόφως*? An tu nos frustra existimas haec in manibus habere?

4 measque partis *Bosius*: eaeque sunt partes *coni.* *Reid*: post partis *excidisse* ego mihi sumpsi *vel simile quid putat Wesenberg*
9 etiam *add. vet.* 15 scire sane *v. c. L (marg.) RP Crat.*: sane scire Δ 16 ad Ligarianam *ORPC v. c. L (marg.) Z^b: om. Δ Crat.*
19 offendere *Ernesti*: defendere *M* 20 habuissem *coni. Boot* 25 Atqui *Bosius*

Δεδῆχθαι te eo nollem, quod nihil erat. Redeo enim rursus eodem. Quicquamne me putas curare †in toto,† nisi ut ei ne desim? Id ago scilicet ut iudicia videar tenere. ‘Μὴ γὰρ αὐτοῖς—.’ Vellem tam domestica ferre possem quam
 5 ista contemnere. Putas autem me voluisse aliquid quod perfectum non sit? Non licet scilicet sententiam suam. Sed tamen quae tum acta sunt non possum non probare et tamen non curare pulchre possum, sicuti facio. Sed nimium multa de nugis.

10 **XXI***Scr. Asturae iv K. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Ad Hirtium dederam epistulam sane grandem quam 1
 scripseram proxime in Tusculano. Huic quam tu mihi
 misisti rescribam alias. Nunc alia malo. Quid possum de 2
 15 Torquato, nisi aliquid a Dolabella? Quod simul ac, con-
 tinuo scietis. Exspectabam hodie aut summum cras ab eo
 tabellarios; qui simul ac venerint, mittentur ad te. A
 Quinto exspecto. Proficiscens enim e Tusculano VIII Kal.,
 ut scis, misi ad eum tabellarios.
 20 Nunc ad rem ut redeam, ‘inhibere’ illud tuum, quod 3
 valde mihi adriserat, vehementer displicet. Est enim ver-
 bum totum nauticum. Quamquam id quidem sciebam sed
 arbitrabar sustineri remos cum inhibere essent remiges iussi.
 Id non esse eius modi didici heri cum ad villam nostram
 25 navis appelleretur. Non enim sustinent sed alio modo

1 eo add. *Wesenberg*   2 in Torquato *Müller*: in Bruto
Schmidt: in vita *L (marg.)*: in foro *Orelli*: in totum *Wesenberg*: id
 totum *Reid*   ei] mihi *Wieland*   3 hominum iudicia *L (marg.)*
 6 perfectum] per se rectum *coni. Boot*   post suam add. mutare
Wesenberg: ego subaudire dare malim   sententiam suam—sed
 tamen . . . non possum non—probare *Tyrrell*   8 tamen] famam
Albrecht   14 alia v. c. Σ: alias *O²Δ*   15 simul atque obtinero
 scies *coni. Boot*: simul ac venerit (*ex venerint l. 17*), continuo
 scietis *Reid*   18 post Quinto add. quoque *Lehmann*   23 in-
 hibere *Corradus*: -eri *M*

remigant. Id ab ἐποχή remotissimum est. Qua re facies ut ita sit in libro quem ad modum fuit. Dices hoc idem Varroni, si forte mutavit. Nec est melius quicquam quam ut Lucilius,

‘Sustineas currum ut bonus saepe agitator equosque.’ 5
Semperque Carneades προβολήν pugilis et retentionem aurigae similem facit ἐποχή. Inhibitio autem remigum motum habet et vehementiorem quidem remigationis navem convertentis ad puppim. Vides quanto haec diligentius 10
curem quam aut de rumore aut de Pollione. De Pansa 10
etiam si quid certius (credo enim palam factum esse), de Critonio, si quid tasset certe net de Metello et Balbino.

XXI a *Scr. in Arpinati prid. K. aut K. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

I (4) Dic mihi, placetne tibi primum edere iniussu meo? Hoc 15
ne Hermodorus quidem faciebat, is qui Platonis libros solitus est divulgare, ex quo ‘λόγουςιν Ἑρμόδωρος.’ Quid? illud rectumne existimas quoiquam *ante quam* Bruto, cui te auctore προσφωνῶ? Scripsit enim Balbus ad me se a te quintum ‘de finibus’ librum descripsisse; in quo non sane 20
multa mutavi sed tamen quaedam. Tu autem commode feceris si reliquos continueris, ne et ἀδιόρθωτα habeat Balbus et ἔωλα Brutus. Sed haec hactenus, ne videar περὶ μικρὰ σπουδάζειν. Etsi nunc quidem maxima mihi sunt haec; quid est enim aliud? 25

Varroni quidem quae scripsi te auctore ita propero mittere ut iam Romam miserim describenda. Ea si voles, statim habebis. Scripsi enim ad librarios ut fieret tuis, si tu velles, describendi potestas. Ea vero continebis quoad ipse te videam; quod diligentissime facere soles cum a me 30

⁴ Lucilius *Malaspina*: Lucullus *M*   ⁹ haec *O¹RP Crat.*: hoc *O²Δ*
¹² est, sed certe de *Wesenberg*: *fort.* est, et certene ¹⁸ ante quam *add. Vict.*

tibi dictum est. Quo modo autem fugit me tibi dicere? (5) **2**
 Mirifice Caerellia studio videlicet philosophiae flagrans de-
 scribit a tuis istos ipsos 'de finibus' habet. Ego autem
 tibi confirmo (possum falli ut homo) a meis eam non
 5 habere; numquam enim ab oculis meis afuerunt. Tantum
 porro aberat ut binos scriberent; vix singulos confecerunt.
 Tuorum tamen ego nullum delictum arbitror itemque te
 volo existimare; a me enim praetermissum est ut dicerem
 me eos exire nondum velle. Hui, quam diu de nugis! de
 10 re enim nihil habeo quod loquar.

De Dolabella tibi adsentior. Coheredes, ut scribis, in (6) **3**
 Tusculano. De Caesaris adventu scripsit ad me Balbus
 non ante Kal. Sextilis. De Attica optime, quod levius ac
 lenius et quod fert *εὐκόλως*. Quod autem de illa nostra (7) **4**
 15 cogitatione scribis in qua nihil tibi cedo, ea quae novi valde
 probo, hominem, domum, facultates. Quod caput est,
 ipsum non novi sed audio laudabilia, de Scrofa etiam
 proxime. Accedit, si quid hoc ad rem, *εὐγενέστερος* est
 etiam quam pater. Coram igitur et quidem propenso animo
 20 ad probandum. Accedit enim quod patrem, ut scire te
 puto plus etiam quam non modo tu sed quam ipse scit, amo
 idque et merito et iam diu.

XXII *Scr. in Arpinati iv Non. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

25 De Varrone non sine causa quid tibi placeat tam dili- **I**
 genter exquiro. Occurrunt mihi quaedam. Sed ea coram.
 Te autem *ἀσμενάτατα* intexui faciamque id crebrius. Proxi-

I Quo modo autem] Sed nescio quomodo antea Müller: Cum autem
Bosius ex suis, Turnebus ex Z ut videtur **2** describit a tuis *secl.*
 Müller: ego solum describit *secludere malim, vel pro* habet *legere* libros.
Textum defendit Gurlitt ad tuis interpungens (ut vulg.): post tuis add.
 et Reid **4** homo a meis (mis *Z¹*) v. c. *Z^b Malaspina*: humanus *M*
 7 ego v c. (*L marg.*) *Z^b Crat.*: eo *M* **8** est *M²*: sit *M¹* **16**
 hominem] nomen *Schütz* **17** etiam quod proxime accidit. Si
Wesenberg

2 mis enim tuis litteris primum te id non nolle cognovi. De
 Marcello scripserat ad me Cassius antea, τὰ κατὰ μέρος
 3 Servius. O rem acerbam! Ad prima redeo. Scripta
 nostra nusquam malo esse quam apud te, sed ea tum foras
 dari cum utrique nostrum videbitur. Ego et librarios tuos 5
 culpa libero neque te accuso et tamen aliud quiddam ad te
 scripseram, Caerelliam quaedam *habere quae nisi a te* habere
 non potuerit. Balbo quidem intellegebam sat faciendum
 fuisse, tantum nolebam aut obsoletum Bruto aut Balbo
 incohatum dari. Varroni, simul ac te videro, si tibi vide- 10
 bitur, mittam. Quid autem dubitarim, cum videro te, scies.
 4 Attributos quod appellas valde probe. Te de praedio
 Oviae exerceri moleste fero. De Bruto nostro perodiosum,
 sed vita fert. Mulieres autem vix satis humane quae ini-
 mico animo ferant, cum *in* utraque officio pareat. Tullium 15
 scribam nihil fuit quod appellares; nam tibi mandassem si
 fuisset. Nihil enim est apud eum positum nomine voti,
 sed est quiddam apud illum meum. Id ego in hanc rem
 statui conferre. Itaque et ego recte tibi dixi ubi esset, et
 tibi ille recte negavit. Sed hoc quoque ipsum continuo 20
 adoramur. Lucum hominibus non sane probo quod est
 desertior, sed habet *εὐλογίαν*. Verum hoc quoque ut cen-
 sueris, quippe qui omnia. Ego, ut constitui, adero, atque
 utinam tu quoque eodem die! Sin quid (multa enim),
 utique postridie. Etenim coheredes *†*a quis sine te opprimi 25
 5 militia est†. Alteris iam litteris nihil ad me *de* Attica. Sed
 id quidem in optima spe pono; illud accuso non te sed

3 O *Crat. v. c. L (marg.) codices Bosi: om. ΣΔ* 5 videbitur O¹
vulg.: vibetur M: iubetur Rom.: videtur Wesenberg 7 habere quae
 nisi a te I *Ascensius: om. codd.* 8 sat *CM v. c.: satis vett., fort. recte*
 12 probo *Wölfflin* 13 Oviae *Schütz: avic M* 14 *post vita*
addere ita vult Baiter *humanac vett. iniquo Stangl* 15 *in add.*
Orelli 21 hominibus] *Othonis Fr. Schmidt: omnino Reid: post*
desertior transposuit Schütz et ab praefigit 26 militia *codd. I vulg.:*
 molestum est *Koch: locum ita refingit Tyrrell coll. xv. 26.* 4 Etenim
 coheredes (*sc. eo die adfuturi sunt*): a quibus sine tua opprimi malitia!
 (malitia *ex I*) Est alteris *de add. vett.*

illam, ne salutem quidem. At tu et illi et Piliae plurimam, nec me tamen irasci indicaris. Epistulam Caesaris misi, si minus legisses.

XXIII *Scr. in Tusculano vi Id. Quint. a. 709 (45).*

5

CICERO ATTICO SAL.

Antemeridianis tuis litteris heri statim rescripsi; nunc **1** respondeo vespertinis. Brutus mallet me arcesseret. Et aequius erat, cum illi iter instaret et subitum et longum, et me hercule nunc, cum ita simus adfecti ut non possimus
10 plane simul vivere (intellegis enim profecto in quo maxime posita sit *συμβίωσις*), facile patiebar nos potius Romae una esse quam in Tusculano.

Libri ad Varronem non morabantur, sunt enim **†**deffecti[†], **2** ut vidisti; tantum librariorum menda tolluntur. De quibus
15 libris scis me dubitasse, sed tu videris. Item quos Bruto mittimus in manibus habent librarii.

Mea mandata, ut scribis, explica. Quamquam ista **3** tentione omnis ait uti Trebatius; quid tu istos putas? Nosti domum. Qua re confice *εὐαγώγως*. Incredibile est
20 quam ego ista non curem. Omni tibi adseveratione adfirmo, quod mihi credas velim, mihi maiori offensionem esse quam delectationem possessiunculas meas. Magis enim doleo me non habere quod tradam quam habere quod utar *lactor*. Atque illud Trebatius se tibi dixisse narrabat; tu autem
25 veritus es fortasse ne ego invitus audirem. Fuit id quidem humanitatis, sed, mihi crede, iam ista non curo. Qua re

7 *ante et add. nam vetl.* 10 in v. c. L (marg.) *ORP Crat. : om. M* 13 morabantur *Turnellus* defecti *M¹ : effecti I vulg. : defecti coni. Lamb. : defaecati Mooney coll. Sidon. Epp. i. 1. 4 : fort. refecti, cf. xvi. 3. 1* 19 dominum *Reid, fort. recte* Qua re *Lamb : Qua M* *εὐαγώγως Bosius : ΕΥΑΓΩΓΕ codd. : εὐλαβῶς v. c. L (marg.)* 23 *ante alterum* habere *add. gaudeo Gronovius, add. non Schmidt : quo non utar Reid* *lactor add. Lamb.*

da te in sermonem et perseca et confice et ita cum Polla loquere ut te cum illo Scaeva loqui putes nec existimes eos qui non debita consecrari soleant quod debeatur remissuros. De die tantum videto et id ipsum bono modo.

XXIV *Scr. in Tusculano v' Id. Quint. a. 709 (45).*

5

CICERO ATTICO SAL.

1 Quid est quod Hermogenes mihi Clodius Andromenem sibi dixisse se Ciceronem vidisse Corcyrae? Ego enim audita tibi putaram. Nil igitur ne ei quidem litterarum? An non vidit? Facies ergo ut sciam.

10

Quid tibi ego de Varrone rescribam? Quattuor διφθέραι sunt in tua potestate. Quod egeris id probabo. Nec tamen 'αἰδέομαι Τρώας.' Quid enim? Sed ipsi quam res illa probaretur magis verebar. Sed quoniam tu suscipis, in alteram aurem.

15

2 De retentione rescripti ad tuas accurate scriptas litteras. (xxv.1) Conficies igitur et quidem sine ulla dubitatione aut retractatione. Hoc fieri et oportet et opus est.

XXV *Scr. in Tusculano iv Id. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

20

De Andromene ut scribis ita putaram. Scisses enim **2** mihi que dixisses. Tu tamen ita mihi de Bruto scribis ut de te nihil. Quando autem illum putas? Nam ego Romam pridie Idus. Bruto ita volui scribere (sed quoniam tu te legisse scribis, fui fortasse ἀσαφέστερος) me ex tuis litteris **25** intellexisse nolle eum me quasi prosequendi sui causa Romam nunc venire. Sed, quoniam iam adest meus adventus, fac, quaeso, ne quid eum Idus impediant quo minus suo

1 persta *Ribbeck*: persece *coni. Orelli*: perforce *Reid* et ita cum Polla *v. c. ORP*: excita compella *M*: et ita cum Balbo *Reid*: et ita cum Caelio *Schmidt* **2** nec *Corradus*: ne *M* **3** Corcy(i)re *RPI*: currere Δ **11** διφθέραι *Rom. I*: διφθεραι *MZ^l* **24** Bruto ita volui *codd. praeter* Δ *v. c. L (marg.) Crat.*: ita volui Bruto Δ

commodo in Tusculano sit. Nec enim ad tabulam eum desideraturus eram (in tali enim negotio cur tu unus non satis es?) sed ad testamentum volebam, quod iam malo alio die ne ob eam causam Romam venisse videar. Scripsi igitur ad Brutum iam illud, quod putassem, Idibus nihil opus esse. Velim ergo totum hoc ita gubernes ut ne minima quidem re ulla Bruti commodum impediamus.

Sed quid est tandem quod perhorrescas quia tuo periculo iubeam libros dari Varroni? Etiam nunc si dubitas, fac ut sciamus. Nihil est enim illis elegantius. Volo Varronem, praesertim cum ille desideret; sed est, ut scis,

δεινὸς ἀνήρ· τάχα κεν καὶ ἀναίτιον αἰτιώωτο.

Ita mihi saepe occurrit vultus eius querentis fortasse vel hoc, meas partis in iis libris copiosius defensas esse quam suas, quod me hercule non esse intelleges, si quando in Epirum veneris. Nam nunc Alexionis epistulis cedimus. Sed tamen ego non despero probatum iri Varroni et id, quoniam impensam fecimus in macrocolla, facile patior teneri. Sed etiam atque etiam dico, tuo periculo fiet. Qua re si addubitas, ad Brutum transeamus; est enim is quoque Antiochius. O Academiam volaticam et sui similem! modo huc, modo illuc. Sed, quaeso, epistula mea ad Varronem valdene tibi placuit? Male mi sit si umquam quicquam tam enitar. Ergo ne Tironi quidem dictavi qui totas περιοχὰς persequi solet sed Spintharo syllabatim.

XXVI *Sr. in Tusculano prid. Id. Mai. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

De Vergili parte valde probo. Sic ages igitur. Et quidem id erit primum, proximum Clodiae. Quod si neutrum, metuo

14 partis in iis (vel his) *EORs Ber. I*: parcissimis *M* 15 non esse intelliges *codd. praeter Δ Crat.*: intelliges non esse *Δ* 24 Ergo ne *Schütz*: Ergo at ego ne *codd. ubi at ego ex glossemate* al. ego ortum esse putat *Boot*: ἔργον. At ego *Bosius* 29 proximum *C*: maximum *M*

ne turbem et inruam in Drusum. Intemperans sum in eius rei cupiditate quam nosti. Itaque revolvor identidem in Tusculanum. Quidvis enim potius quam ut non hac aestate absolvatur.

- 2 Ego, ut tempus est nostrum, locum habeo nullum ubi 5
facilius esse possim quam Asturae. Sed quia qui mecum
sunt, credo, quod maestitiam meam non ferunt, domum
properant, etsi poteram remanere, tamen, ut scripsi tibi,
proficiscar hinc ne relictus videar. Quo autem? Lanuvio
conor equidem in Tusculanum. Sed faciam te statim cer- 10
torem. Tu litteras conficies. Equidem credibile non est
quantum scribam, quin etiam noctibus; nihil enim somni.
Heri etiam effeci epistulam ad Caesarem; tibi enim place-
bat. Quam non fuit malum scribi, si forte opus esse pu-
tares; ut quidem nunc est, nihil sane est necesse mittere. 15
Sed id quidem, ut tibi videbitur. Mittam tamen ad te
exemplum fortasse Lanuvio, nisi forte Romam. Sed cras
scies.

XXVII *Scr. in Tusculano viii K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

20

- 1 De epistula ad Caesarem nobis vero semper rectissime
placuit ut isti ante legerent. Aliter enim fuissemus et in
hos inofficiosi et in nosmet ipsos, si illum offensuri fuimus,
paene periculosi. Isti autem ingenue; mihi que gratum
quod quid sentirent non reticuerunt, illud vero vel optime 25
quod ita multa mutari volunt ut mihi de integro scribendi
causa non sit. Quamquam de Parthico bello quid spectare
debui nisi quod illum velle arbitrabar? Quod enim aliud
argumentum epistulae nostrae nisi *κολακεία* fuit? An, si ea
quae optima putarem suadere voluissem, oratio mihi defuis- 30

9 Lanuvium? *codices Bosi* 12 quin *M*: qui *Wesenberg*: die. quin
vett. 21 De epistula *O Crat. v. c. L (marg.) Z^b*: Epistulam *RPΔ*

set? Totis igitur litteris nihil opus est. Vbi enim ἐπίτευγμα
 magnum nullum fieri possit, ἀπότευγμα vel non magnum
 molestum futurum sit, quid opus est παρακινδυνεύειν? prae-
 sertim cum illud occurrat, illum, cum antea nihil scripserim,
 5 existimaturum me nisi toto bello confecto nihil scripturum
 fuisse. Atque etiam vereor ne putet me hoc quasi Catonis
 μείλιγμα esse voluisse. Quid quaeris? valde me paenitebat
 nec mihi in hac quidem re quicquam magis ut vellem acci-
 dere potuit quam quod σπουδῇ nostra non est probata. In-
 10 cidissemus etiam in illos, in eis in cognatum tuum.

Sed redeo ad hortos. Plane illuc te ire nisi tuo magno 2
 commodo nolo; nihil enim urget. Quicquid erit, operam
 in Faberio ponamus. De die tamen auctionis, si quid
 scies. Eum qui e Cumano venerat, quod et plane valere
 15 Atticam nuntiabat et litteras se habere aiebat, statim ad
 te misi.

XXVIII *Scr. in Tusculano vii K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Hortos quoniam hodie eras inspecturus, quid visum tibi 1
 20 sit cras scilicet. De Faberio autem, cum venerit. De 2
 epistula ad Caesarem, iurato mihi crede, non possum; nec
 me turpitude deterret, etsi maxime debebat. Quam enim
 turpis est adsentatio, cum vivere ipsum turpe sit nobis!
 Sed, ut coepi, non me hoc turpe deterret. Ac vellem
 25 quidem (essem enim qui esse debebam), sed in mentem
 nihil venit. Nam quae sunt ad Alexandrum hominum
 eloquentium et doctorum suasionem vides quibus in rebus
 versentur. Adulescentem incensum cupiditate verissimae
 gloriae, cupientem sibi aliquid consili dari quod ad laudem
 30 sempiternam valeret, cohortantur ad decus. Non deest

7 ante valde add. non Schiche 10 in (ante cognatum) sedl.
 Wesenberg 13 in L (marg.) codices Bosi: om. codd. 14 Eum]
 Erotem Schütz

oratio; ego quid possum? Tamen nescio quid e quercu exsculpseram quod videretur simile simulacri. In eo quia non nulla erant paulo meliora quam ea quae fiunt et facta sunt, reprehenduntur; quod me minime paenitet. Si enim
 3 pervenissent istae litterae, mihi crede, nos paeniteret. Quid? 5
 tu non vides ipsum illum Aristoteli discipulum summo ingenio, summa modestia, postea quam rex appellatus sit, superbum, crudelem, immoderatum fuisse? Quid? tu hunc de pompa Quirini contubernalem his nostris moderatis epistulis laetaturum putas? Ille vero potius non
 10 scripta desideret quam scripta non probet. Postremo ut volet. Abiit illud quod tum me stimulabat quom tibi dabam *πρόβλημα Ἀρχιμήδειον*. Multo me hercule magis nunc opto casum illum quem tum timebam vel quem libebit.

15

Nisi quid te aliud impediēt, mi optato veneris. Nicias a Dolabella magno opere arcessitus (legi enim litteras) etsi invito me tamen eodem me auctore profectus est.

4 Hoc manu mea. Cum quasi alias res quaerem de philologis e Nicia, incidimus in Thalnam. Ille de ingenio
 (xxix. 1) nihil nimis, modestum et frugi. Sed hoc mihi non placuit. 20
 Se scire aiebat ab eo nuper petitam Cornificiam, Q. filiam, vêtulam sane et multarum nuptiarum; non esse probatum mulieribus, quod ita reperirent rem non maiorem $\overline{\text{DCC}}$.
 Hoc putavi te scire oportere. 25

XXIX *Scr. in Tusculano vi K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1(2) De hortis ex tuis litteris cognovi et ex Chrysippo. In villa cuius insulsiatē bene noram video nihil aut pauca mutata; balnearia tamen laudat maiora, de minoribus ait hiberna 30

12 quom *Wesenberg*: quod *M* 14 quem *Rom. I*: quam *M*
Wesenberg 20 Thalnam *vulg.*: Talnam *CM*, cf. i. 16. 6 23 pro-
 batum *Malaspina*: -am *M* 28 ex Chrysippo *Orelli*: Chrysippi *Rcid*

effici posse. Tecta igitur ambulatiuncula addenda est ;
 quam ut tantam faciamus quantam in Tusculano fecimus
 prope dimidio minoris constabit isto loco. Ad id autem
 quod volumus ἀφίδρυμα nihil aptius videtur quam lucus
 5 quem ego noram ; sed celebritatem nullam tum habebat,
 nunc audio maximam. Nihil est quod ego malim. In hoc
 τὸν τῦφόν μου πρὸς θεῶν τροποφόρησον. Reliquum est, si
 Faberius nobis nomen illud explicat, noli quaerere quanti ;
 Othonem vincas volo. Nec tamen insanituum illum puto ;
 10 nosse enim mihi hominem videor. Ita male autem audio
 ipsum esse tractatum ut mihi ille emptor non esse videatur.
 Quid enim ? pateretur ? Sed quid argumentor ? Si Faberianum explicas, emamus vel magno ; si minus, ne parvo
 2 (3)
 quidem possumus. Clodium igitur. A qua ipsa ob eam
 15 causam sperare videor, quod et multo minoris sunt et
 Dolabellae nomen tam expeditum videtur ut etiam re-
 praesentatione confidam. De hortis satis. Cras aut te aut
 causam ; quam quidem *puto* futuram Faberianam. Sed si
 poteris.
 20 Ciceronis epistulam tibi remisi. O te ferreum qui illius 3
 periculis non moveris ! Me quoque accusat. Eam tibi (xxx.1)
 epistulam †misissem†. Nam illam alteram de rebus gestis
 eodem exemplo puto. In Cumanum hodie misi tabellarium.
 Ei dedi tuas ad Vestorium quas Pharnaci dederas. (2)

25 **XXX** *Scr. in Tusculano post ep. xxvi v K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Commodum ad te miseram Demean quom Eros ad me I (2)
 venit. Sed in eius epistula nihil erat novi nisi auctionem

1 est] sunt *M* (ex st) 16 tam *Boet*: nam *M* 18 puto *add.*
Wesenberg 20 ante Ciceronis *add. Q. Lehmann* 21 movearis
coni. Wesenberg 22 (nisi tuae simillima esset) ante misissem
vel simile quid supplet Müller: misi semissem *conieci* Nam] Nunc
Schütz illa altera . . . puta *Gronovius*

biduum. Ab ea igitur, ut scribis, et velim confecto negotio Faberiano; quem quidem negat Eros hodie, cras mane putat. *A* te colendus est; istae autem *κολακείαι* non longe absunt a scelere. *Te*, ut spero, perendie.

- 2(3) Mi, sicunde potes, erues qui decem legati Mummio 5 fuerint. Polybius non nominat. Ego memini Albinum consularem et Sp. Mummius; videor audisse ex Hortensio Tuditanum. Sed in Libonis annali XIII annis post praetor est factus Tuditanus quam consul Mummius. Non sane quadrat. Volo aliquem Olympiae aut ubi visum *πολιτικὸν* 10 *σύλλογον* more Dicaearchi familiaris tui.

XXXI *Scr. in Tusculano v K. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 v Kal. mane accepi a Demea litteras pridie datas ex quibus aut hodie aut cras *te* exspectare deberem. Sed, ut 15 opinor, idem ego qui exspecto tuum adventum morabor te. Non enim puto tam expeditum Faberianum negotium futurum, etiam si est futurum ut *non* habeat aliquid morae.
- 2 Cum poteris igitur. Quoniam etiamnum abes, Dicaearchi quos scribis libros sane velim mi mittas, addas etiam *κατα-* 20 *βάσεις*.
- 3 De epistula ad Caesarem *κέκρικα*; atque id ipsum quod isti aiunt illum scribere, se nisi constitutis rebus non iturum in Parthos, idem ego suadebam in illa epistula. Vtrum liberet facere posse auctore me. Hoc enim ille exspectat 25

1 biduo *Wesenberg* 3, 4 *A et Te add. vett.* 4, 5 perendie. Mi *Bosius (ex Z)*: perendiem *M* 5 erues *Z^b vett.*: eruere *M*: erue *Baiter* 10 Olympiae (-a *M*) aut ubi visum *M Man.*: Olympiae aut ubivis habitum *Schmidt* 15 *te add. Rom.* 18 non *add. vett.* 19 etiamnum *vel et iam nunc coni. Orelli*: etiamdum *codd.* 22 atqui *Wesenberg* 24 *ante* suadebam *add. semper I*: *post* suadebam (sua debebam *M¹*) *add.* sed addebam *Schmidt* epistula utrum liberet faceret: posse *Lamb.*: epistula: sin, utrum liberet, facere posse *Wesenberg*: *fort.* (sic) suadebam in illa epistula (ut) utrum liberet facere posset (*quod codd. habent* posset)

videlicet neque est facturus quicquam nisi de meo consilio. Obsecro abiciamus ista et semiliberi saltem simus; quod adsequemur et tacendo et latendo.

Sed adgrederere Othonem, ut scribis. Confice, mi Attice, 4
5 istam rem. Nihil enim aliud reperio ubi et in foro non sim et tecum esse possim. Quanti autem, hoc mihi venit in mentem. C. Albanus proximus est vicinus. Is CIC iugerum de M. Pilio emit, ut mea memoria est, HS $\overline{\text{CXV}}$. Omnia scilicet nunc minoris. Sed accedit cupiditas, in qua
10 praeter Othonem non puto nos ullum adversarium habituros. Sed eum ipsum tu poteris movere, facilius etiam si Canum haberes. O gulam insulsam! Pudet me patris. Rescribes si quid voles.

XXXII *Scr. in Tusculano iv K. Iun. a. 709 (45).*

15

CICERO ATTICO SAL.

Alteram a te epistulam cum hodie accepissem, nolui te 1
una mea contentum. Tu vero age, quod scribis, de Faberio. In eo enim totum est positum id quod cogitamus; quae cogitatio si non incidisset, mihi crede, istuc ut cetera non
20 laborarem. Quam ob rem, ut facis (istuc enim addi nihil potest), urge, insta, perface.

Dicaearchi περὶ ψυχῆς utrosque velim mittas et κατα- 2
 βάσεως . Τριπολιτικὸν non inuenio et epistulam eius quam ad Aristoxenum misit. Tris eos libros maxime nunc vel-
25 lem; apti essent ad id quod cogito. Torquatus Romae 3
est. Misi ut tibi daretur. Catulum et Lucillum, ut opinor, antea. His libris nova prohoemia sunt addita quibus eorum uterque laudatur. Eas litteras volo habeas et sunt quaedam alia. Et quod ad te *de* decem legatis scripsi

26 Misi *v. c.* Z^b : iussi $\Sigma\Delta$ 28 litteras] διφθέρας Rinkes : δευτέρας
(*sc. φροντίδας*) *coni. Orelli* 29 alia. Et] aliae. Quod *Tyrrell*: *vel*
Et delendum esse vel Id legendum putat Orelli *de add. vett.*

parum intellexisti, credo, quia διὰ σημείων scripseram. De C. Tuditano enim quaerebam quem ex Hortensio audieram fuisse in decem. Eum video in Libonis praetorem P. Popilio P. Rupilio *cos.* Annis XIII ante quam praetor factus est legatus esse potuisset, nisi admodum sero quaestor est 5 factus? quod non arbitror. Video enim curulis magistratus eum legitimis annis perfacile cepisse. Postumium autem cuius statuum in Isthmo meminisse te dicis nesciebam fuisse. Is autem est qui *cos.* cum L. Lucullo fuit; quem tu mihi addidisti sane ad illum σύλλογον personam idoneam. 10 Videbis igitur, si poteris, ceteros, ut possimus πομπεῦσαι καὶ τοῖς προσώποις.

XXXIII *Scr. in Tusculano iii Non. Iun. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 O negligentiam miram! Semelne putas mihi dixisse 15
Balbum et Faberium professionem relatam? qui etiam
eorum iussu miserim qui profiteretur. Ita enim oportere
dicebant. Professus est Philotimus libertus. Nosti, credo,
2 librarium. Sed scribes et quidem confectum. Ad Faberium, ut tibi placet, litteras misi, cum Balbo autem puto te 20
aliquid fecisse †H. in Capitolio†. In Vergilio mihi nulla
est *δυσωπία*. Nec enim eius causa sane debeo et, si emero,
quid erit quod postulet? Sed videbis ne is tum sit in Africa
ut Caelius.

De nomine tu videbis cum Cispio; sed si Plancus de- 25
stinat, tum habet res difficultatem. Te ad me venire

1 intellexisti *vulg.*: intellexi *M*: intellexti *Pius* 4 Rupilio
cos. Annis *Rom.*: Rupilian *M* 5 potuisset] non potuisset
Vrsinus: non potuit *Wesenberg* est] esset *Müller* (*qui inter-*
pungit potuisset, nisi . . . esset factus?) 8 nesciebam *Muretus*:
sciebam *M* 9 *cos. et L. add. Wesenberg* 15 O *add.*
Müller 19 confestim *Bosius* 21 hodie in Capitolio
Bosius: Hinc incipit alia (*i. e. epistula*) *glossema esse coni. Boot*
Verginio Reid coll. xii. 5 a 23 tum *Tyrrell*: cum *codd.*: quoque
coni. Orelli 25, 26 *destinat, tum codices Bosi*: destinatum *M*:
destinatum habet *Malaspina* 26 habet res *Ant. Z¹*: haberes *M*

uterque nostrum cupit ; sed ista res nullo modo relinquenda est. Othonem quod speras posse vinci sane bene narras. De aestimatione, ut scribis, cum agere coeperimus ; etsi nihil scripsit nisi de modo agri. Cum Pisone, si quid
5 poterit. Dicaearchi librum accepi et *καταβάσεως* †exspecto†.

* * * negotium dederis, reperiet ex eo libro in quo sunt 3
senatus consulta Cn. Cornelio L. *Mummio* coss. De Tuditano autem quod putas, *εὔλογον* est tum illum, quoniam
10 fuit ad Corinthum (non enim temere dixit Hortensius), aut quaestorem *aut* tribunum mil. fuisse, idque potius credo. Tu de Antiocho scire poteris †vide etiam†, quo anno quaestor aut tribunus mil. fuerit ; si neutrum †ea de† in praefectis an in contubernalibus fuerit, modo fuerit in co
15 bello.

XXXIII a *Scr. in Tusculano vii Id. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

De Varrone loquebamur : lupus in fabula. Venit enim 1 (4)
ad me et quidem id temporis ut retinendus esset. Sed ego
20 ita egi ut non scinderem paenulam. Memini enim tuum 'Et multi erant nosque imparati.' Quid refert? Paulo post C. Capito cum T. Carrinate. - Horum ego vix attigi

5 poteris *Schmidt* post librum excidisse *περὶ ψυχῆς conii*. *Lamb.*
exspecto] De Spurio si cui (*cum sequentibus*) *Schmidt* 7 post
exspecto excidisse fere hoc De x legatis Antiocho suspicatur *Schütz*
8 *Mummio add. Man.* 9 quoniam] cum *Wesenberg* 10 aut
quaestorem aut tribunum militum *Man.* : ad quaestorem *TR.* nilque
M¹ (nil *M²*) 11 fuisse, idque potius credo. Tu de *Ernesti* : idque
potius fuisse. sed credo te de *M.* et ita *Schmidt* sed is tu pro te : idque
potius fuisse credo. Tu de *vulg.* 12 Antaeo *Reid coll. 44. 3*
vide etiam *transponendum ante* in praefectis *conii*. *Boot* : videlicet
Schmidt : videlicet etiam *Gurlitt* : vide etiam atque etiam *Orelli*
13 ea de *M.* cadat(et) *ZO¹L (marg.) v. c.* : eadem *O²* : eodem *Man.* :
quadret *Bosius* : vide ne *Madvig* : saltem *Gurlitt* : erue *Albrecht*
14 an *Bosius* : aut *M* 20 Memini enim tuum (*sc. dictum 'scindere*
paenulam')—etenim multi *Reid*

paenulam. Tamen remanserunt ceciditque belle. Sed casu sermo a Capitone de urbe augenda, a ponte Mulvio Tiberim duci secundum montis Vaticanos, campum Martium coaedificari, illum autem campum Vaticanum fieri quasi Martium campum. ‘Quid ais?’ inquam; ‘at ego 5 ad tabulam ut, si recte possem, Scapulanos hortos.’ ‘Cave facias’ inquit; ‘nam ista lex perferetur; vult enim Caesar.’ Audire me facile passus sum, fieri autem moleste fero. Sed tu quid ais? Quamquam quid quaero? Nosti diligentiam Capitonis in rebus novis perquirendis. Non concedit 10 Camillo. Facies me igitur certiozem de Idibus. Ista enim me res adducebat. Eo adiunxeram ceteras quas consequi tamen biduo aut triduo post facile potero. Te tamen in via 2(5) confici minime volo; quin etiam Dionysio ignosco. De Bruto quod scribis, feci ut ei liberum esset, quod ad me 15 attineret. Scripsi enim ad eum heri Idibus eius opera mihi nihil opus esse.

XXXIV   *Scr. Asturac vi K. Sext. a. 709 (.15).*

CICERO ATTICO SAL.

Asturam veni viii Kal. *vesperi*. Vitandi enim caloris 20 causa Lanuvi tris horas acquieveram. Tu velim, si grave non erit, efficias ne ante Nonas mihi illuc veniendum sit (id potes per Egnatium Maximum), illud in primis, cum Publilio me absente conficias. De quo quae fama sit scribes.

‘Id populus curat scilicet!’

25

Non me hercule arbitror; etenim haec decantata erat fabula.

1 ceciditque *O Crat. codices Bosi*: cecidique *P*: cecidi Δ *I*: cecidit *Rom.* Sed] scilicet *Wesenberg* 3 duci *C*: pauci $\Sigma\Delta$: perduci *Bosius* 15 Bruto *CPO*¹: hyuto *M*: Hirtio *O*² *Crat. Rom. I* 16 Idibus *Man.*: Id. maii *M*: Idibus Romae *S. Schmidt* 20 post Kal. add. iul. *M*, add. vesperi post veni *Schütz* 23 ante cum add. ut *L (marg.) v. c. Z*^b 24 me absente *Schütz coll 47 a 2*: mea pene absente *M*: me absente *Müller*: me praesente absente *Peerkamp*

Sed complere paginam volui. Quid plura? ipse enim adsum, nisi quid tu prorogas. Scripsi enim ad te de hortis.

XXXV, XXXVI *Scr. in Tusculano iii Id. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

5 O rem indignam! Gentilis tuus urbem auget quam hoc **1**
 biennio primum vidit et ei parum magna visa est quae
 etiam ipsum capere potuerit. Hac de re igitur exspecto
 litteras tuas. Varroni scribis te, simul ac venerit. Dati **2**
 igitur iam sunt nec tibi integrum est, hui, si scias quanto
 10 periculo tuo! Aut fortasse litterae meae te retardarunt;
 sed eas nondum legeras cum has proximas scripsisti. Scire
 igitur aveo quo modo res se habeat.

De Bruti amore vestraque ambulatione etsi mihi nihil **(xxxvi)**
 novi adfers sed idem quod saepe, tamen hoc audio libentius
 15 quo saepius, eoque mihi iucundius est quod tu eo laetaris
 certiusque eo est quod a te dicitur.

XXXVII *Scr. in Tusculano iv Non. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Has alteras hodie litteras. De Xenonis nomine et de **1**
 20 Epiroticis XXXX nihil potest fieri nec commodius nec aptius
 quam ut scribis. Id erat locutus mecum eodem modo
 Balbus minor. Nihil novi sane nisi Hirtium cum Quinto **2**
 acerrime pro me litigasse; omnibus eum locis furere
 maximeque in conviviis cum multa de me tum redire ad
 25 patrem; nihil autem ab eo *tam ἀξιπίστως* dici quam
 alienissimos nos esse a Caesare; fidem nobis habendam
 non esse, me vero etiam cavendum (*φοβερὸν ἂν ἦν* nisi

9 integrum est? *Schmidt* 11 sed *Man.*: si *MZ^b*: nisi *Müller*
coll. inter alios locos 7 *fin.*: scilicet *Schmidt* 23 furere *Malaspina*:
 facere *codd.* 25 tam *add. vett.* 27 *φοβερὸν ἂν* *Baiter*:
 ΦΟΒΕΡΑΝ *M*

viderem scire regem me animi nihil habere), Ciceronem
 3 vero meum vexari; sed id quidem arbitrato suo. Laudatio-
 nem Porciae gaudeo me ante dedisse Leptae tabellario
 quam tuas acceperim litteras. Eam tu igitur, si me amas,
 curabis, si modo mittetur, isto modo mittendam Domitio et 5
 Bruto.

4 De gladiatoribus, de ceteris quae scribis ἀνεμοφόρητα,
 facies me cotidie certiolem. Velim, si tibi videtur, appelles
 Balbum et Offilium. De auctione proscibenda equidem
 locutus sum cum Balbo. Placebat (puto conscripta habere 10
 Offilium omnia; habet et Balbus) sed Balbo placebat pro-
 pinquum diem et Romae; si Caesar moraretur, posse diem
 differri. Sed is quidem adesse videtur. Totum igitur con-
 sidera; placet enim Vestorio.

XXXVIII *Scr. in Tusculano circ. prid. Non. Sext. a. 709 (45).* 15

CICERO ATTICO SAL.

I Ante lucem cum scriberem contra Epicureos, de eodem
 oleo et opera exaravi nescio quid ad te et ante lucem dedi.
 Deinde cum somno repetito simul cum sole experrectus
 essem, datur mi epistula a sororis tuae filio quam ipsam tibi 20
 misi; cuius est principium non sine maxima contumelia.
 Sed fortasse οὐκ ἐπέστησεν. Est autem sic, 'Ego enim
 quicquid non belle in te dici potest —.' Posse vult in me
 multa dici non belle sed ea se negat approbare. Hoc
 quicquam pote impurius? Iam cetera leges (misi enim ad 25
 te) iudicabisque. Bruti nostri cotidianis adsiduisque laudi-

5 alterum modo del. Reid 7 ante scribis add. ut Reid 10
 Placebat . . . Balbo] ita interpunxit Tyrrell 12 posse Z: possem
 ORP: posse in Ms diem ZO¹RP, cf. Lehmann 'Att.' p. 138:
 diem diem MsO²: in diem ex die Müller coll. Brut. ii. 1. 1 22
 enim] minime coni. Orelli 23 post potest absorptum esse approbo
 vel consulto omissum putat Orelli 25 pote] potest esse I 26
 iudicabisque Bruti Wesenberg

bus quas ab eo de nobis haberi permulti mihi renuntia-
 verunt commotum istum aliquando scripsisse aliquid ad me
 credo et ad te, idque ut sciam facies. Nam ad patrem de
 me quid scripserit nescio, de matre quam pie! ‘Volueram,’
 5 inquit ‘ut quam plurimum tecum essem, conduci mihi
 domum et id ad te scripseram. Neglexisti. Ita minus
 multum una erimus. Nam ego istam domum videre non
 possum; qua de causa scis.’ Hanc autem causam pater
 odium matris esse dicebat. Nunc me iuva, mi Attice, con- 2
 silio, ‘πότερον δίκᾳ τεῖχος ὕψιον,’ id est utrum aperte homi-
 10 nem asperner et respuam, ‘ἢ σκολιαῖς ἀπάταις.’ Vt enim
 Pindaro sic ‘δίχα μοι νόος ἀτρέκειαν εἰπέειν.’ Omnino mori-
 bus meis illud aptius sed hoc fortasse temporibus. Tu
 autem quod ipse tibi suaseris idem mihi persuasum putato.
 15 Equidem vereor maxime ne in Tusculano opprimar. In
 turba haec essent faciliora. Vtrum igitur Asturae? Quid
 si Caesar subito? Iuva me, quaeso, consilio. Vtar eo
 quod tu decreveris.

XXXIX *Scr. in Tusculano Non. Sext. a. 709 (45).*

20 *CICERO ATTICO SAL.*

O incredibilem vanitatem! ad patrem ‘domo sibi caren- 1
 dum propter matrem,’ *ad matrem* plenam pietatis. Hic
 autem iam languescit et ait sibi illum iure iratum. Sed 2
 utar tuo consilio; ‘σκολιαῖ’ enim tibi video placere. Romam,
 25 ut censes, veniam sed invitus; valde enim in scribendo
 haereo. ‘Brutum’ inquis ‘eadem.’ Scilicet; sed nisi hoc
 esset, res me ista non cogeret. Nec enim inde venit unde
 mallet neque diu afuit neque ullam litteram ad me. Sed
 tamen scire aveo qualis ei totius itineris summa fuerit.

14 putato C: puto M   16 Asturam *Wesenberg*   17 si Z^b: om.
 M   22 ad matrem *add. Orelli*   23 sibi *Vict.*: tibi M

Libros mihi de quibus ad te antea scripsi velim mittas et maxime Φαίδρον περὶ θεῶν et †ΠΑΛΛΙΔΟΣ†.

XL *Scr. in Tusculano vii aut vi Id. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Itane? nuntiat Brutus illum ad bonos viros? *Εὐαγγέλια.* 5
Sed ubi eos? nisi forte se suspendit. †Hic autem ut fultum est.† Vbi igitur φιλοτέχνημα illud tuum quod vidi in Parthenone, Aham et Brutum? Sed quid faciat? Illud optime, ‘Sed ne is quidem qui omnium flagitiorum auctor bene de nostro.’ At ego verebar ne etiam Brutus 10 cum diligeret; ita enim significarat iis litteris quas ad me, ‘At vellem aliquid degustasses de fabulis.’ Sed coram, ut scribis.

2 Etsi quid mi auctor es? advolone an maneo? Equidem et in libris haereo et illum hic excipere nolo; ad quem, ut 15 audio, pater hodie ad Saxa †acrimonia.† Mirum quam inimicus ibat ut ego obiurgarem. Sed ego ipse κεκέπρωμαι. Itaque posthac. Tu tamen vide quid de adventu meo censeas et τὰ ὅλα, cras si perspicere potuerint, mane statim ut sciam. 20

XLI *Scr. in Tusculano vi aut v Id. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Ego vero Quinto epistulam ad sororem misi. Cum ille quereretur filio cum matre bellum et se ob eam causam

2 πιντός *Gurlitt*, cf. ‘*Philologus*’ (1898) pp. 398-403: περὶ Παλλάδος *Orelli coll. de Nat. Decor.* i. 41: Ἀπολλοδώρου *Hirzel* 5 Itane? nuntiat *Müller*; Itane nuntiat *vulg.* 6 autem, ut stultum est! *Tunstall*: autem, ut ‘futilum est’ *Schmidt*: autem? Tu ‘futilum est’ *Tyrrell*: ut iussum est (*sc. facit*) *Gurlitt* 8 faciant *Man.* 10 At *Wesenberg*: ast *M*²: a est *M*¹ 12 degustasses *Gronovius*: -asse *codd.* 16 *Acronoma Z*¹: *Acrunoma C*: summa acrimonia *Schmidt*: lacrumans *Gurlitt* 17 κεκέπρωμαι *Bosius*: ΚΕΦΦΩΜΑ *M*: κέπρωμα *C* 24 ante et se *add. esse Wesenberg*

domo cessurum filio diceret, dixi illum commodas ad matrem litteras, ad te nullas. Ille alterum mirabatur, de te autem suam culpam quod saepe graviter ad filium scripsisset de tua in illum iniuria. Quod autem relanguisse se dicit, 5 ego ei tuis litteris lectis *σκολιαῖς ἀπάταις* significavi me non fore . . . tum enim mentio Canae. Omnino si id consilium 2 placeret, esset necesse; sed, ut scribis, ratio est habenda gravitatis, et utriusque nostrum idem consilium esse debet, etsi in me graviore iniuria et certe notiores. Si vero etiam 10 Brutus aliquid adferet, nulla dubitatio est. Sed coram. Magna enim res et multae cautionis. Cras igitur, nisi quid a te comneatus.

XLII *Scr. in Tusculano ex. m. Dec. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

15 Venit ille ad me *καὶ μάλα κατηφής*. Et ego, ‘*Σὺ δὲ δὴ τί ἰ σύννους;*’ ‘Rogas?’ inquit, ‘quoi iter instet et iter ad bellum idque cum periculosum tum etiam turpe!’ ‘Quae vis igitur?’ inquam. ‘Aes’ inquit ‘alienum et tamen ne viaticum quidem.’ Hoc loco ego sumpsi quiddam de tua 20 eloquentia; nam tacui. At ille, ‘Sed me maxime angit avunculus.’ ‘Quidnam?’ inquam. ‘Quod mihi’ inquit ‘iratus est.’ ‘Cur pateris?’ inquam, ‘malo enim ita dicere quam cur committis?’ ‘Non patiar’ inquit, ‘causam enim tollam.’ Et ego, ‘Rectissime quidem; sed si grave non 25 est, velim scire quid sit causae.’ ‘Quia, dum dubitabam quam ducerem, non satis faciebam matri; ita ne illi quidem. Nunc nihil mihi tanti est. Faciam quod volunt.’ ‘Feliciter velim’ inquam ‘teque laudo. Sed quando?’ ‘Nihil ad

6 fore] fore iratum. tum mentio *coni. Lamb.* *Locum ita dat Gurlitt*
lectis *σκολιαῖς ἀπάταις* significavi me ‘non coram’ (coram *pro* fore)
11 *ante et add. est Wesenberg* 12 *commeat Orelli: commeat*
vesperi Schmidt: commutatur Gurlitt: del. Reid 19 *post quidem*
dant habeo v. c. Crat.

me' inquit 'de tempore, quoniam rem probō.' 'At ego' inquam 'censeo prius quam proficiscaris. Ita patri quoque morem gesseris.' 'Faciam' inquit 'ut censes.' Hic dialogus sic conclusus est.

3 Sed heus tu, diem meum scis esse III Nonas Ianuarias; 5
aderis igitur. Scripseram iam: ecce tibi orat Lepidus ut veniam. Opinor augures velle habere ad templum effandum. Eatur; *μη̄ σκόρδον*. Videbimus te igitur.

XLIII *Scr. in Tusculano prid. Id. Quint. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

10

Ego vero utar prorogatione diei, tuque humanissime fecisti qui me certiozem feceris atque ita ut eo tempore acciperem litteras quo non exspectarem tuque ut ab ludis scriberes. Sunt omnino mihi quaedam agenda Romae sed consequemur biduo post.

15

XLIV *Scr. in Tusculano xiii aut xii K. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

1 O suavis tuas litteras! (etsi acerba pompa. Verum tamen scire omnia non acerbum est, vel de Cotta) populum vero praeclarum quod propter malum vicinum ne Victoriae qui- 20
dem ploditur! Brutus apud me fuit; quoi quidem valde placebat me aliquid ad Caesarem. Adnueram; sed pompa
2 deterret. Tu tamen ausus es Varroni dare! Exspecto quid iudicet. Quando autem pelleget? De Attica probō. Est

7 velle *Tyrrell*: nil *codd.*: vult *coni.* *Boot*: nullos *coni.* *Wesenberg*.
effandum *Beroaldus*: afflandum *M* 8 *μη̄ σκόρδον* (*sc. φάγω*) *Tyrrell*
coll. Gaisford ' *Paroem. Graec.* ' p. 144 n. 270 ἵνα μὴ φάγῃς σκόροδα μηδὲ
κνάμους: ἐπὶ τῶν ἡσυχῆ ζώτων: *ΜΙΑΚΟΡΔΟΥ M*: μνῖα σκόρδον *Ellis*:
μία σκόρδον (*quod interpretatur 'una pars allii'*) vel ὄρμια σκόρδον
Turnebus: μῖασμα δρῦός *Gronovius* 15 post *M*: posco *ORP* (*i. e.*
post *O*, quae *interiectio ad sequentem ep. pertinet, cf. Lehmann* ' *Att.* '
p. 138) 19 *Cotta C*: cocta *PR*: tota *M* 23 deterret *C*: me
deterret *coni.* *Orelli*: videret *M*: vides *Reid* (*cum pompam*) 24 probe
Otto coll. v. 4. 2

quiddam etiam animum levari cum spectatione tum etiam religionis opinione et fama. Cottam mi velim mittas; 3 Libonem mecum habeo et habueram ante Cascam. Brutus mihi T. Ligari verbis nuntiavit, quod appelletur L. Corfidius 5 in oratione Ligariana, erratum esse meum. Sed, ut aiunt, *μνημονικὸν ἀμάρτημα*. Sciebam Corfidium pernecessarium Ligariorum; sed eum video ante esse mortuum. Da igitur, quaeso, negotium Pharnaci, Antaeo, Salvio ut id nomen ex omnibus libris tollatur.

10 **XLV** *Scr. in Tusculano iii Id. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Fuit apud me Lamia post discessum tuum epistulamque 1 ad me attulit missam sibi a Caesare. Quae quamquam ante data erat quam illae Diocharinae, tamen plane declara- 15 bat illum ante ludos Romanos esse venturum. In qua extrema scriptum erat ut ad ludos omnia pararet neve committeret ut frustra ipse properasset. Prorsus ex his litteris non videbatur esse dubium quin ante eam diem venturus esset, itemque Balbo cum eam epistulam legisset videri 20 Lamia dicebat.

Dies feriarum mihi additos video sed quam multos fac, si me amas, sciam. De Baebio poteris et de altero vicino Egnatio.

Quod me hortaris ut eos dies consumam in philosophia 2 25 explicanda, currentem tu quidem; sed cum Dolabella vivendum esse istis diebus vides. Quod nisi me Torquati causa teneret, satis erat dierum ut Puteolos excurrere possem et ad tempus redire. Lamia quidem a Balbo, ut videbatur, audi- 3 verat multos nummos domi esse numeratos quos oporteret 30 quam primum dividi, magnum pondus argenti; auctionem

19 idemque *Vict.*   22 Bebio *ORP Ant. F*: babio Δ   30
argenti praeter praedia: auctionem primo *Malaspina*

praeter praedia primo quoque tempore fieri oportere. Scribas ad me velim quid tibi placeat. Equidem si ex omnibus esset eligendum, nec diligentiorum nec officiosiorum nec me hercule nostri studiosiorum facile delegissem Vestorio, ad quem accuratissimas litteras dedi; quod idem te fecisse 5 arbitror. Mihi quidem hoc satis videtur. Tu quid dicis? Vnum enim pungit ne negligentiores esse videamur. Expectabo igitur tuas litteras.

XLVI *Scr. in Tusculano prid. Id. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

10

1 Pollex quidem, ut dixerat ad Idus Sextilis, ita mihi Lanuvi pridie Idus praesto fuit, sed plane pollex, non index.
 2 Cognosces igitur ex ipso. Balbum conveni—Lepta enim de sua munerum curatione laborans me ad eum perduxerat --in eo autem Lanuvino quod Lepido tradidit. Ex eo hoc 15 primum, ‘Paulo ante acceperam eas litteras in quibus magno opere confirmat ante ludos Romanos.’ Legi epistulam. Multa de meo Catone, quo saepissime legendo se dicit copiosiorum factum, Bruti Catone lecto se sibi visum
 3 disertum. Tum ex eo cognovi cretionem Cluvi (o Vestorium 20 negligentem!) liberam cretionem testibus praesentibus sexaginta diebus. Metuebam ne ille arcessendus esset. Nunc mittendum est ut meo iussu cernat. Idem igitur Pollex. Etiam de hortis Cluvianis egi cum Balbo. Nil liberalius. Se enim statim ad Caesarem scripturum, Cluvium autem 25 a T. Hordeonio legare et Terentiae HS 1000 et sepulcro

1 praedia *ORP*: prandia Δ 3, 4 *postremum* nec . . . studio-
 siorum *Crat*, itemque v. c. *L (marg.) Z^b* (sed hi omittunt mehercule):
 om. $\Sigma\Delta$ 11 ad Id. Sext. del. *Schütz* 14 munerum (*ex mun.*)
 curatione *Schmidt coll. Fam.* vi. 19. 2: vini curatione *M*: vini cura-
 tione v. c. *I vulg.*: liguritione *Gronovius coll. Fam.* xi. 21. 5 17
 ante confirmat add. se Σ *Crat.* 18 quo v. c. *L (marg.) Z^b*: que
M: quem *Ascensius* 20 Tum add. *Graevius* 20, 21 Cluvi
 . . . cretionem *Crat. Z^b*: om $\Sigma\Delta$ 24 Nil liberalius *Lamb.*:
 illiberalius *CORP*: liberalius *M*

multisque rebus, nihil a nobis. Subaccusa, quaeso, Vestorium. Quid minus probandum quam Plotium unguentarium per suos pueros omnia tanto ante Balbo, illum mi ne per meos quidem? De Cossinio doleo; dilexi hominem. 4

5 Quinto delegabo si quid aeri meo alieno superabit et emptionibus ex quibus mi etiam aes alienum faciendum puto. De domo Arpini nil scio.

Vestorium nil est quod accuses. Iam enim obsignata 5 hac epistula noctu tabellarius noster venit et ab eo litteras 10 diligenter scriptas attulit et exemplum testamenti.

XLVII *Scr. in Tusculano Id. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

'Postea quam abs te, Agamemno,' non 'ut venirem' (nam id quoque fecissem nisi Torquatus esset) sed ut scriberem 15 'tetigit auris nuntius, extemplo' instituta omisi; ea quae in manibus habebam abieci, quod iusseras edolavi. Tu velim e Pollice cognoscas rationes nostras sumptuarias. Turpe est enim nobis illum, qualiscumque est, hoc primo anno egere. Post moderabimur diligentius. Idem Pollex remit- 20 tendus est ut ille cernat. Plane Puteolos non fuit eundum cum ob ea quae ad te scripsi tum quod Caesar adest. Dolabella scribit se ad me postridie Idus. O magistrum molestum!

XLVII a *Scr. Asturae iii. K. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

25 Lepidus ad me heri vesperi litteras misit Antio. Nam (2) ibi erat. Habet enim domum quam nos vendidimus. Rogat magno opere ut sim Kal. in senatu; me et sibi et

15 tetigit auris nuntius extemplo instituta omisi CZ¹ v. c. L (marg.) codices Bosi: cf. Nonium 263. 3 et Ribbeck 'Frag. Trag.' p. 237: tetigit omisi ΣΔ (ceteris omissis): pepigit Oppius Schmidt

Caesari vehementer gratum esse facturum. Puto equidem nihil esse. Dixisset enim tibi fortasse aliquid Oppius, quoniam Balbus est aeger. Sed tamen malui venire frustra quam desiderari, si opus esset. Moleste ferrem postea. Itaque hodie Anti, cras ante meridiem domi. Tu velim, 5 nisi te impedivisti, apud nos pr. Kal. cum Pilia.

- (3) Te spero cum Publilio confecisse. Equidem Kal. in Tusculanum recurram; me enim absente omnia cum illis transigi malo. Quinti fratris epistulam ad te misi non satis humane illam quidem respondentem meis litteris sed tamen 10 quod tibi satis sit, ut equidem existimo. Tu videbis.

XLVIII *Scr. in Tusculano iv Non. Sext. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Heri nescio quid in strepitu videor exaudisse cum diceres te in Tusculanum venturum. Quod utinam! iterum uti- 15 nam! tuo tamen commodo.

Lepta me rogat ut, si quid sibi opus sit, accurram; mortuus enim Babullius. Caesar, opinor, ex uncia, etsi nihil adhuc; sed Lepta ex triente. Veretur autem ne non liceat tenere hereditatem, ἀλόγως omnino, sed veretur tamen. 20 Is igitur si accierit, accurram; si minus, non ante quam necesse erit. Tu Pollicem, cum poteris.

- 2 Laudationem Porciae tibi misi correctam. Adeo properavi ut, si forte aut Domitio filio aut Bruto mitteretur, haec mitteretur. Id si tibi erit commodum magno opere 25 cures velim et velim M. Varronis et Olli mittas laudationem, Olli utique. Nam illam legi, volo tamen regustare. Quaedam enim vix mihi credo legisse me.

4 esset et moleste ferre *Wesenberg* 14 cum] quasi *Reid* 18
 mortuus est *Orelli* Babullius] est *Vibullius coni. Schiche*: Puteolis
 Cluvius (*ex pu. cluvius*) *Schmidt* 21 non ante quam *Graevius*:
 non veniam ante quam *Wesenberg*: nequiquam *Steurenberg* 23
 Adeo *Boot*: aveo *M*: ac eo *M*²: eo *v. c. L (marg.)*: ideo *Reid*
 24 Domiti *Ernesti* 28 me *codd. praeter Δ*

XLIX *Scr. in Tusculano circ. xiii K. Sept. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

Atticae primum salutem (quam equidem ruri esse arbi- **I**
 tror; multam igitur salutem) et Piliae. De Tigellio, si quid
 5 novi. Qui quidem, ut mihi Gallus Fadius scripsit, μέμψιν
 ἀναφέρει mihi quandam iniquissimam, me Phameae defuisse
 cum eius causam recepissem. Quam quidem receperam
 contra pueros Octavios Cn. filios non libenter; sed Phameae
 causa volebam. Erat enim, si meministi, in consulatus
 10 petitione per te mihi pollicitus si quid opus esset; quod ego
 perinde tuebar ac si usus essem. Is ad me venit dixitque
 iudicem operam dare sibi constituisse eo die ipso quo de
 Sestio nostro lege Pompeia in consilium iri necesse erat.
 Scis enim dies illorum iudiciorum praestitutos fuisse. Re-
 15 spondi non ignorare eum quid ego deberem Sestio. Quem
 vellet alium diem si sumpsisset, me ei non defuturum. Ita
 tum ille discessit iratus. Puto me tibi narrasse. Non
 laboravi scilicet nec hominis alieni iniustissimam iracundiam
 mihi curandam putavi. Gallo autem narraui, cum proxime **2**
 20 Romae fui, quid audissem neque nominavi Balbum mino-
 rem. Habuit suum negotium Gallus ut scribit. Ait illum
dicere me animi conscientia quod Phamean destituissem
 de se suspicari. Qua re tibi hactenus mando, de illo nostro,
 si quid poteris, exquiras, de me ne quid labores. Est bellum
 25 aliquem libenter odisse et quem ad modum *non omnibus*
dormire, ita non omnibus servire. Etsi me hercule, ut tu
 intellegis, magis mihi isti serviunt, si observare servire est.

3 (quam . . . arbitrator) *solum in parenthesi Wesenberg, fort. recte;*
tum addendum ei ante et 8 *sed Rom. : sed et M (et fortasse*
ut docet Müller ex ephamee archetypi, quae forma (l. 6) in M invenitur)
 21 *illum] ille (sc. Tigellius) Schmidt* 22 *ante me add. dicere*
Lamb., post me Wesenberg Phamean *M : -am edd.* 23 *de se vulg. :*
de M 25 *libere Schmidt* non . . . ita *add. Lamb. ex Fam. vii. 24.*
 1 : *om. codd. et Schmidt qui quodam modo pro quemadmodum legit*

L *Scr. in Tusculano circ. xi K. Sept. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Admonitus quibusdam tuis litteris ut ad Caesarem uberores litteras mittere instituerem, cum mihi Balbus nuper in Lanuvino dixisset se et Oppium scripsisse ad Caesarem me 5 legisse libros contra Catonem et vehementer probasse, conscripsi de iis ipsis libris epistulam Caesari quae deferretur ad Dolabellam; sed eius exemplum misi ad Oppium et Balbum scripsique ad eos ut tum deferri ad Dolabellam iuberent meas litteras si ipsi exemplum probassent. Ita 10 mihi rescripserunt nihil unquam se legisse melius epistulamque meam iusserunt dari Dolabellae.
- 2 Vestorius ad me scripsit ut iuberem mancipio dari servo suo pro mea parte Heteroio cuidam fundum Brinnianum ut ipse ei Puteolis recte mancipio dare posset. Eum ser- 15 vum, si tibi videbitur, ad me mittes; opinor enim ad te etiam scripsisse Vestorium.
- 3 De adventu Caesaris idem quod a te mihi scriptum est ab Oppio et Balbo. Miror te nihildum cum Tigellio, velut hoc ipsum, quantum acceperit: prorsus aveo scire nec 20 tamen flocci facio. Quaeris quid cogitem de obviam itione. Quid censes nisi Alsium? Et quidem ad Murenam de hospitio scripseram, sed opinor cum Matio profectum. Salustius igitur urgebitur.
- 5 Scripto iam superiore versiculo Eros mihi dixit sibi Mu- 25 renam liberalissime respondisse. Eo igitur utamur. Nam Silius culcitas non habet. Dida autem, opinor, hospitibus totam villam concessit.

LI *Scr. in Tusculano ix K. Sept. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

30

- 1 Ad Caesarem quam misi epistulam eius exemplum fugit me tum tibi mittere. Nec id fuit quod suspicaris, ut me

7 iis *M*²; *om. M*¹: his *Boot* 19, 20 Tigellio. Velut . . . acceperit, prorsus *ita interpunxit Müller* 27 *caldas Reid*

puderet tui ne ridicule †micillust, nec me hercule scripsi
aliter ac si πρὸς ἴσον ὁμοιονque scriberem. Bene enim exi-
stimo de illis libris, ut tibi coram. Itaque scripsi et ἀκολα-
κεύτως et tamen sic ut nihil eum existimem lecturum
5 libentius.

De Attica nunc demum mihi est exploratum; itaque ei 2
de integro gratulare. Tigellium totum mihi et quidem
quam primum; nam pendeo animi. Narro tibi, Quintus
cras; sed ad me an ad te nescio. Mi scripsit Romam VIII
10 Kal. Sed misi qui invitaret. Etsi hercle iam Romam
veniendum est ne ille ante advolet.

LII *Scr. in Puteolano xiv K. Iau. a. 709 (45).*

CICERO ATTICO SAL.

O hospitem mihi tam gravem ἀμεταμέλητον! Fuit enim 1
15 pericunde. Sed cum secundis Saturnalibus ad Philippum
vesperi venisset, villa ita completa a militibus est ut vix
triclinium ubi cenaturus ipse Caesar esset vacaret; quippe
hominum c10 c10. Sane sum commotus quid futurum esset
postridie; ac mihi Barba Cassius subvenit, custodes dedit.
20 Castra in agro, villa defensa est. Ille tertiis Saturnalibus
apud Philippum ad h. VII nec quemquam admisit; rationes,
opinor, cum Balbo. Inde ambulavit in litore. Post h.
VIII in balneum. Tum audivit de Mamurra, vultum non
mutavit. Vnctus est, accubuit. Ἐμετικὴν agebat. Itaque
25 et edit et bibit ἀδέως et iucunde, opipare sane et apparate
nec id solum sed

‘bene cocto et
condito sermone bono et, si quaeris, libenter.’

1 μικύλος vel humilis coni. Boot duce Gronovio: hemicillus Bosius:
amicillus Tyrrell: inimiculus Gurlitt: Μίκυλλος Schmidt coll. Luciani
Gall. 1, Tyrann. 14: fort. sim κόλαξ 8 Narro codd. praeter Δ, v. c.
L (marg.) Z^b: Narrabo Δ 16 a del. vulg. 19 at Ernesti
23 dum Wesenberg ex Z^l v. c. L (marg.) vultum Z v. c. L (marg.)
Crat.: om. ΣΔ 24 inutivit Hirschfeld 27 et del. Man., cf
Madvig ad Fin. ii. 25

2 Praeterea tribus tricliniis accepti οἱ περὶ αὐτὸν valde copiose. Libertis minus lautis servisque nihil defuit. Nam lautiores eleganter accepi. Quid multa? homines visi sumus. Hospes tamen non is quoi diceret, 'Amabo te, eodem ad me cum revertere.' Semel satis est. Σπουδαῖον οὐδὲν in ser- 5 mone, φιλόλογα multa. Quid quaeris? delectatus est et libenter fuit. Puteolis se aiebat unum diem fore, alterum ad Baias.

Habes hospitium sive ἐπισταθμίαν odiosam mihi, dixi, non molestam. Ego paulisper hic, deinde in Tusculanum. 10 Dolabellae villam cum praeteriret, omnis armatorum copia dextra sinistra ad equum nec usquam alibi. Hoc ex Nicia.

3 accepti *Ascensius*   9 ἐπισταθμίαν *vulg.*

LIBER QVARTVS DECIMVS

AD ATTICVM

I *Scr. in suburbano Mati vii Id. Apr. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

DEVERTI ad illum de quo tecum mane. Nihil perditius; I
explicari rem non posse. 'Etenim si ille tali ingenio exi-

5 tum non reperiebat, quis nunc reperiet?' Quid quaeris?

perisse omnia aiebat (quod haud scio an ita sit; *verum ille
gaudens) adfirmatque minus diebus xx tumultum Gallicum.

In sermonem se post Idus Martias praeterquam Lepido
venisse nemini. *Ad summam non posse istaec sic abire.

10 O prudentem Oppium! qui nihilo minus illum desiderat,
sed loquitur nihil quod quemquam bonum offendat. Sed
haec hactenus.

Tu, quaeso, quicquid novi (multa autem exspecto) scri- 2
bere ne pigrere, in his de Sexto satisne certum, maxime

15 autem de Bruto nostro. De quo quidem ille ad quem
deverti, Caesarem solitum dicere, 'Magni refert hic quid

velit, *sed quicquid vult valde vult'; idque eum animadver-
tisse cum pro Deiotaro Nicaeae dixerit; valde vehementer

20 succurrit libet scribere) proxime, cum Sesti rogatu apud

3 Diverti C. 7 adfirmabatque v. c. L (marg.) Z^b: adfirmabat Crat.

8 Lepido F Man.: -di M 9 istaec Rom. vulg.: ista et M¹: ista

M² 10 pudentem Ernesti 14 Sestio Rom. 16 Non ante

magni add. Brandt 17 sed] scilicet Schmidt vult . . .

vult M²: volet . . . volet M¹ Z^t (i. e. Z secundum Turnebum, cf. Clark

in 'Philologus' (1901) pp. 201 ff.) v. c. 18 Nicaeae dix. vett.:

nicae edix. M dixerit codd.: diceret Ernesti 20 Sesti vett.

coll. 2. 3: Sexti M

I have come on a visit.

And Salvost think it is so.

In fine.

* and more of. mar. sed altis.)

solution.

* In a wood. * but he seemed to take a pleasure in it.

loyal.

whether we may be wise of

in Bithynia

recently.

III

Scr. in Tusculano v Id. Apr. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

^{o I hope it may last.}
^{builders.}
 Tranquillae tuae quidem litterae. Quod utinam diutius !
 nam Matus posse negabat. Ecce autem structores nostri
 5 ad frumentum profecti, cum inanes redissent, rumore
 adferunt magnum Romae domum ad Antonium frumentum
 omne portari. ^{fals alarm.} Πανικὸν certe ; scripsisses enim. Corumbus
 Balbi nullus adhuc : est mihi notum nomen ; bellus enim
 esse dicitur architectus.

^{friendly.}
^{penchant.}
 10 Ad obsignandum tu adhibitus non sine causa videris. 2
 Volunt enim nos ita putare ; nescio cur non animo quoque
 sentiant. Sed quid haec ad nos ? Odorare tamen Antoni
 δίαθεις ; quem quidem ego epularum magis arbitror ratio-
 nem habere quam quicquam mali cogitare.

15 Tu si quid ^{demonstration.} πραγματικὸν habes, rescribe³ ; sin minus, populi
 ἐπισημασίαν et mimorum dicta perscribito. Piliae et Atticae
 salutem. ^{of practical importance.}
^{give me full details.}

IV

Scr. Lanuvi iv Id. Apr. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

^{noisi habere.}
^{nunc quid}
 20 Numquid putas me Lanuvi ? Ac ego te istic cotidie 1
 aliquid novi suspicor. ^{are in a ferment.} Tument negotia. Nam cum Ma-
 tius, quid censes ceteros ? Equidem doleo, quod numquam
 in ulla civitate accidit non una cum libertate ^{constitution.} rem publicam
 reciperatam. Horribile est quae loquantur, quae mini-
 25 tentur. Ac vereor Gallica etiam bella, ipse ^{the course Sextus will take.} Sextus quo
 evadat. Sed omnia licet concurrant, Idus Martiae conso-
 lantur. Nostri autem ἤρωες, quod per ipsos confici potuit,

8 est Wesenberg : et codd. : etsi Klotz : sed Ernesti 15 habes
 rescribe Z^t Rom. : habere scribises M¹ : habere scribe M² : habere
 scribes cod. Faurianus : habes scribes vulg. 20 Numquid quidam
 apud Lambinum : Nunc quid codd. vulg. 27 per se ipsos
 EO²RM²s

laudari atque amari sed parietibus contineri. Atque illi quoquo modo beati, civitas misera. Sed velim scire quid 3 adventus Octavi, num qui concursus ad eum, num quae

sup d'etat. νεωτερισμοῦ suspicio. Non puto equidem, sed tamen, quic-
5 quid est, scire cupio. Haec scripsi ad te proficiscens Astura
III Idus. 11th April.

VI

Scr. Fundis prid. Id. Apr. a. 710 (44).

CICERO ATTICO S. D.

Pridie Idus Fundis accepi tuas litteras cenans. Primum 1

sell. 10 igitur melius esse, deinde meliora te nuntiare. Odiosa illa *mortifying.*
enim fuerant, legiones venire. Nam de Octavio susque de-

que. Exspecto quid de Mario; quem quidem ego sublatum rebar a Caesare. Antonio conloquium cum heroibus nostris

considering ^x pro re nata non incommodum. Sed tamen adhuc me nihil
circumstances 15 delectat praeter Idus Martias. Nam quoniam Fundis sum

cum Ligure nostro, discrucior Sextili fundum a verberone Curtilio possideri. Quod cum dico, de toto genere dico. 2

Quid enim miserius quam ea nos tueri propter quae illum *uphold, maintain*
oderamus? etiamne consules et tribunos pl. ^x in biennium *for the next*
quos ille voluit? Nullo modo reperio *two years*
quem ad modum

what kind ^x possim πολιτεύεσθαι. Nihil enim ^x tam σόλοικον quam tyran- *such a*
possibly ^x noctonos in caelo esse, tyranni facta defendi. Sed vides *betise.*
take up. ^x consules, vides reliquos magistratus, si isti magistratus, *in the country*
are lauded ^x vides languorem bonorum. ^x Exsultant laetitia in municipiis. *trous they are*
the skies. ^x Dicit enim non potest quanto opere gaudeant, ut ad me *jumping for joy.*
low deep, ^x concurrant, ut audire cupiant mea verba de re p. Nec *to such a*
light ^x ulla interea decreta. ^x Sic enim πεπολιτεύμεθα ut victos *degree that*
is delict ^x metueremus. *We have*
carried on
political affairs
in such a way
that.

1 Atqui *Bosius* 2 qui *Wesenberg* 10 igitur] laetor
tibi *coni. Boot* 11 susque deque C: sis que de q̄ M¹ 12
si ante quid add. Otto 16 discrucior Sestilii C: destructor sestii
illi RP (is Sexti): destructo res est ulli M 21 quam CM²:
cum M¹ 26 p. M²: om. M¹

Haec ad te scripsi apposita secunda mensa ; *plura et πολυ-
τικώτερα postea, et tu quid agas quidque agatur.

* I will write
fuller & more
about politics
later

VII *Ser. in Formiano xvii K. Mai. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

^{14th} I Postridie Idus Paulum Caietae vidi. Is mihi de Mario 5
et de re publica quaedam sane pessima. A te scilicet nihil ;
nemo enim meorum. Sed Brutum nostrum audio visum
sub Lanuvio. *Vbi tandem est futurus? Nam cum reliqua
tum de hoc scire aveo omnia. Ego e Formiano exiens xvii
Kal. ut inde altero die in Puteolanum scripsi haec.

* where is he
likely to end
up?

2 A Cicerone mihi litterae sane *περιωμέναι et bene longae.
Cetera autem vel fingi possunt, πίνος litterarum significat

10
* full of
classic
grace.

doctiorem. Nunc magno opere a te peto, de quo sum
nuper tecum locutus, ut videas ne quid ei desit. Id cum
ad officium nostrum pertinet tum ad existimationem et di- 15
gnitatem ; quod idem intellexi tibi videri. Omnino si ego,
ut volo, mense Quintili in Graeciam, sunt omnia faciliora ;
sed cum sint ea tempora ut certi nihil esse possit quid
honestum mihi sit, quid liceat, quid expediat, quaeso,
da operam ut illum quam honestissime copiosissimeque 20
tueamur.

! of course

Haec et cetera quae ad nos pertinebunt, ut soles, cogita-
bis ad meque aut quod ad rem pertineat aut, si nihil erit,
quod in buccam venerit scribes.

VIII *Ser. in Sinuessano xvii K. Mai. a. 710 (44).*

25

CICERO ATTICO SAL.

^{15*} I Tu me iam rebare, cum scribebas, in *actis esse nostris, et
ego accepi xvii Kal. in deversoriolo Sinuessano tuas lit-

* main
residence
lodge

5 in Caietae *M* sed in deletum est : in Caieta *Z^b*, fort. recte cf. *C. I.*
L. x. p. 603 6 publica *Orelli* : p., aliqua *MZ^t Schmidt* : publica
alia *vett.* 22 Hoc *Wesenberg* 27 et] at *Crat.*

teras. De Mario probe, etsi doleo L. Crassi nepotem. *Although of course I am*
 Optime iam etiam Bruto nostro probari Antonium. Nam *worrying.*
 quod Iuniam scribis moderate et amice scriptas litteras
 attulisse, mihi Paulus dedit ad se a fratre missas; quibus in
 5 extremis erat sibi insidias fieri; se id certis auctoribus
 comperisse. Hoc nec mihi placebat et multo illi minus.
 Reginae fuga mihi non molesta est. Clodia quid egerit
 scribas ad me velim. De Byzantiis curabis ut cetera et
 Pelopem ad te arcesses. Ego, ut postulas, ^xBaiana negotia *Baian fellows.*
 10 chorumque illum de quo scire vis, cum perspexero, tum
 scribam, ne quid ignores. Quid Galli, quid Hispani, quid ²
 Sextus agat vehementer exspecto. ^xEa scilicet tu declarabis. *You will flourish*
 qui cetera. Nauseolam tibi tuam causam oti dedisse facile *upon me of that*
 patiebar. Videbare enim mihi legenti tuas litteras requiesse *as of other things.*
 15 paulisper. De Bruto semper ad me omnia perscribito, ubi
 sit, quid cogitet. Quem quidem ego spero iam tuto ^xvel *even by himself.*
 solum tota urbe vagari posse. Verum tamen— *quite unattended.*

IX

Scr. in Cumano xv K. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

20 De re publica multa cognovi ex tuis litteris ^xquas qui- *a whole*
 dem multiiuges accepi uno tempore a Vestori liberto. Ad *batch of*
 ea autem quae requiris brevi respondebo. Primum vehe- *whisks.*
 menter me Cluviana delectant. Sed quod quaeris quid
 arcessierim Chrysippum, tabernae mihi duae corruerunt
 25 reliquaeque rimas agunt, itaque non solum inquilini sed *tenants.*
 mures etiam migraverunt. Hanc ceteri calamitatem vocant,
missand ego ne incommodum quidem. O Socrate et Socratici viri!
 numquam vobis gratiam referam. Di immortales, quam
 mihi ista pro nihilo! Sed tamen ea ratio aedificandi initur,

² iam Moser: tam M¹   ⁴ dicit Baiter   ⁷ est Wesenberg:
 sed M   ⁹ arcesses Z^{lt} v. c. L (marg.): arces M   ¹⁴ Videbare
 ORPsEer. Rom. I: videbar M   ²⁷ Socrate Z^t: Socrates M,
 cf. Neue 'Formenlehre' i³. p. 449   ²⁸ nunc quam Schiche

* under the
discretion of the
the advice of U.
so-called.

* consiliario quidem et auctore Vestorio,^o ut hoc damnum
quaestuosum sit.

o to turn
this loss
into a
profit.

to such a degree
that.

2 Hic turba magna est eritque, ut audio, maior. Duo quidem quasi designati consules. O di boni! vivit tyrannus, tyrannus occidit! Eius interfecti morte laetamur cuius facta defendimus! Itaque ^{*}quam severe nos M. Curtius accusat ut pudeat vivere, neque iniuria. Nam mori miliens praestitit quam haec pati quae mihi videntur habitura etiam vetustatem. *are becoming chronic.*

= perquam

already within
his grasp.

* is imminent

3 Et Balbus hic est multumque mecum. Ad quem a V-
tere litterae datae pridie Kal. Ianuar. cum a se Caecilius
circumsederetur et iam teneretur, venisse cum maximis
copiis Pacorum Parthum; ita sibi esse eum ereptum multis
suis amissis. In qua re accusat Volcacium. Ita mihi
videtur bellum illud ^{*}instare. Sed Dolabella et Nicias
viderint. Idem Balbus meliora de Gallia. ^{*}xxi die litteras
habebat Germanos illasque nationes re audita de Caesare
legatos misisse ad Aurelium qui est praepositus ab Hirtio,
se quod imperatum esset esse facturos. ^{*}Quid quaeris?
omnia plena pacis, aliter ac mihi Calvena dixerat.

* 21 days
ago.

in fact
20

X *Scr. in Cumano xiii K. Mai. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

* Is this the
land?

I ^{*}Itane vero? hoc meus et tuus Brutus egit ut Lanuvi
esset, ut Trebonius itineribus deviiis proficisceretur in pro-
vinciam, ut omnia facta, scripta, dicta, promissa, cogitata
Caesaris plus valerent quam si ipse viveret? Meministine
me clamare illo ipso primo Capitolino die *debere* senatum in
Capitolium a praetoribus vocari? Di immortales, quae tum
opera effici potuerunt laetantibus omnibus bonis, ^{*}etiam sat
bonis, fractis latronibus! ^{*}Liberalia tu accusas. Quid fieri

25 projects

* I even
the half-
30 loyal.

* You condemn
my conduct on
the 17th of March.

5 interfecti del. Boot
catilius M
10 Et fort. delendum
27 me add. Lamb.
11 Caecilius C:
debere add. post die Reid,
ante Di Müller: oportere ante vocari add. Schütz coll. xv. 11. 2

tum potuit? iam pridem perieramus. Meministine te clamare causam perisse si funere elatus esset? At ille etiam in foro combustus laudatusque miserabiliter servique et egentibus in tecta nostra cum facibus immissi. ^{x And the end of it all is that...} Quae deinde?

5 ut audeant dicere, 'Tunc contra Caesaris nutum?' Haec et talia ferre non possum. ^{x So I intend to help you get from land 2 to land} Itaque 'γῆν πρὸ γῆς' cogito; tua tamen ^x ὑπὸνέμος.

^{windy but really.} Nausea iamne plane abiit? Mihi quidem ex tuis litteris coniectanti ita videbatur. Redeo ad Tebassos, Scaevas,

10 Fangones. Hos tu existimas confidere se ^x illa habituros ^{se praedia.} stantibus nobis? in quibus plus virtutis putarunt quam experti sunt. Pacis isti scilicet amatores et non ^x latrocini ^{x a gang of brigands.} auctores. At ego, cum tibi de Curtilio scripsi Sextilianoque fundo, scripsi de Censorino, de Messalla, de Planco, de

15 Postumo, de genere toto. Melius fuit perisse illo interfecto, quod numquam accidisset, quam haec videre. ^{which has would we come out.}

Octavius Neapolim venit XIII Kal. Ibi eum Balbus ³ mane postridie eodemque die mecum in Cumano, illum hereditatem aditurum. Sed, ut scribis, ^x τῆς ὀθέρμης ^{x we shall be knowing a mighty stroke with Antony.} magnam

20 cum Antonio. Buthrotia mihi tua res est, ut debet, eritque curae. Quod quaeris, iamne ad centena Cluvianum, adventare videtur. Scilicet primo anno LXXX ^x ⁵ ⁴ ³ ² ¹ ⁰ ⁻¹ ⁻² ⁻³ ⁻⁴ ⁻⁵ ⁻⁶ ⁻⁷ ⁻⁸ ⁻⁹ ⁻¹⁰ ⁻¹¹ ⁻¹² ⁻¹³ ⁻¹⁴ ⁻¹⁵ ⁻¹⁶ ⁻¹⁷ ⁻¹⁸ ⁻¹⁹ ⁻²⁰ ⁻²¹ ⁻²² ⁻²³ ⁻²⁴ ⁻²⁵ ⁻²⁶ ⁻²⁷ ⁻²⁸ ⁻²⁹ ⁻³⁰ ⁻³¹ ⁻³² ⁻³³ ⁻³⁴ ⁻³⁵ ⁻³⁶ ⁻³⁷ ⁻³⁸ ⁻³⁹ ⁻⁴⁰ ⁻⁴¹ ⁻⁴² ⁻⁴³ ⁻⁴⁴ ⁻⁴⁵ ⁻⁴⁶ ⁻⁴⁷ ⁻⁴⁸ ⁻⁴⁹ ⁻⁵⁰ ⁻⁵¹ ⁻⁵² ⁻⁵³ ⁻⁵⁴ ⁻⁵⁵ ⁻⁵⁶ ⁻⁵⁷ ⁻⁵⁸ ⁻⁵⁹ ⁻⁶⁰ ⁻⁶¹ ⁻⁶² ⁻⁶³ ⁻⁶⁴ ⁻⁶⁵ ⁻⁶⁶ ⁻⁶⁷ ⁻⁶⁸ ⁻⁶⁹ ⁻⁷⁰ ⁻⁷¹ ⁻⁷² ⁻⁷³ ⁻⁷⁴ ⁻⁷⁵ ⁻⁷⁶ ⁻⁷⁷ ⁻⁷⁸ ⁻⁷⁹ ⁻⁸⁰ ⁻⁸¹ ⁻⁸² ⁻⁸³ ⁻⁸⁴ ⁻⁸⁵ ⁻⁸⁶ ⁻⁸⁷ ⁻⁸⁸ ⁻⁸⁹ ⁻⁹⁰ ⁻⁹¹ ⁻⁹² ⁻⁹³ ⁻⁹⁴ ⁻⁹⁵ ⁻⁹⁶ ⁻⁹⁷ ⁻⁹⁸ ⁻⁹⁹ ⁻¹⁰⁰ ⁻¹⁰¹ ⁻¹⁰² ⁻¹⁰³ ⁻¹⁰⁴ ⁻¹⁰⁵ ⁻¹⁰⁶ ⁻¹⁰⁷ ⁻¹⁰⁸ ⁻¹⁰⁹ ⁻¹¹⁰ ⁻¹¹¹ ⁻¹¹² ⁻¹¹³ ⁻¹¹⁴ ⁻¹¹⁵ ⁻¹¹⁶ ⁻¹¹⁷ ⁻¹¹⁸ ⁻¹¹⁹ ⁻¹²⁰ ⁻¹²¹ ⁻¹²² ⁻¹²³ ⁻¹²⁴ ⁻¹²⁵ ⁻¹²⁶ ⁻¹²⁷ ⁻¹²⁸ ⁻¹²⁹ ⁻¹³⁰ ⁻¹³¹ ⁻¹³² ⁻¹³³ ⁻¹³⁴ ⁻¹³⁵ ⁻¹³⁶ ⁻¹³⁷ ⁻¹³⁸ ⁻¹³⁹ ⁻¹⁴⁰ ⁻¹⁴¹ ⁻¹⁴² ⁻¹⁴³ ⁻¹⁴⁴ ⁻¹⁴⁵ ⁻¹⁴⁶ ⁻¹⁴⁷ ⁻¹⁴⁸ ⁻¹⁴⁹ ⁻¹⁵⁰ ⁻¹⁵¹ ⁻¹⁵² ⁻¹⁵³ ⁻¹⁵⁴ ⁻¹⁵⁵ ⁻¹⁵⁶ ⁻¹⁵⁷ ⁻¹⁵⁸ ⁻¹⁵⁹ ⁻¹⁶⁰ ⁻¹⁶¹ ⁻¹⁶² ⁻¹⁶³ ⁻¹⁶⁴ ⁻¹⁶⁵ ⁻¹⁶⁶ ⁻¹⁶⁷ ⁻¹⁶⁸ ⁻¹⁶⁹ ⁻¹⁷⁰ ⁻¹⁷¹ ⁻¹⁷² ⁻¹⁷³ ⁻¹⁷⁴ ⁻¹⁷⁵ ⁻¹⁷⁶ ⁻¹⁷⁷ ⁻¹⁷⁸ ⁻¹⁷⁹ ⁻¹⁸⁰ ⁻¹⁸¹ ⁻¹⁸² ⁻¹⁸³ ⁻¹⁸⁴ ⁻¹⁸⁵ ⁻¹⁸⁶ ⁻¹⁸⁷ ⁻¹⁸⁸ ⁻¹⁸⁹ ⁻¹⁹⁰ ⁻¹⁹¹ ⁻¹⁹² ⁻¹⁹³ ⁻¹⁹⁴ ⁻¹⁹⁵ ⁻¹⁹⁶ ⁻¹⁹⁷ ⁻¹⁹⁸ ⁻¹⁹⁹ ⁻²⁰⁰ ⁻²⁰¹ ⁻²⁰² ⁻²⁰³ ⁻²⁰⁴ ⁻²⁰⁵ ⁻²⁰⁶ ⁻²⁰⁷ ⁻²⁰⁸ ⁻²⁰⁹ ⁻²¹⁰ ⁻²¹¹ ⁻²¹² ⁻²¹³ ⁻²¹⁴ ⁻²¹⁵ ⁻²¹⁶ ⁻²¹⁷ ⁻²¹⁸ ⁻²¹⁹ ⁻²²⁰ ⁻²²¹ ⁻²²² ⁻²²³ ⁻²²⁴ ⁻²²⁵ ⁻²²⁶ ⁻²²⁷ ⁻²²⁸ ⁻²²⁹ ⁻²³⁰ ⁻²³¹ ⁻²³² ⁻²³³ ⁻²³⁴ ⁻²³⁵ ⁻²³⁶ ⁻²³⁷ ⁻²³⁸ ⁻²³⁹ ⁻²⁴⁰ ⁻²⁴¹ ⁻²⁴² ⁻²⁴³ ⁻²⁴⁴ ⁻²⁴⁵ ⁻²⁴⁶ ⁻²⁴⁷ ⁻²⁴⁸ ⁻²⁴⁹ ⁻²⁵⁰ ⁻²⁵¹ ⁻²⁵² ⁻²⁵³ ⁻²⁵⁴ ⁻²⁵⁵ ⁻²⁵⁶ ⁻²⁵⁷ ⁻²⁵⁸ ⁻²⁵⁹ ⁻²⁶⁰ ⁻²⁶¹ ⁻²⁶² ⁻²⁶³ ⁻²⁶⁴ ⁻²⁶⁵ ⁻²⁶⁶ ⁻²⁶⁷ ⁻²⁶⁸ ⁻²⁶⁹ ⁻²⁷⁰ ⁻²⁷¹ ⁻²⁷² ⁻²⁷³ ⁻²⁷⁴ ⁻²⁷⁵ ⁻²⁷⁶ ⁻²⁷⁷ ⁻²⁷⁸ ⁻²⁷⁹ ⁻²⁸⁰ ⁻²⁸¹ ⁻²⁸² ⁻²⁸³ ⁻²⁸⁴ ⁻²⁸⁵ ⁻²⁸⁶ ⁻²⁸⁷ ⁻²⁸⁸ ⁻²⁸⁹ ⁻²⁹⁰ ⁻²⁹¹ ⁻²⁹² ⁻²⁹³ ⁻²⁹⁴ ⁻²⁹⁵ ⁻²⁹⁶ ⁻²⁹⁷ ⁻²⁹⁸ ⁻²⁹⁹ ⁻³⁰⁰ ⁻³⁰¹ ⁻³⁰² ⁻³⁰³ ⁻³⁰⁴ ⁻³⁰⁵ ⁻³⁰⁶ ⁻³⁰⁷ ⁻³⁰⁸ ⁻³⁰⁹ ⁻³¹⁰ ⁻³¹¹ ⁻³¹² ⁻³¹³ ⁻³¹⁴ ⁻³¹⁵ ⁻³¹⁶ ⁻³¹⁷ ⁻³¹⁸ ⁻³¹⁹ ⁻³²⁰ ⁻³²¹ ⁻³²² ⁻³²³ ⁻³²⁴ ⁻³²⁵ ⁻³²⁶ ⁻³²⁷ ⁻³²⁸ ⁻³²⁹ ⁻³³⁰ ⁻³³¹ ⁻³³² ⁻³³³ ⁻³³⁴ ⁻³³⁵ ⁻³³⁶ ⁻³³⁷ ⁻³³⁸ ⁻³³⁹ ⁻³⁴⁰ ⁻³⁴¹ ⁻³⁴² ⁻³⁴³ ⁻³⁴⁴ ⁻³⁴⁵ ⁻³⁴⁶ ⁻³⁴⁷ ⁻³⁴⁸ ⁻³⁴⁹ ⁻³⁵⁰ ⁻³⁵¹ ⁻³⁵² ⁻³⁵³ ⁻³⁵⁴ ⁻³⁵⁵ ⁻³⁵⁶ ⁻³⁵⁷ ⁻³⁵⁸ ⁻³⁵⁹ ⁻³⁶⁰ ⁻³⁶¹ ⁻³⁶² ⁻³⁶³ ⁻³⁶⁴ ⁻³⁶⁵ ⁻³⁶⁶ ⁻³⁶⁷ ⁻³⁶⁸ ⁻³⁶⁹ ⁻³⁷⁰ ⁻³⁷¹ ⁻³⁷² ⁻³⁷³ ⁻³⁷⁴ ⁻³⁷⁵ ⁻³⁷⁶ ⁻³⁷⁷ ⁻³⁷⁸ ⁻³⁷⁹ ⁻³⁸⁰ ⁻³⁸¹ ⁻³⁸² ⁻³⁸³ ⁻³⁸⁴ ⁻³⁸⁵ ⁻³⁸⁶ ⁻³⁸⁷ ⁻³⁸⁸ ⁻³⁸⁹ ⁻³⁹⁰ ⁻³⁹¹ ⁻³⁹² ⁻³⁹³ ⁻³⁹⁴ ⁻³⁹⁵ ⁻³⁹⁶ ⁻³⁹⁷ ⁻³⁹⁸ ⁻³⁹⁹ ⁻⁴⁰⁰ ⁻⁴⁰¹ ⁻⁴⁰² ⁻⁴⁰³ ⁻⁴⁰⁴ ⁻⁴⁰⁵ ⁻⁴⁰⁶ ⁻⁴⁰⁷ ⁻⁴⁰⁸ ⁻⁴⁰⁹ ⁻⁴¹⁰ ⁻⁴¹¹ ⁻⁴¹² ⁻⁴¹³ ⁻⁴¹⁴ ⁻⁴¹⁵ ⁻⁴¹⁶ ⁻⁴¹⁷ ⁻⁴¹⁸ ⁻⁴¹⁹ ⁻⁴²⁰ ⁻⁴²¹ ⁻⁴²² ⁻⁴²³ ⁻⁴²⁴ ⁻⁴²⁵ ⁻⁴²⁶ ⁻⁴²⁷ ⁻⁴²⁸ ⁻⁴²⁹ ⁻⁴³⁰ ⁻⁴³¹ ⁻⁴³² ⁻⁴³³ ⁻⁴³⁴ ⁻⁴³⁵ ⁻⁴³⁶ ⁻⁴³⁷ ⁻⁴³⁸ ⁻⁴³⁹ ⁻⁴⁴⁰ ⁻⁴⁴¹ ⁻⁴⁴² ⁻⁴⁴³ ⁻⁴⁴⁴ ⁻⁴⁴⁵ ⁻⁴⁴⁶ ⁻⁴⁴⁷ ⁻⁴⁴⁸ ⁻⁴⁴⁹ ⁻⁴⁵⁰ ⁻⁴⁵¹ ⁻⁴⁵² ⁻⁴⁵³ ⁻⁴⁵⁴ ⁻⁴⁵⁵ ⁻⁴⁵⁶ ⁻⁴⁵⁷ ⁻⁴⁵⁸ ⁻⁴⁵⁹ ⁻⁴⁶⁰ ⁻⁴⁶¹ ⁻⁴⁶² ⁻⁴⁶³ ⁻⁴⁶⁴ ⁻⁴⁶⁵ ⁻⁴⁶⁶ ⁻⁴⁶⁷ ⁻⁴⁶⁸ ⁻⁴⁶⁹ ⁻⁴⁷⁰ ⁻⁴⁷¹ ⁻⁴⁷² ⁻⁴⁷³ ⁻⁴⁷⁴ ⁻⁴⁷⁵ ⁻⁴⁷⁶ ⁻⁴⁷⁷ ⁻⁴⁷⁸ ⁻⁴⁷⁹ ⁻⁴⁸⁰ ⁻⁴⁸¹ ⁻⁴⁸² ⁻⁴⁸³ ⁻⁴⁸⁴ ⁻⁴⁸⁵ ⁻⁴⁸⁶ ⁻⁴⁸⁷ ⁻⁴⁸⁸ ⁻⁴⁸⁹ ⁻⁴⁹⁰ ⁻⁴⁹¹ ⁻⁴⁹² ⁻⁴⁹³ ⁻⁴⁹⁴ ⁻⁴⁹⁵ ⁻⁴⁹⁶ ⁻⁴⁹⁷ ⁻⁴⁹⁸ ⁻⁴⁹⁹ ⁻⁵⁰⁰ ⁻⁵⁰¹ ⁻⁵⁰² ⁻⁵⁰³ ⁻⁵⁰⁴ ⁻⁵⁰⁵ ⁻⁵⁰⁶ ⁻⁵⁰⁷ ⁻⁵⁰⁸ ⁻⁵⁰⁹ ⁻⁵¹⁰ ⁻⁵¹¹ ⁻⁵¹² ⁻⁵¹³ ⁻⁵¹⁴ ⁻⁵¹⁵ ⁻⁵¹⁶ ⁻⁵¹⁷ ⁻⁵¹⁸ ⁻⁵¹⁹ ⁻⁵²⁰ ⁻⁵²¹ ⁻⁵²² ⁻⁵²³ ⁻⁵²⁴ ⁻⁵²⁵ ⁻⁵²⁶ ⁻⁵²⁷ ⁻⁵²⁸ ⁻⁵²⁹ ⁻⁵³⁰ ⁻⁵³¹ ⁻⁵³² ⁻⁵³³ ⁻⁵³⁴ ⁻⁵³⁵ ⁻⁵³⁶ ⁻⁵³⁷ ⁻⁵³⁸ ⁻⁵³⁹ ⁻⁵⁴⁰ ⁻⁵⁴¹ ⁻⁵⁴² ⁻⁵⁴³ ⁻⁵⁴⁴ ⁻⁵⁴⁵ ⁻⁵⁴⁶ ⁻⁵⁴⁷ ⁻⁵⁴⁸ ⁻⁵⁴⁹ ⁻⁵⁵⁰ ⁻⁵⁵¹ ⁻⁵⁵² ⁻⁵⁵³ ⁻⁵⁵⁴ ⁻⁵⁵⁵ ⁻⁵⁵⁶ ⁻⁵⁵⁷ ⁻⁵⁵⁸ ⁻⁵⁵⁹ ⁻⁵⁶⁰ ⁻⁵⁶¹ ⁻⁵⁶² ⁻⁵⁶³ ⁻⁵⁶⁴ ⁻⁵⁶⁵ ⁻⁵⁶⁶ ⁻⁵⁶⁷ ⁻⁵⁶⁸ ⁻⁵⁶⁹ ⁻⁵⁷⁰ ⁻⁵⁷¹ ⁻⁵⁷² ⁻⁵⁷³ ⁻⁵⁷⁴ ⁻⁵⁷⁵ ⁻⁵⁷⁶ ⁻⁵⁷⁷ ⁻⁵⁷⁸ ⁻⁵⁷⁹ ⁻⁵⁸⁰ ⁻⁵⁸¹ ⁻⁵⁸² ⁻⁵⁸³ ⁻⁵⁸⁴ ⁻⁵⁸⁵ ⁻⁵⁸⁶ ⁻⁵⁸⁷ ⁻⁵⁸⁸ ⁻⁵⁸⁹ ⁻⁵⁹⁰ ⁻⁵⁹¹ ⁻⁵⁹² ⁻⁵⁹³ ⁻⁵⁹⁴ ⁻⁵⁹⁵ ⁻⁵⁹⁶ ⁻⁵⁹⁷ ⁻⁵⁹⁸ ⁻⁵⁹⁹ ⁻⁶⁰⁰ ⁻⁶⁰¹ ⁻⁶⁰² ⁻⁶⁰³ ⁻⁶⁰⁴ ⁻⁶⁰⁵ ⁻⁶⁰⁶ ⁻⁶⁰⁷ ⁻⁶⁰⁸ ⁻⁶⁰⁹ ⁻⁶¹⁰ ⁻⁶¹¹ ⁻⁶¹² ⁻⁶¹³ ⁻⁶¹⁴ ⁻⁶¹⁵ ⁻⁶¹⁶ ⁻⁶¹⁷ ⁻⁶¹⁸ ⁻⁶¹⁹ ⁻⁶²⁰ ⁻⁶²¹ ⁻⁶²² ⁻⁶²³ ⁻⁶²⁴ ⁻⁶²⁵ ⁻⁶²⁶ ⁻⁶²⁷ ⁻⁶²⁸ ⁻⁶²⁹ ⁻⁶³⁰ ⁻⁶³¹ ⁻⁶³² ⁻⁶³³ ⁻⁶³⁴ ⁻⁶³⁵ ⁻⁶³⁶ ⁻⁶³⁷ ⁻⁶³⁸ ⁻⁶³⁹ ⁻⁶⁴⁰ ⁻⁶⁴¹ ⁻⁶⁴² ⁻⁶⁴³ ⁻⁶⁴⁴ ⁻⁶⁴⁵ ⁻⁶⁴⁶ ⁻⁶⁴⁷ ⁻⁶⁴⁸ ⁻⁶⁴⁹ ⁻⁶⁵⁰ ⁻⁶⁵¹ ⁻⁶⁵² ⁻⁶⁵³ ⁻⁶⁵⁴ ⁻⁶⁵⁵ ⁻⁶⁵⁶ ⁻⁶⁵⁷ ⁻⁶⁵⁸ ⁻⁶⁵⁹ ⁻⁶⁶⁰ ⁻⁶⁶¹ ⁻⁶⁶² ⁻⁶⁶³ ⁻⁶⁶⁴ ⁻⁶⁶⁵ ⁻⁶⁶⁶ ⁻⁶⁶⁷ ⁻⁶⁶⁸ ⁻⁶⁶⁹ ⁻⁶⁷⁰ ⁻⁶⁷¹ ⁻⁶⁷² ⁻⁶⁷³ ⁻⁶⁷⁴ ⁻⁶⁷⁵ ⁻⁶⁷⁶ ⁻⁶⁷⁷ ⁻⁶⁷⁸ ⁻⁶⁷⁹ ⁻⁶⁸⁰ ⁻⁶⁸¹ ⁻⁶⁸² ⁻⁶⁸³ ⁻⁶⁸⁴ ⁻⁶⁸⁵ ⁻⁶⁸⁶ ⁻⁶⁸⁷ ⁻⁶⁸⁸ ⁻⁶⁸⁹ ⁻⁶⁹⁰ ⁻⁶⁹¹ ⁻⁶⁹² ⁻⁶⁹³ ⁻⁶⁹⁴ ⁻⁶⁹⁵ ⁻⁶⁹⁶ ⁻⁶⁹⁷ ⁻⁶⁹⁸ ⁻⁶⁹⁹ ⁻⁷⁰⁰ ⁻⁷⁰¹ ⁻⁷⁰² ⁻⁷⁰³ ⁻⁷⁰⁴ ⁻⁷⁰⁵ ⁻⁷⁰⁶ ⁻⁷⁰⁷ ⁻⁷⁰⁸ ⁻⁷⁰⁹ ⁻⁷¹⁰ ⁻⁷¹¹ ⁻⁷¹² ⁻⁷¹³ ⁻⁷¹⁴ ⁻⁷¹⁵ ⁻⁷¹⁶ ⁻⁷¹⁷ ⁻⁷¹⁸ ⁻⁷¹⁹ ⁻⁷²⁰ ⁻⁷²¹ ⁻⁷²² ⁻⁷²³ ⁻⁷²⁴ ⁻⁷²⁵ ⁻⁷²⁶ ⁻⁷²⁷ ⁻⁷²⁸ ⁻⁷²⁹ ⁻⁷³⁰ ⁻⁷³¹ ⁻⁷³² ⁻⁷³³ ⁻⁷³⁴ ⁻⁷³⁵ ⁻⁷³⁶ ⁻⁷³⁷ ⁻⁷³⁸ ⁻⁷³⁹ ⁻⁷⁴⁰ ⁻⁷⁴¹ ⁻⁷⁴² ⁻⁷⁴³ ⁻⁷⁴⁴ ⁻⁷⁴⁵ ⁻⁷⁴⁶ ⁻⁷⁴⁷ ⁻⁷⁴⁸ ⁻⁷⁴⁹ ⁻⁷⁵⁰ ⁻⁷⁵¹ ⁻⁷⁵² ⁻⁷⁵³ ⁻⁷⁵⁴ ⁻⁷⁵⁵ ⁻⁷⁵⁶ ⁻⁷⁵⁷ ⁻⁷⁵⁸ ⁻⁷⁵⁹ ⁻⁷⁶⁰ ⁻⁷⁶¹ ⁻⁷⁶² ⁻⁷⁶³ ⁻⁷⁶⁴ ⁻⁷⁶⁵ ⁻⁷⁶⁶ ⁻⁷⁶⁷ ⁻⁷⁶⁸ ⁻⁷⁶⁹ ⁻⁷⁷⁰ ⁻⁷⁷¹ ⁻⁷⁷² ⁻⁷⁷³ ⁻⁷⁷⁴ ⁻⁷⁷⁵ ⁻⁷⁷⁶ ⁻⁷⁷⁷ ⁻⁷⁷⁸ ⁻⁷⁷⁹ ⁻⁷⁸⁰ ⁻⁷⁸¹ ⁻⁷⁸² ⁻⁷⁸³ ⁻⁷⁸⁴ ⁻⁷⁸⁵ ⁻⁷⁸⁶ ⁻⁷⁸⁷ ⁻⁷⁸⁸ ⁻⁷⁸⁹ ⁻⁷⁹⁰ ⁻⁷⁹¹ ⁻⁷⁹² ⁻⁷⁹³ ⁻⁷⁹⁴ ⁻⁷⁹⁵ ⁻⁷⁹⁶ ⁻⁷⁹⁷ ⁻⁷⁹⁸ ⁻⁷⁹⁹ ⁻⁸⁰⁰ ⁻⁸⁰¹ ⁻⁸⁰² ⁻⁸⁰³ ⁻⁸⁰⁴ ⁻⁸⁰⁵ ⁻⁸⁰⁶ ⁻⁸⁰⁷ ⁻⁸⁰⁸ ⁻⁸⁰⁹ ⁻⁸¹⁰ ⁻⁸¹¹ ⁻⁸¹² ⁻⁸¹³ ⁻⁸¹⁴ ⁻⁸¹⁵ ⁻⁸¹⁶ ⁻⁸¹⁷ ⁻⁸¹⁸ ⁻⁸¹⁹ ⁻⁸²⁰ ⁻⁸²¹ ⁻⁸²² ⁻⁸²³ ⁻⁸²⁴ ⁻⁸²⁵ ⁻⁸²⁶ ⁻⁸²⁷ ⁻⁸²⁸ ⁻⁸²⁹ ⁻⁸³⁰ ⁻⁸³¹ ⁻⁸³² ⁻⁸³³ ⁻⁸³⁴ ⁻⁸³⁵ ⁻⁸³⁶ ⁻⁸³⁷ ⁻⁸³⁸ ⁻⁸³⁹ ⁻⁸⁴⁰ ⁻⁸⁴¹ ⁻⁸⁴² ⁻⁸⁴³ ⁻⁸⁴⁴ ⁻⁸⁴⁵ ⁻⁸⁴⁶ ⁻⁸⁴⁷ ⁻⁸⁴⁸ ⁻⁸⁴⁹ ⁻⁸⁵⁰ ⁻⁸⁵¹ ⁻⁸⁵² ⁻⁸⁵³ ⁻⁸⁵⁴ ⁻⁸⁵⁵ ⁻⁸⁵⁶ ⁻⁸⁵⁷ ⁻⁸⁵⁸ ⁻⁸⁵⁹ ⁻⁸⁶⁰ ⁻⁸⁶¹ ⁻⁸⁶² ⁻⁸⁶³ ⁻⁸⁶⁴ ⁻⁸⁶⁵ ⁻⁸⁶⁶ ⁻⁸⁶⁷ ⁻⁸⁶⁸ ⁻⁸⁶⁹ ⁻⁸⁷⁰ ⁻⁸⁷¹ ⁻⁸⁷² ⁻⁸⁷³ ⁻⁸⁷⁴ ⁻⁸⁷⁵ ⁻⁸⁷⁶ ⁻⁸⁷⁷ ⁻⁸⁷⁸ ⁻⁸⁷⁹ ⁻⁸⁸⁰ ⁻⁸⁸¹ ⁻⁸⁸² ⁻⁸⁸³ ⁻⁸⁸⁴ ⁻⁸⁸⁵ ⁻⁸⁸⁶ ⁻⁸⁸⁷ ⁻⁸⁸⁸ ⁻⁸⁸⁹ ⁻⁸⁹⁰ ⁻⁸⁹¹ ⁻⁸⁹² ⁻⁸⁹³ ⁻⁸⁹⁴ ⁻⁸⁹⁵ ⁻⁸⁹⁶ ⁻⁸⁹⁷ ⁻⁸⁹⁸ ⁻⁸⁹⁹ ⁻⁹⁰⁰ ⁻⁹⁰¹ ⁻⁹⁰² ⁻⁹⁰³ ⁻⁹⁰⁴ ⁻⁹⁰⁵ ⁻⁹⁰⁶ ⁻⁹⁰⁷ ⁻⁹⁰⁸ ⁻⁹⁰⁹ ⁻⁹¹⁰ ⁻⁹¹¹ ⁻⁹¹² ⁻⁹¹³ ⁻⁹¹⁴ ⁻⁹¹⁵ ⁻⁹¹⁶ ⁻⁹¹⁷ ⁻⁹¹⁸ ⁻⁹¹⁹ ⁻⁹²⁰ ⁻⁹²¹ ⁻⁹²² ⁻⁹²³ ⁻⁹²⁴ ⁻⁹²⁵ ⁻⁹²⁶ ⁻⁹²⁷ ⁻⁹²⁸ ⁻⁹²⁹ ⁻⁹³⁰ ⁻⁹³¹ ⁻⁹³² ⁻⁹³³ ⁻⁹³⁴ ⁻⁹³⁵ ⁻⁹³⁶ ⁻⁹³⁷ ⁻⁹³⁸ ⁻⁹³⁹ ⁻⁹⁴⁰ ⁻⁹⁴¹ ⁻⁹⁴² ⁻⁹⁴³ ⁻⁹⁴⁴ ⁻⁹⁴⁵ ⁻⁹⁴⁶ ⁻⁹⁴⁷ ⁻⁹⁴⁸ ⁻⁹⁴⁹ ⁻⁹⁵⁰ ⁻⁹⁵¹ ⁻⁹⁵² ⁻⁹⁵³ ⁻⁹⁵⁴ ⁻⁹⁵⁵ ⁻⁹⁵⁶ ⁻⁹⁵⁷ ⁻⁹⁵⁸ ⁻⁹⁵⁹ ⁻⁹⁶⁰ ⁻⁹⁶¹ ⁻⁹⁶² ⁻⁹⁶³ ⁻⁹⁶⁴ ⁻⁹⁶⁵ ⁻⁹⁶⁶ ⁻⁹⁶⁷ ⁻⁹⁶⁸ ⁻⁹⁶⁹ ⁻⁹⁷⁰ ⁻⁹⁷¹ ⁻⁹⁷² ⁻⁹⁷³ ⁻⁹⁷⁴ ⁻⁹⁷⁵ ⁻⁹⁷⁶ ⁻⁹⁷⁷ ⁻⁹⁷⁸ ⁻⁹⁷⁹ ⁻⁹⁸⁰ ⁻⁹⁸¹ ⁻⁹⁸² ⁻⁹⁸³ ⁻⁹⁸⁴ ⁻⁹⁸⁵ ⁻⁹⁸⁶ ⁻⁹⁸⁷ ⁻⁹⁸⁸ ⁻⁹⁸⁹ ⁻⁹⁹⁰ ⁻⁹⁹¹ ⁻⁹⁹² ⁻⁹⁹³ ⁻⁹⁹⁴ ⁻⁹⁹⁵ ⁻⁹⁹⁶ ⁻⁹⁹⁷ ⁻⁹⁹⁸ ⁻⁹⁹⁹ ⁻¹⁰⁰⁰ ⁻¹⁰⁰¹ ⁻¹⁰⁰² ⁻¹⁰⁰³ ⁻¹⁰⁰⁴ ⁻¹⁰⁰⁵ ⁻¹⁰⁰⁶ ⁻¹⁰⁰⁷ ⁻¹⁰⁰⁸ ⁻¹⁰⁰⁹ ⁻¹⁰¹⁰ ⁻¹⁰¹¹ ⁻¹⁰¹² ⁻¹⁰¹³ ⁻¹⁰¹⁴ ⁻¹⁰¹⁵ ⁻¹⁰¹⁶ ⁻¹⁰¹⁷ ⁻¹⁰¹⁸ ⁻¹⁰¹⁹ ⁻¹⁰²⁰ ⁻¹⁰²¹ ⁻¹⁰²² ⁻¹⁰²³ ⁻¹⁰²⁴ ⁻¹⁰²⁵ ⁻¹⁰²⁶ ⁻¹⁰²⁷ ⁻¹⁰²⁸ ⁻¹⁰²⁹ ⁻¹⁰³⁰ ⁻¹⁰³¹ ⁻¹⁰³² ⁻¹⁰³³ ⁻¹⁰³⁴ ⁻¹⁰³⁵ ⁻¹⁰³⁶ ⁻¹⁰³⁷ ⁻¹⁰³⁸ ⁻¹⁰³⁹ ⁻¹⁰⁴⁰ ⁻¹⁰⁴¹ ⁻¹⁰⁴² ⁻¹⁰⁴³ ⁻¹⁰⁴⁴ ⁻¹⁰⁴⁵ ⁻¹⁰⁴⁶ ⁻¹⁰⁴⁷ ⁻¹⁰⁴⁸ ⁻¹⁰⁴⁹ ⁻¹⁰⁵⁰ ⁻¹⁰⁵¹ ⁻¹⁰⁵² ⁻¹⁰⁵³ ⁻¹⁰⁵⁴ ⁻¹⁰⁵⁵ ⁻¹⁰⁵⁶ ⁻¹⁰⁵⁷ ⁻¹⁰⁵⁸ ⁻¹⁰⁵⁹ ⁻¹⁰⁶⁰ ⁻¹⁰⁶¹ ⁻¹⁰⁶² ⁻¹⁰⁶³ ⁻¹⁰⁶⁴ ⁻¹⁰⁶⁵ ⁻¹⁰⁶⁶ ⁻¹⁰⁶⁷ ⁻¹⁰⁶⁸ ⁻¹⁰⁶⁹ ⁻¹⁰⁷⁰ ⁻¹⁰⁷¹ ⁻¹⁰⁷² ⁻¹⁰⁷³ ⁻¹⁰⁷⁴ ⁻¹⁰⁷⁵ ⁻¹⁰⁷⁶ ⁻¹⁰⁷⁷ ⁻¹⁰⁷⁸ ⁻¹⁰⁷⁹ ⁻¹⁰⁸⁰ ⁻¹⁰⁸¹ ⁻¹⁰⁸² ⁻¹⁰⁸³ ⁻¹⁰⁸⁴ ⁻¹⁰⁸⁵ ⁻¹⁰⁸⁶ ⁻¹⁰⁸⁷ ⁻¹⁰⁸⁸ ⁻¹⁰⁸⁹ ⁻¹⁰⁹⁰ ⁻¹⁰⁹¹ ⁻¹⁰⁹² ⁻¹⁰⁹³ ⁻¹⁰⁹⁴ ⁻¹⁰⁹⁵ ⁻¹⁰⁹⁶ ⁻¹⁰⁹⁷ ⁻¹⁰⁹⁸ ⁻¹⁰⁹⁹ ⁻¹¹⁰⁰ ⁻¹¹⁰¹ ⁻¹¹⁰² ⁻¹¹⁰³ ⁻¹¹⁰⁴ ⁻¹¹⁰⁵ ⁻¹¹⁰⁶ ⁻¹¹⁰⁷ ⁻¹¹⁰⁸ ⁻¹¹⁰⁹ ⁻¹¹¹⁰ ⁻¹¹¹¹ ⁻¹¹¹² ⁻¹¹¹³ ⁻¹¹¹⁴ ⁻¹¹¹⁵ ⁻¹¹¹⁶ ⁻¹¹¹⁷ ⁻¹¹¹⁸ ⁻¹¹¹⁹ ⁻¹¹²⁰ ⁻¹¹²¹ ⁻¹¹²² ⁻¹¹²³ ⁻¹¹²⁴ ⁻¹¹²⁵ ⁻¹¹²⁶ ⁻¹¹²⁷ ⁻¹¹²⁸ ⁻¹¹²⁹ ⁻¹¹³⁰ ⁻¹¹³¹ ⁻¹¹³² ⁻¹¹³³ ⁻¹¹³⁴ ⁻¹¹³⁵ ⁻¹¹³⁶ ⁻¹¹³⁷ ⁻¹¹³⁸ ⁻¹¹³⁹ ⁻¹¹⁴⁰ ⁻¹¹⁴¹ ⁻¹¹⁴² ⁻¹¹⁴³ ⁻¹¹⁴⁴ ⁻¹¹⁴⁵ ⁻¹¹⁴⁶ ⁻¹¹⁴⁷ ⁻¹¹⁴⁸ ⁻¹¹⁴⁹ ⁻¹¹⁵⁰ ⁻¹¹⁵¹ ⁻¹¹⁵² ⁻¹¹⁵³ ⁻¹¹⁵⁴ ⁻¹¹⁵⁵ ⁻¹¹⁵⁶ ⁻¹¹⁵⁷ ⁻¹¹⁵⁸ ⁻¹¹⁵⁹ ⁻¹¹⁶⁰ ⁻¹¹⁶¹ ⁻¹¹⁶² ⁻¹¹⁶³ ⁻¹¹⁶⁴ ⁻¹¹⁶⁵ ⁻¹¹⁶⁶ ⁻¹¹⁶⁷ ⁻¹¹⁶⁸ ⁻¹¹⁶⁹ ⁻¹¹⁷⁰ ⁻¹¹⁷¹ ⁻¹¹⁷² ⁻¹¹⁷³ ⁻¹¹⁷⁴ ⁻¹¹⁷⁵ ⁻¹¹⁷⁶ ⁻¹¹⁷⁷ ⁻¹¹⁷⁸ ⁻¹¹⁷⁹ ⁻¹¹⁸⁰ ⁻¹¹⁸¹ ⁻¹¹⁸² ⁻¹¹⁸³ ⁻¹¹⁸⁴ ⁻¹¹⁸⁵ ⁻¹¹⁸⁶ ⁻¹¹⁸⁷ ⁻¹¹⁸⁸ ⁻¹¹⁸⁹ ⁻¹¹⁹⁰ ⁻¹¹⁹¹ ⁻¹¹⁹² ⁻¹¹⁹³ ⁻¹¹⁹⁴ ⁻¹¹⁹⁵ ⁻¹¹⁹⁶ ⁻¹¹⁹⁷ ⁻¹¹⁹⁸ ⁻¹¹⁹⁹ ⁻¹²⁰⁰ ⁻¹²⁰¹ ⁻¹²⁰² ⁻¹²⁰³ ⁻¹²⁰⁴ ⁻¹²⁰⁵ ⁻¹²⁰⁶ ⁻¹²⁰⁷ ⁻¹²⁰⁸ ⁻¹²⁰⁹ ⁻¹²¹⁰ ⁻¹²¹¹ ⁻¹²¹² ⁻¹²¹³ ⁻¹²¹⁴ ⁻¹²¹⁵ ⁻¹²¹⁶ ⁻¹²¹⁷ ⁻¹²¹⁸ ⁻¹²¹⁹ ⁻¹²²⁰ ⁻¹²²¹ ⁻¹²²² ⁻¹²²³ ⁻¹²²⁴ ⁻¹²²⁵ ⁻¹²²⁶ ⁻¹²²⁷ ⁻¹²²⁸ ⁻¹²²⁹ ⁻¹²³⁰ ⁻¹²³¹ ⁻¹²³² ⁻¹²³³ ⁻¹²³⁴ ⁻¹²³⁵ ⁻¹²³⁶ ⁻¹²³⁷ ⁻¹²³⁸ ⁻¹²³⁹ ⁻¹²⁴⁰ ⁻¹²⁴¹ ⁻¹²⁴² ⁻¹²⁴³ ⁻¹²⁴⁴ ⁻¹²⁴⁵ ⁻¹²⁴⁶ ⁻¹²⁴⁷ ⁻¹²⁴⁸ ⁻¹²⁴⁹ ⁻¹²⁵⁰ ⁻¹²⁵¹ ⁻¹²⁵² ⁻¹²⁵³ ⁻¹²⁵⁴ ⁻¹²⁵⁵ ⁻¹²⁵⁶ ⁻¹²⁵⁷ ⁻¹²⁵⁸ ⁻¹²⁵⁹ ⁻¹²⁶⁰ ⁻¹²⁶¹

XII

Scr. Puteolis x K. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

O mi Attice, vereor ne nobis Idus Martiae nihil dederint 1
praeter laetitiam et odi poenam ac doloris. Quae mihi

5 istim adferuntur! quae hic video! Ω πράξεως καλῆς μὲν,
ἀπελοῦς δέ. Scis quam diligam Siculos et quam illam

clientelam honestam iudicem. Multa illis Caesar neque me
invito, etsi Latinitas erat non ferenda. Verum tamen—

10 Ecce autem Antonius accepta grandi pecunia fixit legem
a dictatore comitiis latam qua Siculi cives Romani; cuius

rei vivo illo mentio nulla. Quid? Deiotari nostri causa
non similis? Dignus ille quidem omni regno sed non per

Fulviam. Sescenta similia. Verum illuc me refero. Tam
claram tamque testatam rem tamque iustam Buthrotiam non

15 tenebimus aliqua ex parte? et eo quidem magis quo iste
plura? *And the more so on account of the number of remissions Antony is*

Nobiscum hic perhonorifice et peramicè Octavius. Quem
quidem sui Caesarem salutabant, Philippus non, itaque ne

20 nos quidem; quem nego posse esse bonum civem. Ita
multi circumstant qui quidem nostris mortem minitantur.

Negant haec ferri posse. Quid censes cum Romam puer
venerit ubi nostri liberatores tuti esse non possunt? Qui

quidem semper erunt clari, conscientia vero facti sui etiam
beati. Sed nos, nisi me fallit, iacebimus. Itaque exire

25 aveo 'ubi nec Pelopidarum,' inquit. Haud amo vel hos
designatos qui etiam declamare me coegerunt, ut ne apud

aquas quidem acquiescere liceret. Sed hoc meae nimiae
facilitatis. Nam id erat quondam quasi necesse, nunc,

quoquo modo se res habet, non est item.

4 et odi poenam] taedi poenam Wölfflin, sed vocabulo taedium non
nititur Cicero quod sciam 13 me refero Wesenberg: om. me codd.:
referor Z^b: revertor Reid 15 iste Vict.: ista M 17 peramicè
COERZ^l: amice Δ 18 non item Moser 19 esse add. Lamb.
21 negant Z^h v. c. L (marg.): negat M fieri v. c. Z^l 22 tuto
Klotz Qui add. vett. 25 inquit sine cruce edd. plerique, cf. Reid
in 'Hermathena' (1901) p. 253: cum cruce Müller

how great an
now, I count
to be their
it for
killed up a
hills

again is not.

However, to
them to my
aid.

more or less
however.

Ⓞ The dead was
fair but its
result is rough!

* the conferring
on them of the
'ius latii' was
intolerable.

! said to have
been carried.

any.

* to some extent
2 sparingly.

* I maintain
that no good
policy can
do so.

* as the saying
is.

excess of
good nature!

* I fear the Ides of March have conferred on us nothing more than the
delightful satisfaction of our hatred and resentment.

3 Quam dudum nihil habeo quod ad te scribam! Scribo tamen non ut delectem his litteris sed ut eliciam tuas. Tu si quid erit de ceteris, de Bruto ^{utique} quicquid. Haec ^{especially} conscripsi x Kal. accubans apud Vestorium, ^{no philosophy but a sound accountant.} hominem remotum a dialecticis, in arithmeti- ¹⁵ cis satis exercitatum.

XIII

Scr. in Cumano vi K. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

1 Septimo denique die litterae mihi redditae sunt quae erant a te xiii Kal. datae; quibus quaeris atque etiam me ipsum nescire arbitraris utrum magis tumulis prospectuque ^{to} an ^{a walk by the silver sea.} ambulatione ἀλιτειῆ delecter. Est me hercule, ut dicis, utriusque loci tanta amoenitas ut dubitem utra antepo- ¹⁵ nenda sit.

·^x Ἄλλ' οὐ δαιτὸς ἐπηράτου ἔργα μέμνηεν,

ἀλλὰ λίην μέγα πῆμα, διοτρεφές, εἰσορόοντες

δείδιμεν· ἐν δοῆῃ δὲ σαωτέμεν ἢ ἀπολέσθαι.

2 Quamvis enim tu magna et mihi iucunda scripseris de D. Bruti adventu ad suas legiones in quo spem maximam ^{whom} video, tamen si est bellum civile futurum (quod certe erit si Sextus in armis permanebit, quem permansurum esse ²⁰ certo scio), quid nobis faciendum sit ignoro. Neque enim iam licebit quod Caesaris bello licuit ^x neque huc neque ^{to maintain neutrality.} illuc. Quemcumque enim ^x haec pars perditorum laetatum ^{display} Caesaris morte putabit (laetitiam autem apertissime tulimus omnes), hunc in hostium numero habebit; quae res ad ²⁵ caedem maximam spectat. Restat ut in castra Sexti aut, si forte, Bruti nos conferamus. Res odiosa et aliena nostris aetatibus ^x et incerto exitu [belli], et nescio quo pacto tibi ego possum, mihi tu dicere,

^{possibly} ^{to involve an uncertain outcome of the war.} ^{is exposed to the uncertain issue of war.}

1 Quamquam Gronovius 2 te ante delectem add. Lamb. his] meis Man. 21 certo E Lamb.: certe M 28 et] est Klotz incertus exitus con. Müller belli secl. Reid et] ut con. Müller (cum possim) 29 possum Gracivius: pos. im codd.

·^x "But we thought have we of the revival of a dainty meal; nay, seeing a woeful heavy hand sent on us by heaven, we slumber in doubt whether we shall be saved or perish."

* Τέκνον ἐμόν, οὗ τοι δέδοται πολεμῆια ἔργα,
ἀλλὰ σὺγ' ἡμερόντα μετέρχεο ἔργα λόγιοι.

Sed haec fors viderit, ea quae talibus in rebus plus quam 3
ratio potest. Nos autem id videamus quod in nobis
5 ipsis esse debet, ut quicquid accideret fortiter et sapienter
feramus et accidisse hominibus meminerimus, nosque cum
multum litterae tum non minimum Idus quoque Martiae
consolentur. Suscipe nunc meam deliberationem qua sol- 4
licitor. Ita multa veniunt in mentem in utramque partem.

10 Proficiscor, ut constitueram, legatus in Graeciam: caedis
impendentis periculum ^x non nihil vitare videor sed casurus
in aliquam vituperationem quod rei publicae defuerim tam
gravi tempore. Sin autem mansero, fore me quidem video
in discrimine sed accidere posse suspicor ut prodesse
15 possim rei publicae. Iam illa ^x consilia privata sunt, quod ^x private
sentio valde esse utile ^x ad confirmationem Ciceronis me ^x considerations.
illuc venire; nec alia causa profectionis mihi ulla fuit tum
cum consilium cepi legari a Caesare. Tota igitur hac de
re, ut soles, si quid ad me pertinere putas, cogitabis.

20 Redeo nunc ad epistolam tuam. Scribis enim esse 5
rumores me ad lacum quod habeo venditurum, minusculam
vero villam [utique] Quinto traditurum ^x vel impenso pretio, ^x even for a
quo introducatur, ut tibi Quintus filius dixerit, dotata ^x fancy price.
Aquila. Ego vero de venditione nihil cogito nisi quid
25 quod magis me delectet invenero. Quintus autem de
emendo nihil curat hoc tempore. Satis enim torquetur
debitone dotis in qua mirificas Q. Egnatio gratias agit;
a ducenda autem uxore sic abhorret ut libero lectulo neget
esse quicquam iucundius. Sed haec quoque hactenus.

30 Redeo enim ad ^x miseram seu nullam potius rem publicam.
M. Antonius ad me scripsit de restitutione Sex. Clodi; ⁶ in its history
or rather
annihilation.

I οὗ τοι, τέκνον ἐμόν, Homer, II. v. 428 10 Si ante proficiscor
addere vult Reid Graeciam? edd. plerique 13 fore me quidem
Z^{lbt} Crat. v. c. L (marg.): equidem ΣΔ Schmidt tum audiendum me
fore cum in discrimine) 22 utique M¹ (sed deletum) OR: om. E

* "My son, to thee are not given the arts of war; nay, do thou
rather confess the wretched arts of speech."

quam honorifice, quod ad me attinet, ex ipsius litteris cognosces (misi enim tibi exemplum), quam dissolute, quam turpiter quamque ita perniciose ut non numquam Caesar desiderandus esse videatur facile existimabis. Quae enim Caesar numquam neque fecisset neque passus esset, ea nunc 5 ex falsis eius commentariis proferuntur. Ego autem Antonio facillimum me praebui. Etenim ille, quoniam semel induxit animum sibi licere quod vellet, fecisset nihilo minus me invito. Itaque mearum quoque litterarum misi tibi exemplum. 10

A.

Scr. Romae inter a. d. x et vii K. Mai. a. 710 (44).

ANTONIVS COS. S. D. M. CICERONI.

- 1 Occupationibus est factum meis et subita tua profectio ne tecum coram de hac re agerem. Quam ob causam 15 vereor ne absentia mea levior sit apud te. Quod si bonitas tua responderit iudicio meo quod semper habui de te, gaudebo.
- 2 A Caesare petii ut Sex. Clodium restitueret; impetravi. Erat mihi in animo etiam tum sic uti beneficio eius si tu 20 concessisses. Quo magis laboro ut tua voluntate id per me facere nunc liceat. Quod si duriozem te eius miserae et adflictae fortunae praebes, non contendam ego adversus te, quamquam videor debere tueri commentarium Caesaris. Sed me hercule, si humaniter et sapienter et amabiliter 25 in me cogitare vis, facilem profecto te praebebis et voles P. Clodium, in optima spe puerum repositum, existimare non te insectatum esse, cum potueris, amicos paternos.
- 3 Patere, obsecro, te pro re publica videri gessisse simultatem **. ferd*

3 ita om. Rom. 5 neque fecisset neque passus esset C: neque fecisset M¹: neque fecit neque fecisset M² 6 falsis del. Cobet, vix recte 22 liceat add. vett.

* treated with
all civility.

* I fear the
fact of my
absence may
deprive my
request of
some of its
weight.

* a most
promising
boy.

cum patre eius, non contempsisse hanc familiam. Honestius enim et libentius deponimus inimicitias rei publicae nomine susceptas quam contumaciae. Me deinde sine ad hanc opinionem iam nunc dirigere puerum et tenero animo eius
 5 persuadere non esse tradendas posteris inimicitias. Quamquam tuam fortunam, Cicero, ab omni periculo abesse certum habeo, tamen arbitror malle te quietam senectutem et honorificam potius agere quam sollicitam. Postremo
 10 meo iure te hoc beneficium rogo; nihil enim non tua causa feci. Quod si non impetro, per me Clodio daturus non sum, ut intellegas quanti apud me auctoritas tua sit atque eo te placabiliorem praebes.

private
 pique
 obstinate
 proceed.

favour.
 on my own
 responsibility.

B.

Scr. in Cumano vi K. Mai. a. 710 (44).

15

CICERO ANTONIO COS. S. D.

Quod mecum per litteras agis unam ob causam mallet
 1 coram egisses. Non enim solum ex oratione sed etiam ex vultu et oculis et fronte, ut ajunt, meum erga te amorem perspicere potuisses. Nam cum te semper amavi primum
 20 tuo studio, post etiam beneficio provocatus, tum his temporibus res publica te mihi ita commendavit ut cariorem habeam neminem. Litterae vero tuae cum amantissime
 2 tum honorificentissime scriptae sic me adfecerunt ut non dare tibi beneficium viderer sed accipere a te ita petente.
 25 ut inimicum meum, necessarium tuum me invito servare nolles, cum id nullo negotio facere posses. Ego vero tibi istuc, mi Antoni, remitto atque ita ut me a te, cum iis verbis scripseris, liberalissime atque honorificentissime tractatum existimem, idque cum totum, quoquo modo se res
 30 haberet, tibi dandum putarem, tum do etiam humanitati et

x as your request
 includes the
 expression of
 an unwillingness
 to say no
 to being about
 without any
 permission for
 entering quite
 who is a candidate
 of yours, though
 you could do
 so without any
 trouble.

1 non contempsisse *coni. Baiter, quem sequitur Reid*: non contempseris *codd.*, et non pro ne in *Antoni ep.* tolerandum esse putat Böckel, id quod valde dubito: non quo contempseris *Wesenberg*: non quod contempseris *Müller*

whole
 ad right to
 & this
 source of
 you.

want
 without any
 qualification.

naturae meae. Nihil enim umquam non modo acerbum
 in me fuit sed ne paulo quidem ^{xstem or} tristius aut severius quam ^{Austar.}
 necessitas rei publicae postulavit. Accedit ut ne in ipsum
 quidem Clodium meum insigne odium fuerit umquam,
 semperque ita statui, non esse insectandos inimicorum ⁵
 amicos, praesertim humiliores, nec ^x his praesidiis nosmet ^{their}
^{business} 4 ipsos esse spoliandos. Nam de puero Clodio tuas partis
 esse arbitror ut eius animum tenerem, quem ad modum
 scribis, iis opinionibus imbuas ut ne quas inimicitias residere
 in familiis nostris arbitretur. Contendi cum P. Clodio 10
 cum ego publicam causam, ille suam defenderet. Nostras
 concertationes res publica diiudicavit. Si viveret, mihi
 5 cum illo nulla contentio iam maneret. Qua re quoniam
 hoc a me sic petis ut, quae tua potestas est, ea neges te
 me invito usurum, puero quoque hoc a me dabis, si tibi 15
 videbitur, non quo aut aetas nostra ab illius aetate quicquam
 debeat periculi suspicari aut dignitas mea ullam conten-
 tionem extimescat, sed ut nosmet ipsi inter nos coniun-
 ctiores simus quam adhuc fuimus. Interpellantibus enim
^{fends.} his inimicitiiis animus tuus mihi magis patuit quam domus. 20
 Sed haec hactenus.

Illud extremum. Ego quae te velle quaeque ad te per-
 tinere arbitrabor semper sine ulla dubitatione summo studio
 faciam. Hoc velim tibi penitus persuadeas.

XIV *Scr. in Cumano a. d. v K. Mai. a. 710 (44).*

25

CICERO ATTICO S. D.

I 'Iteradum eadem ista mihi.' Coronatus Quintus noster
 Parilibus! [Parilibus.] Solusne? Etsi addis Lamiam. ^{though}
 Quod demiror equidem, sed scire cupio qui fuerint alii; ^{indeed}
 quamquam satis scio nisi improbum neminem. Explanabis 30
 igitur hoc diligentius. Ego autem casu cum dedissem ad

20 mihi Σ : om. Δ

28 alterum Parilibus om. Z¹ v. c. RPs Ant.

te litteras vi Kal. satis multis verbis, tribus fere horis post
accepi tuas et magni quidem ponderis. Itaque ioca tua
plena facetiarum de haeresi Vestoriana et de †Pherionum
more† Puteolano risisse me satis nihil est necesse rescribere.

sect.

5 Πολιτικώτερα illa videamus.

Ita Brutos Cassiumque defendis quasi eos ego repre-²
hendam; quos satis laudare non possum. Rerum ego vitia
conlegi, non hominum. Sublato enim tyranno tyrannida
manere video. Nam quae ille facturum non fuit ea fiunt,
10 ut de Clodio de quo mihi exploratum est illum non
modo non facturum sed etiam ne passurum quidem fuisse.
Sequetur Rufio Vestorianus, Victor numquam scriptus,
ceteri, quis non? Cui servire ipsi non potuimus eius li-
bellis paremus. Nam Liberalibus quis potuit in senatum
15 non venire? Fac id potuisse aliquo modo; num etiam,
cum venissemus, libere potuimus sententiam dicere? nonne
omni ratione veterani qui armati aderant cum praesidi
nos nihil haberemus defendendi fuerunt? Illam sessionem
Capitolinam mihi non placuisse tu testis es. Quid ergo?
20 ista culpa Brutorum? Minime illorum quidem sed aliorum
brutorum qui se cautos ac sapientis putant; quibus satis
fuit laetari, non nullis etiam gratulari, nullis permanere.
Sed praeterita omittamus; istos omni cura praesidioque
3 tueamur et, quem ad modum tu praecipis, contenti Idibus
25 Martiis simus; quae quidem nostris amicis divinis viris
aditum ad caelum dederunt, libertatem populo Romano
non dederunt. Recordare tua. Nonne meministi clamare
te omnia perisse si ille funere elatus esset? Sapienter id
quidem. Itaque ex eo quae manarint vides.
30 Quae scribis K. Iuniis Antonium de provinciis relaturum, 4
ut et ipse Gallias habeat et utrisque dies prorogetur, lice-

It is the weak
points of the
situation, not of
the human agents,
that I was dwelling
on.

It is the
weak points

stand ground

was intended

3 Pherionum] φυσικῶν Reid: rhetorum Gurlitt 11 etiam secl.
Beier 12 Rufio Man.: Rufio M 14 qui potui coni. Boot
24 praecipis CEOM's: petis M¹ Crat.

^{x. vote} bitne decerni libere? Si licuerit, libertatem esse reciperatam
 laetabor; si non licuerit, quid mihi attulerit ista domini
^{sc. adhem.} 5 tyranni? Rapinas scribis ad ^{Opis} fieri; quas nos quoque
 tum videbamus. Ne nos et liberati ab egregiis viris ^{nec} 5 ^{tyr.}
 liberi sumus. Ita laus illorum est, culpa nostra. Et
 hortaris me ut historias scribam, ut conligam tanta eorum
 scelera a quibus etiam nunc obsidemur! Poterone eos
 ipsos non laudare qui te obsignatorem adhibuerint? Nec
 me hercule me raudusculum movet, sed homines benevolos, 10
 6 qualescumque sunt, grave est insequi contumelia. Sed de
 omnibus meis consiliis, ut scribis, existimo exploratius nos
 ad K. Iunias statuere posse. Ad quas adero et omni ope
 atque opera enitar, adiuvante me scilicet auctoritate tua et
^{influence} gratia et summa aequitate causae, ut de Buthrotiis senatus 15
 consultum quale scribis fiat. Quod me cogitare iubes,
 cogitabo equidem, etsi tibi dederam superiore epistula cogi-
 tandum. Tu autem quasi iam reciperata re publica vicinis
^{their property.} tuis Massiliensibus sua reddis. Haec armis, quae quam
 firma habeamus ignoro, restitui fortasse possunt, auctoritate 20
 non possunt.
 7 Epistula brevis quae postea a te scripta est sane mihi
 (xv 1) fuit iucunda de Bruti ad Antonium et de eiusdem ad te
 litteris. Posse videntur esse meliora quam adhuc fuerunt.
 Sed nobis ubi simus et quo iam nunc nos conferamus 25
 providendum est.

XV

Scr. in Cumano K. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

I (2) O mirificum Dolabellam meum! iam enim dico meum;
 antea, crede mihi, subdubitabam. Magnam ^{x. causa} αναθεώρησιν res 30 ^{for}

18 vicinis] *fort. amicis* 25 nunc *secl. Boot: iam nunc transpo-*
rendum ante providendum conicit Wesenberg ^{refedi}

habet, de saxo, in crucem, columnam tollere, locum illum
 sternendum locare! Quid quaeris? heroica. Sustulisse mihi
 videtur simulationem desiderii adhuc quae serpebat in dies,
 et inveterata verebar ne periculosa nostris tyrannoctonis
 esset. Nunc prorsus adsentior tuis litteris speroque meliora. 2 (3)
 Quamquam istos ferre non possum qui, dum se pacem velle
 simulant, acta nefaria defendunt. Sed non possunt omnia
 simul. Incipit res melius ire quam putaram. Nec vero
 discedam nisi cum tu me id honeste putabis facere posse.
 10 Bruto certe meo nullo loco deero idque, etiam si mihi
 cum illo nihil fuisset, facerem propter eius singularem in-
 credibilemque virtutem.

Piliae nostrae villam totam quaeque in villa sunt trado 3 (4)
 in Pompeianum ipse proficiscens K. Maii. Quam velim
 15 Bruto persuadeas ut Asturae sit!

XVI *Scr. in Puteolano sive hortis Cluvianis v Non. Mai. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

v Nonas conscendens ab hortis Cluvianis in phaselum 1 row boat.
 epicopum has dedi litteras, cum Piliae nostrae villam ad
 20 Lucrinum, vilicos, procuratores tradidissem. Ipse autem eo
 die in Paeti nostri tyrotarichum imminebam; perpaucis
 diebus in Pompeianum, post in haec Puteolana et Cumana
 regna renavigare. O loca ceteroqui valde expetenda, inter-
 pellantium autem multitudine paene fugienda!
 25 Sed ad rem ut veniam, o Dolabellae nostri magnam 2. how noble
is this conduct
cause for
reflection.
in all other respects
 ἀπιστεῖάν! Quanta est ἀναθεώρησις! Equidem laudare
 eum et hortari non desisto. Recte tu omnibus epistulis
 significas quid de re, quid de viro sentias. Mihi quidem
 videtur Brutus noster iam vel coronam auream per forum

8 res . . . putaram om. M¹ 18 vi Ructe hortis et hic et xiii.
 46. 3 suspectat Reid 20 eodem die coni. Müller 23 renavigare.
 O M² v. c.: renavigareo M¹: renavigaro. O Bosius vulg.: renavigare
 (sine O) EO

ferre posse. Quis enim audeat laedere proposita cruce aut saxo, praesertim tantis plausibus, tanta approbatione infirmorum?

- 3 Nunc, mi Attice, me fac ut expedias. Cupio, quom Bruto nostro adfatim satis fecerim, excurrere in Graeciam. 5 Magni interest Ciceronis vel mea potius vel me hercule utriusque me intervenire discenti. Nam epistula Leonidae quam ad me misisti quid habet, quaeso, in quo magno opere laetemur? Numquam ille mihi satis laudari videbitur cum ita laudabitur, 'Quo modo nunc est.' Non est fidentis 10 hoc testimonium sed potius timentis. Herodi autem mandaram ut mihi ^{*}κατὰ μίτον scriberet. A quo adhuc nulla littera est. Vereor ne nihil habuerit quod mihi, cum cognossem, iucundum putaret fore.
- 4 Quod ad Xenonem scripsisti, valde mihi gratum est; 15 nihil enim deesse Ciceroni cum ad officium tum ad existimationem meam pertinet. Flammam Flaminium audio Romae esse. Ad eum scripsi me tibi mandasse per litteras ut de Montani negotio cum eo loquerere, et velim cures epistulam quam ad eum misi reddendam et ipse, quod 20 commodo tuo fiat, cum eo conloquare. Puto, si quid in homine pudoris est, praestaturum eum ne sero cum damno dependatur. De Attica pergratum mihi fecisti quod curasti ante scirem recte esse quam non belle fuisse.

XVII *Scr. in Pompeiano iv Non. Mai. a. 710 (44).*

25

CICERO ATTICO SAL.

- I In Pompeianum veni v Nonas Maias, cum pridie, ut antea ad te scripsi, Piliam in Cumano conlocavisssem. Ibi

1 laedere *Orelli*: laudare *M*¹: violare *M*² 4 quom *vett.*: que in *M* 13 cognossem *I*: cognoscem *M*: cognoscerem *cod. Baltholensis, ut vid.* 22 sero cum damno *Orelli*: spero quodam modo *M*: sero Montano *Fr. Schmidt* 24 ut *po:t* curasti *add. Z^h v. c. L marg., sed cf. Fam. ii. 8. 1*

* to look in on his studies.

* in detail.

mihī cenanti litterae tuae sunt redditae quas dederas Deme-
 trio liberto pr. Kal.; in quibus multa sapienter, sed tamen
 talia, quem ad modum tute scribebas, ut omne consilium in
 fortuna positum videretur. Itaque his de rebus ^{ex tempore} ^{as the occasion}
 5 et coram. De Buthrotio negotio utinam quidem Antonium ^{demandts,}
 conveniam! Multum profecto proficiam. Sed non arbi-
 trantur eum a Capua declinaturum; quo quidem metuo ne
 magno rei publicae malo venerit. Quod idem L. Caesari
 videbatur quem pridie Neapoli adfectum graviter videram.
 10 Quam ob rem ista nobis ad Kal. Iunias tractanda et perfi-
 cienda sunt. Sed hactenus.

Quintus filius ad patrem acerbissimas litteras misit quae 3
 sunt ei redditae cum venissemus in Pompeianum. Quarum
 tamen erat caput Aquiliam novercam non esse laturum. ^{stepmother.}

^{kat he}
^{sed}
^{something}
^{Caesar.} 15 Sed hoc tolerabile fortasse, illud vero, se a Caesare habuisse
 omnia, nihil a patre, reliqua sperare ab Antonio—o perdi-
 tum hominem! Sed μελήσει. ? ^{I will think what can be done.}

Ad Brutum nostrum, ad Cassium, ad Dolabellam epistulas 4
 scripsi. Earum exempla tibi misi, non ut deliberarem red-
 20 dendaene essent. Plane enim iudico esse reddendas, quod
 non dubito quin tu idem existimaturus sis.

Ciceroni meo, mi Attice, suppeditabis quantum videbitur 5
 meque hoc tibi onus imponere patiere. Quae adhuc fecisti
 mihi sunt gratissima. Librum meum illum ἀρέκδοτον non- 6
 25 dum, ut volui, perpolivi; ista vero quae tu contexi vis aliud
 quoddam separatum volumen expectant. Ego autem, ^{requires.}
 credas mihi velim, minore periculo existimo contra illas
 nefarias partis vivo tyranno dici potuisse quam mortuo.
 Ille enim nescio quo pacto ferebat me quidem mirabiliter;
 30 nunc quacumque nos commovimus, ad Caesaris non modo

11 haec ante hactenus add. Orelli   14 se post esse add. Baiter
 20 essent (plane . . . reddendas) sed quod vulg. : sed om. M   25
 ut om M¹   contexi vis C : convexius M   27 credas vet.
 predas M¹ : prodas M²

acta verum etiam cōgitata revocamur. De Montano, quoniam Flamma venit, videbis. Puto rem meliore loco esse debere.

A = ad fam. IX. 14.

Scr. in Pompeiano v Non. Mai. a. 710 (44).

5

CICERO DOLABELLAE COS. SVO SAL.

- 1 Etsi contentus eram, mi Dolabella, tua gloria satisque ex ea magnam laetitiam voluptatemque capiebam, tamen non possum non confiteri ^x cumulari me maximo gaudio quod vulgo hominum opinio socium me ascribat tuis laudibus. ¹⁰ Neminem conveni (convenio autem cotidie plurimos. Sunt enim permulti optimi viri qui valetudinis causa in haec loca veniant; praeterea ex municipiis frequentes necessarii mei) quin omnes, cum te summis laudibus ad caelum extulerunt, mihi continuo maximas gratias agant. Negant enim ¹⁵ se dubitare quin tu meis praeceptis et consiliis obtemperans praestantissimum te civem et singularem consulem praebes.
- 2 Quibus ego quamquam verissime possum respondere te quae facias tuo iudicio et tua sponte facere nec cuiusquam egere consilio, tamen neque plane adsentior, ne imminuam ²⁰ tuam laudem si omnis a meis consiliis perfecta videatur, neque valde nego. Sum enim avidior etiam quam satis est gloriae. Et tamen non alienum est dignitate tua, quod ipsi Agamemnoni regum regi fuit honestum, habere aliquem in consiliis capiendis Nestorem, mihi vero gloriosum te iuve- ²⁵ nem consulem florere laudibus quasi alumnum disciplinae
- 3 meae. L. quidem Caesar, cum ad eum aegrotum Neapolim

1 cogitata revocamur *M*¹: cogitare vocamur *M*¹ 4 alterum meliusque exemplum (*f*) huius ep. invenitur ad Fam. ix. 14 12 qui om. codd. haec loca *f*: his locis *C* codd. v. c. 13 veniant *f* (*praeter H* qui convenient habet): conveniunt *C* codd. v. c.: veniant, conveniunt *Lehmann* 14 quin *f* (*praeter M. 49. 9*): qui codd. et *M* 49. 9 15 agant *f*: agunt codd. 18 te *f* (*praeter D*): om. codd. 24 habere *Of*: post Nestorem *ERsM*²: om. *M*¹

that my praeter is in haec

ansing antioch from.

venissem, quamquam erat oppressus totius corporis doloribus, tamen ante quam me plane salutavit, 'O mi Cicero' inquit 'gratulor tibi' cum tantum vales apud Dolabellam quantum si ego apud sororis filium valerem, iam salvi esse
 5 possemus. Dolabellae vero tuo et gratulor et gratias ago, quem quidem post te consulem solum possumus vere consulem dicere.' Deinde multa de facto ac de re gesta tua; nihil magnificentius, nihil praeclarius actum umquam, nihil rei publicae salutaris. Atque haec una vox omnium est.
 10 A te autem peto ut me hanc quasi falsam hereditatem alienae gloriae sinas cernere meque aliqua ex parte in societatem tuarum laudum venire patiari. Quamquam, mi Dolabella (haec enim iocatus sum), libentius omnis meas, si modo sunt aliquae meae laudes, ad te transfuderim quam
 15 aliquam partem exhauserim ex tuis. Nam cum te semper tantum dilexerim quantum tu intellegere potuisti, tum his tuis factis sic incensus sum ut nihil umquam in amore fuerit ardentius. Nihil est enim, mihi crede, virtute formosius, nihil pulchrius, nihil amabilius. Semper amavi, ut
 20 scis, M. Brutum propter eius summum ingenium, suavissimos mores, singularem probitatem atque constantiam; tamen Idibus Martiis tantum accessit ad amorem ut mirarer locum fuisse augendi in eo quod mihi iam pridem cumulatam etiam videbatur. Quis erat qui putaret ad eum
 25 amorem quem erga te habebam posse aliquid accedere? Tantum accessit ut mihi nunc denique amare videar, antea dilexisse. Qua re quid est quod ego te hortor ut dignitati
 6 et gloriae servias? Proponam tibi claros viros, quod facere solent qui hortantur? Neminem habeo clariorem quam te
 30 ipsum. Te imitere oportet, tecum ipse certes. Ne licet 7

6 possumus *f*: possum *codd.* 7 Deinde *fE*: dein *MO²Rs*
 tua *Wesenberg*: tum *codd.* et *f* (*praeter D* qui cum habet) 13 sim
Reid 14 transfuderim *f*: trans *M¹*: transtulerim *EORsM²*: trans-
 feram *Z¹* 24 etiam] esse *Aldus* 30 Te *om. MR* imitere
f (*praeter HD*) *O*: imitari *MERs* et *HD*

quidem tibi iam tantis rebus gestis non tui similem esse. Quod cum ita sit, hortatio non est necessaria, gratulatione magis utendum est. Contigit enim tibi, quod haud scio an nemini, ut summa severitas animadversionis non modo non invidiosa sed etiam popularis esset et cum bonis omnibus 5 tum infimo cuique gratissima. Hoc si tibi fortuna quadam contigisset, gratularer felicitati tuae, sed contigit magnitudine quom animi tum etiam ingeni atque consili. Legi enim contionem tuam. Nihil illa sapientius. Ita pedetemptim et gradatim tum accessus a te ad causam facti, 10 tum recessus, ut res ipsa maturitatem tibi animadvertendi 8 omnium concessu daret. Liberasti igitur et urbem periculo et civitatem metu neque solum ^{*}ad tempus maximam utilitatem attulisti sed etiam ^yad exemplum. Quo facto intelligere debes in te positam esse rem publicam tibi que non 15 modo tuendos sed etiam ornandos illos viros a quibus initium libertatis profectum est. Sed his de rebus coram plura prope diem, ut spero. Tu quoniam rem publicam nosque conservas, fac ut diligentissime te ipsum, mi Dolabella, custodias. 20

XVIII *Scr. in Pompeiano vii Id. Mai. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I Saepius me iam agitas quod rem gestam Dolabellae nimis in caelum videar efferre. Ego autem, quamquam sane probo factum, tamen ut tanto opere laudarem adductus 25 ^xmore than one sum tuis et ^xunjs et alteris litteris. Sed totum se a te abalienavit Dolabella ea de causa qua me quoque sibi inimicissimum reddidit. O hominem impudentem! Kal. Ian. debuit, adhuc non solvit, praesertim cum se maximo

8 quom] cum *f* (*praeter H¹ qui omittit*) *EORM²*; quam *M¹*; quadam *M³s*; quadam cum *Ber. Lehmann* 10 et gradatim *f*; *om. codd.* 26 *te a se Ernesti* 27 eadem causa *Baiter* 28 impudentem Σ *v. c. L (marg.)*; pudentem Δ

* to make a precedent for the future.

* to meet the present exigency

debt. aere alieno Faberi manu liberarit et opem ab Ope petierit. Licet enim iocari, ne me valde conturbatum putes. Atque ego ad eum VIII Idus litteras dederam bene mane, eodem autem die tuas litteras vesperi acceperam in Pompeiano
5 sane celeriter tertio abs te die. Sed, ut ad te eo ipso die scripseram, satis aculeatas ad Dolabellam litteras dedi; *stinging* quae si nihil profecerint, puto fore ut me praesentem non sustineat.

Albianum te confecisse arbitror. De Patulciano nomine, ²
10 quod mihi ^{*}†suspēdiatus est†, gratissimum est et simile *x you have come to my aid.* tuorum omnium. Sed ego Erotē ad ista expedienda *they were wrong.* factum mihi videbar reliquisse; cuius non sine magna culpa vacillarunt. Sed cum ipso videro.

expectly talked for De Montano, ut saepe ad te scripsi, erit tibi tota res ³
15 curae. Servius proficiscens quod desperanter tecum locutus est minime miror neque ei quicquam in desperatione concedo. Brutus noster, singularis vir, si in senatum non est ⁴
Kāl. Iuniis venturus, quid facturus sit in foro nescio. Sed hoc ipse melius. Ego ex iis quae parari video non multum
20 Idibus Martiis profectum iudico. Itaque de Graecia cotidie magis et magis cogito. Nec enim Bruto meo exsilium, ut scribit ipse, meditati video quid prodesse possim. Leonidae me litterae non satis delectarunt. De Herode tibi adsentior. *e. librum* Saufei legisse vellem. Ego ex Pompeiano VI Idus Mai.
25 cogitabam.

XIX *Scr. in Pompeiano viii Id. Mai. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Nonis Maiis cum essem in Pompeiano, accepi binas a te ¹
litteras, alteras sexto die, alteras quarto. Ad superiores
30 igitur prius. ^{*} Quam mihi iucundum opportune tibi Bar- *x I am very much pleased.*

1 Ope *Cobet*: eo *codd.* 10 suppetiatus es *Montagnanus*: sup-
peditavisti *coni. Wesenberg*: succenturiatus *es Müller*: tu dispensa-
visti *Reid* 11 Erotē *C*: errorem *M* 22 scribit *Corradus*:
scribis *M*

naeum litteras reddidisse! Tu vero cum Cassio ut cetera. Quam commode autem quod id ipsum quod me mones quadriduo ante ad eum scripseram exemplumque mearum litterarum ad te miseram! Sed cum ex Dolabellae taritiat ^{rapacity} (sic enim tu ad me scripseras) magna desperatione adfectus ⁵ essem, ecce tibi et Bruti et tuae litterae! Ille exsilium ^{read it have} meditari. Nos autem alium portum propiore huic aetati videbamus; in quem malle equidem pervehi florente Bruto nostro constitutaque re publica. Sed nunc quidem, ut scribis, ^{*Slave not the choice.} non utrumvis. Adsentiris enim mihi nostram ¹⁰ aetatem a castris, praesertim civilibus, abhorrere.

2 Antonius ad me tantum de Clodio rescripsit, meam lenitatem et clementiam et sibi esse gratam et mihi voluptati magnae fore. Sed Pansa furere videtur de Clodio itemque de Deiotaro et loquitur severe, si velis credere. Illud tamen ¹⁵ non belle, ut mihi quidem videtur, quod factum Dolabellae ³ vehementer improbat. De coronatis, cum sororis tuae filius a patre accusatus esset, rescripsit se coronam habuisse honoris Caesaris causa, posuisse luctus gratia; postremo se ^{libenter} vituperationem subire quod amaret etiam mortuum ²⁰ Caesarem. ^{on acc.}

4 Ad Dolabellam, quem ad modum tibi dicis placere, scripsi diligenter. Ego etiam ad Siccam; tibi hoc oneris non impono. Nolo te illum iratum habere. ^{*I recognize the timid style of Servius' discourse.} ^{*has been shuffling} Servi orationem ²⁵ cognosco; in qua plus timoris video quam consili. Sed ^{quoniam} perterriti omnes sumus, adsentior Servio. Publius tecum tricatus est. Huc enim Caerellia missa ab istis est legata ad me; cui facile persuasi mihi id quod rogaret ne licere quidem, non modo non lubere. Antonium si videro, accurate agam de Buthroto. ³⁰

5 Venio ad recentiores litteras; quamquam de Servio iam rescripsi. 'Me facere magnam πραξι Dolabellae.' Mihi

4 ex v. c. L (marg.) Crat. : om. ΣΔ aritia codd. v c., sine cruce Tyrrell Müllg; avaritia Vict., cf. 18. 1 : ἀρτία Bosius : ἀπιστία Fr. Schmidt

exploit.

me hercule ita videtur, non potuisse maior tali re talique tempore. Sed tamen quicquid ei tribuo, tribuo ex tuis litteris. Tibi vero adsentior maiorem $\pi\rho\acute{\alpha}\xi\iota\nu$ eius fore si mihi quod debuit dissolverit. Brutus velim sit Asturae.

5 Quod autem laudas me quod nihil ante de profectioe constituam quam ista quo evasura sint videro, muto sententiam. Neque quicquam tamen ante quam te videro. Atticam meam gratias mihi agere de matre gaudeo; cui quidem ego totam villam cellamque tradidi eamque cogitabam v Idus
10 videre. Tu Atticae salutem dices. Nos Piliam diligenter tuebimur.

I have put
the house &
the keys at
her service

XX

Scr. in Puteolano v Id. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

E Pompeiano navi advectus sum in Luculli nostri hospiti-
15 tium v Idus hora fere tertia. Egressus autem e navi accepi
tuas litteras quas tuus tabellarius in Cumanum attulisse dice-
batur Nonis Maiis datas. A Lucullo postridie eadem fere
hora veni in Puteolanum. Ibi accepi duas epistulas, alteram
Nonis, alteram v Idus Lanuvio datas. Audi igitur ad
20 omnis. Primum, quae de re mea gesta et in solutione et
in Albiano negotio, grata. De tuo autem Buthroto, cum in
Pompeiano essem, Misenum venit Antonius. Inde ante
discessit, quam illum venisse audissem, in Samnium. A quo
vide quid speres. Romae igitur de Buthroto. L. Antoni
25 horribilis contio, Dolabellae praeclara. Iam vel sibi habeat
nummos, modo numeret Idibus. Tertullae nollem abortum.
Tam enim Cassii sunt iam quam Bruti serendi. De regina

dear Julia

1 potuisset *Inuius*; potuisset esse *coni. Wesenberg* 4 debuit
vett.: debui *M^lZ^l*: debet *Malaspina* 18, 19 in . . . Nonis,
alteram *C*: *om. M* 20 gesti *coni. Boot* 23 audivi, *Wesen-*
berg in Samnium: a quo *Wesenberg*: a quo in Samnium *codd.*:
a quo insanienti *Koch*: Aequum Samnitium *Schmidt* 25 contio
Vict.: contentio *M*

ita. velim atque etiam de Caesare illo. Persolvi primae epistulae, venio ad secundam.

3 De Quintis, Buthroto, cum venero, ut scribis. Quod Ciceroni suppeditas, gratum. Quod errare me putas qui rem publicam putem pendere e Bruto, sic se res habet. 5 Aut nulla erit aut ab isto istisve servabitur. Quod me hortaris ut scriptam contionem mittam, accipe a me, mi Attice, *καθολικὸν θεώρημα* earum rerum in quibus satis exercitati sumus. Nemo umquam neque poeta neque orator fuit qui quemquam meliorem quam se arbitraretur. Hoc 10 etiam malis contingit; quid tu Bruto putas et ingenioso et erudito? De quo etiam experti sumus nuper in edicto. Scripseram rogatu tuo. Meum mihi placebat, illi suum. *may* Quin etiam cum ipsius precibus paene adductus scripsissem ad eum 'de optimo genere dicendi,' non modo mihi sed 15 etiam tibi scripsit sibi illud quod mihi placeret non probari. Qua re sine, quaeso, sibi quemque scribere,

'Suam quoique sponsam, mihi meam; suum quoique amorem, mihi meum.'

Non scite. Hoc enim Atilius, poeta durissimus. Atque 20 utinam liceat isti contionari! Cui si esse in urbe tuto licebit, vicimus. Ducem enim novi belli civilis aut nemo sequetur aut ii sequentur qui facile vincantur.

4 Venio ad tertiam. Gratas fuisse meas litteras Bruto et Cassio gaudeo. Itaque iis rescripsi. Quod Hirtium per 25 me meliorem fieri volunt, do equidem operam et ille optime loquitur sed *vivit habitatque cum Balbo* qui item bene loquitur. Quid credas videris. Dolabellam valde placere tibi video; mihi quidem egregie. Cum Pansa vixi in Pompeiano. Is plane mihi probabat se bene sentire et cupere 30 pacem. *Causam armorum* quaeri plane video. Edictum *proclamat* Bruti et Cassi proba: Quod vis ut suscipiam cogitationem

1 illo] filio Müller 3 de ante Buthroto add. Boot 5 e add.
vulg.: in v. c.: om. codd. 18 cuique vulg.: quoque (bis) M¹
32 Quod vis Madvig: quaeris codd.: quod hortaris coni. Lamb.

-x- (is open to your desire that I should enter on a consideration of what their course should be, their policy is dependent on the circumstances which are changing every hour.)

quidnam istis agendum putem, consilia temporum sunt
quae in horas commutari vides: Dolabellae et prima illa

actio et haec contra Antonium contio mihi profecisse per-
 multum videtur. ^x Prorsus ibat res; nunc autem videmur

5 habituri ducem; quod unum municipia bonique desiderant.

Epicuri mentionem facis et audes dicere ^x μή πολιτεύεσθαι. 5

Non te Bruti nostri vulticulus ab ista oratione deterret? ^x the play.

Quintus filius, ut scribis, Antoni est ^x dextella. Per eum
 igitur quod volumus facile auferemus. Exspecto, si, ut

10 putas, L. Antonius produxit Octavium, qualis contio fuerit.

^x Haec scripsi; statim enim Cassi tabellarius. Eram con-
 tinuo Piliam salutaturus, ^x deinde ad epulas Vestori navicula.

Atticae plurimam salutem. ^x missen gl. then to take boat to sup with Vestorius.

XXI

Scr. in Puteolano v Id. Mai. a. 710 (44).

15

CICERO ATTICO SAL.

Cum paulo ante dedissem ad te Cassi tabellario litteras, 1

v Idus venit noster tabellarius et quidem, portenti simile,

sine tuis litteris. Sed cito conieci Lanuvi te fuisse. Eros

autem festinavit, ut ad me litterae Dolabellae perferrentur

non de re mea (nondum enim meas acceperat) sed rescri-
 20 psit ad eas quarum exemplum tibi miseram sane luculente.

Ad me autem, cum Cassi tabellarium dimissem, statim 2

Balbus. O dei boni, quam facile perspiceres timere otium!

Et nosti virum quam ^x tectus. Sed tamen Antoni consilia ^x reserved.

narrabat; illum ^x circumire veteranos ut acta Caesaris san-
 25 cirent idque se facturos esse iurarent, ut castra omnes

haberent eaque duoviri omnibus mensibus inspicerent.

Questus est etiam de sua invidia eaque omnis eius oratio ^x unpopularity.

fuit ut amare videretur Antonium. Quid quaeris? nihil ^x Schott.

4 videbatur con. Orelli 6 post dicere add. decere vel debere

Reid 8 filius illius (om. Antoni) Orelli Antoni v. c. L

(marg.) Z^b Crat.: om. ΣΔ 11 post scripsi add. raptim Haupt,

summatim Orelli, similia alii 26 ut castra Otto: utram M¹: ut

rata Vict.: ut arma alii omnia Schmidt 27 duoviri] dum viri M¹

that one
could elicit
in politics

no more
passant.

about the
money
that he
had me.

that he is
walking.

3 sinceri. Mihi autem non est dubium quin res spectet ad castra. Acta enim illa res est animo virili, consilio puerili. Quis enim hoc non vidit, regni heredem relictum? Quid autem absurdius?

'Hoc metuere, alterum in metu non pónere!' 5

Quin etiam hoc ipso tempore multa ὑποσόλοικα. Ponti Neapolitanum a matre tyrannoctoni possideri! Legendus mihi saepius est 'Cato maior' ad te missus. 'Amariorem enim me senectus facit. Stomachor omnia.' Sed mihi quidem βεβίωται; viderint iuvenes. Tu mea curabis, ut 10 curas.

4 Haec scripsi seu dictavi apposita secunda mensa apud Vestorium. Postridie apud Hirtium cogitabam et quidem πεντέλοιπον. Sic hominem traducere ad optimatis paro. Δῆρος πολὺς. Nemo est istorum qui otium non timeat. 15 Quae re talaria videamus. Quidvis enim potius quam castra.

Atticae salutem plurimam velim dicas. Exspecto Octavi contionem et si quid aliud, maxime autem ²⁰ ecquid Dolabella tinniat an in meo nomine tabulas novas fecerit.

XXII ²⁰ Scr. in Puteolano prid. Id. Mai. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

I Certior a Pilia factus mitti ad te Idibus tabellarios statim hoc nescio quid exaravi. Primum igitur scire te volui me well hinc Arpinum xvi Kalend. Iun. Eo igitur mittes si quid 25 erit posthac; quamquam ipse iam iamque adero. Cupio enim ante quam Romam venio odorari diligentius quid futurum sit. Quamquam vereor ne nihil coniectura aberrem. Minime enim obscurum est quid isti moliantur; meus vero discipulus qui hodie apud me cenat valde amat 30 illum quem Brutus noster sauciavit. Et si quaeris (perspexi stabbed

14 πεντέλοιπον valde dubium, cf. xv. 2. 4 27 odorari vulg.: orari M¹ 28 a ante coniectura add. Crat. Wesenberg, cf. Phil. xii. 23 31 Et si quaeris om. M¹

is. de senectute.
x But as for myself, I'm

senior of fine x a pack of fribbles!

gan me thaning

peace

if. πέδωκα.

x: whereas Dolabella is going to come down with his clerk, or has proclaimed a clerk that as regards his debt to me 150.

scrawled

x though I fear I shall be quite right in what I had guessed

well

stabbed

enim plane), timent otium; ὑπόθεσιν autem hanc habent
eamque prae se ferunt, clarissimum virum interfectum,
totam rem publicam illius interitu perturbatam, ingrta fore

Ext

without
Effect.

5 illi malo fuisse, qua si usus non esset, nihil ei tale accidere
potuisse. Mihi autem venit in mentem, si Pompeius cum
exercitu firmo veniat, quod est εὐλογον, certe fore bellum.

*and the
adds are on
this

Haec me species cogitatioque perturbat. Neque enim iam
quod tibi tum licuit nobis nunc licebit. Nam aperte laetati

10 sumus. Deinde habent in ore nos ingratos. Nullo modo
licebit quod tum et tibi licuit et multis. * Φαινοπροσωπητέον

* must be put in
an appearance
he says that
he did.

ergo et ιτέον in castra? Miliens mori melius, huic prae-
sertim aetati. Itaque me Idus Martiae non tam conso-
lantur quam antea. Magnum enim mendum continent.

blunder:

15 Etsi illi iuvenes

(nisi)

ἄλλοις ἐν ἐσθλοῖς τόνδ' ἀπωθούνται ψόγον.

Sed si tu melius quidpiam speras, quod et plura audis et
interes consiliis, scribas ad me velim simulque cogites
quid agendum nobis sit super legatione votiva. Equidem

20 in his locis moneor a multis ne in senatu Kalendis. Di-
cuntur enim occulte milites ad eam diem comparari et
quidem in istos qui mihi videntur ubivis tutius quam in
senatu fore.

2 virum add. Orelli; ante clarissimum add. Rom. I
steremus Faernus: desistemus M 6 potuisset M²
illi M²: et Sulli M¹: nisi illi C. F. Hermann

4 desi-
15 Etsi

* Spuliers Brutus & Cassius 'glue back by noble deeds their country's
wound'
learn?

LIBER QVINTVS DECIMVS

AD ATTICVM

I *Scr. in Puteolano xvi K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I O factum male de Alexione ! Incredibile est quanta me molestia adfecerit, nec me hercule ex ea parte maxime quod plerique mecum, 'Ad quem igitur te medicum conferes?' 5 Quid mihi iam medico ? Aut si opus est, tanta inopia est ? Amorem erga me, humanitatem suavitatemque desidero. Etiam illud. Quid est quod non pertimescendum sit, cum hominem temperantem, summum medicum tantus impro- viso morbus oppresserit ? Sed ad haec omnia una con- 10 solatio est quod ea condicione nati sumus ut nihil quod homini accidere possit recusare debeamus.

2 De Antonio iam antea tibi scripsi non esse eum a me conventum. Venit enim Misenum cum ego essem in Pompeiano. Inde ante profectus est quam ego eum venisse 15 cognovi. Sed casu, cum legerem tuas litteras, Hirtius erat apud me in Puteolano. Ei legi et egi. Primum quod attinet, nihil mihi concedebat, deinde ad summam arbitrum me statuebat non modo huius rei sed totius consulatus sui. Cum Antonio autem sic agemus ut perspiciat, si in 20 eo negotio nobis satis fecerit, totum me futurum suum. Dolabellam spero domi esse.

6 post medico add. opus est Otto, sed cf. Verr. v. 45, Varr. ap. Nonium 100. 3 9 summum medicum om. M¹ 13 a om. M¹ 17 egi] regei Peerlkamp Primum quod attinet, nihil vel Primum, quod attinet, nihil edd. : fort. Primum, quod attinet nihil, nihil

Redeamus ad nostros. De quibus tu bonam spem te **3**
 significas habere propter edictorum humanitatem. Ego
 autem perspexi, cum a me xvii Kal. de Puteolano Nea-
 polim Pansae conveniendi causa proficisceretur Hirtius,
5 omnem eius sensum. Seduxi enim et ad pacem sum
 cohortatus. Non poterat scilicet negare se velle pacem,
 sed non minus se nostrorum arma timere quam Antoni, et
 tamen utrosque non sine causa praesidium habere, se autem
 utraque arma metuere. Quid quaeris? οὐδὲν ἰγίης.

10 De Quinto filio tibi adsentior. Patri quidem certe gra-
 tissimae bellae tuae litterae fuerunt. Caerelliae vero facile
 satis feci; nec valde laborare mihi visa est, et si illa, ego
 certe non laborarem. Istam vero quam tibi molestam
 scribis esse auditam a te esse omnino demiror. Nam quod
15 eam conlaudavi apud amicos audientibus tribus filiis eius et
 filia tua, †τὸ ἐκ τούτου quid est hoc?†

‘Quid est autem cur ego personatus ambulem?’

Parumne foeda persona est ipsius senectutis? Quod Brutus **5**
 rogat ut ante Kalendas, ad me quoque scripsit et fortasse
20 faciam. Sed plane quid velit nescio. Quid enim illi ad-
 ferre consili possum, cum ipse egeam consilio et cum ille
 suae immortalitati melius quam nostro otio consuluerit?
 De regina rumor exstinguitur. De Flamma, obsecro te, si
 quid potes.

25 I a   *Scr. in Sinuessano xv K. Iul. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Here dederam ad te litteras exiens e Puteolano deverte- **I**
 ramque in Cumanum. Ibi bene valentem videram Piliam.

10 grat. bellae *Baiter*; grat. et bellae *M*   **16** τὸδ' ἐκ τούτου;
Tyrrell: τί ἐκ τούτου; *Kayser*   **16** quid est hoc? *secl. Lamb.*   **17**
versum poetae dispexit Palmer   **20** illi *M*²: illa *M*¹   **25** hanc et
sequentis epp. huius libri uno tenore dat M   **27** Here *C*: *Heracle*
M: *Heri Ernesti*

Quin etiam paulo *post* Cumis eam vidi. Venerat enim in funus; cui funeri ego quoque operam dedi. Cn. Lucullus familiaris noster matrem efferebat. Mansi igitur eo die in Sinuessano atque inde mane postridie Arpinum proficiscens
 2 hanc epistulam exaravi. Erat autem nihil novi quod aut 5 scriberem aut ex te quaererem, nisi forte hoc ad rem putas pertinere. Brutus noster misit ad me orationem suam habitam in contione Capitolina petivitque a me ut eam ne ambitiose corrigerem ante quam ederet. Est autem oratio scripta elegantissime sententiis, verbis, ut nihil possit ultra. 10 Ego tamen si illam causam habuissem, scripsissem ardentius. Ὑπόθεσις vides quae sit *et* persona dicentis. Itaque eam corrigere non potui. Quo enim in genere Brutus noster esse vult et quod iudicium habet de optimo genere dicendi, id ita consecutus in ea oratione est ut elegantius 15 esse nihil possit; sed ego secutus aliud sum sive hoc recte sive non recte. Tu tamen velim eam orationem legas, nisi forte iam legisti, certio remque me facias quid iudices ipse. Quamquam vereor ne cognomine tuo lapsus ὑπεραττικὸς sis in iudicando. Sed si recordabere Δημοσθένους fulmina, tum 20 intelleges posse et ἀττικώτατα *et* gravissime dici. Sed haec coram. Nunc nec sine epistula nec cum inani epistula volui ad te Metrodorum venire.

II

Scr. in Vescino xv K. Iun. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

25

I xv Kal. e Sinuessano proficiscens cum dedissem ad te litteras devertissemque †acutius† in Vescino accepi a tabel-

I paulo post *Lamb.*: paulo *codd.*; paullum *Iunius* 8, 9 nec ambitiose *Bosius* 'ex *Crusellino*': sine ambitione *Koch* 12 et *add. Orelli* 16 sed *scd. Wesenberg* secutus *Pius*: solus *M* 17 eam *Rom.*: tum *M*: item *Bücheler*: *om. Baillet*: *fort. totam* 18 iam *M*²: eam *M*¹ 21 et *add. Lamb.* 27 acutius] *latent* ad *et nomen proprium*: a Cumis *Rom.* Vescino *Z¹ v. c.*: Vesciano *M*: Vescinum *Wesenberg*

lario tuas litteras ; in quibus nimis multa de Buthroto. Non enim tibi ea res maiori curae aut est aut erit quam mihi. Sic enim decet te mea curare, tua me. Quam ob rem id quidem sic susceptum est mihi ut nihil sim habiturus antiquius.

5 L. Antonium contionatum esse cognovi tuis litteris et aliis sordide ; sed id quale fuerit nescio ; nihil enim scripti. De Menedemo probe. Quintus certe ea dictitat quae scribis. Consilium meum a te probari quod ea non scribam quae tu a me postularis facile patior, multoque
10 magis id probabis, si orationem eam de qua hodie ad te scripsi legeris. Quae de legionibus scribis, ea vera sunt. Sed non satis hoc mihi videris tibi persuasisse qui de Buthrotiis nostris per senatum speres confici posse † quod
15 puto. Tantum† enim video, non videmur esse victuri, sed, ut iam nos hoc fallat, de Buthroto te non fallat. De
3 Octavi contione idem sentio quod tu, ludorumque eius apparatus et Matius ac Postumus mihi procuratores non placent ; Saserna conlega dignus. Sed isti omnes, quem ad
20 modum sentis, non minus otium timent quam nos arma. Balbum levare invidia per nos velim, sed ne ipse quidem id fieri posse confidit. Itaque alia cogitat.

Quod prima disputatio Tusculana te confirmat sane
4 gaudeo ; neque enim ullum est perfugium aut melius aut paratius. Flamma quod bene loquitur non moleste fero.
25 Tyndaritanorum causa, de qua causa laborat, quae sit ignoro. Hos tamen . . . Πεντέλοιπον movere ista videntur, in primis erogatio pecuniae. De Alexione doleo, sed quoniam

6 scripti *M*¹ : scripsti *M*² : scripsisti *Rom. I* 9 postularas
Madvig 13 posse. Quod dubito. Tantum enim video *coni.*
Boot : posse. Quod puto (tantum enim video) *Tyrrell* : posse ; haud
puto ; quantum enim video *Gronovius* : posse, quod, puto, — tantum
enim video — *Reid* 14 non] nos *coni. Lamb.* 15 ut iam
Klotz : etiam *M* : ut etiam *Orelli* : si etiam *Rom.* 17 apparatus,
sed *Matius Turnebus* 25 alterum causa] *Pansa cod. Vrsini* : Casca
coni. Boot laboras *Man.* 26 aut *aposiopesis est post* tamen aut
defendam vel simile quid omissum : noscam tamen *Reid* Πεντέλοιπον
cf. xiv. 21. 4

inciderat in tam gravem morbum, bene actum cum illo arbitror. Quos tamen secundos heredes scire velim et diem testamenti.

III

Scr. in Arpinati xi K. Iun. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

5

- 1 Vndecimo Kal. accepi in Arpinati duas epistulas tuas, quibus duabus meis respondisti. Vna erat xv Kal., altera xii data. Ad superiorem igitur prius. Accurres in Tusculanum, ut scribis; quo me vi Kal. venturum arbitrabar. Quod scribis parendum victoribus, non mihi quidem cui 10 sunt multa potiora. Nam illa quae recordaris Lentulo et Marcello consulibus acta in aede Apollinis, nec causa eadem est nec simile tempus, praesertim cum Marcellum scribas aliosque discedere. Erit igitur nobis coram odorandum et constituendum tutone Romae esse possimus. Novi con- 15 ventus habitatores sane movent; in magnis enim versamur angustiis. Sed sunt ista parvi; quin et maiora contemnimus. Calvae testamentum cognovi, hominis turpis ac sordidi. Tabula Demonici quod tibi curae est gratum. De †malo† scripsi iam pridem ad Dolabellam accuratissime, 20 modo redditae litterae sint. Eius causa et cupio et debeo.
- 2 Venio ad propiorem. Cognovi de Alexione quae considerabam. Hirtius est tuus. Antonio, †quoniam† est, volo peius esse. De Quinto filio, ut scribis, †A. M. C.† De patre coram agemus. Brutum omni re qua possum 25 cupio iuvare. Cuius de oratiuncula idem te quod me sen-

2 velim *Orelli*; vellem *M* 6 in Arpinati *Lamb.*: nati
(nacti) ΣZ : *om.* Δ : in Atinati *Bosius* 14 coram odorandum
C: cura moderandum *M* 15 tutine *Z^t v. c.* ante *Wesenberg* 17
Sed sunt *Rom.*: sed si *M*: etsi *Peerkamp* et] vel *Müller*:
etiam *coni. Baiter* 19 ante tabula De *addend. coni. Man.* 20
Mario Man.: *Matio Beroaldus*: *Montano Schmidt*: *Manlio Shuckburgh*
23 quam iam *coni. Orelli*: quam *Pius*: quoniam male *Alanus* 24
A. M. C.] *älis Turnebus Gronovius*

tire video. Sed parum intellego quid me velis scribere quasi a Bruto habita oratione, cum ille ediderit. Qui tandem convenit? an sic ut in tyrannum iure optimo caesum? Multa dicentur, multa scribentur a nobis sed alio modo et tempore. De sella Caesaris bene tribuni; praeclaros etiam XIV ordines! Brutum apud me fuisse gaudeo, modo et libenter fuerit et sat diu.

IV *Scr. in Arpinati ix K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

10 IX K. H. x fere a Q. Fufio venit tabellarius. Nescio I
quid ab eo litterularum, uti me sibi restituerem; sane
insulse, ut solet, nisi forte, quae non ames omnia viden-
tur insulse fieri. Scripsi ita ut te probaturum existimo.
Mihi duas a te epistulas reddidit, unam XI, alteram X. Ad
15 recentiorem prius †et leniorem† laudo; si vero etiam Car-
fulenus, ‘*ἄνω ποταμῶν.*’ Antoni consilia narras turbulenta.
Atque utinam potius per populum agat quam per senatum!
quod quidem ita credo. Sed mihi totum eius consilium
ad bellum spectare videtur, si quidem D. Bruto provincia
20 eripitur. Quoquo modo ego de illius nervis existimo, non
videtur fieri posse sine bello. Sed non cupio, quoniam
cavetur Buthrotiis. Rides? †aps condoleo† non mea po-
tius adsiduitate, diligentia, gratia perfici. Quod scribis te 2
nescire quid nostris faciendum sit, iam pridem me illa
25 ἀπορία sollicitat. Itaque stulta iam Iduum Martiarum est
consolatio. Animis enim usi sumus virilibus, consiliis, mihi

2 habitam orationem Gronovius 5 praeclare Jordan 10
IX Ruete: x codd. H. (i. e. hora) x Bücheler: iix codd.: hora viii
vulg. 12 quae Bosius: quem codd.: quom Reid ante omnia
add. ab eo Wesenberg 13 Rescripsi Wesenberg 14 ante mihi
add. Idem Z^t post x add. datam Wesenberg 15 et plenior
Orelli: de legione M. (i. e. Martia) coni. Boot: ante laudo addendum
Egnatuleium coni. Reid coll. Phil. iii. 7, 39 18 quod M² vulg.:
cui M¹CZ^t 22 Rides? ast condoleo Vict.: Rides? at ego doleo
L (marg.): ab isto (sc. Antonio) tamen doleo Reid: Rides Ἀττικόν
(vel ἄστικόν); doleo Madvig

crede, puerilibus. Excisa enim est arbor, non evulsa. Itaque quam fruticetur vides. Redeamus igitur, quoniam saepe usurpas, ad Tusculanas disputationes. Saufeium de te celemus; ego numquam indicabo. Quod te a Bruto scribis, ut certior fieret quo die in Tusculanum essem venturus, ut ad te ante scripsi, vi Kal., et quidem ibi te quam primum per videre velim. Puto enim nobis Lanuvium eundum et quidem non sine multo sermone. Sed *μελήσει*.

3 Redeo ad superiorem. Ex qua praetereo illa prima de Buthrotiis; quae 'mihi sunt inclusa medullis,' sit modo, ut scribis, locus agendi. De oratione Bruti prorsus contendis quom iterum tam multis verbis agis. Egone ut eam causam quam is scripsit? ego scribam non rogatus ab eo? Nulla *παρεγχείρησις* fieri potest contumeliosior. 'At' inquis 'Ἡρακλείδειον aliquod.' Non recuso id quidem, sed et componendum argumentum est et scribendi expectandum tempus maturius. Licet enim de me ut libet existimes (velim quidem quam optime), si haec ita manant ut videntur (feres quod dicam), me Idus Martiae non delectant. Ille enim numquam revertisset, nos timor confirmare eius acta non coegisset, aut, ut in Saufei eam relinquamque Tusculanas disputationes ad quas tu etiam Vestorium hortaris, ita gratiosi eramus apud illum (quem di mortuum perduint!) ut nostrae aetati, quoniam interfecto domino liberi non sumus, non fuerit dominus ille fugiendus. Rubeo, mihi crede, sed iam scripseram; delere nolui.

4 De Menedemo vellem verum fuisset, de regina velim

3, 4 de te *Popma*: pete *M*: de re *Lamb.*: peto *Corradus*: per te *Bosius* 4 te a] de *Graevius* post Bruto add. rogatum *Wesenberg*: rogari add. alii 5 in Tusculanum essem venturus *Ant. F et fortasse Z, cf. Cat. Mai. § 71 ubi cod. Harl. 2682 dat* futurus pro vulg ito venturus: in Tusculanum essem futurus *M*: in Tusculano essem futurus *Baiter* 10 'mihi . . . medullis' ex *poeta sumpta esse putat Tyrrell* 15 aliquid *Wesenberg* 18 manent *Crat.* 20 ante numquam add. aut *Schütz* 21 post Saufei addendum *ἀίρεσιν putat Bosius vel simile quid* relinquamque *Bosius*: reliquam que *M*

verum sit. Cetera coram, et maxime quid nostris faciendum sit, quid etiam nobis, si Antonius militibus obsessurus est senatum. Hanc epistulam si illius tabellario dedissem, veritus sum ne solveret. Itaque misi dedita. Erat enim
5 rescribendum tuis.

IV a   *Scr. in Tusculano vi K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Quam vellem Bruto studium tuum navare potuisses! (5)
Ego igitur ad eum litteras. Ad Dolabellam Tironem misi
10 cum mandatis et litteris. Eum ad te vocabis et si quid habebis quod placeat scribes. Ecce autem de traverso L. Caesar ut veniam ad se rogat in Nemus aut scribam quo se venire velim; Bruto enim placere se a me conveniri. O rem odiosam et inexplicabilem! Puto me ergo iturum et
15 inde Romam, nisi quid mutaro. Summatim adhuc ad te; nihildum enim a Balbo. Tuas igitur exspecto nec actorum solum sed etiam futurorum.

V   *Scr. in Tusculano v K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

20 A Bruto tabellarius rediit; attulit et ab eo et Cassio. I
Consilium meum magno opere exquirunt, Brutus quidem utrum de duobus. O rem miseram! plane non habeo quid scribam. Itaque silentio puto me usurum, nisi quid aliud tibi videtur; sin tibi quid venit in mentem, scribe, quaeso.
25 Cassius vero vehementer orat ac petit ut Hirtium quam optimum faciam. Sanum putas? ὁ θησαυρὸς ἀνθρακες.
Epistulam tibi misi.

Vt tu de provincia Bruti et Cassi per senatus consultum, 2

4 dedita opera *vulg.*   6 hinc novam ep. incipit *Mongaltius*
8 potuisses *Rom.*; potuisse *M*   20 a ante Cassio *add. Ant.*
Cassio litteras *M*²   23 quod *Rom.*   26 ὁ θησαυρὸς ἀνθρακες *Vict.*:
OTENATCANΘPAKEC *M*: ὁ γναρεὺς ἀνθρακεὺς *Bosius*

ita scribit et Balbus et *Oppius*. Hirtius quidem se afuturum (etenim iam in Tusculano est) mihi que ut absim vehementer auctor est, et ille quidem periculi causa quod sibi etiam fuisse dicit, ego autem, etiam ut nullum periculum sit, tantum abest ut Antoni suspicionem fugere nunc curem 5 ne videar eius secundis rebus non delectari, ut mihi causa 3 ea sit cur Romam venire nolim ne illum videam. Varro autem noster ad me epistulam misit sibi a nescio quo missam (nomen enim delerat); in qua scriptum erat veteranos eos qui reiciantur (nam partem esse dimissam) im- 10 probissime loqui, ut magno periculo Romae sint futuri qui ab eorum partibus dissentire videantur. Quis porro noster itus, reditus, vultus, incessus inter istos? Quod si, ut scribis, L. Antonius in D. Brutum, reliqui in nostros, ego quid faciam aut quo me pacto geram? Mihi vero delibe- 15 ratum est, ut nunc quidem est, abesse ex ea urbe in qua non modo florui cum summa verum etiam servivi cum aliqua dignitate; nec tam statui ex Italia exire, de quo tecum deliberabo, quam istuc non venire.

VI *Scr. in Tusculano vi K. Iun. vesperi a. 710 (44).*

20

CICERO ATTICO SAL.

I Cum ad me Brutus noster scripsisset et Cassius, ut Hirtium, qui adhuc bonus fuisset (sciebam, neque eum confidebam fore mea auctoritate meliorem; Antonio est enim fortasse iratior, causae vero amicissimus), tamen ad 25 eum scripsi eique dignitatem Bruti et Cassi commendavi. Ille quid mihi rescripsisset scire te volui, si forte idem tu

I et Balbus et Oppius; Hirtius *coni. Müller: om. Oppius codd. futurum Orelli*; acturum *M: negat iturum Reid* 3 est et *v. c. L (marg.): et M: est vulg.* 7 cur *vett. : ut codd.* 23 qui . . . fuisset—(fuisse) sciebam . . . fore—mea auctoritate meliorem (facerem)—Antonio *Tyrrell*: qui . . . fuisset (confirmarem et excitarem, etsi alieno a causa animo fuisse) sciebam, neque eum . . . meliorem—Antonio *Madvig*: quem adhuc bonum fuisse sciebant, neque enim confidebant . . . meliorem facerem—Antonio *M*²

quod ego existimares, istos etiam nunc vereri ne forte ipsi nostri plus animi habeant quam habent.

‘HIRTIVS CICERONI SVO SAL.

Rurene iam redierim quaeris. An ego, cum omnes 2
5 caleant, ignaviter aliquid faciam? Etiam ex urbe sum pro-
fectus, utilius enim statui abesse. Has tibi litteras exiens
in Tusculanum scripsi. Noli autem me tam strenuum
putare ut ad Nonas recurram. Nihil enim iam video opus
esse nostra cura, quoniam praesidia sunt in tot annoſ pro-
10 visa. Brutus et Cassius utinam quam facile a te de me
impetrare possunt ita per te exorentur ne quod calidius
ineant consilium! Cedentis enim haec ais scripsisse—quo
aut qua re? Retine, obsecro te, Cicero, illos et noli sinere 3
haec omnia perire, quae funditus *medius* fidius rapinis, in-
15 cendiis, caedibus pervertuntur. Tantum si quid timent
caveant, nihil praeterea moliantur. Non *medius* fidius
acerrimis consiliis plus quam etiam inertissimis, dum modo
diligentibus, consequentur. Haec enim quae fluunt per se
diuturna non sunt; in contentione praesentis ad nocendum
20 habent viris. Quid speres de illis in Tusculanum ad me
scribe.’

Habes Hirti epistolam. Cui rescripsi nil illos calidius 4
cogitare idque confirmavi. Hoc quaecumque esset te
scire volui.

25 Obsignata iam Balbus ad me Serviliam redisse, confir-
mare non discessuros. Nunc exspecto a te litteras.

VII *Scr. in Tusculano v aut iv K. Im. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Gratum quod mihi epistulas; quae quidem me delecta-
30 runt, in primis Sexti nostri. Dices, ‘quia te laudat.’
Puto me hercule id quoque esse causae, sed tamen etiam

4 Rurene *Wesenberg*: rure *codd.* 5 Etiam; ex *Reid* 11
calidius *Lamb.*: callidius *M* 14 *medius add. vet.* 25 *post iam*
add. epistula vulg.

ante quam ad eum locum veni, valde mihi placebat cum sensus eius de re publica †cum tum† scribendi. Servius vero pacificator cum librariolo suo videtur obisse legationem et omnis captiunculas pertimescere. Debuerat autem non 'ex iure manum consertum' sed quae sequuntur; tuque scribes. 5

VIII *Scr. in Tusculano prid. K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- I** Post tuum discessum binas a Balbo (nihil novi) itemque ab Hirtio, qui se scribit vehementer offensum esse veteranis. Exspectat animus quidnam agam de K. [Mart.]. Misi 10 igitur Tironem et cum Tirone pluris quibus singulis, ut quidque accidisset, dares litteras, atque etiam scripsi ad Antonium de legatione, ne, si ad Dolabellam solum scripsissem, iracundus homo commoveretur. Quod autem aditus ad eum difficilior esse dicitur, scripsi ad Eutrapelum ut is ei 15 meas litteras redderet; legatione mihi opus esse. Honestior est votiva, sed licet uti utraque.
- 2** De te, quaeso, etiam atque etiam vide. Velim possis coram; si minus [possis], litteris idem consequemur. Graeci ad me scripsit C. Cassium sibi scripsisse homines com- 20 parari qui armati in Tusculanum mitterentur. †Id quidem a mihi videbatur†; sed cavendum tamen †ut ille ^{villaeque} que† plures videndae. Sed aliquid crastinus dies ad cogitandum nobis †daret. *de ea re.*

IX *Scr. in Tusculano iv Non. Iun. a. 710 (44).*

25

CICERO ATTICO SAL.

- I** III Non. vesperi a Balbo redditae mihi litterae fore Nonis senatum, ut Brutus in Asia, Cassius in Sicilia frumentum

2 tum] genus *Fr. Schmidt*: cura *Rom.*: τόνος *coni. Boot* 3
videtur *vulg. cf. vii. 14. 3*: videntur *MZ^t* 10 *Mart. secl. Popma*
19 *possis om. Wesenberg* 21 *ante id add. Ementitum Madvig*
22 *post mihi add. non Pius, vix Klotz, mentiri Fr. Schmidt, mirum*
Meyer, nihili Reid ut ille que] *tutelaecque Madvig*: villaeque
Wesenberg: vigiliaecque *Klotz* 23 *visendae Wesenberg* Sed]
Debet *Madvig* 24 *dare] de ea re Bosius*: dabit *Rom.*: adferet
coni. Wesenberg

emendum et ad urbem mittendum curarent. O rem miseram! primum ullam ab istis, dein, si aliquam, hanc tlegatoriam† provinciam! Atque haud scio an melius sit quam ad Eurotam sedere. Sed haec casus gubernabit. Ait autem
 5 eodē tempore decretum iri ut et iis et reliquis praetoriis provinciae decernantur. Hoc certe melius quam illa Περσικὴ porticus; nolo enim Lacedaemonem †longinquo quom Lanuvium existimavit†. ‘Rides’ inquires ‘in talibus rebus?’ Quid faciam? plorando fessus sum.

10 Di immortales! quam me conturbatum tenuit epistulae 2 tuae prior pagina! quid autem iste in domo tua casus armorum? Sed hunc quidem nimbū cito transisse laetor. Tu quid egeris tua cum tristi tum etiam difficili ad consiliandum legatione vehementer exspecto; est enim inexplica-
 15 bilis. Ita circumsedemur copiis omnibus. Me quidem Bruti litterae quas ostendis a te lectas ita perturbarunt ut, quamquam ante egebam consilio, tamen animi dolore sim tardior. Sed plura, cum ista cognoro. Hoc autem tempore quod scriberem nihil erat, eoque minus quod dubita-
 20 bam tu has ipsas litteras essesne accepturus. Erat enim incertum visurusne te esset tabellarius. Ego tuas litteras vehementer exspecto.

X *Scr. in Tusculano Non. Iun. aut postridie a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

25 O Bruti amanter scriptas litteras! o iniquum tuum tempus qui ad eum ire non possis! Ego autem quid scribam? ut beneficio istorum utantur? Quid turpius? Vt moliantur aliquid? Nec audent nec iam possunt. Age, quiescant auctoribus nobis; quis incolumitatem praestat? Si vero
 30 aliquid de Decimo gravius, quae nostris vita, etiam si nemo

2 locatorem *Bosius*
 existimari *coni. Müller*
 andum *coni. Boot*

7 longinquiorem quam Lanuvium
 13 ante tua add. de *Schütz* concili-

7. Ironovius: longinquiorem Lanuvio existimaris.

molestus sit? ludos vero non facere! quid foedius? frumentum imponere! quae est alia Dionis legatio aut quod munus in re publica sordidius? Prorsus quidem consilia tali in re ne iis quidem tuta sunt qui dant; sed possim id negligere proficiens; frustra vero qui ingrediar? Matris 5 consilio cum utatur vel etiam precibus, quid me interponam? Sed tamen cogitabo quo genere utar litterarum; nam silere non possum. Statim igitur mittam vel Antium vel Circeios.

XI   *Scr. in Antiati a. d. vi Id. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

10

- I** Antium veni a. d. vi Idus. Bruto iucundus noster adventus. Deinde multis audientibus, Servilia, Tertulla, Porcia, quaerere quid placeret. Aderat etiam Favonius. Ego quod eram meditatus in via suadere ut uteretur Asiatica curatione frumenti; nihil esse iam reliqui quod ageremus 15 nisi ut salvus esset; in eo etiam ipsi rei publicae esse praesidium. Quam orationem cum ingressus essem, Cassius intervenit. Ego eadem illa repetivi. Hoc loco fortibus sane oculis Cassius (Martem spirare diceret) se in Siciliam non iturum. ‘Egone ut beneficium accepissem contumeliam?’ ‘Quid ergo agis?’ inquam. At ille in Achaiam se iturum. ‘Quid tu’ inquam ‘Brute?’ ‘Romam,’ inquit ‘si tibi videtur.’ ‘Mihi vero minime; tuto enim non eris.’ ‘Quid? si possem esse, placeretne?’ ‘Atque ut omnino neque nunc neque ex praetura in provinciam ires; sed 25 auctor non sum ut te urbi committas.’ Dicebam ea quae tibi profecto in mentem veniunt cur non esset tuto futurus.
- 2** Multo inde sermone querebantur atque id quidem Cassius maxime, amissas occasiones Decimumque graviter accusabant. Ego negabam oportere praeterita, adsentiebar tamen. 30

5 quin *Z^l*   7 nam silere *C: om. M*   11 Idus *Stroth: K.*
vel Kal. codd.   20 accepissee in contumeliam *Z^b*   24 post place-
retne *add. placeret Wesenberg*   29 accusabant *Z^{bt} v. c. L (marg.):*
accusabat *codd.*

Quomque ingressus essem dicere quid oportuisset, nec vero quicquam novi sed ea quae cotidie omnes, nec tamen illum locum attingerem, quemquam praeterea oportuisse tangi, sed senatum vocari, populum ardentem studio vehementius
 5 incitari, totam suscipi rem publicam, exclamat tua familiaris, 'Hoc vero neminem umquam audivi!' Ego repressi. Sed et Cassius mihi videbatur iturus (etenim Servilia pollicebatur se curaturam ut illa frumenti curatio de senatus consulto tolleretur), et noster cito deiectus est de illo inani
 10 sermone [†]velle esse† dixerat. Constituit igitur ut ludi absente se fierent suo nomine. Proficisci autem mihi in Asiam videbatur ab Antio velle. Ne multa, nihil me in illo
 itinere praeter conscientiam meam delectavit. Non enim fuit committendum ut ille ex Italia prius quam a me con-
 15 ventus esset discederet. Hoc dempto munere amoris atque officii sequebatur, ut mecum ipse,

‘*Ἡ δὲῦρ*’ ὁδός σοι τί δύναται νῦν, θεοπρόπε;

Prorsus dissolutum offendi navigium vel potius dissipatum. Nihil consilio, nihil ratione, nihil ordine. Itaque etsi ne
 20 antea quidem dubitavi, tamen nunc eo minus evolare hinc idque quam primum, ‘ubi nec Pelopidarum facta neque famam audiam.’

Et heus tu! ne forte sis nescius, Dolabella me sibi legavit
 4 a. d. III Nonas. Id mihi heri vesperi nuntiatum est.
 25 Votiva ne tibi quidem placebat; etenim erat absurdum, quae si stetisset res publica vovissem, ea me eversa illa vota dissolvere. Et habent, opinor, liberae legationes definitum tempus lege Iulia nec facile addi potest. Aveo genus legationis ut, cum velis, introire exire liceat; quod

5 incitare *Z^{bt} v. c. L (marg.)* suscipi *Orelli*: suscipere *codd.* 6
fort. Ego me repressi 9 noster *M¹*: noster Brutus *Z¹EORM²s*
 10 sermone se Romae velle esse *Boot*: sermone vel solum (*aut* vel
 cum mortis periculo se Romae) velle esse *Lehmann* 17 νῦν *secl.*
Cobet 23 Et *codd. cf. vi. i. 25*: Sed *vulg.* 24 III v. c. L
 (*marg.*) *ORP*: ivi *M¹*: IIII *M²* Nonas *Malaspina*: Non. Apriles *M*
 27 dis solvere *Pius* 28 Aveo *Iac. Gronovius*: adeo *MZ^{bt}*: idque
 adeo *Z^b*: obo *Reid*

nunc mihi additum est. Bella est autem huius iuris quinquenni licentia. Quamquam *quid de* quinquennio cogitem? Contrahi mihi negotium videtur. Sed βλάσφημα mittamus.

XII *Scr. in Antiati v aut iv Id. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

5

- 1 Bene me hercule de Buthroto. At ego Tironem ad Dola-
bellam cum litteris, quia iusseras, miseram. Quid nocet?
De nostris autem Antiatibus satis videbar plane scripsisse,
ut non dubitares quin essent otiosi futuri usurique bene-
ficio Antoni contumelioso. Cassius frumentariam rem 10
aspernabatur; eam Servilia sublaturam ex senatus consulto
se esse dicebat. Noster vero καὶ μάλα σεμνῶς in Asiam,
postea quam mihi est adsensus tuto se Romae esse non
posse (ludos enim absens facere malebat), statim ait se
iturum simul ac ludorum apparatus iis qui curaturi essent 15
tradidisset. Navigia conligebat; erat animus in cursu. In-
terea in isdem locis erant futuri. Brutus quidem se aiebat
2 Asturae. L. quidem Antonius liberaliter litteris sine cura
me esse iubet. Habeo unum beneficium, alterum fortasse,
si in Tusculanum venerit. O negotia non ferenda! quae 20
feruntur tamen. Τῶνδε αἰτίαν τῶν Βρούτων τις ἔχει. In
Octaviano, ut perspexi, satis ingeni, satis animi, videbatur-
que erga nostros ἥρωας ita fore ut nos vellemus animatus.
Sed quid aetati credendum sit, quid nomini, quid here-
ditati, quid κατηγήσει, magni consili est. Vitricus quidem 25
nihil censebat; quem Asturae vidimus. Sed tamen alen-
dus est et, ut nihil aliud, ab Antonio seiungendus. Mar-
cellus praeclare, si praecipit †nostro nostri†. Cui quidem
ille deditus mihi videbatur. Pansae autem et Hirtio non
nimis credebat. Bona indoles, ἐὰν διαμείνη. 30

2 quid de *add. vett.* 12 σεμνῶς C: CMNOC M: ἄσμενος Vrsinus
14 ait Moser: autem *codd. Wesenberg* 20 si *add. Ascensius*
21 Τῶνδε Boot: TANΔΕ M: τὰν δ' Wesenberg . 28 νόστον nostri
coni. Boot: ignoscere nostris Fr. Schmidt: σωφρονεῖν Orelli: nostri
del. Gurlitt: nostro nostra Kayser: ut nostro nostra Reid

XIII *Scr. in Puteolano viii K. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

VIII Kal. duas a te accepi epistulas. Respondebo igitur **1**
 priori prius. Adsentior tibi ut nec duces simus nec agmen
 5 cogamus, faveamus tamen. Orationem tibi misi. Eius
 custodiendae et proferendae arbitrium tuum. Sed quando
 illum diem cum tu edendam putes? Indutias quas scribis **2**
 non intellego fieri posse. Melior est ἀναντιφωνησία qua me
 usurum arbitror. Quod scribis legiones duas Brundisium
 10 venisse, vos omnia prius. Scribes igitur quicquid audieris.
 Varronis διάλογον exspecto. Iam probo Ἡρακλειδεῖον, prae- **3**
 sertim cum tu tanto opere delectere; sed quale velis velim
 scire. Quod ad te antea atque adeo prius scripsi (sic enim
 mavis), ad scribendum †tibi vere dicere† fecisti me alacrio-
 15 rem. Ad tuum enim iudicium quod mihi erat notum
 addidisti Peducaei auctoritatem magnam quidem apud me
 et in primis gravem. Enitar igitur ne desideres aut indu-
 striam meam aut diligentiam. Vettienum, ut scribis, et
 Faberium foveo. Clodium nihil arbitror malitiose; quam-
 20 quam—sed quod egerit. De libertate retinenda, qua certe
 nihil est dulcius, tibi adsentior. Itane Gallo Caninio? O
 hominem nequam! quid enim dicam aliud? Cautum
 Marcellum! me sic, sed non tamen cautissimum.

Longiori epistulae superiorique respondi. Nunc breviori **4**
 25 propiorique quid respondeam nisi eam fuisse dulcissimam?
 Res Hispanienses valde bonae, modo Balbilium incolumem
 videam, subsidium nostrae senectutis. De Anniano item,
 quod me valde observat Visellia. Sed haec quidem

6 et] aut *coni. Müller* 9 legiones *CRP et fortasse O*: legationes
 Δ 14 tibi (licet enim tibi vere dicere) *Lehmann*: tibi—vere
 dicere possum—*Wesenberg*: tibi, vere dicam, *Orelli*: fort. libet tibi
 vere dicere alacriorem *Lamb.*: acriorem *codd.* 16 me
add. vulg. 20 quod] quid *vulg.*, sed cf. vi. 6. 4 21 Gallo
 Caninio *Corradus*: Gallo animo *M*: C. Annio (i. e. *Cimbro*) *Huschke*,
fort. recte O *add. Man.* 27, 28 idem quod tu. Me *coni. Orelli*

humana. De Bruto te nihil scire dicis, sed Servilia venisse M. Scaptium teumque non qua pompa ad se tamen clam venturum sciturumque me omnia; quae ego statim. Interea narrat eadem Bassi servum venisse qui nuntiaret legiones Alexandrinas in armis esse, Bassum arcessi, Cas- 5 sium exspectari. Quid quaeris? videtur res publica ius suum recipitura. Sed ne quid ante. Nosti horum exercitationem in latrocinio et amentiam.

5 Dolabella vir optimus, etsi, cum scribebam secunda mensa apposita, venisse eum ad Baias audiebam, tamen ad 10 me ex Formiano scripsit, quas litteras cum e balineo existem accepi, sese de attributione omnia summa fecisse. Vettienum accusat (tricatur scilicet ut monetalis), sed ait totum negotium Sestium nostrum suscepisse, optimum quidem illum virum nostrique amantissimum. Quaero autem 15 quid tandem Sestius in hac re facere possit quod non quivis nostrum. Sed si quid praeter spem erit, facies ut sciam; sin est, ut arbitror, negotium perditum, scribes tamen neque ista res commovebit.

6 Nos hic φιλοσοφούμεν (quid enim aliud?) et τὰ περὶ τοῦ 20 καθήκοντος magnifice explicamus προσφωνούμενque Ciceroni; qua de re enim potius pater filio? Deinde alia. Quid quaeris? exstabit opera peregrinationis huius. Varronem hodie aut cras venturum putabant; ego autem in Pompeianum properabam, non quo hoc loco quicquam pul- 25 chrius sed interpellatores illic minus molesti. Sed perscribe, quaeso, quae causa sit Myrtili (poenas quidem illum pependisse audivi) et satisne pateat unde corruptus.

1 Servilia *Corradus*: Selicia *codd.*: fort. Cilicia 2 non qua
pompa] magna pompa *Fr. Schmidt*: non qua pompa adsuevisset
Lehmann: non antiqua pompa *Reid* 9 hinc incipit novam ep.
a. d. vi Kal. Nov. a. 710 (44) datam *Ruete* optimus, etsi *Müller*:
optimus. Sed si *M*: optimus est. Etsi *Orelli* ante cum
add. haec *Crat.* 13 monetalis *Schütz*: homo talis *M* 14 illum
quidem *Klotz* 17 quivis *Malaspina*: quis *M* 19 post neque
add. me *Wesenberg* 27 Myrtili *Moser*: Myrtilo *codd.* 28
pateat *Ernesti*: patet *codd.*: pareat *Moser*

Haec cum scriberem, tantum quod existimabam ad te 7
orationem esse perlatam. Hui, quam timeo quid existimes!
Etsi quid ad me? quae non sit foras proditura nisi re pu-
blica reciperata. De quo quid sperem non audeo scribere.

5 **XIV** *Scr. in Tusculano v K. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

vi Kalend. accepi a Dolabella litteras. Quarum exem- 1
plum tibi misi. In quibus erat omnia se fecisse quae tu
velles. Statim ei rescripsi et multis verbis gratias egi.
10 Sed tamen ne miraretur cur idem iterum facerem, hoc
causae sumpsit quod ex te ipso coram antea nihil potuissem
cognoscere. Sed quid multa? litteras hoc exemplo dedi:

‘CICERO DOLABELLAE COS. SVO.

Antea cum litteris Attici nostri de tua summa liberalitate 2
15 summoque erga se beneficio certior factus essem cumque
tu ipse etiam ad me scripsisses te fecisse ea quae nos voluis-
semus, egi tibi gratias per litteras iis verbis ut intellegeres
nihil te mihi gratius facere potuisse. Postea vero quam
ipse Atticus ad me venit in Tusculanum huius unius rei
20 causa tibi ut apud me gratias ageret, cuius eximiam quan-
dam et admirabilem in causa Buthrotia voluntatem et singu-
larem erga se amorem perspexisset, teneri non potui quin
tibi apertius illud idem his litteris declararem. Ex omnibus
enim, mi Dolabella, studiis in me et officiis quae summa
25 sunt hoc scito mihi et amplissimum videri et gratissimum
esse quod perfeceris ut Atticus intellegeret quantum ego te,
quantum tu me amares. Quod reliquum est, Buthrotiam 3
et causam et civitatem, quamquam a te constituta est (bene-
ficia autem nostra tueri solemus), tamen velim receptam in
30 fidem tuam a meque etiam atque etiam tibi commendatam
auctoritate et auxilio tuo tectam velis esse. Satis erit in

2 perlatam. Hui C: perhui O¹: praebui M: per P 3 quid] quid
id Wesenberg 20 cuius Rom.: ut tum M¹ 22 erga se M¹: erga
me Z¹ et M² (aliter): erga e M¹ 24 post officiis add. tuis Wesenberg

perpetuum Buthrotiis praesidi magnaue cura et sollicitudine Atticum et me liberaris, si hoc honoris mei causa susceperis ut eos semper a te defensos velis. Quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo.'

- 4 His litteris scriptis me ad *συντάξεις* dedi; quae quidem vereor ne miniata cerula tua pluribus locis notandae sint. Ita sum *μετέωρος* et magnis cogitationibus impeditus.

XV

Scr. in Antiati Id. Iun. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

- 1 L. Antonio male sit, si quidem Buthrotiis molestus est! 10
Ego testimonium composui quod cum voles obsignabitur. Nummos Arpinatium, si L. Fadius aedilis petet, vel omnis reddito. Ego ad te alia epistula scripsi *de* HS $\overline{\text{CX}}$ quae Statio curarentur. Si ergo petet Fadius, ei volo reddi, praeter Fadium nemini. Apud me titem puto depositum†. 15
Id scripsi ad Erotem ut redderet.
- 2 Reginam odi. Id me iure facere scit sponsor promissorum eius Ammonius, quae quidem erant *φιλόλογα* et dignitatis meae ut vel in contione dicere auderem. Saran autem, praeterquam quod nefarium hominem, cognovi 20
praeterea in me contumacem. Semel eum omnino domi meae vidi. Cum *φιλοφρόως* ex eo quaererem quid opus esset, Atticum se dixit quaerere. Superbiam autem ipsius reginae, cum esset trans Tiberim in hortis, commemorare sine magno dolore non possum. Nihil igitur cum istis; nec 25
tam animum me quam stomachum habere arbitrantur.
- 3 Profectionem meam, ut video, Erotis dispensatio impedit. Nam cum ex reliquis quae Nonis Aprilibus fecit abundare debeam, cogor mutuari, quodque ex istis fructuosis rebus

13 de *add. vulg.* 14 a Statio *Boot*: Fadio *Graeter* 15 depositum** *Wesenberg* 17 odi. Id me *Z^t Orelli ex conii.*: odit me *M* scit (*vel testis sit vel testis est*) *Wesenberg*: sit *M* 18 Hammonius *Tyrrell, cf. Fam. i. i. i* 26 quam stomachum *Müller*: quamvis stomachum *M*: quam iuste stomachum *Z^t*: quam vix stomachum *Bosius L (marg.) ex v. c. fort. recte* 28 ante abundare *add. vel Crat. codices Oxonienses*

receptum est, id ego ad illud fanum sepositum putabam. Sed haec Tironi mandavi quem ob eam causam Romam misi; te nolui impeditum impedire. Cicero noster quo 4 modestior est eo me magis commovet. Ad me enim de 5 hac re nihil scripsit ad quem nimirum potissimum debuit; scripsit hoc autem ad Tironem, sibi post Kalend. Aprilis (sic enim annum confici) nihil datum esse. Tibi pro tua natura semper placuisse teque existimasse tid etiam ad dignitatem meam pertinere eum non modo perliberaliter 10 a nobis sed etiam ornate cumulateque tractari. Qua re velim cures (nec tibi essem molestus, si per alium hoc agere possem) ut permutetur Athenas quod sit in annum sumptum ei. Scilicet Eros numerabit. Eius rei causa Tironem misi. Curabis igitur et ad me si quid tibi de eo videbitur 15 scribes.

XVI *Scr. in Antiati iii aut prid. Id. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Tandem a Cicerone tabellarius et me hercule litterae *πεπινωμένως* scriptae, quod ipsum *προκοπήν* aliquam signi- 20 ficat, itemque ceteri praeclara scribunt; Leonides tamen retinet suum illud ‘adhuc,’ summis vero laudibus Herodes. Quid quaeris? vel verba mihi dari facile patior in hoc meque libenter praebeo credulum. Tu velim, si quid tibi est a Statio scriptum quod pertineat ad me, certiolem me 25 facias.

XVI a *Scr. in Arpinati xiv aut xiii K. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Narro tibi, haec loca venusta sunt, abdita certe et, si quid scribere velis, ab arbitris libera. Sed nescio quo

7 ante tibi add. Scio *Baiter* 8 post existimasse addend. scio
 con. *Boot* 9 post pertinere add. perspexi (vel perspicio) *Lehmann*
 perliberaliter *Z^tM²*: peraliter *M¹* 13 ei. Scilicet *Crat.*: et
 silicet *M*: Tibi scilicet *Schütz*; secl. *Klotz*

modo οἶκος φίλος. Itaque me referunt pedes in Tusculanum. Et tamen haec ῥωπογραφία ripulae videtur habitura celerem satietatem. Equidem etiam pluvias metuo, si ‘Prognostica’ nostra vera sunt; ranae enim ῥητορεύουσιν. Tu, quaeso, fac sciam ubi Brutum nostrum et quo die 5 videre possim.

XVII *Scr. in Antiati postr. Id. Iun. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

1 Duas accepi postridie Idus, alteram eo die datam, alteram Idibus. Prius igitur superiori. De *D.* Bruto, cum scies. 10 De consulum ficto timore cognoveram. Sicca enim φιλοστοργως ille quidem sed tumultuosius ad me etiam illam suspicionem pertulit. Quid tu autem? ‘τὰ μὲν διδόμενα —’? Nullum enim verbum a †Siregio†. Non placet. De Plaetorio vicino tuo permolestes tuli quemquam prius audisse 15 quam me. De Syro prudenter. *L.* Antonium per Marcum fratrem, ut arbitror, facillime deterrebis. Antroni vetui; sed nondum acceperas litteras, ne cuiquam nisi *L.* Fadio aedili. Aliter enim nec caute nec iure fieri potest. Quod scribis tibi deesse *HS* c̄ quae Ciceroni curata sint, velim ab 20 *Erote* quaeras ubi sit merces insularum. *Arabioni* de *Sittio* nihil irascor. Ego de itinere nisi explicato †*A*† nihil cogito; 2 quod idem tibi videri puto. Habes ad superiorem.

Nunc audi ad alteram. Tu vero facis ut omnia quod *Serviliae* non dees, id est *Bruto*. De regina gaudeo te non 25 laborare, testem etiam tibi probari. *Erotis* rationes et ex *Tirone* cognovi et vocavi ipsum. Gratissimum quod polliceris Ciceroni nihil defuturum; de quo mirabilia *Messalla* qui *Lanuvio* rediens ab illis venit ad me, et me hercule

10 *D.* add. *Schmidt* 14 a *Sara* regio *Gronovius*: An regio cum sequentibus *Gurlitt coll. Fam.* i. 7. 6: a *Circeo Schmidt, cf. Serv. ad Aen.* vii. 10 20 deesse *vulg.*: desere *codd.*: de residuis *Turnebus* 22 *A M*, quod explicant λοιπῶ: *A* (*sc. annuo*) *Rom.* 25 dees, id est *Vict.*: desit est *M*: id est *C*

ipsius litterae sic et φιλοστόργως et εὐπινῶς scriptae ut eas vel in acroasi audeam legere. Quo magis illi indulgendum puto. De Buciliano Sestium puto non moleste ferre. Ego, si Tiro ad me, cogito in Tusculanum. Tu vero, quicquid 5 erit quod me scire par sit, statim.

XVIII *Scr. in itinere ex Antiati in Tusculanum xvi K. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

xvii Kal. etsi satis videbar scripsisse ad te quid mihi 1
10 opus esset et quid te facere vellem, si tibi commodum esset, tamen cum profectus essem et in lacu navigarem, Tironem statui ad te esse mittendum, ut iis negotiis quae agerentur interesset, atque etiam scripsi ad Dolabellam me, si ei videretur, velle proficisci petiique ab eo de mulis vecturae.
15 Vt in his (quoniam intellego te distentissimum esse qua de 2
Buthrotiis qua de Bruto, cuius etiam ludorum sumptuosorum curam et administrationem suspicor ex magna parte ad te pertinere) ut ergo in eius modi re tribues nobis paulum operae; nec enim multum opus est.
20 Mihi res ad caedem et eam quidem propinquam spectare videtur. Vides homines, vides arma. Prorsus non mihi videor esse tutus. Sin tu aliter sentis, velim ad me scribas. Domi enim manere, si recte possum, multo malo.

XIX *Scr. in Tusculano inter a. d. xv et xi K. Quint. a. 710 (44).*

25 CICERO ATTICO SAL.

Quidnam est quod agendum amplius de Buthrotiis sit? 1
Sat egisse enim te frustra scribis. Quid autem se refert

1 εὐπινῶς *Klotz*; ΠΙΝΩΟC *M*; πεπινωμένως *Corradus* 14 ab eodem mulos *coni. Boot* post vecturae *add. itineris M* (sc. ut in his *repetitum*): *om. ZWORP* 15 Vt *Gronovius*: et *codd.*
16 sumptuosorum *Lehmann coll. Q. Fr. iii. 8. 6*: suorum *codd.*: scenicorum *alii* 17 et adm. *Wesenberg*: etiam adm. *codd.*: *secl. Baiter* 26 agendum *Schütz*: audendum *codd.* sit? Sat egisse *Müller*: stetisse *codd.*: sit? egisse *Wesenberg*

Brutus? Doleo me hercules te tam esse distentum, quod decem hominibus referendum est acceptum. Est illud quidem ἐργῶδες sed ἀνεκτὸν mihi que gratissimum. De armis nihil vidi apertius. Fugiamus igitur et, ut ais, coram. Theophanes quid velit nescio. Scripserat enim ad me. 5 Cui rescripsi ut potui. Mihi autem scribit venire ad me se velle ut et de suis rebus et quaedam quae ad me pertinerent. Tuas litteras exspecto. Vide, quaeso, ne quid temere fiat.

- 2 Staius scripsit ad me locutum secum esse Q. Ciceronem 10 valde adseveranter se haec ferre non posse; certum sibi esse ad Brutum et Cassium transire. Hoc enim vero nunc discere aveo, hoc ego quid sit interpretari non possum. Potest aliquid iratus Antonio, potest gloriam iam novam quaerere, potest totum esse σχεδίασμα; et nimirum ita est. 15 Sed tamen et ego vereor et pater conturbatus est; scit enim quae ille de hoc, mecum quidem ἄφατα olim. Plane quid velit nescio. A Dolabella mandata habebō quae mihi videbuntur, id est nihil. Dic mihi, C. Antonius voluitne fieri septemvir? Fuit certe dignus. De Menedemo est ut 20 scribis. Facies omnia mihi nota.

XX *Scr. in Tusculano inter xv et xi K. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Egi gratias Vettieno; nihil enim potuit humanius. Dolabellae mandata sint quaelibet, mihi aliquid, vel quod Niciae 25 nuntiem. Quis enim haec, ut scribis, †anteno†? Nunc dubitare quemquam prudentem quin meus discessus desperationis sit, non legationis? Quod ais extrema quaedam

4 et (*sic codd.*) ut ais. Coram Theophanes *Lehmann*: sed, ut ais, coram. Theophanes *Wesenberg* 14 iam *secl. Wesenberg* 26 anteno] ante nos? *Corradus*: λεπτόνει (*vel potius λεπτυνεί*) *Gronovius*: ante Nonas (*sc. credidisset*) *Gurlitt*

iam homines de re publica loqui et eos quidem viros bonos, ego quo die audiui illum tyrannum in contione ‘clarissimum virum’ appellari subdiffidere coepi. Postea vero quam tecum Lanuvi vidi nostros tantum spei habere ad
5 vivendum quantum accepissent ab Antonio, desperavi. Itaque, mi Attice, (fortiter hoc velim accipias, ut ego scribo), genus illud interitus †quo causurus† est foedum ducens et quasi denuntiatum nobis ab Antonio ex hac nassa exire constitui non ad fugam sed ad spem mortis melioris. Haec
10 omnis culpa Bruti.

Pompeium Carteia receptum scribis; iam igitur contra 3 hunc exercitum. Vtra ergo castra? Media enim tollit Antonius. Illa infirma, haec nefaria. Properemus igitur. Sed iuva me consilio, Brundisione an Puteolis. Brutus
15 quidem subito sed sapienter. Πάσχω τι. Quando enim illum? Sed humana ferenda. Tu ipse eum videre non potes. Di illi mortuo qui umquam Buthrotum! Sed acta missa; videamus quae agenda sint.

Rationes Erotis, etsi ipsum nondum vidi, tamen et ex 4 litteris eius et ex eo quod Tiro cognovit prope modum cognitae habeo. Versuram scribis esse faciendam mensum quinque, id est ad Kal. Nov., HS $\overline{cc}$; in eam diem cadere nummos qui a Quinto debentur. Velim igitur, quoniam Tiro negat tibi placere me eius rei causa Romam venire, si
25 ea te res nihil offendet, videas unde nummi sint, mihi feras expensum. Hoc video in praesentia opus esse. Reliqua diligentius ex hoc ipso exquiram, in his de mercedibus dotalium praediorum. Quae si fideliter Ciceroni curabuntur, quamquam volo laxius, tamen ei prope modum nihil
30 deerit. Equidem video mihi quoque opus esse viaticum;

7 causurus *M*¹: casurus *M*²: causa cursus *Z*¹: causae cursus
Popma: Catulus usus est *Madvig*   11 Carteia *Müller*: -am
Wesenberg: -ae *Baiter*: Carthela *codd.*   14 iuva *vulg.*: tua *M*
24, 25 si ea te res *v. c.*: si fateres *vel* si faceres $\Sigma\Delta$ 29 laxius]
prolixius *Wesenberg ex Lamb.*: lautius *Madvig*

sed ei ex praediis ut cadet ita solvetur, mihi autem opus est universo. Equidem etsi mihi videtur iste qui umbras timet ad caedem spectare, tamen nisi explicata solutione non sum discessurus. Sitne autem explicata necne tecum cognoscam. Hanc putavi mea manu scribendam, itaque 5 feci. De Fadio, ut scribis, utique alii nemini. Rescribas velim hodie.

XXI

Scr. in Tusculano x K. Quint. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

1 Narro tibi, Quintus pater exsultat laetitia. Scripsit enim 10 filius se idcirco profugere ad Brutum voluisse quod, cum sibi negotium daret Antonius ut eum dictatorem efficeret, praesidium occuparet, id recusasset; recusasse autem se ne patris animum offenderet; ex eo sibi illum hostem. 'Tum me' inquit 'conlegi verens ne quid mihi ille iratus tibi 15 noceret. Itaque eum placavi. Et quidem cccc certa, reliqua in spe.' Scribit autem Staius illum cum patre habitare velle (hoc vero mirum) et id gaudet. Ecquem tu illo certiore nebulonem?

2 Ἐποχὴν vestram de re Cani [deliberationis] probo. Nihil 20 eram suspicatus de tabulis, ἀκεραίως restitutam arbitrabor. Quae differs ut mecum coram exspectabo. Tabellarios quoad voles tenebis; es enim occupatus. Quod ad Xenonem, probe. Quod scribo, cum absolvero. Quinto scripsisti te ad eum litteras. Nemo attulerat. Tiro negat iam 25 tibi placere Brundisium et quidem dicere aliquid de militi-

1 ei *Malaspina*: et *F*: id *M*: Ciceroni *Klotz* 4 explicata
codd. Memmi: excitata *M*: extricata *Bosius*: *HS* c data *Turnebus*
 (ex excitata quod erat ut videtur in *Z*) 5 Hanc *M*: Haec *Ernesti*
 manu scribendam *vett.*: manus scribenda *M* 16 noceret patris
 scilicet. Itaque *M*, cf. 15. 4 18 Ecquem *Z^{bt}* v. c.: quem *M*
 cerrtiorum *coni. Tyrrell* 20 deliberationis *secl. Ernesti*: delibe-
 rantium *coni. Moser*: quae est deliberationis *Reid* 24 Quod
 Quinto *coni. Boot*

bus. At ego iam destinaram Hydruntem quidem. Movebant me tuae quinque horae. Hic autem quantus $\pi\lambda\omicron\upsilon\varsigma$! Sed videbimus. Nullas a te xi Kal. Quippe, quid enim iam novi? Cum primum igitur poteris, venies. Ego propero ne
5 ante Sextus, quem adventare aiunt.

XXII *Scr. in Tusculano v K. Quint. mane a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Gratulor nobis Quintum filium exisse. Molestus non erit. Pansam bene loqui credo. Semper enim coniun-
10 ctum esse cum Hirtio scio; amicissimum Bruto et Cassio puto, si expediet (sed quando illos videbit?), inimicum Antonio, quando aut cur? Quousque ludemur? Ego autem scripsi Sextum adventare, non quo iam adesset sed quia certe id ageret ab armisque nullus discederet. Certe, si
15 pergit, bellum paratum est. Hic autem noster Cytherius nisi victorem neminem victurum. Quid ad haec Pansa? utrobi erit, si bellum erit? quod videtur fore. Sed et haec et alia coram hodie quidem, ut scribis, aut cras.

XXIII *Scr. in Tusculano viii aut vii K. Quint. a. 710 (44).*

20 CICERO ATTICO SAL.

Mirifice torqueor, sine dolore tamen; sed permulta mihi de nostro itinere in utramque partem occurrunt. 'Quousque?' inquires. Quoad erit integrum; erit autem usque dum ad navem. Pansa si tuae rescripserit, et meam tibi
25 et illius epistulam mittam. Silium exspectabam; cui hypomnema compositum, si quid novi. Ego litteras

1 Hydrunte. Me quidem movebant *coni. Boot* 2 Hinc *Ernesti*
11 illi videbitur? (*sc. expedire*) *Gracter* 17 utrobi erit *quidam ap.*
Lamb.: utro erit *codd.*: cum utro erit *cod. Vrsini*: utrorum erit
Kayser: utro conferet se *Müller* 24 tuae *Vitrioli*: tue *codd.*: mihi
Wesenberg: *om. Man.* 26 compositum, si *codd. Lamb.*: compositumst. Si *coni. Orelli* si quid novi *transposuit post exspectabam Schütz*

misi ad Brutum. Cuius de itinere etiam ex te velim si quid scies cognoscere.

XXIV *Scr. in Tusculano vi K. Quint. mane, ut vid., a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Tabellarius quem ad Brutum miseram ex itinere rediit 5
vii Kal. Ei Servilia dixit eo die Brutum †híst† profectum.
Sane dolui meas litteras redditas non esse. Silius ad me
non venerat. Causam composui; eum libellum tibi misi.
Te quo die expectem velim scire.

XXV *Scr. in Tusculano iii K. Quint. a. 710 (44).*

10

CICERO ATTICO SAL.

De meo itinere variae sententiae; multi enim ad me.
Sed tu incumbe, quaeso, in eam curam. Magna res est.
An probas, si ad Kal. Ian. cogitamus? Meus animus est
aequus, sic tamen ut si nihil offensionis sit. †Et tu etiam 15
scire quo die Olympia cum mysteria scilicet. Vt tu
scires†, casus consilium nostri itineris iudicabit. Dubite-
mus igitur. Est enim hiberna navigatio odiosa, eoque ex
te quaesieram mysteriorum diem. Brutum, ut scribis, visum
iri a me puto. Ego hinc volo pr. Kal. 20

XXVI *Scr. in Arpinati vi Non. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I De Quinti negotio video a te omnia facta. Ille tamen
dolet dubitans utrum morem gerat Leptae an fidem infirmet
filio. Inaudiivi L. Pisonem velle exire legatum ψευδεγγράφῳ 25

6 his] HIS (i. e. hora prima semis) Orelli: HNIS Z^b, hiis Z^t quod
videtur esse HHS (= hora semitertia): in Nesidem Schiche 15
sic Z^b v. c. Rom.: si M: ita Z^t AF Lamb. si om. vetl. Et tu] Velim
Shuckburgh 16 scite Bosius Olympia cum] olim piaculum
Bosius: Olympia (sc. sint) Shuckburgh mysteria scilicet sect. Boot
Shuckburgh Vtut est (vel erit) res Moser: Vtut sit res vulg.: Vt
tu scribis Lamb. Shuckburgh 18 Est Z^b: om. M 23 a add. vulg.

senatus consulto. Velim scire quid sit. Tabellarius ille quem tibi dixeram me ad Brutum esse missurum in Anagninum ad me venit ea nocte quae proxima ante Kal. fuit literasque ad me attulit; in quibus unum alienum summa sua
 5 prudentia, idem illud, ut spectem ludos suos. Rescripsi scilicet primum me iam profectum, ut *non* integrum sit; deinde ἀποώτατον esse me qui Romam omnino post haec arma non accesserim neque id tam periculi mei causa fecerim quam dignitatis subito ad ludos venire. Tali enim tem-
 10 pore ludos facere illi honestum est cui necesse est, spectare mihi ut non est necesse sic ne honestum quidem est. Equidem illos celebrari et esse quam gratissimos mirabiliter cupio idque ita futurum esse confido et tecum ago ut iam ab ipsa commissione ad me quem ad modum accipiantur hi
 15 ludi, deinde omnia reliquorum ludorum in dies singulos perseguare. Sed de ludis hactenus. Reliqua pars epistulae 2 est illa quidem in utramque partem, sed tamen non nullos interdum iacit igniculos virilis. Quod quale tibi videretur ut posses interpretari, misi ad te exemplum epistulae;
 20 quamquam mihi tabellarius noster dixerat tibi quoque se attulisse litteras a Bruto easque ad te e Tusculano esse delatas.

Ego itinera sic composueram ut Nonis Quintilibus 3 Puteolis essem; valde enim festino, ita tamen ut quantum
 25 homo possit quam cautissime navigem. M. Aelium cura 4 liberabis; me paucos pedes in extremo fundo et eos quidem subterraneos servitutis putasse aliquid habituros. Id

2 missurum Z^t: missum M: a me . . . missum vulg. 6 non add.
 Vict. deinde Wesenberg: de me M: dein Vict. 15 in v. c.
 L (marg.) Z^{bt}: om. M 17 est RP Ant.: om. Δ quidem
 CZ^{bt} v. c. Σ: namque Δ partem CZ^{bt} v. c.: om. ΣΔ 21 ad
 te e Z^b: ad te OR: a M 26 me] is me Lamb. edd. & ne Gurlitt
 pedes Turnebus Madvig: pe Z^t: specus Z^t Lamb.: spe M 27
 putasse aliquid Madvig: apud tale quid M: putet aliquid Gurlitt:
 quod edd. Gronovio auctore dant subterraneos: servitutis putat aliquid
 habituros vix sine verbo sententiae priori addito intellegi potest

me iam iam nolle neque mihi aquam esse tanti. Sed ut mihi dicebas, quam lenissime, potius ut cura liberetur quam ut me suscensere aliquid suspicetur. Item de illo Tulliano capite libere cum Cascellio loquere. Parva res est, sed tu bene attendisti. Nimis callide agebatur. Ego autem si mihi imposuisset aliquid, quod paene fecit nisi tua malitia adfuisset, animo iniquo tulissem. Itaque, ut ut erit, rem impediri malo. Octavam partem tulli luminarum medium ad strane memineris cui Caerelliat videris mancipio dare ad eam summam quae sub praecone fuit maxima. Id opinor esse CCCLXXX.

- 5 Novi si quid erit atque etiam si quid prospicies quod futurum putes, scribas ad me quam saepissime velim, Varro, quem ad modum tibi mandavi, memineris excusare tarditatem litterarum mearum. Mundus iste cum M. Ennio quid egerit de testamento (curiosus *sum* enim) facias me velim certiozem. Ex Arpinati vi Non.

XXVII *Scr. in Arpinati v Non. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Gaudeo id te mihi suadere quod ego mea sponte pridie feceram. Nam cum ad te vi Nonas darem, eidem tabelario dedi etiam ad Sestium scriptas πάνυ φιλοστόργως. Ille autem, quod Puteolos persequitur, humane, quod queritur, iniuste. Non enim ego tam illum exspectare dum de Cosano rediret debui quam ille aut non ire ante quam me vidisset aut citius reverti. Sciebat enim me celeriter velle

1 aquam *Turnebus*: quam *MZ*: quicquam *Vict.* 4 loquere *Orelli*: loquere *M* 7 ut ut *Ant. FZ*: ut *M* 8 sustuli luminarium aedium Asturae. Memineris cum Caerelliam videris mancipio dare *coni. Boot*: Tullianarum aedium ad Streniae (*ita quidam ap. Lamb. et Turnebus*) deberi Caerelliae; videris mancipio dare *Shuckburgh. Tullius est Tullius Montanus. De nomine Caerelliano cf. xii. 51. 3* 16 sum enim *Tyrrell*: enim *M*: enim sum *Wesenberg* 23 persequitur *codd. praeter M*: prosequitur *M*: sequitur *Reid* 24 dum *Wesenberg*: cum *codd.*

proficisci seseque ad me in Tusculanum scripserat esse
 venturum. Te, ut a me discesseris, lacrimasse moleste 2
 ferebam. Quod si me praesente fecisses, consilium totius
 itineris fortasse mutassem. Sed illud praeclare quod te
 5 consolata est spes brevi tempore congregiendi; quae qui-
 dem exspectatio me maxime sustentat. Meae tibi litterae
 non deerunt. De Bruto scribam ad te omnia. Librum
 tibi celeriter mittam 'de gloria.' Excudam aliquid 'Ἡρα-
 κλειδέιον' quod lateat in thesauris tuis. De Planco memini.
 10 Attica iure queritur. Quod me de Bacchi, de statuarum 3
 coronis certiolem fecisti, valde gratum; nec quicquam
 posthac non modo tantum sed ne tantulum quidem prae-
 terieris. Et de Herode et Mettio meminero et de omnibus
 quae te velle suspicabor modo. O turpem sororis tuae
 15 filium! Cum haec scriberem, adventabat αὐτῆ βουλύσει
 cenantibus nobis.

XXVIII *Scr. in Arpinati v Non. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Ego, ut ad te pridie scripseram, Nonis constitueram
 20 venire in Puteolanum. Ibi igitur cotidie tuas litteras ex-
 spectabo et maxime de ludis; de quibus etiam ad Brutum
 tibi scribendum est. Cuius epistulae quam interpretari
 ipse vix poteram exemplum pridie tibi miseram. Atticae
 meae velim me ita excuses ut omnem culpam in te trans-
 25 feras et ei tamen confirmes me immutatum amorem meum
 mecum abstulisse.

10 Bacchi, de *vulg.*: bachide *M*: Bacchide, de *Graevius* 14 sus-
 picabor *v.c. L (marg.) Z^oORP Ant.*: suspicor Δ 15 αὐτῆ *Boot*:
 autem *M* 20 Puteolanum *Mongaltius*: Tusculanum *M* 25
 immutatum amorem meum *Wesenberg*: minuo tutam amore meo *M*:
 minime totum amorem eo *I (sed is ab ea pro eo) Vict.*

XXIX *Scr. in Formiano prid. Non. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I Bruti ad te epistulam misi. Di boni, quanta ἀμηχανία!
 Cognosces cum legeris. De celebratione ludorum Bruti
 tibi adsentior. Ad M. Aelium nullus tu quidem domum 5
 sed sicubi inciderit. De Tulliano semisse M. Axianum
 adhibebis, ut scribis. Quod cum Cosano egisti, optime.
 Quod non solum mea verum etiam tua *re* me expedis,
 gratum. Legationem probari meam gaudeo. Quod pro-
 mittis di faxint! Quid enim mihi meis iucundius? Sed 10
 istam quam tu excipis metuo. Brutum cum convenero,
 perscribam omnia. De Planco et Decimo sane velim.
 Sextum scutum abicere nolebam. De Mundo, si quid
 2 scies. Rescripsi ad omnia tua; nunc nostra accipe.

Quintus filius usque Puteolos (mirus civis, ut tu Favo- 15
 nium †Asinium† dicas) et quidem duas ob causas, tet ut
 μεcum et ut σπείσασθαι vult† cum Bruto et Cassio. Sed
 tu quid ais? Scio enim te familiarem esse Othonum. Ait
 hic sibi Iuliam ferre; constitutum enim esse ^xdiscidium. ^xdivorce.
 Quaesivit ex me pater qualis esset fama. Dixi nihil sane 20
 me audisse (nesciebam enim cur quaereret) nisi de ore et
 patre. 'Sed ^xquorsus?' inquam. At ille filium velle. Tum
 ego, ³etsi ἐβδελυττόμην, tamen negavi probabilia esse vera.
 Σκοπὸς (hoc est enim) huic nostro nihil praebere, illa
 autem ⁴οὐ παρὰ τοῦτο. Ego tamen suspicor hunc, ut solet, 25

5 nullus *vulg.*: nulus *M*: ne ieris *Schmidt* 7 Cosano *Schütz*:
 Coziano *M*: Cosiano *vulg.* 8 re *addend. censet Koch* 13
 nolebam *CZ^b v. c.*: om. ΣΔ 14 tua *FZ^b v. c. L (marg.)*: om. *M*.
Fusius de hoc capitulo disseruit Gurlitt in 'Philologus' (1900) pp. 90-106
 15 Favonium *vulg.*: -ius *M*: -i *Reid* 16 Asinium] alterum *Er-*
nesti: simium *Reid* et ut mecum et σπείσασθαι vult cum *vett.*: et
 mecum σπείσασθαι vult et cum *Lamb.* 17 et *add. vulg.* 19
 Iuliam] Tutiam *quidam ap. Lamb.* esse discidium *v. c. L (marg.)*
Man.: esses sed excidium *M* 21 et patre] putri *Schütz* 23
 probabilia *Ellis*: pubabulla *M*: putare me illa *Z^b Müller*: putari illa
Gurlitt 24 (hoc est enim) in *parenthesi Boot*: *secl. hoc Müller,*
Gurlitt 25 τοῦτο *M Wesenberg*: τοῦτον *codd. Bosi*: τοῦτω *Gronovius*

1. To deny the catchet.
2. Except about her looks & her father.
3. Though I was disgusted.
4. I won't let this stop me.

to attend
me.
x re opere.
x why
x hysterical
little game.

* h alucinari. Sed velim quaeras (facile autem potes) et me certiore.

Obsecro te, quid est hoc? Signata iam epistula For-³ *Some persons*
miani qui apud me cenabant Plancum se aiebant ¹ hunc *from Formica*

5 Buthrotium pridie quam hoc scribebam, id est III Non.,
vidisse ² demissum, sine phaleris; servulos autem dicere eum
and-rahlers. et agripetas eiectos a Buthrotiis. ^a Macte! Sed, amabo te, *Bravo.*
perscribe mihi totum negotium.

6 demissum sine phaleris *poetam redolere censet Tyrrell*

x -romencing.

1. him who is engaged about Buthrotium.
2. With down-cast looks & uncaparisoned steed.

phalēra - ārum: I. a metal ornament worn on
the breast as a military decoration II. A trapping
on a horse's head & breast.

agripēta - ae: m. a land-grabber; a settler or
squatter.

LIBER SEXTVS DECIMVS

AD ATTICVM

I *S:r. in Puteolano viii Id. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 NONIS Quintilibus veni in Puteolanum. Postridie iens
ad Brutum in Nesidem haec scripsi. Sed eo die quo vene-
ram cenanti Eros tuas litteras. Itane? NONIS IVLII? Di 5
hercule istis! Sed stomachari totum diem licet. Quic-
quamne turpius quam Bruto IVLII? Redeo ad meum
2 igitur 'ετ' ἐώμεν;' Nihil vidi. Sed quid est, quaeso, quod
agripetas Buthroti concisos audio? Quid autem Plancus
tam cursim (ita enim inaudiebam) diem et noctem? Sane 10
3 cupio scire quid sit. Meam profectionem laudari gaudeo.
Videndum est ut mansio laudetur. Dymaeos agro pulsos
mare infestum habere nil mirum. Ἐν ὁμοπλοία Bruti vide-
tur aliquid praesidi esse, sed, opinor, minuta navigia. Sed
4 iam sciam et ad te cras. De Ventidio πανικὸν puto. De 15
Sexto pro certo habebatur †ad arma†. Quod si verum est,
sine bello civili video serviendum. Quid ergo? ad Kal.
Ian. in Pansa spes? Ἀῆρος πολὺς in vino et in somno
istorum.
- 5 De CCX optime. Ciceronis rationes explicentur. Ovius 20
enim recens. Is multa quae vellem, in iis ne hoc quidem
malum †in mandatis si habundet HS LXXII satis esse,

3 Postridie CZ^{bt} v. c. L (marg.): om. ΣΔ iens *Ascensius* :
flens *M* 8 'ετ' ἰώμεν' *Reid* Nihil vidi *post IULII (l. 7) trans-*
posuit Boot 10 inaudiebam *Lamb.* : mediabam *M* : audiebam v. c.
L (marg.) Man. 12 Videndum . . . laudetur *post mirum M* :
transposuit Ernesti 16 haud ad arma *coni. Orelli* : abicere arma
coni. Klotz 17 ad v. c. L (marg.) *Z^t* : om. *M* 22 in man-
datis sat (sit *codd. Malaspinæ et Z^b*) abunde *Man.* : *del. Lamb. ut*
glossema scriptoris fessi

adfatum prorsus, sed Xenonem perexigue et γλίσχωρος prae-
 bere [id est minutatim]. Quod plus permutasti quam ad
 fructum insularum, id ille annus habeat in quem itineris
 sumptus accessit. Hinc ex Kal. Apr. ad HS LXXX accom-
 5 modetur. Nunc enim insulae tantum. Videndum enim est
 quid, cum Romae erit. Non enim puto socrum illam ferend-
 dam. Pindaro de Cumano negaram. Nunc cuius rei causa 6
 tabellarium miserim accipe. Quintus filius mihi pollicetur se
 Catonem. Egit autem et pater et filius ut tibi sponderem
 10 sed ita ut tum crederes cum ipse cognosses. Huic ego
 litteras ipsius arbitrato dabo. Eae te ne moverint. Has
 scripsi in eam partem ne me motum putares. Di faxint ut
 faciat ea quae promittit! Commune enim gaudium. Sed
 ego—nihil dico amplius. Is hinc VII Idus. Ait enim at-
 15 tributionem in Idus, se autem urgeri acriter. Tu ex meis
 litteris quo modo respondeas moderabere. Plura, cum
 et Brutum videro et Erotem remittam. Atticae meae ex-
 cusationem accipio eamque amo plurimum; cui et Piliae
 salutem.

20 II *Scr. in Puteolano v Id. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

VI Idus duas epistulas accepi, unam a meo tabellario, I
 alteram a Bruti. De Buthrotiis longe alia fama in his locis
 fuerat, sed cum aliis multis hoc ferendum. Erotem remisi
 25 citius quam constitueram, ut esset qui Hortensio et quia
 et quibus quidem ait se Idibus constituisse. Hortensius
 vero impudenter. Nihil enim debetur ei nisi ex tertia pen-
 sione quae est Kal. Sext.; ex qua pensione ipsa maior pars est
 ei soluta aliquanto ante diem. Sed haec Eros videbit Idibus.

2 id est minutatim *del. Corradus* Quod *Ernesti*: quo *M* 14
 VII *M*: VI *Rom.* 23 a *add. Lamb.* 25 Hortensio⁷ Hordeonio
Schütz coll. xiii. 46. 3, fort. recte quia e] et coheredibus (*sc. solueret*)
Iunius coll. 6. 3, bene: nomen proprium desiderat Müller: Publilio coni.
Orelli: Oviae Gurlitt coll. xiii. 22. 4: Leptae Schmidt 26 Horten-
 sius] Hordeonius *Schütz*

- De Publilio autem, quod perscribi oportet, moram non puto esse faciendam. Sed cum videas quantum de iure nostro decesserimus qui de residuis $\overline{\text{CCCC}}$ HS $\overline{\text{CC}}$ praesentia solverimus, reliqua rescribamus, loqui cum eo, si tibi videbitur, poteris eum commodum nostrum exspectare debere, 5
- 2 cum tanta sit a nobis iactura facta iuris. Sed amabo te, mi Attice, (videsne quam blande?), omnia nostra, quoad eris Romae, ita gerito, regito, gubernato ut nihil a me exspectes. Quamquam enim reliqua satis apta sunt ad solvendum, tamen fit saepe ut ii qui debent non respondeant 10 ad tempus. Si quid eius modi acciderit, ne quid tibi sit fama mea potius. Non modo versura verum etiam venditione, si ita res coget, nos vindicabis.
- 3 Bruto tuae litterae gratae erant. Fui enim apud illum multas horas in Neside, cum paulo ante tuas litteras accepissem. Delectari mihi Tereo videbatur et habere maiorem 15 Accio quam Antonio gratiam. Mihi autem *quo* laetiora sunt, eo plus stomachi et molestiae est populum Romanum manus suas non in defendenda re publica sed in plaudendo consumere. Mihi quidem videntur istorum animi incendi 20 etiam ad repraesentandam improbitatem suam. Sed tamen
- ‘dúm modo doleant áliquid, doleant quídlibet.’
- 4 Consilium meum quod ais cotidie magis laudari non moleste fero exspectabamque si quid de eo ad me scriberes. Ego enim in varios sermones incidebam. Quin etiam 25 idcirco trahebam ut quam diutissime integrum esset. Sed quoniam furcilla extrudimur, Brundisium cogito. Facilior enim et exploratior devitatio legionum fore videtur quam piratarum qui apparere dicuntur.
- Sestius vi Idus exspectabatur sed non venerat, quod 30 sciam. Cassius cum classicula sua venerat. Ego cum eum vidissem, v Id. in Pompeianum cogitabam, inde Aeculanum.

3 qui de residuis *Man.* : quid eres *M* 17 quo *add. vulg.* 19
plaudendo *CZ^l v. c. L (marg.)* : laudando $\Sigma\Delta$

Nosti reliqua. De Tutia ita putaram. De Aebutio non 5
credo nec tamen curo plus quam tu. Planco et Oppio
scripsi equidem quoniam rogaras, sed, si tibi videbitur, ne
necesse habueris reddere. Cum enim tua causa fecerint
5 omnia, vereor ne meas litteras supervacaneas arbitrentur.
Oppio quidem utique quem tibi amicissimum cognovi.
Verum ut voles.

Tu quoniam scribis hiematurum te in Epiro, feceris mihi 6
gratum si ante eo veneris quam mihi in Italiam te auctore
10 veniendum est. Litteras ad me quam saepissime; si de
rebus minus necessariis, aliquem nactus; sin autem erit
quid maius, domo mittito.

Ἡρακλείδειον, si Brundisium salvi, adoriemur. 'De gloria'
misi tibi. Custodies igitur, ut soles, sed notentur ἐκλογαὶ
15 quas Salvius bonos auditores nactus in convivio dumtaxat
legat. Mihi valde placent, mallet tibi. Etiam atque etiam
vale.

III *Scr. in Pompeiano xvi K. Sext. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

20 Tu vero sapienter (nunc demum enim rescribo iis litteris I
quas mihi misisti convento Antonio Tiburi) sapienter igitur
quod manus dedisti quodque etiam ultro gratias egisti.
Certe enim, ut scribis, deseremur ocus a re publica quam
a re familiari. Quod vero scribis te *magis et magis dele-*
25 *ctare* 'O Tite, si quid,' auges mihi scribendi alacritatem.

I De tuta via dubitaram *Schmidt* Aebutio *Z^b vulg.*: ebutio
OR: enictio *M*: Ventidio *Schmidt* 6 amicissimum *Vict.*: am-
plissimum *M* 10 si *Ant. Z^b*: sed *M* 12 domo mittito
EORsBer.: dum omitto *M*: domo mitto *I* 14 vocentur *Turnebus*
Bosius, cum eclogarii homines non loci praestantiores esse videantur,
vide *Clark* in 'Philologus' (1901) p. 209 ἐκλογαὶ *Reid*: eglogari *M*:
eclogarii *vulg.* 15 quas *Z^t Reid*: quos *M*: quaeso *coni.* *Clark*
23 ocus] otius *M*: potius *Vict.* 24 magis et magis *Bosius*: magis
CM: cotidie magis *Müller* delectare *coni. Baier*: -ari *codd.* 25
post si quid *add. ego Man. Lamb.* auges *Lamb.*: ages *MZ^t*: addis
Man.

Quod Erotem non sine munusculo expectare te dicis, gaudeo non fefellisse eam rem opinionem tuam; sed tamen idem *σύνταγμα* misi ad te retractatius et quidem *ἀρχέτυπον* ipsum crebris locis inculcatum et reffectum. Hunc tu tralatam in macrocollum lege arcano convivis tuis sed, si me 5 amas, hilaris et bene acceptis, ne in me stomachum erumpant cum sint tibi irati.

- 2 De Cicerone velim ita sit ut audimus. De Xenone coram cognoscam; quamquam nihil ab eo arbitror neque indiligenter neque inliberaliter. De Herode faciam ut 10 mandas et ea quae scribis ex Saufeio et e Xenone cognoscam. De Quinto filio gaudeo tibi meas litteras prius a tabellario meo quam ab ipso redditas; quamquam te nihil fefellisset. Verum tamen —. Sed exspecto quid ille tecum, quid tu vicissim, nec dubito quin suo more uterque. Sed 15 eas litteras Curium mihi spero redditurum. Qui quidem etsi per se est amabilis a meque diligitur, tamen accedet magnus cumulus commendationis tuae.
- 4 Litteris tuis satis responsum est; nunc audi quod, etsi intellego scribi necesse non esse, scribo tamen. Multa me 20 movent in discessu, in primis me hercule quod diungor a te. Movet etiam navigationis labor alienus non ab aetate solum nostra verum etiam a dignitate tempusque discessus subabsurdum. Relinquimus enim pacem ut ad bellum revertamur, quodque temporis in praediolis nostris et belle 25 aedificatis et satis amoenis consumi potuit in peregrinatione consumimus. Consolantur haec: aut proderimus aliquid Ciceroni aut quantum profici possit iudicabimus. Deinde tu iam, ut spero et ut promittis, aderis. Quod quidem si 5 acciderit, omnia nobis erunt meliora. Maxime autem me 30 angit ratio reliquorum meorum. Quae quamquam explicata sunt, tamen, quod et Dolabellae nomen in iis est et

1 te Σ *Crat.*: om. Δ 4 Hoc *Reid coll.* xii. 5 c17 accedit *vett.*

in attributione mihi nomina ignota, conturbor, nec me ulla
res magis angit ex omnibus. Itaque non mihi videor
errasse quod ad Balbum scripsi apertius ut, si quid tale
accidisset ut non concurrerent nomina, subveniret meque
5 tibi etiam mandasse ut, si quid eius modi accidisset, cum
eo communicares. Quod facies, si tibi videbitur, eoque
magis, si proficisceris in Epirum.

Haec ego conscendens e Pompeiano tribus actuariolis 6
decemscalmis. Brutus erat in Neside etiam nunc, Neapoli
10 Cassius. Ecquid amas Deiotarum et non amas Hieram?
Qui, ut Blesamius venit ad me, cum ei praescriptum esset
ne quid sine Sexti nostri sententia ageret, neque ad illum
neque ad quemquam nostrum rettulit. Atticam nostram
cupio absentem suaviari. Ita mi dulcis salus visa est per
15 te missa ab illa. Referes igitur ei plurimam itemque Piliae
dicas velim.

IV *Scr. in Pulcolano vi Id. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Ita ut heri tibi narraui vel fortasse hodie (Quintus enim 1
20 altero die se aiebat), in Nesida VIII Idus. Ibi Brutus.
Quam ille doluit de NONIS IVLII! mirifice est conturbatus.
Itaque sese scripturum aiebat ut venationem eam quae
postridie ludos Apollinaris futura est proscriberent *in* III
IDVS QVINTILIS. Libo intervenit. Is Philonem Pompei
25 libertum et Hilarum suum libertum venisse a Sexto cum
litteris ad consules sive quo alio nomine sunt. Earum
exemplum nobis legit, si quid videretur. Pauca *παρὰ λέξιν*,
ceteroqui et satis graviter et non contumaciter. Tantum
addi placuit, quod erat COSS. solum, ut esset PRAETT.,
30 TRIBB. PL., SENATVI, ne illi non proferrent eas quae ad ipsos

1 in attributione *Ernesti*: *om.* in *rodd.*: ex attributione *coni.* *Boet*:
attributionis *Orelli* 6 *eo add. vulg.* 10 Hieram *Vict.*: Eram
M 14 absentem *v. c. L (marg.) Z^b Crat.*: *om.* ΣΔ 23 in
add. Wesenberg 30 ipsos *M¹*: se ipsos *EORM²s*

- 2 missae essent. Sextum autem nuntiant cum una solum legione fuisse Karthagine eique eo ipso die quo oppidum Baram cepisset nuntiatum esse de Caesare, capto oppido miram laetitiam commutationemque animorum concursumque undique; sed illum ad sex legiones quas in ulteriore 5 reliquisset revertisse. Ad ipsum autem Libonem scripsit nihil esse nisi ad larem suum liceret. Summa postulatorum ut omnes exercitus dimittantur qui ubique sint. Haec fere de Sexto.
- 3 De Buthrotiis undique quaerens nihil reperiēbam. Alii 10 concisos agripetas, alii Plancum acceptis nummis relictis illis aufugisse. Itaque non video scitutum me quid eius sit ni statim aliquid litterarum.
- 4 Iter illud Brundisium de quo dubitabam sublatum videtur. Legiones enim adventare dicuntur. Haec autem 15 navigatio habet quasdam suspiciones periculi. Itaque constituebam uti ὁμοπλοία. Paratiorem enim offendi Brutum quam audiebam. Nam et ipse et Domitius bona plane habet dicota suntque navigia praeterea luculenta Sesti, Buciliani, ceterorum. Nam Cassi classem quae plane bella 20 est non numero ultra fretum. Illud est mihi submolestum quod parum Brutus properare videtur. Primum confectorum ludorum nuntios exspectat; deinde, quantum intellego, tarde est navigaturus consistens in locis pluribus. Tamen arbitror esse commodius tarde navigare quam omnino non 25 navigare; et si, cum processerimus, exploratiora videbuntur, etesiis utemur.

V *Scr. in Puteolano vii Id. Quint. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- I Tuas iam litteras Brutus exspectabat. Cui quidem ego 30 [non] novum attuleram de Tereo Acci. Ille Brutum putabat.

14 Brundisium Pius
add. Hofmann

17 enim ORP Crat. : om. M
31 non del. Corradus

18 et

Sed tamen rumoris nescio quid adflaverat commissione Graecorum frequentiam non fuisse; quod quidem me minime fefellit; scis enim quid ego de Graecis ludis existimem.

5 Nunc audi quod pluris est quam omnia. Quintus fuit 2
mecum dies compluris et, si ego cuperem, ille vel pluris
fuisset; sed quam diu fuit, incredibile est quam me in omni
genere delectarit in eoque maxime in quo minime satis
faciebat. Sic enim commutatus est totus et scriptis meis
10 quibusdam quae in manibus habebam et adsiduitate ora-
tionis et praeceptis ut tali animo in rem publicam quali
nos volumus futurus sit. Hoc cum mihi non modo con-
firmasset sed etiam persuasisset, egit mecum accurate
multis verbis tibi ut sponderem se dignum et te et nobis
15 futurum; neque se postulare ut statim crederes sed, cum
ipse perspexisses, tum ut se amares. Quod nisi fidem mihi
fecisset iudicassemque hoc quod dico firmum fore, non
fecissem id quod dicturus sum. Duxi enim mecum adule-
scentem ad Brutum. Sic ei probatum est quod ad te
20 scribo ut ipse crediderit, me sponsorem accipere noluerit
eumque laudans amicissime mentionem tui fecerit, com-
plexus osculatusque dimiserit. Quam ob rem etsi magis
est quod gratuler tibi quam quod te rogem, tamen etiam
rogo ut, si quae minus antea propter infirmitatem aetatis
25 constanter ab eo fieri videbantur, ea iudices illum abiecisse
mihique credas multum adlaturam vel plurimum potius ad
illius iudicium confirmandum auctoritatem tuam.

Bruto cum saepe iniecissem de ὁμοπλοία, non perinde 3
atque ego putaram adripere visus est. Existimabam μετεω-
30 ρότερον esse, et hercule erat et maxime de ludis. At mihi,
cum ad villam redissem, Cn. Luceius qui multum utitur
Bruto narravit illum valde morari non tergiversantem sed

2 quod v. c. L (marg.): que M 7 quam diu Lamb.: quantum
codd.: quantum quantum Moser: quot Reid

expectantem si qui forte casus. Itaque dubito an Venusiam tendam et ibi expectem de legionibus. Si aberunt, ut quidam arbitrantur, Hydruntem, si neutrum erit ἀσφαλές, eodem revertar. Iocari me putas? Moriar si quisquam me tenet praeter te. Etenim circumspice, sed ante quam 5
 4 erubesco. O dies in auspiciis Lepidi *lepide* descriptos et apte ad consilium reditus nostri! Magna ῥοπή ad proficiscendum *in* tuis litteris. Atque utinam te illic! Sed ut conducere putabis.
 5 Nepotis epistulam exspecto. Cupidus ille meorum? 10 qui ea quibus maxime γανριῶ legenda non putet. Et ais 'μετ' ἀμύμονα!' Tu vero ἀμύμων, ille quidem ἄμβροτος. Mearum epistularum nulla est συναγωγή; sed habet Tiro instar septuaginta, et quidem sunt a te quaedam sumendae. Eas ego oportet perspiciam, corrigam; tum denique 15 edentur.

VI

Scr. Vibone viii K. Sext. a. 710 (44).

CICERO ATTICO SAL.

I Ego adhuc (pervenī enim Vibonem ad Siccam) magis commode quam strenue navigavi; remis enim magnam 20 partem, prodromi nulli. Illud satis opportune, duo sinus fuerunt quos tramitti oporteret, Paestanus et Vibonensis. Vtrumque pedibus aequis tramisimus. Veni igitur ad Siccam octavo die e Pompeiano, cum unum diem Veliae constitissem; ubi quidem fui sane libenter apud Thalnam 25 nostrum nec potui accipi, illo absente praesertim, liberalius. viiij Kal. igitur ad Siccam. Ibi tamquam domi meae scilicet. Itaque obdixi posterum diem. Sed putabam, cum Regium venissem, fore ut illic 'δολιχὸν πλόον ὄρμαί-
 ροντες' cogitarem corbitane Patras an actuariolis ad 30

4 post revertar habet ep. xii. 3 iterum M qua multa esse expulsa
 putat Reid 5 quam CORP: om. Δ 6 lepide add. Malaspina
 L (marg.) descriptos Reid 8 in add. Orelli 19 ad Crat.:
 et M 23 aequis Salmasius: equis M 25 Thalnam vulg.:
 Talanam M, cf. ad i. 16. 6

Leucopetram Tarentinorum atque inde Corcyram et, si oneraria, statimne freto an Syracusis. Hac super re scribam ad te Regio.

Me hercule, mi Attice, saepe mecum,

2

5 Ἡ δειρ' ὁδός σοι τί δύναιται;

Cur ego tecum non sum? cur ocellos Italiae, villulas meas, non video? Sed id *satis* superque tecum me non esse, quid fugientem? periculumne? At id nunc quidem, nisi fallor, nullum est. Ad ipsum enim revocat me auctoritas tua; scribis enim in caelum ferri profectionem meam sed
10 ita si ante K. Ianuar. redéam; quod quidem certe enitar. Malo enim vel cum timore domi esse quam sine timore Athenis tuis. Sed tamen perspice quo ista vergant mihique aut scribe aut, quod multo malim, adfer ipse. Haec hactenus.

15 Illud velim in bonam partem accipias me agere tecum 3 quod tibi maiori curae sciam esse quam ipsi mihi. Nomina mea, per deos, expedi, exsolve. Bella reliqua reliqui; sed opus est diligentia coheredibus pro Cluviano Kal. Sextil. persolutum ut sit. Cum Publilio quo modo agendum sit
20 videbis. Non debet urgere, quoniam iure non utimur. Sed tamen ei quoque satis fieri plane volo. Terentiae vero quid ego dicam? Etiam ante diem, si potes. Quin si, ut spero, celeriter in Epirum, hoc quod satis dato debeo peto a te ut ante provideas planeque expedias et solutum relin-
25 quas. Sed de his satis, metuoque ne tu nimium putes. 4

Nunc negligentiam meam cognosce. 'De gloria' librum ad te misi. At in eo prohoemium idem est quod in Academico tertio. Id evenit ob eam rem quod habeo volumen prohoemiorum. Ex eo eligere soleo cum aliquod
30 σύγγραμμα institui. Itaque iam in Tusculano, qui non

1 Leucopetram *Baiter coll.* 7. 1: Leucopetras *codd.* atque *Lamb.*:
ast *codd.* 7 *satis add. Ascensius* 9 enim] autem *Schütz*
13 prospice *vulg.* 17 reliqua *CZ^{bt} v.c. L (marg.): om. M* 27
idem *Wesenberg*: id *codd.* 30 qui] cum *S'esbye*

meminisssem me abusum isto prohoemio, conieci id in eum librum quem tibi misi. Cum autem in navi legerem Academicos, adgnovi erratum meum. Itaque statim novum prohoemium exaravi et tibi misi. Tu illud desecabis, hoc adglutinabis. Piliae salutem dices et Atticae, deliciis atque 5 amoribus meis.

VII *Scriptis ut vivigans ad Pompeianum xiv K. Sept. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I VIII Idus Sextil. cum a Leucopetra profectus (inde enim tramittebam) stadia circiter ccc processissem, reiectus sum 10 austro vehementi ad eandem Leucopetram. Ibi cum ventum exspectarem (erat enim villa Valeri nostri, ut familiariter essem et libenter), Regini quidam illustres homines eo venerunt Roma sane recentes, in iis Bruti nostri hospes qui Brutum Neapoli reliquisset. Haec adferebant, edictum 15 Bruti et Cassi, et fore frequentem senatum Kalendis, a Bruto et Cassio litteras missas ad consularis et praetorios ut adessent rogare. Summam spem nuntiabant fore ut Antonius cederet, res conveniret, nostri Romam redirent. Addebant etiam me desiderari, subaccusari. 20

Quae cum audissem, sine ulla dubitatione abieci consilium profectionis quo me hercule ne antea quidem dele- 2 ctabar. Lectis vero tuis litteris admiratus equidem sum te tam vehementer sententiam commutasse, sed non sine causa arbitrabar. Etsi, quamvis non fueris suasor et im- 25 pulsor profectionis meae, adprobator certe fuisti, dum modo Kal. Ian. Romae essem. Ita fiebat ut, dum minus periculi videretur, abessem, in flammam ipsam venirem. Sed haec, etiam si non prudenter, tamen ἀνεμέσθητα sunt, primum quod de mea sententia acta sunt, deinde etiam si te auctore, quid 30 3 debet qui consilium dat praestare praeter fidem? Illud

5 salutem dices] S. D. M   12 suberat conī. Müller   17 prius
et M²: om. M¹   18 rogare del. Reid

admirari satis non potui quod scripsisti his verbis, 'Bene
 igitur tu qui *εὐθυνασίαν*, bene! relinque patriam.' An ego
 relinquebam aut tibi tum relinquere videbar? Tu id non
 modo non prohibebas verum etiam adprobabas. Graviora
 5 quae restant. 'Velim *σχόλιον* aliquod elimes ad me oportu-
 tuisse te istuc facere.' Itane, mi Attice? defensione eget
 meum factum, praesertim apud te qui id mirabiliter ad-
 probasti? Ego vero istum *ἀπολογισμὸν συντάξομαι*, sed ad
 eorum aliquem quibus invitis et dissuadentibus profectus
 10 sum. Etsi quid iam opus est *σχολίῳ*? si perseverassem,
 opus fuisset. 'At hoc ipsum non constanter.' Nemo doctus
 umquam (multa autem de hoc genere scripta sunt) muta-
 tionem consilii inconstantiam dixit esse. Deinceps igitur 4
 haec, 'Nam si a Phaedro nostro esses, expedita excusatio
 15 esset; nunc quid respondemus?' Ergo id erat meum
 factum quod Catoni probare non possim? flagiti scilicet
 plenum et dedecoris. Vtinam a primo ita tibi esset visum!
 tu mihi, sicut esse soles, fuisses Cato. Extremum illud 5
 vel molestissimum, 'Nam Brutus noster silet,' hoc est,
 20 non audet hominem id aetatis monere. Aliud nihil habeo
 quod ex iis a te verbis significari putem, et hercule ita est.
 Nam xvi Kal. Sept. cum venissem Veliam, Brutus audivit;
 erat enim cum suis navibus apud Haletem fluvium citra
 Veliam milia passus iii. Pedibus ad me statim. Di immor-
 25 tales, quam valde ille reditu vel potius reversione mea
 laetatus effudit illa omnia quae tacuerat! ut recorderer
 illud tuum 'Nam Brutus noster silet.' Maxime autem
 dolebat me Kal. Sext. in senatu non fuisse. Pisonem
 ferebat in caelum; se autem laetari quod effugissem duas

1, 2 Bene . . . bene] veni . . . veni *Vict.* 2 relinques *Lamb.*
Locum ita restituendum con. Housman Tene igitur qui *εὐθυνασίαν*, tene
 relinquere patriam? *coll. ix. 7. 5* 4 prohibebas *M² vulg.*: iubebas
M¹: inhiabas *con. ap. Lamb.*: fort. improbabas 14 esses *Z¹*:
 esset *Rom.*: esset exprobatum *Lehmann* 16 possem *Ernesti* 21
ex vett.: et *M*: om. *Lamb.* 23 Haletem *Lamb. et M* (49. 9) *ad*
Fam. vii. 20. 1: Heletem *M* 24 milia passus *M cf. quae dixi in*
cd. Tyrrelliana, vi. p. 178: milia passuum *vulg.*: mil. pass. *Müller*

maximas vituperationes, unam, quam itinere faciendo me intellegebam suscipere, desperationis ac relictionis rei publicae (flentes mecum vulgo querebantur quibus de meo celeri reditu non probabam), alteram, de qua Brutus et qui una erant (multi autem erant) laetabantur, quod eam 5 vituperationem effugissem me existimari ad Olympia. Hoc vero nihil turpius quovis rei publicae tempore sed hoc ἀναπολόγητον. Ego vero austro gratias miras qui me a tanta infamia averterit.

6 Reversionis has speciosas causas habes iustas illas quidem et magnas; sed nulla iustior quam quod tu idem aliis litteris, 'Provide, si cui quid debetur, ut sit unde par pari respondeatur. Mirifica enim δυσχρηστία est propter metum armorum.' In freto medio hanc epistulam legi, ut quid possem providere in mentem mihi non veniret nisi ut 15 praesens me ipse defenderem. Sed haec hactenus; reliqua coram.

7 Antoni edictum legi a Bruto et horum contra scriptum praeclare; sed quid ista edicta valeant aut quo spectent plane non video. Nec ego nunc, ut Brutus censebat, istuc 20 ad rem publicam capessendam venio. Quid enim fieri potest? Num quis Pisoni est adsensus? num rediit ipse postridie? Sed abesse hanc aetatem longe a sepulcro negant oportere.

8 Sed obsecro te, quid est quod audivi de Bruto? Piliam 25 πειράζεσθαι παραλύσει te scripsisse aiebat. Valde sum commotus. Etsi idem te scribere sperare melius. Ita plane velim et ei dicas plurimam salutem et suavissimae Atticae. Haec scripsi navigans cum prope Pompeianum accederem XIII Kal.

2 intellegebant *Turnebus* relictionis *Beroaldus*: relegionis *M¹*: relictionis *Vict.* 3 flentes] euntes *v. c. Vict.* 10 speciosas *del. Ernesti*: praecipuas *Lehmann* 15 ut *ZORP v. c.*: quod *M* 16 defendere vellem (*cum* quod) *Reid* 18 a Bruto *vulg.*: ab utro *M* post Bruto addendum videtur et Cassio missum vel simile quid 28 et ei *Baiter*: et *M*: ei *Wesenberg* 29 prope *Müller*: om. *codd.*: in *Corradus*

VIII *Scr. in Puteolano iv Non. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Cum sciam quo die venturus sim, faciam ut scias. Im-
 pedimenta exspectanda sunt quae Anagnia veniunt et
 5 familia aegra est. Kal. vesperi litterae mihi ab Octaviano.
 Magna molitur. Veteranos qui *sunt* Casilini et Calatiae
 perduxit ad suam sententiam. Nec mirum, quingenos
 denarios dat. Cogitat reliquas colonias obire. Plane hoc
 spectat ut se duce bellum geratur cum Antonio. Itaque
 10 video paucis diebus nos in armis fore. Quem autem
 sequamur? Vide nomen, vide aetatem. Atque a me
 postulat primum ut clam conloquatur mecum vel Capuae
 vel non longe a Capua. Puerile hoc quidem, si id putat
 clam fieri posse. Docui per litteras id nec opus esse nec
 15 fieri posse. Misit ad me Caecinam quendam Volaterranum **2**
 familiarem suum; qui haec pertulit, Antonium cum legione
 Alaudarum ad urbem pergere, pecunias municipiis im-
 perare, legionem sub signis ducere. Consultabat utrum
 Romam cum CIO CIO CIO veteranorum proficisceretur an
 20 Capuam teneret et Antonium venientem excluderet an iret
 ad tris legiones Macedonicas quae iter secundum mare
 superum faciunt; quas sperat suas esse. Eae congiarium
 ab Antonio accipere noluerunt, ut hic quidem narrat, et
 ei convicium grave fecerunt contionantemque reliquerunt.
 25 Quid quaeris? ducem se profitetur nec nos sibi putat
 deesse oportere. Equidem suasi ut Romam pergeret.
 Videtur enim mihi et plebeculam urbanam et, si fidem
 fecerit, etiam bonos viros secum habiturus. O Brute, ubi
 es? quantam $\epsilon\upsilon\kappa\alpha\iota\rho\acute{\iota}\alpha\nu$ amittis! Non equidem hoc divi-
 30 navi sed aliquid tale putavi fore. Nunc tuum consilium
 exquiro. Romamne venio an hic maneo an Arpinum

6 qui sunt *Klotz*: quiqui *M*: fort qui quidem 13 vel non longe
 a Capua *v. c. L (marg.) Z^b Crat.*: om. $\Sigma\Delta$ 18 sub *Z^b Man.*:
 suis *M* 31 veniam . . . maneam *Wesenberg*.

(ἀσφάλειαν habet is locus) fugiam? Romam, ne desideremur si quid actum videbitur. Hoc igitur explica. Numquam in maiore ἀπορία fui.

IX *Scr. in Puteolano prid. Non. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

5

Binae uno die mihi litterae ab Octaviano, nunc quidem ut Romam statim veniam; velle se rem agere per senatum. Cui ego non posse senatum ante K. Ianuar., quod quidem ita credo. Ille autem addit 'consilio tuo.' Quid multa? ille urget, ego autem σκήπτομαι. Non confido aetati, ignoro 10 quo animo. Nil sine Pansa tuo volo. Vereor ne valeat Antonius nec a mari discedere libet et metuo ne quae ἀριστεία me absente. Varroni quidem displicet consilium pueri, mihi non. Si firmas copias habet, Brutum habere potest, et rem gerit palam. Centuriat Capuae, dinumerat. 15 Iam iamque video bellum. Ad haec rescribe. TABELLARIUM MEUM KALEND. ROMA PROPECTUM SINE TUIS LITTERIS MIROR.

X *Scr. in Sinuessano vi Id. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

20

I VII Id. veni ad me in Sinuessanum. Eodem die vulgo loquebantur Antonium mansurum esse Casilini. Itaque mutavi consilium; statueram enim recta Appia Romam. Facile me ille esset adsecutus. Aiunt enim eum Caesariana uti celeritate. Verti igitur me a Menturnis Arpinum 25 versus. Constitueram ut v Idus aut Aquini manerem aut **2** in Arcano. Nunc, mi Attice, tota mente incumbere in hanc

1 fugio? Malo Romam *coni. Boot*: Romamne, ne *Reid* 14 non.
 Si. *v. c. Z^b Crat.*: non ΣΔ: non sic *Boot* 24 Caesariana
Rom.: Caesarina *codd.* 25 Vertam *Wesenberg* Menturnis
codd.: Mint- *vulg.*, cf. *adn. ad v. 1. 5* 27 Attice tota mente *I*:
 ΑΠΙΕΤΟ tamen te *M*

curam; magna enim res est. Tria sunt autem, maneamne Arpini an propius accedam an veniam Romam. Quod censueris faciam. Sed quam primum. Avide exspecto tuas litteras. VI Idus mane e Sinuessano.

5 **XI** *Scr. in Puteolano Non. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Nonis accepi a te duas epistulas quarum alteram Kal. I dederas, alteram pridie. Igitur prius ad superiorem. Nostrum opus tibi probari laetor; ex quo ἀνθη ipsa posuisti. 10 Quae mihi florentiora sunt visa tuo iudicio; cerulas enim tuas miniatulas illas extimescebam. De Sicca ita est ut scribis; ab asta ea aegre me tenui. Itaque perstringam sine ulla contumelia Siccae aut Septimiae, tantum ut sciant 'παῖδες παίδων' sine φαλλῶ Luciliano eum ex C. Fadi filia 15 liberos habuisse. Atque utinam eum diem videam cum ista oratio ita libere vagetur ut etiam in Siccae domum introeat! Sed illo tempore opus est quod fuit illis iuvis. Moriar nisi facete! Tu vero leges Sexto eiusque iudicium mihi perscribes. 'Εἰς ἐμοὶ μύριοι.' Caleni interventum et 20 Calvenae cavebis.

Quod vereris ne ἀδόλεσχος mihi tu, quis minus? Cui, 2 ut Aristophani Archilochi iambus, sic epistula tua longissima quaeque optima videtur. Quod me admones, tu vero etiam si reprenderes, non modo facile paterer sed etiam 25 laetarer, quippe cum in reprehensione sit prudentia cum

4 e Sinuessano *Hesenberg*: in suasseno *M* 9 ἀνθη *Lamb.*: ante *M* 10 florentiora *C*: florentia *M* 12 ab *add. Reid*
 asta ea (*i. e. hasta ea, cf. Priapea* 43. 1) *M*¹ *Gurlitt*: hasta ea *M*² *Fr. Schmidt* (*qui ὀβελλὸν κρίτικὸν intellegit*): aste *Z*: ast *Vic.*: Asturae *C*: a Staia *Lehmann, post Madvig*: a Fadia *Lamb.* 14 φαλλῶ *Gurlitt*: vallo *codd.*: ὕθλω, φραγμαῖ, allio (*Turnebus*), sillo, felle, bile, et alia alii 16 ut *add. vulg.* 17 quo fuerint illi triumphiri *Gronovius* 19 Caleni *vett.*: talem *M* 22 tua *add. Lamb.*
 25 sit *Corradus*: et *M*: esset *Klotz*

- εὐμενεία. Ita libenter ea corrigam quae a te animadversa sunt, 'eodem iure quo Rubriana' potius quam 'quo Scipionis,' et de laudibus Dolabellae deruam cumulum. Ac tamen est isto loco bella, ut mihi videtur, *εἰρωνεία*, quod eum ter contra civis in acie. Illud etiam malo 'indignis-
 3 simum est hunc vivere' quam 'quid indignius?' *Πεπλογραφίαν* Varronis tibi probari non moleste fero; a quo adhuc *Ἡρακλείδειον* illud non abstuli. Quod me hortaris ad scribendum, amice tu quidem, sed me scito agere nihil aliud. Gravedo tua mihi molesta est. Quaeso, adhibe
 10 quam soles diligentiam. 'O Tite' tibi prodesse laetor. 'Anagnini' sunt Mustela *ταξιάρχης* et Laco qui plurimum bibit. Librum quem rogas perpoliam et mittam.
 4 Haec ad posteriorem. *Τὰ περὶ τοῦ καθήκοντος*, quatenus Panaetius, absolvi duobus. Illius tres sunt; sed cum
 15 initio divisisset ita, tria genera exquirendi officii esse, unum, cum deliberemus honestum an turpe sit, alterum, utile an inutile, tertium, cum haec inter se pugnare videantur, quo modo iudicandum sit, qualis causa Reguli, redire honestum, manere utile, de duobus primis praeclare
 20 disseruit, de tertio pollicetur se deinceps sed nihil scripsit. Eum locum Posidonius persecutus est. Ego autem et eius librum arcessivi et ad Athenodorum Calvum scripsi ut ad me *τὰ κεφάλαια* mitteret; quae exspecto. Quem velim cohortere et roges ut quam primum. In eo est *περὶ τοῦ*
 25 *κατὰ περίστασιν καθήκοντος*. Quod de inscriptione quaeris, non dubito quin *καθῆκον* 'officium' sit, nisi quid tu aliud; sed inscriptio plenior 'de officiis.' *Προσφωνῶ* autem Ciceroni filio. Visum est non *ἀνοίκειον*.
 5 De Myrtilo dilucide. O qualis tu semper istos! Itane? 30

5, 6 indignissimum est (*vel esse*) *Z^b*: indignius esse *M* 11
 Librum meum illum *vel* Librum illum meum ante O Tite dant *Z^l*
Crat. 14 Haec] Nunc *Schütz* post Haec *supplendum* ad superiorem: nunc *vel simile quid putat Wesenberg* 22 est *add. Orelli*
 24 quae *Bosius*: quae *M* 30 Itane? in *Wesenberg*: Itane in *vulg.*

in D. Brutum? Di istis! Ego me, ut scripseram, in 6
Pompeianum non abdidit primo tempestatibus quibus nil
taetrius; deinde ab Octaviano cotidie litterae ut negotium
susciperem, Capuam venirem, iterum rem publicam serva-
5 rem, Romam utique statim.

Αἰδέσθην μὲν ἀνήρασθαι δεῖσαν δ' ἰποδέχθαι.

Is tamen egit sane strenue et agit. Romam veniet cum
manu magna, sed est plane puer. Putat senatum statim.
Quis veniet? Si venerit, quis incertis rebus offendet
10 Antonium? Kal. Ianuar. erit fortasse praesidio aut quidem
ante depugnabitur. Puero municipia mire favent. Iter
enim faciens in Samnium venit Cales, mansit Teani. Miri-
fica ἀπάντησις et cohortatio. Hoc tu putares? Ob hoc
ego citius Romam quam constitueram. Simul et con-
15 stituerō scribam.

Etsi nondum stipulationes legeram (nec enim Eros vene- 7
rat), tamen rem pridie Idus velim conficias. Epistulas
Catinam, Tauromenium, Syracusas commodius mittere
potero si Valerius interpres ad me nomina gratiosorum
20 scripserit. Alii enim sunt alias, nostrique familiares fere
demortui. Publice tamen scripsi, si uti vellet eis Valerius;
aut mihi nomina mitteret.

De Lepidianis feriis Balbus ad me usque ad III Kal. 8
Exspectabo tuas litteras meque *de* Torquati negotiolo sci-
25 turum puto. Quinti litteras ad te misi ut scires quam
valde eum amaret quem dolet a te minus amari. Atticae,
quoniam, quod optimum in pueris est, hilarula est, meis
verbis suavium des volo.

XII

Scr. in Puteolano viii Id. Nov. a. 710 (44).

30

CICERO ATTICO SAL.

Oppi epistulae, quia perhumana erat, tibi misi exemplum.
De Ocella, dum tu muginaris nec mihi quicquam rescribis,

14 et *codd.*, cf. x. 4. 12: ac *Rom.*

24 de *add. L* (*mag.*)

cepi consilium domesticum itaque me pr. Idus arbitror
 Romae futurum. Commodius est visum frustra me istic
 esse, cum id non necesse esset, quam, si opus esset, non
 adesse, et simul ne intercluderer metuebam. Ille enim
 iam adventare potest. Etsi varii rumores multique quos 5
 cuperem veros, nihil tamen certi. Ego vero, quicquid
 est, tecum potius quam animi pendeam, cum a te absim,
 et de te et de me. Sed quid tibi dicam? Bonum animum.
 De Ἡρακλειδείῳ Varronis negotia salsa. Me quidem nihil
 umquam sic delectavit. Sed haec et alia maiora coram. 10

XIII (a) *Scr. Aquini iv Id. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

I O casum mirificum! v Idus cum ante lucem de Sinues-
 sano surrexissem venissemque diluculo ad pontem Tirenium
 qui est Menturnis, in quo flexus est ad iter Arpinas, obviam 15
 mihi fit tabellarius, qui me offendit ‘δολιχὸν πλόον ὄρμαί-
 νοντα.’ At ego statim ‘Cedo’ inquam ‘si quid ab Attico.’
 Nondum legere poteramus; nam et lumina dimiseramus
 nec satis lucebat. Cum autem luceret, ante scripta epistula
 ex duabus tuis prior mihi legi coepta est. Illa omnium 20
 quidem elegantissima. Ne sim salvus si aliter scribo ac
 sentio. Nihil legi humanius. Itaque veniam quo vocas,
 modo adiutore te. Sed nihil tam ἀπροσδιόνσον mihi primo
 videbatur quam ad eas litteras quibus ego a te consilium
 2 petieram te mihi ista rescribere. Ecce tibi altera qua 25
 hortaris ‘παρ’ ἠνεμόεντα Μίμαντα, νήσου ἐπὶ Ψυρίης,’ Appiam
 scilicet ‘ἐπ’ ἀριστέρ’ ἔχοντα.’ Itaque eo die mansi Aquini.
 Longulum sane iter et via mala. Inde postridie mane profici-
 scens has litteras dedi.

13 fort. de Sinuessano transponendum post diluculo 14 Tirenium
 v. c. EO'R (sed is tyrenum) Z^t codices Bosi, cf. Lehmann 'Att.'
 p. 140: Tiretium M 15 Menturnis codd.: Mint- vulg., cf.
 10. I 27 scilicet M³: om. M¹ 28 mala Turnebus Popma:
 inata M: mata Z^{bt}: madidata coni. Lamb.: avia Moser

XIII a (b) *Scr. in Arpinati iii Id. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

* * * et quidem, ut a me dimitterem invitissimus fece- **I**
runt Erotis litterae. Rem tibi Tiro narrabit. Tu quid
5 faciendum sit videbis. Praeterea possimne propius acce-
dere (malo enim esse in Tusculano aut uspiam in subur-
bano) an etiam longius discedendum putes crebro ad me
velim scribas. Erit autem cotidie cui des. Quod praeterea **2**
consulis, quid tibi censeam faciendum difficile est cum
10 absim. Verum tamen si pares aequae inter se, quiescendum,
sin, latius manabit et quidem ad nos ; deinde communiter.

XIII b (c) *Scr. in Arpinati iii Id. Nov. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Avide tuum consilium exspecto. Timeo ne absim cum **I**
15 adesse me sit honestius ; temere venire non audeo. De
Antoni itineribus nescio quid aliter audio atque ut ad te
scribebam. Omnia igitur velim explices et ad me certa
mittas.

De reliquo quid tibi ego dicam ? Ardeo studio historiae **2**
20 (incredibiliter enim me commovet tua cohortatio) quae
quidem nec institui nec effici potest sine tua ope. Coram
igitur hoc quidem conferemus. In praesentia mihi velim
scribas quibus consulibus C. Fannius M. f. tribunus pl.
fuerit. Videor mihi audisse P. Africano L. Mummio
25 censoribus. Id igitur quaero. Tu mihi de iis rebus quae
novantur omnia certa, clara. III Idus ex Arpinati.

1 *hinc novam ep. incipit Tunstall*   3 *haec vel similia addere vult*
Schütz, Tantum quod in Arpinas veneram Tironi has ad te litteras
dedi : nil nisi Tironem add. Corradus del. et, cum fieri possit ut et
corruptum sit ex T. (sc. Tironem)   12 *hinc novam ep. incipiunt codices*
Bosi et C   15 *temere Z^{bt} : timere M¹ : del. M²*   23 *con-*
sulibus] cos. M : censoribus Corradus L (marg.)   25 *censoribus*
v. c. Z^{bt} Crat. : om. ΣΔ

XIV *Scr. in Arpinati medio mense Novembri a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

- 1 Nihil erat plane quod scriberem. Nam cum Puteolis
 essem, cotidie aliquid novi de Octaviano, multa etiam falsa
 de Antonio. Ad ea autem quae scripsisti (tris enim acce- 5
 peram in Idus a te epistulas), valde tibi adsentior, si multum
 possit Octavianus, multo firmitus acta tyranni comprobatum
 iri quam in Telluris atque id contra Brutum fore. Sin
 autem vincitur, vides intolerabilem Antonium, ut quem velis
 2 nescias. O Sesti tabellarium hominem nequam! Postridie 10
 Puteolis Romae se dixit fore. Quod me mones ut pede-
 temptim, adsentior; etsi aliter cogitabam. Nec me Philippus
 aut Marcellus movet. Alia enim eorum ratio *est* et, si non
 est, tamen videtur. Sed in isto iuvene, quamquam animi
 satis, auctoritatis parum est. Tamen vide, si forte in Tuscu- 15
 lano recte esse possum, ne id melius sit. Ero libentius;
 nihil enim ignorabo. An hic, cum Antonius venerit?
- 3 Sed, ut aliud ex alio, mihi non est dubium quin quod
 Graeci *καθήκον*, nos 'officium.' Id autem quid dubitas quin
 etiam in rem publicam praeclare caderet? Nonne dicimus 20
 'consulum officium, senatus officium, imperatoris officium'?
- 4 Praeclare convenit; aut da melius. Male narras de Nepotis
 filio. Valde me hercule moveor et moleste fero. Nescieram
 omnino esse istum puerum. Caninium perdidit, hominem,
 quod ad me attinet, non ingratum. Athenodorum nihil est 25
 quod hortere. Misit enim satis bellum *ὑπόμνημα*. Grave-
 dini, quaeso, omni ratione subveni. Avi tui pronepos scribit
 ad patris mei nepotem se ex Nonis iis quibus nos magna
 gessimus aedem Opis explicaturum idque ad populum.
 Videbis igitur et scribes. Sexti iudicium exspecto. 30

4 salsa Koch
 coni. ap. Lamb.
 officium *Crat.*: om. ΣΔ
Vrsinus

13 est add *Wesenberg*
 20 quadret *Müller*
 27 Avi *Muretus*: qui *M*: Quintus avi

16 ne id] idne
 21 imperatoris

XV *Scr. in Arpinati ante v Id. Dec. a. 710 (44).*

CICERO ATTICO SAL.

Noli putare pigritia me facere quod non mea manu **1**
scribam, sed me hercule pigritia. Nihil enim habeo aliud
5 quod dicam. Et tamen in tuis quoque epistulis Alexim
videor agnoscere. Sed ad rem venio.

Ego si me non improbissime Dolabella tractasset, dubi-
tasset fortasse utrum remissior essem an summo iure con-
tenderem. Nunc vero etiam gaudeo mihi causam oblatam
10 in qua et ipse sentiat et reliqui omnes me ab illo abalie-
natum, idque prae me feram †et quidem me causa facere et
rei publicae cui† illum oderim, quod, cum eam me auctore
defendere coepisset, non modo deseruerit emptus pecunia
sed etiam, quantum in ipso fuerit, everterit. Quod autem **2**
15 quaeris quo modo agi placeat, cum dies venerit, primum
velim eius modi sit ut non alienum sit me Romae esse; de
quo ut de ceteris faciam ut tu censueris. De summa autem
agi prorsus vehementer et severe volo. Etsi sponsores
appellare videtur habere quandam *δυσωπίαν*, tamen hoc
20 quale sit consideres velim. Possumus enim, ut sponsores
appellemus, procuratorem introducere; neque enim illi litem
contestabuntur. Quo facto non sum nescius sponsores libe-
rari. Sed et illi turpe arbitror eo nomine quod satis dato
debeat procuratores eius non dissolvere, et nostrae gravitatis
25 ius nostrum sine summa illius ignominia persequi. De hoc
quid placeat rescribas velim; nec dubito quin hoc totum
lenius administraturus sis.

Redeo ad rem publicam. Multa me hercule a te saepe in **3**
πολιτικῶ genere prudenter sed his litteris nihil prudentius:

1 in Arpinati *vulg.*: Asturae *Gurlitt* **11** et quidem] et fidei
coni. Müller: del. Reid me *M*¹: mea *M*²: me mea *Baiter* **12** cui]
ut *Baiter*: cur *Man.*: qui *coni. Boot* **14** fuerit] fuit *Rcm.*
21 appellemus *Orelli* (*sed conicit non appellemus*): appellemur *Z' M*:
appellemur *Bosius* **26** nec *FCZ*^b: et *M*

‘Quamquam enim †postea† in praesentia belle iste puer retundit Antonium, tamen exitum expectare debemus.’ At quae contio! nam est missa mihi. Iurat ita sibi parentis honores consequi liceat et simul dextram intendit ad statuam. Μηδὲ σωθείην ὑπὸ γε τοιούτου! Sed, ut scribis, certissimum 5 esse video discrimen Cascae nostri tribunatum, de quo quidem ipso dixi Oppio, cum me hortaretur ut adulescentem totamque causam manumque veteranorum complecterer, me nullo modo facere posse, *ni* mihi exploratum esset eum non modo non inimicum tyrannoctonis verum etiam amicum 10 fore. Cum ille diceret ita futurum, ‘Quid igitur festinamus?’ inquam. ‘Illi enim mea opera ante Kal. Ian. nihil opus est, nos autem eius voluntatem ante Idus Decembr. perspiciemus in Casca.’ Valde mihi adsensus est. Quam ob rem haec quidem hactenus. Quod reliquum est, cotidie 15 tabellarios habebis et, ut ego arbitrator, etiam quod scribas habebis cotidie. Leptae litterarum exemplum tibi misi ex quo mihi videtur στρατύλλαξ ille deiectus de gradu. Sed tu, cum legeris, existimabis.

- 4 Obsignata iam epistula litteras a te et a Sexto accepi. 20 Nihil iucundius litteris Sexti, nihil amabilius. Nam tuae breves, priores erant [litterae] uberrimae. Tu quidem et prudenter et amice suades ut in his locis potissimum sim, quoad audiamus haec quae commota sunt quorsus evadant.
- 5 Sed me, mi Attice, non sane hoc quidem tempore movet 25 res publica, non quo aut sit mihi quicquam carius aut esse debeat sed desperatis etiam Hippocrates vetat adhibere medicinam. Qua re ista valeant; me res familiaris movet. Rem dico? immo vero existimatio. Cum enim tanta reliqua sint mihi, ne Terentiae quidem adhuc quod solvam expeditum 30

1 potest (*sc. retundere*) et *Gronovius*: prodest et *Schelle*: pro sua parte *coni. Müller*: pro re nata *Schmidt* 9 *ni add. Rom.* 14
 perspiciemus *Vict.*: persciemus *CM* 16 quod *L (marg.)*: quid *M*
 18 στρατύλλαξ *Bosius*: stratillax *M* 22 litterae *del. Man.* 30
 mihi Σ *Crat.*: *om.* Δ

est. Terentiam dico? scis nos pridem iam constituisse
 Montani nomine HS $\overline{\text{xxv}}$ dissolvere. Pudenter hoc
 Cicero petierat ut fide sua. Liberalissime, ut tibi quoque
 placuerat, promiseram Erotique dixeram ut sepositum habe-
 5 ret. Non †modo† sed iniquissimo faenore versuram facere
 Aurelius coactus est. Nam de Terentiae nomine Tiro ad
 me scripsit te dicere nummos a Dolabella fore. Male eum
 credo intellexisse, si quisquam male intellegit, potius nihil
 intellexisse. Tu enim ad me scripsisti Coccei responsum
 10 et isdem paene verbis Eros. Veniendum est igitur vel in 6
 ipsam flammam. Turpius est enim privatim cadere quam
 publice. Itaque ceteris de rebus quas ad me suavissime
 scripsisti perturbato animo non potui, ut consueram, rescri-
 bere. †consenti in hac cura, ubi sum†, ut me expediam;
 15 quibus autem rebus venit quidem mihi in mentem sed certi
 constituere nihil possum prius quam te videro. Qui minus
 autem ego istic recte esse possim quam est Marcellus? Sed
 non id agitur neque id maxime curo; quid curem vides.
 Adsum igitur.

20 **XVI** *Scr. in Tusculano inter v et prid. Non. Quint. a.*
 710 (44).

CICERO SVO SAL. DIC. ATTICO.

Iucundissimas tuas legi litteras. Ad Plancum scripsi, 1
 misi. Habes exemplum. Cum Tirone quid sit locutus
 25 cognoscam ex ipso. Cum sorore ages attentius, si te 2
 occupatione ista relaxaris.

1 Terentiam *codd.*: Terentiae *coni. ap. Lamb.* 3 ut fide sua *Z*:
 ut inde (*vel* vide) suo *M*: uti de suo *v. c. et s ex coniectura, ut vid.* 5
 modo] modico *Baiter*: modo non fecit *L (marg.)* 14 contende in
 hac cura mecum *Boot*: consenui in hac cura ubi sum *Madvig*: consenti
 hac cura ubi sum *Tyrrell*: contendo iam Astura ubi sum *Gurlitt* 15
 certi *Orelli*: certe *codd.* 24 sit] sis *Corradus*

A.

Scr. in Tusculano eodem tempore.

M. CICERO L. PLANCO PRAET. DESIG. SAL.

- 3 Attici nostri te valde studiosum esse cognovi, mei vero
ita cupidum ut me hercule paucos aeque observantis atque 5
amantis me habere existimem. Ad paternas enim magnas et
veteres et iustas necessitudines magnam attulit accessionem
tua voluntas erga me meaque erga te par atque mutua.
- 4 Buthrotia tibi causa ignota non est. Egi enim saepe de
ea re tecum tibi que totam rem demonstravi, quae est acta 10
hoc modo. Vt primum Buthrotium agrum proscriptum
vidimus, commotus Atticus libellum composuit. Eum mihi
dedit ut darem Caesari; eram enim cenaturus apud eum
illo die. Eum libellum Caesari dedi. Probavit causam,
rescripsit Attico aequa eum postulare, admonuit tamen ut 15
5 pecuniam reliquam Buthrotii ad diem solverent. Atticus
qui civitatem conservatam cuperet pecuniam numeravit de
suo. Quod cum esset factum, adiimus ad Caesarem, verba
fecimus pro Buthrotiis, liberalissimum decretum abstulimus;
quod est obsignatum ab amplissimis viris. Quae cum essent 20
acta, mirari equidem solebam pati Caesarem convenire
eos qui agrum Buthrotium concupissent, neque solum pati
sed etiam ei negotio te praeficere. Itaque et ego cum illo
locutus sum et saepius quidem, ut etiam accusarer ab eo
quod parum constantiae suae confiderem, et M. Messallae 25
et ipsi Attico dixit ut sine cura essent aperteque ostendebat
se praesentium animos (erat enim popularis, ut noras) offen-
dere nolle; cum autem mare transissent, curaturum se ut in
6 alium agrum deducerentur. Haec illo vivo. Post interitum
autem Caesaris, ut primum ex senatus consulto causas con- 30
sules cognoscere instituerunt, haec quae supra scripsi ad

3 L. M: CN. Man.
(marg.): om. ΣΔ

9, 10 de ea re *codices Bosii*: de ea v. c. L
28 autem M: om. *vett.*

eos delata sunt. Probaverunt causam sine ulla dubitatione
 seque ad te litteras daturus esse dixerunt. Ego autem, mi
 Plance, etsi non dubitabam quin et senatus consultum et lex
 et consulum decretum ac litterae apud te plurimum aucto-
 5 ritatis haberent teque ipsius Attici causa velle intellexeram,
 tamen hoc pro coniunctione et benevolentia nostra mihi
 sumpsit ut id a te peterem quod tua singularis humanitas
 suavissimique mores a te essent impetraturi. Id autem est
 ut hoc quod te tua sponte facturum esse certo scio honoris
 10 nostri causa libenter, prolixè, celeriter facias. Mihi nemo 7
 est amicior nec iucundior nec carior Attico; cuius antea
 res solum familiaris agebatur eaque magna, nunc accessit
 etiam existimatio, ut quod consecutus est magna et industria
 et gratia et vivo Caesare et mortuo id te adiuvante obtineat.
 15 Quod si a te erit impetratum, sic velim existimes me de tua
 liberalitate ita interpretaturum ut tuo summo beneficio me
 adfectum iudicem. Ego quae te velle quaeque ad te per-
 tinere arbitror studiose diligenterque curabo. Da operam
 ut valeas.

20

B.

Scr. paulo post ep. 16 A.

CICERO PLANCO PRAET. DESIG. SAL.

Iam antea petivi abs te per litteras ut, cum causa 8
 Buthrotiorum probata a consulibus esset quibus et lege
 25 et senatus consulto permissum erat ut de Caesaris actis
 cognoscerent, statuerent, iudicarent, eam rem tu adiuveres
 Atticumque nostrum cuius te studiosum cognovi et me qui
 non minus laboro molestia liberares. Omnibus enim rebus
 magna cura, multa opera et labore confectis in te positum
 30 est ut nostrae sollicitudinis finem quam primum facere pos-
 simus. Quamquam intellegimus ea te esse prudentia ut
 videas, si ea decreta consulum quae de Caesaris actis inter-

I causam *Crat.* : causas ΣΔ

posita sunt non serventur, magnam perturbationem rerum
 9 fore. Equidem cum multa (quod necesse erat in tanta
 occupatione) non probentur quae Caesar statuerit, tamen
 oti pacisque causa acerrime illa soleo defendere. Quod
 tibi idem magno opere faciendum censeo; quamquam haec 5
 epistula non suasoris est sed rogatoris. Igitur, mi Plance,
 rogo te et etiam oro, sic medius fidius ut maiore studio
 magisque ex animo agere non possim, ut totum hoc nego-
 tium ita agas, ita tractes, ita conficias ut, quod sine ulla
 dubitatione apud consules obtinuimus propter summam 10
 bonitatem et aequitatem causae, id tu nos obtinuisse non
 modo facile patiare sed etiam gaudeas. Qua quidem volun-
 tate *te* esse erga Atticum saepe praesens et illi ostendisti
 et vero etiam mihi. Quod si feceris, me quem voluntate et
 paterna necessitudine coniunctum semper habuisti maximo 15
 beneficio devinctum habebis idque ut facias te vehementer
 etiam atque etiam rogo.

C.

Scr. eodem tempore quo ep. 16 B.

CICERO CAPITONI SVO SAL.

20

10 Numquam putavi fore ut supplex ad te venirem; sed
 hercule facile patior datum tempus in quo amorem experirer
 tuum. Atticum quanti faciam scis. Amabo te, da mihi et
 hoc, obliviscere mea causa illum aliquando suo familiari,
 adversario tuo voluisse consultum, cum illius existimatio 25
 ageretur. Hoc primum ignoscere est humanitatis tuae;
 suos enim quisque debet tueri; deinde si me amas (omite
 Atticum), Ciceroni tuo quem quanti facias prae te soles
 ferre totum hoc da ut quod semper existimavi nunc plane

1 magnam] *hic deficit M ut nunc est, sed perüsse videtur folium ulti-*
imum 7 *post etiam add. atque etiam Müller* 13 *te add. Lamb.*
 27 *omitto coni. Boot* 29 *da v. c. L (marg.) Z^b: om. vulg.*

intellegam, me a te multum amari. Buthrotios cum Caesar **11**
 decreto suo quod ego obsignavi cum multis amplissimis
 viris liberavisset ostendissetque nobis se, cum agrarii mare
 transissent, litteras missurum quem in agrum deducerentur,
5 accidit ut subito ille interiret. Deinde quem ad modum
 tu scis (interfuisti enim), cum consules oporteret ex senatus
 consulto de actis Caesaris cognoscere, res ab iis in Kal. Iun.
 dilata est. Accessit ad senatus consultum lex quae lata est
 a. d. IIII Non. [Iun.], quae lex earum rerum quas Caesar
10 statuisset, decrevisset, egisset, consulibus cognitionem dedit.
 Causa Buthrotiorum delata est ad consules. Decretum
 Caesaris recitatum est et multi praeterea libelli Caesaris
 prolati. Consules de consili sententia decreverunt secun-
 dum Buthrotios . . . Plancum dederunt. Nunc, mi Capito, **12**
15 (scio enim quantum semper apud eos quibuscum sis posse
 soleas, eo plus apud hominem facillimum atque humanis-
 simum Plancum), enitere, elabora vel potius eblandire, effice
 ut Plancus quem spero optimum esse sit etiam melior
 opera tua. Omnino res huius modi mihi videtur esse ut
20 sine cuiusquam gratia Plancus ipse pro ingenio et prudentia
 sua non sit dubitaturus quin decretum consulum quorum
 et lege et senatus consulto cognitio et iudicium fuit con-
 servet, praesertim cum hoc genere cognitionum labefactato
 acta Caesaris in dubium ventura videantur, quae non modo
25 ii quorum interest sed etiam ii qui illa non probant oti causa
 confirmari velint. Quod cum ita sit, tamen interest nostra **13**
 Plancum hoc animo libenti prolixoque facere; quod certe
 faciet, si tu nervulos tuos mihi saepe cognitos suavitatemque
 qua nemo tibi par est adhibueris. Quod ut facias te vehe-
30 menter rogo.

9 Iun. del. Wesenberg 14 litteras ad ante Plancum add. Man.
 coll. § 6: cognitorem add. Orelli: arbitrum post Plancum add. Müller
 19 mihi Rom.: mea I: om. Klotz

D.

Scr. eodem tempore quo ep. 16 C.

CICERO C. CVPIENNIO S.

- 14 Patrem tuum plurimi feci meque ille mirifice et coluit et amavit; nec me hercule umquam mihi dubium fuit quin 5 a te diligerer; ego quidem id facere non destiti. Quam ob rem peto a te in maiorem modum ut civitatem Buthrotiam subleves decretumque consulum quod ii secundum Buthrotios fecerunt, cum et lege et senatus consulto statuendi potestatem haberent, des operam ut Plancus noster quam 10 primum confirmet et comprobet. Hoc te vehementer, ni Cupienni, etiam atque etiam rogo.

E.

Scr. post ep. 16 B.

CICERO PLANCO PRAET. DES. S.

15

- 15 Ignosce mihi quod, cum antea accuratissime de Buthroitiis ad te scripserim, eadem de re saepius scribam. Non me hercule, mi Plance, facio quo parum confidam aut liberalitati tuae aut nostrae amicitiae sed, cum tanta res agatur Attici nostri, nunc vero etiam existimatio, ut id quod probavit 20 Caesar nobis testibus et obsignatoribus qui et decretis et responsis Caesaris interfueramus videatur obtinere potuisse, praesertim cum tota potestas eius rei tua sit, ut ea quae consules decreverunt secundum Caesaris decreta et responsa non dicam comprobes sed studiose libenterque comprobes. 25
- 16 Id mihi sic erit gratum ut nulla res gratior esse possit. Etsi iam sperabam, cum has litteras accepisses, fore ut ea quae superioribus litteris a te petissemus impetrata essent, tamen non faciam finem rogandi quoad nobis nuntiatum erit te id fecisse quod magna cum spe exspectamus. Deinde enim 30

confido fore ut alio genere litterarum utamur tibi que pro tuo summo beneficio gratias agamus. Quod si acciderit, velim sic existimes, non tibi tam Atticum cuius permagna res agitur quam me qui non minus laboro quam ille obligatum fore.

F.

Scr. paulo post ep. 16 C.

CICERO CAPITONI SAL.

Non dubito quin mirere atque etiam stomachere quod 17
10 tecum de eadem re agam saepius. Hominis familiarissimi et mihi omnibus rebus coniunctissimi permagna res agitur, Attici. Cognovi ego tua studia in amicos, etiam in te amicorum. Multum potes nos apud Plancum iuvare. Novi 18
humanitatem tuam; scio quam sis amicis iucundus. Nemo
15 nos in hac causa plus iuvare potest quam tu. Et res ita est firma ut debet esse, quam consules de consili sententia decreverunt cum et lege et senatus consulto cognoscerent. Tamen omnia posita putamus in Planci tui liberalitate; quem quidem arbitramur cum officii sui et rei publicae causa
20 decretum consulum comprobaturum tum libenter nostra causa esse facturum. Adiuvabis igitur, mi Capito. Quod ut facias te vehementer etiam atque etiam rogo.

12 Attici secl. Boot

INDEX NOMINVM

- Abdera IV xvii 3.
 'Αβδηρικόν VII vii 4.
 Academia I iv 3; ix 2; xi 3.
 VI i 26; vi 2. XIII xiii 1;
 xxv 3.
 Academicus XIII xiii 1; xix 3, 5.
 XVI vi 4.
 Acastus VI ix 1. VII i 1.
 Accius XVI ii 3; v 1.
 Achaia III viii 1. XI vii 4; xi 2.
 XIII vi 2. XV xi 1.
 Achaici I xiii 1. XI xiv 1; xv 1;
 xvi 2.
 Acidinus IV iii 3. XII xxxii 2.
 Acilius Balbus (M.) XII v 3.
 Acilius Glabrio (M.) VI i 4. XII
 xxi 1.
 Actium V ix 1. VII ii 3.
 Acutiliana controversia I iv 1;
 v 4.
 Acutilius I v 4; viii 1.
 Adrianum mare X vii 1.
 Aeculanum VII iii 1. XVI ii 4.
 Aegyptia VIII xv 1. XII xxxvii
 1. XIII iii 2.
 Aegyptus II v 1. IX xi 4; xix 3.
 Aelius (M.) XV xxvi 4; xxix 1.
 Aelius Lamia v. Lamia (L. Ae-
 lius).
 Aelius Tubero (L.) XIII xx 2.
 Aelius Tubero (Q.) IV xvi 2.
 Aemilia tribus II xiv 2.
 Aemilius Lepidus, *Regilli pater*
 XII xxiv 2.
 Aemilius Lepidus (M.), *cons.* 688
 VII xii 4; xxiii 1. VIII i 3;
 vi 1; ix 3; xiv 3; xv 2. IX i
 2; x 7. XII xxi 1.
 Aemilius Lepidus (M.) XIII xlii
 3; xlvi 2; xlvii a 1. XIV i 1.
 XVI v 4.
 Aemilius Paulus (L.) II xxiv 2, 3.
 IV xiii 2; xvii 7. VI i 7; iii 4.
 XIV vii 1; viii 1.
 Aemilius Scaurus (M.) IV xv 7,
 9; xvi 6; xvii 4, 5.
 Aenaria X xiii 1.
 Aesernia VIII xi D 2.
 Aesopus XI xv 3.
 Aetolia V xx 1.
 Afranius (L.), *cons.* 694 I xviii 8.
 IV i 6. VII xxvi 1. VIII ii 3;
 iii 7. X ix 1, 3. Cf. Auli filius.
 Africa IX ii a 3. XI vii 3; xii 3;
 xiv 1, 3; xv 1; xvii 3. XII
 xxiv 1. XIII xxxiii 2.
 Africanæ res XI x 2.
 Africanum negotium XI xxiv 5.
 Africanus v. Cornelius Scipio
 Africanus.
 Agamemnon I xviii 3. XIII xlvii.
 XIV xvii A 2.
 Agusius XI xxiii 2.
 Ahala v. Servilius Ahala.
 'Ακαδημική XIII xii 3; xvi 1.
 Alaudæ (legio) XVI viii 2.
 Alba VIII xii A 1; xii C 1. IX
 vi 1
 Albanus (C.) XIII xxxi 4.
 Albanum (praedium) IV xi 1.
 VII v 3; vii 3; viii 2. IX
 xv 1.
 Albanus (mons) I iii 1.
 Albanum (negotium) XIV xviii
 2; xx 2.
 Albinus v. Postumius Albinus.
 Albius Sabinus XIII xiv 1.
 Alcibiades VI i 18.

INDEX NOMINVM

- Aledius XII iv 2; xxiii 1; xxiv 1; xxvii 2; xxviii 3.
 Alexander Magnus V xx 3. XII xl 2. XIII xxviii 2.
 Alexander *poeta* II xxii 7.
 Alexander *tabellarius* XIII ii 2.
 Alexandra II v 1. IX ix 2. XI vi 7; xiii 1; xv 1, 2; xvi 1; xvii 3; xviii 1; xxv 2.
 Alexandrina mora XI xvi 2.
 Alexandrinae legiones XV xiii 4.
 Alexandrinus rex II xvi 2.
 Alexio VII ii 3. XIII xxv 3. XV i 1; ii 4; iii 2.
 Alexis V xx 9. VII ii 3; vii 7. XII x. XVI xv 1.
 Aliphera VI ii 3.
 Alliensis pugna IX v 2.
 Allienus X xv 3.
 Allobroges I xiii 2. II i 3; xxv 1. 'Αλλφειός XII v 1.
 Alsus XIII l 4.
 Amalthea I xiii 1; xvi 18. II i 1; vii 5; xx 2.
 Amaltheum I xvi 15, 18.
 Amanus (mons) V xx 3, 4, 7.
 Amianus VI i 13.
 Ammonius XV xv 2.
 Ampius Balbus (T.) VIII xi B 2.
 Amyntas XII ix.
 Anagnia XVI viii 1.
 Anagninum (praedium) XII i 1. XV xxvi 1. XVI xi 3.
 Ancon *vel* Ancona VII xi 1; xviii 2.
 Andromacha IV xv 6.
 Andromenes XIII xxiv; xxv 1.
 Andronicus (C.) V xv 3.
 Anicatus II xx 1.
 Anneius (M.) V iv 2.
 Anniana domus IV iii 3.
 Annianus XV xiii 4.
 Annus VI i 8.
 Annus Milo Papianus (T.) IV iii 3, 4, 5; vii 3; xii; xiii 1; xvi 5. V viii 2, 3; x 4. VI vii 1; cf. iv 3. IX vii 3; xiv 2.
 Annus Saturninus V i 1.
 Antaeus XIII xlv 3.
 Anteros IX xiv 2. XI i 1.
 Antias (praedium) II xii 2.
 Antiates II vi 2. XV xii 1.
 Antilibanus (mons) II xvi 2.
 Antiochia (urbs) V xviii 1; xx 3; xxi 2. XI xx 1.
 Antiochius XIII xii 3; xvi 2; xix 5; xxv 3.
 Antiochus *philosophus* XIII xix 3, 5.
 Antiochus *scrvus* XIII xxxiii 3.
 Antiochus Gabinius IV xviii 4.
 Antiphon IV xv 6.
 Antisthenes XII xxxviii a 2.
 Antistius Vetus (C.) XIV ix 3.
 Antium II i 1; iii 3; vi 1; viii 2; ix 4; x 1; xi 1; xii 1. IV viii 1; xii. IX ix 4. XII xix 1. XIII xlvii a 1. XV x; xi 1, 2.
 Antius IV xvii 4.
 Antonius (C.), *cons.* 691 I i 1; xii 1, 2; xiii 1; xvi 16. II ii 3.
 Antonius (C.), *frater triumviri* XV xix 2.
 Antonius (L.), *frater triumviri* XIV xx 2 5. XV ii 2; v 3; xii 2; xv 1; xvii 1.
 Antonius (M.), *orator* XIII xix 4.
 Antonius (M.), *triumvir, eius ad Ciceronem epistolae* X viii A; x 2. XIV xiii A: *Ciceronis ad cum epistula* XIV xiii B. VI vi 4. VII viii 5. VIII iv 3. IX ix 3. X viii 10; viii A 1; ix 3; x 1; xi 4; xii 1; xiii 1, 2; xv 2, 3; xvi 5. XI vii 2; xii 4; xviii 1, 2. XII xix 2; xx 1. XIV iii 1, 2; v 1; vi 1; viii 1; x 3; xii 1; xiii 6; xiii B 3; xiv 4, 7; xvii 2, 3; xix 2, 4; xx 2, 4; xxi 2. XV i 2, 3; iii 2; iv 1, 4; v 2; vi 1; viii 1; xii 1, 2; xvii 1; xix 2; xx 2, 3; xxi 1; xxii. XVI ii 3; iii 1; vii 1, 7; viii 1, 2; ix; x 1; xi 6; xiii c 1; xiv 1, 2; xv 3.
 Antro XV xvii 1.

INDEX NOMINVM

- Apamea V xvi 2; xx 1. VI iii 6.
 Apamense forum V xxi 9.
 Apella XII xix 1.
 Apelles II xxi 4.
 Apenas IV viii a 1.
 Apollinares ludi II xix 3. XVI iv 1.
 Apollo XV iii 1.
 Apollodorus XII xxiii 2.
 Apollonius IV vii 1.
 Appia (via) II xii 2. VIII xi C; xvi 2. IX xi 1. XVI x 1; xiii a 2.
 Appianae legiones VII xv 3; xx 1.
 Appi Forum II x.
 Appius v. Claudius Pulcher (Appius).
 Appuleius, *praediator* V xi 6. XII xiv 2; xvii.
 Appuleius (M.), *augur* XII xiii 2; xiv 1; xv; xviii 3.
 Apulia IV xix 1. VII xii 2; xxi 2. VIII iii 4; viii 1; xi 7; xi C; xi D 1, 3. X vii 1.
 Aquilia XIV xiii 5; xvii 3.
 Aquilius Gallus (C.) I i 1. IV xii.
 Aquinum V i 4. XVI x 1; xiii a 2.
 Arabarches II xvii 3.
 Arabia IX xi 4.
 Arabio XV xvii 1.
 Aradus IX ix 2.
 Araus V ix 1.
 Arbuscula IV xv 6.
 Arcadia VI ii 3.
 Arcanum (praedium) V i 3, 4. VII v 3. X ii 1; iii. XVI x 1.
 Archias I xvi 15.
 Archilochia edicta II xx 6; xxi 4.
 Archilochus XVI xi 2.
 Ἀρχιμήδειον (πρόβλημα) XII iv 2. XIII xxviii 3.
 Ἄρειος πάγος I xiv 5.
 Argiletanum aedificium I xiv 7.
 Argiletum XII xxxii 2.
 Ariarathes XIII ii 2.
 Ariminum V xix 1.
 Ariobarzanes V xx 6. VI i 3; iii 5. XIII ii 2.
 Ariopagitae I xvi 5. V xi 6.
 Ariopagus V xi 6.
 Aristarchus I xiv 3.
 Aristodemus II vii 5.
 Aristus V x 5.
 Aristophanes XII vi 3. XVI xi 2.
 Ἀριστοτέλειος (mos) XIII xix 4.
 Aristoteles IV x 1; xvi 2. XII xl 2. XIII xxviii 3.
 Aristotelium pigmentum II i 1.
 Aristoxenus VIII iv 1. XIII xxxii 2.
 Ἀρκαδία X v 2.
 Armenii IX x 3.
 Armenii reges II vii 2.
 Armenius Artavasdes V xx 2.
 Arpi IX iii 2.
 Arpinas (homo) I xvi 10. IV vii 3. XV xv 1.
 Arpinas (insula) XII xii 1.
 Arpinas (iter) XVI xiii a 1.
 Arpinas (praedium) I vi 2. II xvi 4; xvii 1. V i 3. XV xxvi 5. XVI xiii c 2.
 Arpinates aquae I xvi 10.
 Arpinum II viii 2; xi 2; xiv 2. VIII ix 3; xvi 2. IX i 3; v 1; vi 1; ix 2; xv 1; xvii 1; xviii 3; xix 1. X xvi 1. XII xlii 2. XIII ix 2; xlv 4. XIV xxii 1. XV i a 1. XVI viii 2; x 1, 2.
 Arretini I xix 4.
 Arrius (C.) II xiv 2; xv 3.
 Arrius (Q.) I xvii 11. II v 2; vii 3.
 Artavasdes V xx 2; xxj 2.
 Artaxerxes X viii 7.
 Asia I xv 1; xvi 14; xvii 9. II xvi 4. III vi; ix 1; xiv 2; xix 1. IV xvi 7; xvii 1. V xiv 2; xvii 5; xxi 7, 8. VIII iii 7. IX ii a 3. XI i 2; ii 3; vi 7; x 1; xiv 1; xv 1; xvi 1, 2; xxi 2. XV ix 1; xi 2; xii 1.
 Asiatica curatio XV xi 1.

INDEX NOMINVM

- Asiaticum edictum VI i 15.
 Asiaticum (iter) IV xv 2.
 Asinius Dento V xx 4.
 Asinius Pollio (C.) XII ii 1;
 xxxviii 2; xxxix 1. XIII xxi
 3. XIV v 1. XV xxix 2.
 Astura XII xl 2; xlv 2. XIII
 xxvi 2; xxxiv; xxxviii 2. XIV
 ii 4; v 3; xi 1; xv 3; xix 5.
 XV xii 1, 2.
 Astyanax IV xv 6.
 Ateius Capito (C.) X viii 3. XIII
 xxxiii 4: *Ciceronis ad eum epp.*
 XVI xvi C et F.
 Athamas XII x.
 Athenae I v 3; ix 1. II i 2. III
 vii 1; viii 1; ix 1. IV xvii 1.
 V x 1, 5; xi 4, 6; xii 1. VI i
 24, 26; ii 10; iii 9; vi 2; vii
 2; ix 5. VII i 1, 9. XI xxi 2.
 XII xxiii 2; xxiv 1; xxxii 2.
 XV xv 4. XVI vi 2.
 Ἀθηναίων πολιτεία II ii 2.
 Athenio II xii 2.
 Athenodorus XVI xi 4; xiv 4.
 Atiliana praedia V i 2.
 Atilianum nomen V xix 1.
 Atilius (M.), *poeta* XIV xx 3.
 Atilius Regulus (A.) XVI xi 4.
 Atilius Serranus (Sex.), *cons.* 618
 XII v 3.
 Atilius Serranus (Sex.), *tr. pl.* 697
 IV ii 4.
 Atius Paelignus (C.) VIII iv 3.
 Ἀτρείδης VII iii 5.
 Attica vel Atticula VI v 4. XII
 i 1, 2; iii 2; vi 4; viii; xi;
 xiii 1; xiv 4; xvii; xxiii 3;
 xxiv 3; xxvi 2; xxvii 3; xxviii
 3; xxxii 1; xxxiii 2; xxxvii 1;
 xl 5; xlv 2; xlvi. XIII xii
 1; xiii 3; xv; xvii; xix 1;
 xxi 6; xxii 5; xxvii 2; xlv 2;
 xlix 1; li 2. XIV ii 4; iii 2;
 xvi 4; xix 6; xx 5; xxi 4;
 xxvii 3. XV xxviii. XVI
 i 6; iii 6; vi 4; vii 8.
 Attica talenta V xxi 7. VI i 3,
 25.
 Atticus v. Pomponius Atticus.
- Atticus homo I xix 10.
 Attius Varus (P.) VII xiii a 3.
 Attus Navius, *augur* X viii 6.
 Aufidius (T.) I i 1.
 Aufidius Lurco I xvi 13.
 Auli filius (*sc. L. Afranius, cons.*
 694) I xvi 12; xviii 5; xx 5.
 II iii 1.
 Aurelianus IV xvi 4.
 Aurelius XVI xv 5.
 Aurelius, *Hirti legatus* XIV ix 3.
 Aurelius Cotta (C.), *cons.* 679 XII
 xx 2. XIII xix 3, 4; xlv
 3 (?).
 Aurelius Cotta (L.), *cons.* 689 XII
 xxi 1; xxiii 3; xxvii 1.
 Aurelius Cotta (M.), *Pompeianus*
 X xvi 3. XII xxii 2. XIII
 xlv 1 (?).
 Autroniana domus I xiii 6.
 Autronius Paetus (P.) III ii 1;
 vii 1.
 Aventinum XII xxxii 2.
 Avius XII v 2. XIII iv 2.
 Axianus (M.) XV xxix 1.
 Axius (Q.) I xii 1. III xv 3.
 IV xv 5. V xxi 2. X xi 2;
 xiii 2; xv 4. XII i 2.
- Babullius XIII xlviii 1.
 Bacchis XV xxvii 3.
 Baebius IX xiv 2.
 Baebius, *vicinus Attici* XIII xlv 1.
 Baiae I xvi 10. XI vi 6. XII
 xl 3. XIII lii 2. XV xiii 5.
 Baiana negotia XIV viii 1.
 Balbilius XV xiii 4.
 Balbinus XIII xxi 3.
 Balbus v. Cornelius Balbus.
 Baliares XII ii 1.
 Barba v. Cassius Barba.
 Barea XVI iv 2.
 Barnaeus XIV xix 1.
 Basilus v. Minucius Basilus.
 Bassus v. Lucilius Bassus.
 Batonium VI viii 1, 2.
 Beneventum V iii 3; iv 1. IX
 xv 6.
 Bibulus v. Calpurnius Bibulus
 Blesamius XVI iii 6.

INDEX NOMINVM

- Bona Dea II iv 2.
 Bovillana (pugna) V xiii 1.
 Brinniana auctio XIII xii 4.
 Brinnianus fundus XIII l 2.
 Brinnius XIII xiv 1.
 Britannia IV xv 10; xviii 5.
 Britannicum bellum IV xvii 6.
 Brundisina colonia IV i 4.
 Brundisina militia X xiv 3.
 Brundisina porta VII ii 2.
 Brundisina res IX iii 2.
 Brundisini IV i 4.
 Brundisini nuntii VIII xiii 1.
 Brundisium I xv 2. III ii 1; iv;
 vi; vii 1, 3. IV i 4. V iv 2;
 v 1; vii 1; viii 1; xi 7. VI i
 1. VII i 1; ii 1, 5. VIII iii
 6, 7; iv 3; viii 2; ix 4; xi 7;
 xi C; xi D 3, 4; xii A 2, 3, 4;
 xiv 1; xvi 2. IX i 1, 2; ii;
 ii a 2, 3; iii 2; v 1, 3; vi 1;
 vii 5; x 8; xi 3; xiii 1, 5; xiii
 A 1; xiv 1, 3; xv 1, 3, 6. X
 i 4. XI vi 2. XV xiii 2; xx
 3; xxi 3. XVI ii 4, 6; iv 4.
 Brutus *v.* Iunius Brutus.
 Bucilianus XV xvii 2. XVI iv 4.
 Bursa *v.* Munatius Plancus Bursa.
 Bussenius VIII xii C 1.
 Buthrotia causa *vel* res XIV x 3;
 xii 1; xvii 2. XV xiv 2, 3.
 XVI xvi 4.
 Buthrotia civitas XVI xvi 14.
 Buthrotii XIV xi 2; xiv 6. XV
 ii 2; iv 1, 3; xiv 3; xv 1;
 xviii 2; xix 1; xxix 3. XVI
 ii 1; iv 3; xvi 4, 5, 8, 11, 14,
 15.
 Buthrotius ager XVI xvi 4, 5.
 Buthrotius (*sc.* Plancus) XV
 xxix 3.
 Buthrotum II vi 2. IV viii 1;
 xvi 1, 7. V xxi 3. XIV xix
 4; xx 2, 3. XV ii 1, 2; xii 1;
 xx 3. XVI i 2.
 Byzantii XIV viii 1.
 Byzantium IX ix 2.
 Caecilia VI ii 10; iv 3. *Cf.* At-
 tica.
 Caeciliana fabula I xvi 15.
 Caecilius (Q.) I i 3, 4; xii 1. II
 xix 5; xx 1. III xxi 1.
 Caecilius Bassus (Q.) II ix 1.
 XIV ix 3. XV xiii 4.
 Caecilius Metellus (L.), *cons.* 612
 XII v 3.
 Caecilius Metellus (L.), *tr. pl.*
 705 IX vi 3. X iv 8; viii 6.
 XI vii 2. XIII xxi 3 (?).
 Caecilius Metellus (M.), *praet. urb.*
 685 II i 1.
 Caecilius Metellus Celer (Q.),
cons. 694 I xvii 9; xviii 1, 5,
 8; xix 4; xx 5. II i 4, 5. VI
 iii 10.
 Caecilius Metellus Creticus (Q.)
 I xix 2.
 Caecilius Metellus Nepos (Q.),
cons. 697 II v 2; xii 2. III
 xxii 2; xxiii 1; xxiv 2. IV
 iii 3, 4; vii 2.
 Caecilius Metellus Numidicus
 (Q.) I xvi 4.
 Caecilius Metellus Pius Scipio
 (P.), *qui fuerat* P. Cornelius
 Scipio Nasica I i 3. II i 9.
 VI i 17. VII iv 2. VIII iii 7;
 xv 3. IX i 4; xi 4; xviii 2.
 Caecilius Staius (C.) VII iii 10.
 Caecilius Trypho III viii 3.
 Caecina XVI viii 2.
 Caecius (C.) IX xi 1; xiii 7.
 Caeliani XIII viii.
 Caelianum illud X xv 2; xvi 4.
 Caelianus animus X xii 6.
 Caelius, *argentarius* VII iii 11.
 XII v 2; vi 1. XIII iii 1.
 Caelius, *incertus* X xii 6; xiv 3.
 Caelius Rufus (M.), *cis ad Cice-*
ronem epistula X ix A. VI i
 21, 23. VII i 4; iii 6, 9; xvii
 3; xxi 3. X ix 2, 3. XIII
 xxxiii 2.
 Caepio *v.* Servilius Caepio.
 Caerellia XII li 3. XIII xxi 5;
 xxii 3. XIV xix 4. XV i 4;
 xxvi 4.
 Caerellianum nomen XII li 3.
 Caesar *v.* Iulius Caesar.

INDEX NOMINVM

- Caesariana celeritas XVI x 1.
 Caesariani terrores VI viii 2.
 Caesonius (M.) I i 1. XII xi.
 Caieta I iii 2. VIII iii 6. XIV vii 1.
 Caietanum I iv 3.
 Calatia XVI viii 1.
 Calenius (M.) VIII xii C 1.
 Calenum VIII iii 7.
 Cales VII xiv 1; xvi 2; xxi 1. VIII xi D 2, 3. XVI xi 6.
 Calliope II iii 3.
 Calpurnius Bibulus (M.) I xvii 11. II xiv 1; xv 2; xvi 2; xix 2, 5; xx 4, 6; xxi 3, 4, 5; xxiv 2, 3. V iv 2; xvi 4; xviii 1; xx 4; xxi 2. VI i 13, 14, 15; v 3; viii 5. VII ii 6, 7, 8; iii 5. IX ix 2. XII xxxii 2.
 Calpurnius Piso (C.), *cons.* 687 I i 2; xiii 3; xiv 5; xvii 11. XII xxi 1.
 Calpurnius Piso (L.), *cons.* 621 I xix 4.
 Calpurnius Piso (L.), *Antoni familiaris* X viii A 2.
 Calpurnius Piso Caesoninus (L.), *cons.* 696 VII xiii 1; xvii 3. XV xxvi 1. XVI vii 5, 7.
 Calpurnius Piso Frugi (C.) I iii 3. II xxiv 3. III xxii 1.
 Calva XV iii 1.
 Calvena v. Matius.
 Calvinus v. Domitius Calvinus.
 Calvus 'ex Nanneianis ille' I xvi 5.
 Calvus Athenodorus v. Athenodorus.
 Camerinum VIII xii B 2.
 Camillus v. Furius Camillus.
 Campania VII xi 5.
 Campani coloni VII xiv 2.
 Campanus ager II xvi 1, 2; xvii 1. VII vii 6.
 Cana XIII xli 1.
 Candavia III vii 3.
 Caninianum naufragium XII xlv 3.
 Caninius Gallus XV xiii 3. XVI xiv 4.
 Caninius Rebilus (C.) VII iii 3. XII xxxvii 4; xli 3. XIV v 1.
 Caninius Rebilus (T.) IX xv 4.
 Caninius Satyrus (A.) I i 3, 4.
 Canuleius X v 3.
 Canuleius, *centurio* V xxi 4.
 Canus v. Gellius Canus.
 Canusinus hospes I xiii 1.
 Canusium VIII xi D 1, 4; xii A 2; xiv 1. IX i 1; vi 1.
 Capena (porta) IV i 5.
 Capito v. Ateius Capito.
 Capitolina contio XV i a 2.
 Capitolina sessio XIV xiv 2.
 Capitolinus clivus I i 7.
 Capitolinus dies XIV x 1.
 Capitolium IV i 5. VI i 17. XIII xxxiii 2. XIV x 1.
 Cappadocia V xviii 1; xx 2, 6. VI iii 5.
 Capua II xix 3. VII xiv 1, 2; xv 2; xvi 1, 2; xvii 5; xviii 1; xix; xxi 1, 2; xxiii 3; xxiv; xxv. VIII ii 1, 3; iii 4, 7; vi 2; xi B 2; xi D 2, 3, 5; xii 2; xii A 3. IX vi 3; xiv 1, 3; xv 1, 6. X xv 3. XIV xvii 2. XVI viii 1, 2; ix; xi 6.
 Carbo v. Papirius Carbo.
 Carfulenus (D.) XV iv 1.
 Carneades VII ii 4. XII xxiii 2. XIII xxi 3.
 Carrinas (T.) XIII xxxiii 4.
 Carteia XII xlv 3. XV xx 3.
 Casca v. Servilius Casca.
 Cascellius (A.) XV xxvi 4.
 Casilinum XVI viii 1; x 1.
 Cassiani XII xxi 2.
 Cassianum negotium XI xvi 1.
 Cassius Barba XIII lii 1.
 Cassius Longinus (C.) V xviii 1; xx 3; xxi 2. VI i 14. VII xxi 2; xxiii 1; xxiv; xxv. IX i 4; ix 3. XI xiii 1; xv 2. XIII xxii 2. XIV xiv 2; xvii 4; xix 1; xx 2, 4, 5; xxi 1, 2. XV v 1, 2; vi 1, 2; viii 2; ix 1; xi 1, 2; xii 1; xiii 4; xix

INDEX NOMINVM

- 2; xxii; xxix 2. XVI ii 4; iii 6; iv 4; vii 1.
- Cassius Longinus (L.) XIV ii 1.
- Cassius Longinus (Q.) V xx 8; xxi 2. VI vi 4; viii 2. VII iii 5; xviii 2.
- Castriciana mancipia XII xxx 2.
- Castricianum mendum II vii 5.
- Castricianum (negotium) XII xxviii 3.
- Castricius XII xxviii 3.
- Castrum Truentinum VIII xii B 1.
- Catilina *v.* Sergius Catilina.
- Catina XVI xi 7.
- Cato *v.* Porcius Cato.
- 'Cato,' *nomen libri* XII v 2. XIII xxvii 1; xlvi 2.
- 'Cato maior,' *nomen libri* XIV xxi 3.
- Catulus *v.* Lutatius Catulus.
- Celer *v.* Pilius Celer.
- Censorinus *v.* Marcius Censorinus.
- Ceos V xii 1.
- Cephalio VII xxv. IX xix 3. X i 2; ii 1; xv 1. XI xii 1; xvi 4.
- Cephalus IV xvi 3.
- Ceramicus I x 1.
- Cerialia II xii 2, 4.
- Cermalus IV iii 3.
- Cestius V xiii 1.
- Chaerippus IV vii 1. V iv 2.
- Chaeron VI ii 3.
- Chaonia VII iii.
- Χερρονησιατικός VI v 2.
- Chersonesus VI i 19.
- Chios IX ix 2.
- Chremes XII vi 3.
- Chrysippus VII ii 8; v 3. XI ii 3. XIII xxix 2. XIV ix 1.
- Cibyrateae pantherae V xxi 5. VI i 21.
- Cibyriticum forum V xxi 9.
- Cicero *v.* Tullius Cicero.
- Cicerones *v.* Tullii Cicerones.
- Cilices VII i 6.
- Cilicia IV xviii 4. V xviii 2; xx 1, 2, 3; xxi. 6, 7, 9, 11. VI ii 4, 6; iv 1.
- Cincius (L.) I i 1; vii; viii 2; xvi 17; xx 1, 7. IV iv. VI ii 1.
- Cingulum VII xi 1; xiii a 3.
- Cinna *v.* Cornelius Cinna.
- Cinnana (crudelitas) VIII ix 4.
- Circeii XII xix 1. XV x.
- Cispiana (negotia) XII xxiv 3.
- Cispius XIII xxxiii 2.
- Claudius (Ser.) I xx 7.
- Claudius Marcellus (C.), *cons.* 705 VIII xii A 4. X xii 3; xiii 2; xv 2; xxii 2. XV iii 1; xii 2; xiii 3. XVI xiv 2; xv 6.
- Claudius Marcellus (M.), *cons.* 703 V iv 2; xi 2; xxi 9. VIII iii 3. XIII x 1, 3; xxii 2.
- Claudius Nero (Ti.) VI vi 1.
- Claudius Pulcher (Appius) II xxii 2. III xvii 1. IV ii 3; iii 3, 4; xi 2; xv 9; xvii 2; xviii 4. V xiv 1; xv 2; xvi 4; xvii 6; xix 1; xxi 10. VI i 2, 3, 6, 10, 26; ii 8, 10; iii 5, 7; vi 1, 2. VIII i 3; xv 3. IX i 4.
- Clodia, *P. Clodi soror* IX ix 2; vocatur *βοῶνις* II ix 1; xii 2; xiv 1; xxii 5.
- Clodia, *socrus L. Metelli* IX vi 3.
- Clodia, *mulier copiosa* XII xxii 2; xxxviii a 2; xli 3; xlii 1; xliii 2; xliv 2; xlvi 1, 2; lii 2. XIII xxvi 1; xxix 3. XIV viii 1.
- Clodiana fabula I xviii 2.
- Clodiana religio I xiv 1.
- Clodianae operae I xiv 5.
- Clodiani horti XII lii 2.
- Clodianum latrocinium IV iii 3.
- Clodianum negotium II xxi 4.
- Clodianus, *i.e.* Cornelius Lentulus Clodianus, *cons.* 682 I xix 2.
- Clodius, *clens Attici* X viii 3.
- Clodius (L.) XII xxx 1. XV xiii 3.
- Clodius (Sex.) XIV xiii 6; xiii A 2.
- Clodius Hermogenes XIII xxiv.

INDEX NOMINVM

- Clodius Patavinus XII xliv 3.
 Clodius Pulcher (P.) I xii 3; xiii 3; xiv 5, 6; xvi 4, 8, 9, 13; xviii 4, 5; xix 5, 6. II iv 2; v 3; vii 2, 3; viii 1; ix 1, 3; xii 1, 2; xv 2; xix 1, 4; xx 2; xxi 6; xxii 4; xxiv 3, 5. III xv 6; xvii 1; xxiii 2, 4. IV i 6; ii 4; iii 2, 3, 4, 5; vii 2; xv 2, 4. VI iii 6. VIII iii 3. XIV xiii B 3.
 Clodius Pulcher (P.) *minor* XIV xiii A 3; xiii B 4; xiv 2; xix 2.
 Cluatus XII xviii 1; xxxvi 2.
 Cluviana (negotia) XIV ix 1.
 Cluviani horti XIII xlvi 3. XIV xvi 1.
 Cluvianum XIV x 3; xi 2. XVI vi 3.
 Cluvius (M.) VI ii 3. XIII xlvi 3.
 Cocceius XII xiii 2; xviii 3; xix 2. XVI xv 5.
 Coelius Calvus (C.) VI ii 10; iv 1; v 3; vi 3, 4. VII i 6.
 Colchi IX ix 2; x 3.
 Comensis V xi 2.
 Compitalia II iii 3.
 Compitaliciae ambulationes II iii 4.
 Considius (Q.), *faenerator* I xii 1.
 Considius Gallus (Q.) II xxiv 4.
 Considius Nonianus (M.) VIII xi B 2.
 Coponiana villa XII xxxi 2.
 Coponius (C.) VIII xii A 4.
 Coreyra II i 1. IV viii 1. V ix 1. VII ii 3, 5. XI v 4. XIII xxiv. XVI vi 1.
 Coreyraea epistula VI ii 10.
 Corduba XII xxxvii 4.
 Corfidius (L.) XIII xliv 3.
 Corfiniensis clementia IX xvi 1.
 Corfiniensis *διαρροή* IX xiii 7.
 Corfiniensis exspectatio VIII v 2.
 Corfinium VIII iii 7; xi A; xi D 3, 4; xii B 1; xii D 1; xiv 1, 3; xv A 3. IX ii a 2; vii C 1.
 Corinthium aes II i 11.
 Corinthus IX ix 1. XIII v 1; vi 4; xxxiii 3.
 Coriolanus IX x 3.
 Cornelius (Cn.) XIII xxxiii 3.
 Cornelius (M.) I xiii 1.
 Cornelius (Q.) I xii 1.
 Cornelius Balbus (L.), *eius ad Ciceronem epp.* VIII xv A. IX vii B; xiii A: *eius et Oppi communis ad Ciceronem ep.* IX vii A: *Caesaris ad eum et Oppium epp.* IX vii C; xiii A. II iii 3; xii 1. VII iii 11; iv 2; vii 6. VIII ii 1; xv 3. IX v 3; vi 1; vii 3; xiii 8; xiv 1, 2. X xi 4; xviii 2. XI vii 5; viii 1, 2; ix 1; xiv 2; xviii 1; xxii 1. XII ii 2; vii 2; xii 1; xiii 2; xix 2; xxix 2; xlv 3; xlvii 1. XIII ii 1; xix 2; xxi 4, 6; xxii 3; xxxiii 1, 2; xxxvii 1, 4; xlv 1, 3; xlvi 2, 3; xlvii a 1; l 1, 3; lii 1. XIV iii 1; ix 3; x 3; xi 2; xx 4; xxi 2. XV ii 3; iv 5; v 2; vi 4; viii 1; ix 1. XVI iii 5; xi 8.
 Cornelius Balbus (L.), *superioris filius* VIII ix 4; xi 5; xv A 3. IX vi 1. XI xii 1. XII xxxviii 2; xlix 2.
 Cornelius Cinna (L.) VII vii 7. VIII iii 6. IX x 3.
 Cornelius Dolabella (P.), *Ciceronis ad eum epistulae* XIV xvii A; XV xiv 2, 3. VI ix 5. VII viii 3; xiii 3; xvii 3; xxi 2, 3. IX xiii 1, 2, 8; xvi 3. X iv 11; viii A 1. XI vii 2. XII v 4; vii 2; xxxviii 2. XIII ix 1, 2; x 2; xiii 2; xxi 2, 6; xxviii 3; xxix 3; xlv 2; xlvii; l 1; lii 2. XIV ix 3; xv 1; xvi 2; xvii 4; xvii A 1, 3, 4, 8; xviii 1; xix 1, 2, 4, 5; xx 2, 4; xxi 1, 4. XV i 3; iii 1; iv 5; viii 1; xi 4; xii 1; xiii 5; xiv 1, 2; xviii 1; xix 2; xx 1. XVI iii 5; xi 2; xv 1, 5.

INDEX NOMINVM

- Cornelius Lentulus (Cn), *cons.*
608 XIII xxxiii 3.
- Cornelius Lentulus Clodianus
(Cn.) I xix 2.
- Cornelius Lentulus, *Clodiani filius*
I xvi 2.
- Cornelius Lentulus Crus (L.),
cons. 705 VI viii 2. VII xii 2;
xxi 1. VIII ix 4; xi 5; xv
A 2. IX vi 1; vii B 2. XI
vi 6. XV iii 1.
- Cornelius Lentulus Marcellinus
(Cn.) IV ii 4; iii 3. V xxi 11.
IX ix 4.
- Cornelius Lentulus Niger (L.),
flamen IV vi 1, 2. XII vii 1.
- Cornelius Lentulus (L.), *superioris*
filius II xxiv 2. IV xviii 1.
- Cornelius Lentulus Spinther (P.)
III xxii 2; xxiii 1; xxiv 2. V
iii 2; xxi 4. VI i 1, 23. VII
xxiii 1. VIII xi D 3; xii 6;
xiv 3. IX i 2; iii 1; vii 6;
xi 1; xi A 3; xiii 7; xv 4. XI
xiii 1.
- Cornelius Lentulus Spinther (P.),
superioris filius XI xiii 1. XII
xl 4; lii 2. XIII vii 1; x 3.
XIV xi 2.
- Cornelius Lentulus Sura (P.) I
xvi 9.
- Cornelius Nepos XVI v 5;
xiv 4.
- Cornelius Scipio (L.) IX xv 2.
- Cornelius Scipio Africanus Aemi-
lianus (P.) IV xvi 2. VI i 8,
17. VIII ix 2; xi 1. IX xii 2.
X viii 7. XVI xi 2; xiii
c 2.
- Cornelius Scipio Nasica (P.),
postea Q. Caecilius Metellus
Pius Scipio I i 3. II i 9. VI
i 17. VII iv 2. VIII iii 7; xv
3. IX i 4; xi 4.
- Cornelius Sulla (L.), *dictator* I xix
4. VII vii 7. IX vii C 1; x 2,
3; xi 3 (meri Sullae); xiv 2;
xv 2.
- Cornelius Sulla (P.) IV iii 3;
xviii 3. XI xxi 2; xxii 2.
- Cornelius Sulla Faustus (L.), *di-*
ctatoris filius IV x 1. VIII iii 7;
xii A 3. IX i 4; xi 4.
- Cornicinus v. Oppius Cornici-
nus.
- Cornificia XIII xxviii 4.
- Cornificius (Q.), *tr. pl.* 685 I i 1;
xiii 3.
- Cornificius (Q.) XII xiv 2; xvii;
xix 2.
- Cornutus (C.) I xiv 6.
- Corumbus XIV iii 1.
- Cosanum (praedium) IX vi 2; ix
3; xxvii 1.
- Cosanus XV xxix 1.
- Cosconius (C.) II xix 4.
- Cossinius (L.) I xix 11; xx 6.
II i 1. XIII xlvi 3.
- Cotta v. Aurelius Cotta.
- Cous (Nicias) VII iii 10. (insula)
IX ix 2.
- Crassipes v. Furius Crassipes.
- Crassus v. Licinius Crassus.
- Crater II viii 2.
- Craterus XII xiii 1; xiv 4.
- Crispus XII v a; XIII iii 1; v 1.
- Critonius XIII xxi 3.
- Croto IX xix 3.
- Culleo v. Terentius Culleo.
- Culleolus VI iii 6.
- Cumae XV i a 1.
- Cumana regna XIV xvi 1.
- Cumani X xiii 1.
- Cumanum (praedium) IV ix 1, 2;
x 2. V ii 1, 2; xvii 5. X iv
7; xvi 4. XII xxxvi 2. XIII
xxvii 2; xxix 3. XIV x 3;
xvii 1; xx 1. XV i a 1. XVI
i 5.
- Cupiennius (C.), *Ciceronis ad eum*
epistula XVI xvi D.
- Curiana †phocis† II xvii 2.
- Curio v. Scribonius Curio.
- Curiones v. Scribonii Curiones.
- Curius (M.) IV xv 5. VII ii 3;
iii 9, 12. VIII v 2; vi 3. IX
vi 1; xvii 2. XVI iii 3.
- Curius (Q.) I i 2.
- Curtilius XIV vi 1; x 2.
- Curtius Postumus (M.) II v 3.

INDEX NOMINVM

- IX ii a 3; iii 2; v 1; vi 2. X
 xiii 3. XII xlix 1. XIII ix 1.
 XIV ix 2; x 2. XV ii 3.
 Cusinius XII xxxviii a 2; xli 3.
 Cybistra V xviii 1; xx 2. VI
 i 1.
 Cyprii V xxi 6, 7. VI iii 5.
 Cyprii legati VI i 6.
 Cyprus V xxi 6, 10. VI ii 9;
 iii 5. IX ix 2.
 Cyrea IV x 2.
 Cyrrhestica V xviii 1; xxi 2.
 Cyrus II iii 2.
 Cytheris X x 5.
 Cytherius XV xxii.
 Cyzicus III vi; xiii 2; xv 6;
 xvi.
 Damasippus *v.* Licinius Dama-
 sippus.
 Darius V xx 3.
 Decimius (C.) IV xvi 7.
 Decimus IV iii 2.
 Deiotarus V xvii 3; xviii 2, 4;
 xx 9; xxi 2, 14. VI i 4, 14,
 23. XIV i 2; xii 1; xix 2.
 XVI iii 6.
 Delos V xii 1. IX ix 4.
 Demca XIII xxx 2; xxxi 1.
 Δημήτηρ IV viii a 2.
 Demetrius IV xi 1.
 Demetrius, *libertus* XIV xvii 1.
 Demetrius Magnes IV xi 2. VIII
 xi 7; xii 6. IX ix 2.
 Democritus VI i 13.
 Demonicus XV iii 1.
 Demosthenes II i 3. XV i a 2.
 Dicaearchus II ii 2; xii 4; xvi 3.
 VI ii 3. VII iii 1. VIII iv 1.
 XIII xxx 3; xxxi 2; xxxii 2;
 xxxiii 2.
 Dida XIII l 5.
 Dio (*vel* Dion) XV x.
 Diochares XI vi 7.
 Diocharinae epistulae XIII xlv 1.
 Diodotus II xx 6.
 Διονύσιος ἐν Κορίνθῳ IX ix 1.
 Dionysius, *M. filii magister* IV
 viii 2; viii a 1; xi 2; xiii 1;
 xiv 2; xv 1, 10; xviii 5; xix 2.
 V iii 3; ix 3. VI i 12, 13; ii 3.
 VII iii 10; iv 1; v 3; vii 1;
 viii 1; xviii 3; xxvi 3. VIII
 iv 1; v 1; x 1. IX xii 2; xv
 5. X ii 2; xvi 1. XIII ii 3;
 xxxiii 4.
 Dionysius, *seruus* IX iii 1.
 Diphilus II xix 3.
 Dodonaea quercus II iv 5.
 Dolabella *v.* Cornelius Dolabella.
 Domitius Ahenobarbus (Cn.) IX
 iii 1. XIII xxxvii 3; xlviii 2.
 XVI iv 4.
 Domitius Ahenobarbus (L.), *su-
 perioris pater, Pompei ad eum
 epistulae* VIII 12 B, C, D. I i 3,
 4; xvi 12. II xxiv 3. III xv
 6. VII xiii a 3; xxiii 1, 3; xxiv;
 xxvi 1. VIII i 1, 3; iii 7; vi
 2, 3; vii 1; viii 2; xi A; xi D
 3; xii 3, 6; xii A 1, 3; xiv 3;
 xv 1. IX i 2; vi 2; ix 3;
 xv 4.
 Domitius Calvinus (Cn.) IV viii
 a 2; xv 7; xvi 5, 6; xvii 2,
 3, 5.
 Drusiani horti XII xxv 2.
 Drusus *v.* Livius Drusus.
 Drusus Pisauensis II vii 3.
 Duris, *Samius* VI i 18.
 Duronius (C.) V viii 2, 3.
 Dymaei XVI i 3.
 Dyrrhachini III xxii 4.
 Dyrrhachium I xvii 2. III viii 1;
 xxii 4. IV i 4. VIII xii A 3.
 Eburus III *v. adn.* -
 Egnatius (L.) IV xii 1. VII xviii
 4. X xv 4. XI iii 3. XII
 xviii 3; xxx 1, 2; xxxi 2; xxxii
 1. XIII xlv 1.
 Egnatius (Q.) XIV xiii 5.
 Egnatius Maximus XIII xxvii.
 Egnatius Sidicinus VI i 23.
 Ἐκτωρ IX v 3.
 Eleusis VI i 26; vi 2.
 Eleutherocilices V xx 5.
 Ennius (M.) VI ii 8. XV xxvi 5.
 Ἐννάλιος VII viii 4.
 Ephesius praetor V xiii 1.

INDEX NOMINVM

- Ephesus III viii 1. IV xviii 5.
     V xiii 1, 2; xiv 1; xx 1, 10.
     VI i 6; ii 9; viii 1, 4. XI x 1;
     xxiv 4.
 Ephorus VI i 12.
 Epicharmus I xix 8.
 Epicrates II iii 1.
 Epicureus XII xxiii 2. XIII xix
     4; xxxviii 1.
 Epicurus XII xii 2. XIV xx 5.
 Epirotica emptio I v 7.
 Epiroticus I xiii 1. V xx 9. XII
     liii. XIII xxxvii 1.
 Epirus I v 3; xiii 1. II iv 5; xv
     2. III i 1; vi; vii 1, 3; viii
     1; xiii 1; xiv 2; xvi; xix
     1, 2; xx 1; xxi; xxii 1, 4;
     xxiii 5. IV xv 3; xvii 1. V
     ii 3; vii 1; xviii 1, 4; xix 1;
     xxi 1. VI i 9. VII i 9; ii 1.
     IX i 4; vii 7; ix 2; xii 1. X
     vii 3. XIII xxv 3. XVI ii 6;
     iii 5; vi 3.
 Eppius (M.) VIII xi B 1.
 Equus Tuticus VI i 1.
 Ἡρακλείδειον XV iv 3; xiii 3;
     xxvii 2. XVI ii 6; xi 3; xii.
 Eratosthenes II vi 1. VI i 18.
 Ἐρμόδαρος XIII xxi 4.
 Ἡρώδης II ii 2.
 Eros, *Attici dispensator* XII vii 1;
     xviii 3; xxi 4. XIII ii 1; xii
     4; xxx 2; l 5. XIV xviii 2;
     xxi 1. XV xv 1, 3, 4; xvii 1,
     2; xx 4. XVI i 1, 6; ii 1; iii
     1; xi 7; xiii b 1; xv 5.
 Eros, *Philotimi servus* X xv 1.
 Eros, *Q. Pili servus* IX xviii 2 *adu.*
 Εὐμολπίδαι I ix 2.
 Euphrates V xviii 1; xxi 2. VII
     ii 6.
 Eupolis VI i 18. XII vi 3.
 Eurotas XV ix 1.
 Eutrapelus v. Volumnius Eutra-
     pelus.
 Eutyichides IV xv 1; xvi 7. V ix 1.

 Fabatus v. Roscius Fabatus.
 Faberiana causa *vel* res XIII xxix
     3. XII xl 4.

 Faberianum nomen *vel* negotium
     XII xxix 2; xxxi 2; xlvi 1.
     XIII xxx 2; xxxi 1.
 Faberius (Q.) XII xxi 2; xxv 1;
     li 3. XIII ii 1, 3; viii; xxvii
     2; xxviii 1; xxix 2; xxxii 1;
     xxxiii 1, 2. XIV xviii 1. XV
     xiii 3.
 Fabius II i 5.
 Fabius (C.) VII iii 3.
 Fabius (Q.) VIII xi A.
 Fabius Luscius IV viii a 3, 4.
 Fabius Maximus (Q.) XII v 3.
 Fadius (L.) XV xv 1; xvii 1;
     xx 4.
 Fadius Gallus (M.) VIII iii 7; xii
     1. XIII xlix 1.
 Fadius Gallus (Q.), *libertinus* XVI
     xi 1.
 Fadius Gallus (T.) III xxiii 4.
 Fanniani libri XII v 3.
 Fannius (C.), *Laeli gener* IV xvi
     2. XII v 3. XVI xiii c 2.
 Fannius (C.), *tr. pl.* 695 II xxiv 3.
     VII xv 2. VIII xv 3. XI vi 6.
 Fausta V viii 2, 3.
 Faustus v. Cornelius Sulla Fau-
     stus.
 Favonius (M.) I xiv 5. II i 9.
     IV i 7; xvii 4. VII i 7; xv 2.
     XV xi 1; xxix 2.
 Feralia VIII xiv 1.
 Ficulensis fundus XII xxxiv 1.
 Figulus v. Marcius *et* Nigidius
     Figulus.
 Firmani fratres IV viii a 3.
 Firmum VIII xii B 1.
 Flaccus v. Fulvius *et* Laenius *et*
     Valerius Flaccus.
 Flaminia via I i 2.
 Flaminius circus I xiv 1.
 Flaminius Flamma (T.) XII lii 1.
     XIV xvi 4; xvii 6. XV i 5;
     ii 4.
 Flamma v. Flaminius Flamma.
 Flavius XII xvii.
 Flavius (Cn.) VI i 8, 18.
 Flavius (L.) I xviii 6; xix 4. X
     i 2.
 Flumentana (porta) VII iii 9.

INDEX NOMINVM

- Fonteius (M.)** I vi 1. IV xv 6.
Formiae II xiii 2. VII viii 4; xii 2; xv 3; xvi 2; xviii 1. VIII ii 4; iii 7; xi B 1, 2. IX iii 1; v 1; viii 2; xvii 1; xix 1. X xviii 2.
Formiani II xiv 2. XV xxix 3.
Formianum (praedium) I iv 3. II iv 6; viii 2; ix 4; x 1; xi 1, 2; xiii 1, 2; xiv 2; xv 3. IV ii 5, 7. VII v 3; xvii 5; xviii 1; xx 2; xxiii 1; xxvi 3. VIII vi 1. IX i 3; vii 2; ix 1; x 8. X xvi 1. XIV vii 1. XV xiii 5. *Cf.* II xiv 2.
Frangones XIV x 2.
Fretense (mare) X vii 1.
Frusinas fundus XI iv 1; xiii 4.
Fufidiana praedia XI xiv 3; xv 4.
Fufidiani coheredes XI xiii 3.
Fufius Calenus (Q.) I xiv 1, 5, 6; xvi 2. II xviii 1. IX v 1. XI viii 2; xv 2; xvi 2. XV iv 1. XVI xi 1.
Fulvia XIV xii 1.
Fulviaster XII xlv 3.
Fulvius Flaccus (Q.) IV iii 3, 4.
Fulvius Nobilior (M.) IV xviii 3.
Fundi XIV v 1.
Funisulanus V iv 1. X xv 1.
Furfanius Postumus (T.) VII xv 2.
Furius, nomen fictum II xix 5; xx 5.
Furius Camillus (C.) V viii 3. VI i 19; v 2. XI xvi 5; xxiii 1. XIII vi 1; xxxiii 4.
Furius Crassipes IV v 3; xii. VII i 8. IX xi 3.
Furius Philus (L.) IV xvi 2. XII v 3.
Furnius (C.) V ii 1; xviii 3. VI i 11. VII xix. IX vi 6; vi A; xi A 1.
Gabinius (A.) II v 2; xxiv 3. IV xviii 3, 4; xix 1. X viii 3.
Gaditanus VII vii 6.
Galatae VI v 3.
Galba v. Sulpicius Galba. Galeo XI xii 4.
Galli VII xi 3. IX xiii 4. XIV viii 2.
Gallia I i 2; xix 2; xx 5. II i 11. IV xvi 6. VIII iii 3. X vi 3. XIV v 1; ix 3; xiv 4.
Gallica bella XIV iv 1.
Gallici metus I xix 2.
Gallicus tumultus XIV i 1.
Gallius (M.) X xv 4. XI xx 2.
Gallus v. Aquilius et Caninius et Fadius Gallus.
Gamala XII xxiii 3.
Gavius Firmanus (L.) IV viii a 3. VI i 4; iii 6.
Gavius Caepio (T.) V xx 4.
Gellius Canus (Q.) XIII xxxi 4. XV xxi 2.
Gellius Poplicola IV iii 2.
Gellius Poplicola (L.), superioris frater XII xxi 1.
Germani XIV ix 3.
Germania X ix 1.
Getae IX x 3.
Graeca natio II i 2.
Graecae litterae IV xv 2.
Graece (dicere) I xix 10; xx 6. II i 1. VI vii 1. IX iv 3.
Graeceus XV viii 2.
Graeci II xvi 4. IV iv a 1. V x 2; xiii 1; xxi 12. VI i 15, 16, 18; ii 3, 5. VII xviii 3. XII xviii 1. XIII xiii 1. XVI v 1; xiv 3.
Graeci libri I xx 7. II i 12.
Graeci ludi XVI v 1.
Graecia II i 2. V xi 5. VI iv 2. VII xiii 3; xvii 1, 4. VIII viii 1. IX ii a 3; ix 2; xi 3; xv 1; xviii 1. X iv 10; xvi 6. XIV vii 2; xiii 4; xvi 3; xviii 4.
Graeci cives V xxi 8.
Graecum commentarium I xix 10.
Graecum poema I xvi 15.
Graecus I xx 6. IV vii 1. V xi 3.
Granius (Q.) VI iii 7.
Gypai V xii 1.
Gyarus V xii 1, 2.

INDEX NOMINVM

- Haedui I xix 2.
 Hales XVI vii 5.
 Halimetus IV xii.
 Hannibal VII xi 1.
 Hegesias XII vi 2.
 Helonius V xii 2.
 Helvetii I xix 2.
 Heraclides XIII xix 4.
 Hercules VI i 17.
 Herenniani coheredes XIII vi 2.
 Herennius (C.) I xviii 4; xix 5.
 Herennius (Sex.) I xviii 4.
 Hermae I viii 2; ix 2.
 Hermathena I i 5; iv 3.
 Hermeraclae I x 3.
 Hermes I iv 3.
 Hermo V xxi 4.
 Hermodorus XIII xxi 4.
 Hermogenes XII xxv 1; xxxi 2.
 Hermogenes Clodius XIII xxiv.
 Herodes, *Attici procurator* VI i 25.
 XV xxviii 3.
 Herodes, *Atheniensis* XIV xvi 3;
 xviii 4. XV xvi. XVI iii 2.
 Hesiodus XIII xii 3.
 Heteireus XIII l 2.
 Hiera XVI iii 6.
 Hierosolymarius II ix 1.
 Hilarus, *Ciceronis libertus* I xii 2.
 XII xxxvii 1. XIII xix 1.
 Hilarus, *Libonis libertus* XVI
 iv 1.
 Hipparchus II vi 1.
 Hippias IX x 3.
 Hippocrates XVI xv 5.
 Hirrus *v.* Lucilius Hirrus.
 Hirtianus sermo X iv 11.
 Hirtius (A.) VII iv 2. X iv 6, 11.
 XI xiv 3; xx 1. XII ii 2;
 xxxiv 3; xxxvii 4; xl 1; xli 4;
 xlv 1; xlv 3; xlvi. XIII xxi
 1; xxxvii 2. XIV iv 3; xi 2;
 xx 4; xxi 4. XV i 2, 3; iii
 2; v 1, 2; vi 1, 4; viii 1; xii 2;
 xxii.
 Hispalis XIII xx 1.
 Hispani XIV viii 2.
 Hispania (*vel* -ae) IV ix 1. V xi
 3. VII ix 3; xvii 1, 2; xviii 2.
 IX ii a 3; iii 1; vi 2; xi 4; xv
 1, 6; xviii 1. X iv 8; vi 1;
 viii 1, 2, 4, 10; ix 1, 2; ix A 3;
 4; xii 2, 6; xiii 3; xiv 2; xviii
 2. XI x 2; xii 3. XII vii 1;
 xxiii 1; xxxvii 4. XIV v 1.
 Hispaniensis res XV xiii 4.
 Hispaniensis casus X xiv 2.
 Homerus IX v 3; viii 2.
 Hordeonius (T.) XIII xlvi 3.
 Hortalus, *Hortensi cognomen* II
 xxv 1. IV xv 4. *Cf.* Hortensius.
 Hortensiana IV vi 3. X xviii 1.
 Hortensius (Q.), *orator* I xiii 2;
 xiv 5; xvi 2, 3, 4. II iii 1; xxv
 1. III ix 2. IV xv 4. V ii 1,
 2; ix 2; xii 2; xvii 5. VI i 13;
 vi 2. XII v 3. XIII vi 4; xvi
 1; xviii; xix 5; xxx 3; xxxii 3;
 xxxiii 3. *Cf.* Hortalus.
 Hortensius (Q.), *oratoris filius* VI
 iii 9. VII ii 7; iii 9. X iv 6;
 xii 1; xvi 5; xvii 1, 3. XI v
 6. XII v 2. XVI ii 1.
 Hostilius Tubulus (L.) XII v 3.
 Hydrus XV xxi 3. XVI v 3.
 Hypsaecus *v.* Plautius Hypsaecus.
 Ialysus II xxi 4.
 Iconium V xx 1, 2; xxi 4.
 Idaeus pastor I xviii 3.
 Iguvium VII xiii a 3.
Ἰλιάς VIII xi 3.
 Ilium III viii 2.
 Illyricum X vi 3; ix 1. XI
 xvi 1.
 Interamna II i 5.
 Interamnates IV xv 5.
 Isauricum (forum) V xxi 9.
 Isidorus XI iv 1, 2.
 Isocrates II i 1. VI i 12.
 Issus V xx 3.
 Isthmus XIII xxxii 3.
 Italia I xiv 4; xix 4. II xvi 1;
 xxi 1. III i 1; vii 1; xiv 2;
 xv 7. IV i 4; iv. VII x;
 xii 4; xvii 1, 4; xx 2; xxii 1;
 xxiii 1. VII i 1; ii 4; iii 1, 4,
 5, 7; vii 2; ix 3; xi 2, 4; xi
 D 1, 5, 6; xii C 3; xvi 2. IX

INDEX NOMINVM

- i 3; iii 1; vi 4; vii 4, 5; ix 2;
 x 3, 4, 5, 6; xix 1, 2. X iii;
 iv 2, 6, 10; viii 4, 10; x 2;
 xii 6. XI vi 6; vii 2, 4; x 2;
 xii 1; xvi 1; xviii 1. XV v 3;
 xi 3. XVI ii 6; vi 2.
 Iulia XV xxix 2.
 Iuliae nonae XVI i 1; iv 1.
 Iulius Caesar (C.), *dictator, eius ad
 Ciceronem epp.* IX vi A; xvi 2.
 X viii B: *ad Oppium et Balbum*
 IX vii C; xiii A 1: *ad Pedium*
 IX xiv 1: *Ciceronis ad eum ep.*
 IX xi A. I i 2; xii 3; xiii 3;
 xvii 11. II i 6, 9; iii 3; vii 3;
 xii 2; xvi 2; xviii 3; xix 3, 5;
 xxi 5; xxiv 2. 3. III xv 3;
 xviii 1. IV xiv 2; xv 7, 9, 10;
 xvi 6; xvii 3, 6, 7; xviii 5;
 xix 2. V ii 3; iv 4; vi 2; x
 4; xi 2; xii 2; xiii 3; xx 7, 8;
 xxi 3. VI i 25; vi 4; viii 2; ix
 5. VII i 1, 3, 4, 5, 7; ii 7; iv 2;
 vi 2; vii 4, 5; viii 5; ix 2; xi
 1, 4, 5; xii 6; xiv 1, 2; xv 2,
 3; xvi 1, 2; xvii 2, 3, 4; xviii
 2, 3; xxi 3; xxii 1; xxiii 1, 3;
 xxiv; xxvi 1. VIII i 4; ii 1;
 iii 5, 7; viii 1; ix 4; xi 5, 7,
 D 2, 3, 8; xii B 1, 2, C 1,
 2, 3, D 1; xiv 1; xv 1, 2,
 A 1, 2, 3; xvi 1. IX i 4;
 ii a 1, 2; iii 2; v 2; vi 1,
 6; vii 3, A 1, 2, B 1, 2, 3;
 viii 2; ix 1, 3, 4; x 10; xi 1,
 2, 4; xii 1; xiii 1, 7, A 1; xiv
 1, 3; xv 1, 4, 6; xvi 1. X iii
 a 2; iv 6, 8, 11; vii 3; viii
 5, A 1, 2, B 1; ix 1, A 1, 2,
 3, 4, 5; x 1, 2, 3; xiii 1.
 XI vi 3, 6, 7; vii 2, 5; viii 2;
 ix 2; x 1; xii 1, 3; xvii 1;
 xx 1, 2; xxii 1; xxiii 2; xxiv
 4. XII iii 2; vi 4; viii; xxi
 1; xl 1; xli 4; xlv 3; xlviii;
 xlix 1; li 2; lii 2. XIII i 3;
 ii 2; vii 1; ix 2; x 3; xiv 2;
 xvi 2; xvii 1; xix 2; xx 1;
 xxi 6; xxii 5; xxvi 2; xxvii
 1; xxviii 2; xxxi 3; xxxiii 4;
 xxxvii 2, 4; xxxviii 2; xli 1;
 xlv 1; xlvi 3; xlvii a 1;
 xlviii 1; l 1, 3; li 1; lii 1.
 XIV i 2; ii 3; v 1; vi 1; ix
 3; xi; xii 1, 2; xiii 2, 4, 6,
 A 2; xvii 3, 6; xix 3; xx 2;
 xxi 2. XV iii 2. XVI iv 2;
 xvi 4, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 12, 15.
 Iulius Caesar (L.), *cons.* 690 I i 2;
 ii 1. IV xvii 5. XII xxi 2.
 XIV xvii 2; xvii A 3. XV
 iv 5.
 Iulius Caesar (L.), *superioris filius*
 VII xiii a 2; xiv 1; xvi 2;
 xvii 2; xviii 2; xix. VIII
 xii 2.
 Iulius Caesar Octavius (*post ado-
 ptionem Octavianus*) (C.) XIV v
 3; vi 1; x 3; xi 2; xii 2; xx
 5; xxi 4. XV ii 3; xii 2. XVI
 viii 1; ix; xi 6; xiv 1.
 Iulius Caesar Strabo Vopiscus
 (C.) V xxi 13. XIII xix 4.
 Iunia XIV viii 1.
 Iunius XII xiv 2.
 Iunii Bruti XIV xiv 2.
 Iunius Brutus (L.), *cons.* 244 a.u.c.
 XIII xl 1.
 Iunius Brutus (D.), *cons.* 616 XII
 xxii 2.
 Iunius Brutus (D.) XIV xiii 2.
 XV iv 1; v 3; x; xi 2; xxix
 1. XVI xi 5.
 Iunius Brutus (M.), *tyrannicidae
 pater* IX xiv 2.
 Iunius Brutus (M.), *tyrannicidu*
 II xxiv 2, 3. V xvii 6; xviii 4;
 xx 6; xxi 10, 12, 13. VI i 2,
 3, 4, 5, 6, 7; ii 1, 7, 8, 9, 10;
 iii 5, 6, 7. XI iv 2. XII v 3;
 xiii 1; xiv 4; xv; xviii 2; xix
 3; xxi 1; xxvii 3; xxix 1;
 xxxvi 2; xxxvii 1; xxxviii a 1.
 XIII iii 2; iv 2; v 2; vi 3;
 vii 2; viii; ix 2; x 3; xi 1, 2;
 xii 3; xiii 1; xiv 2; xvi 1, 2;
 xvii 1; xviii; xxi 4; xxii 3, 4;
 xxiii 1, 2; xxv 2, 3; xxxiii 5;
 xxxv 3; xxxvii 3; xxxviii 1;
 xxxix 2; xli 2; xlv 1, 3; xlvi

INDEX NOMINVM

- 2; xlviii 2. XIV i 2; ii 3; v 1; vii 1; viii 1, 2; x 1; xi 1; xii 3; xiii 2; xiv 7; xv 2, 3; xvi 2, 3; xvii 4; xviii A 5; xviii 4; xix 1, 5; xx 2, 3, 4, 5; xxii 1. XV i 5; i a 2; iii 2; iv 2, 3, 5; v 1, 2; vi 1, 2; ix 1, 2; x; xi 1; xii 1, 2; xiii 4; xvi a; xvii 1, 2; xviii 2; xix 1, 2; xx 2, 3; xxi 1; xxii; xxiii; xxiv; xxvi 1, 2; xxvii 2; xxviii; xxix 1, 2. XVI i 1, 3, 6; ii 1, 3; iii 6; iv 1, 4; v 1, 2, 3; vii 1, 5, 7, 8; viii 2; ix; xiv 1. Cf. Servilius Caepio Brutus.
- Iunius Silanus (D.) I i 2. XII xxi 1.
- Iuppiter VIII xv 2.
- Iuventas I xviii 3.
- Iuventus Laterensis (M) II xviii 2; xxiv 3. XII xvii.
- Iuventus Thalna, *corruptus iudex* I xvi 6.
- Iuventus Thalna, *amicus Ciceronis* XIII xxviii 4. XVI vi 1.
- Καλλιπίδης XIII xii 3.
- Karthago XVI iv 2.
- Κόνων VI v 2.
- Κορινθίων πολιτεία II ii 2.
- Κροτωνιάτης VI iv 3; v 1.
- Κροτωνιατικά VI v 2.
- Κῦρος, *liber Antisthenis* XII xxxviii a 2.
- Κύρου παιδεία II iii 2.
- Κωρυκαίοι X xviii 1.
- Labeo XIII xii 4.
- Labienus (T.) VII vii 6; xi 1; xii 5; xiii 1; xiii a 3; xv 3; xvi 1, 2 VIII ii 3.
- Lacedaemon XV ix 1.
- Lacedaemonii X xviii 7.
- Laco XVI xi 3
- Laconicum IV x 2.
- Λακωνική σκυτάλη X x 3.
- Laelius, *nomen fictum* II xix 5; xx 5.
- Laelius (D.) VIII xi D 1; xii A 3. XI vii 2; xiv 1; xv 2.
- Laelius Sapiens (C.) IV xvi 2. VII iii 10. XII v 3.
- Laenas v. Popilius Laenas.
- Laenius Flaccus (M.) V xx 8; xxi 4, 10. VI i 6; iii 5.
- Λαιστρυγονή II xiii 2.
- Lamiáni horti XII xxi 2.
- Lamia (L. Aelius) V viii 3. XI vii 2. XII xxii 3; xxix 2. XIII xlv 1, 3. XIV xiv 1.
- Lanuvinum (praedium) IX ix 4; xiii 6. XIII xlv 2; l 1.
- Lanuvinum XII xli 1; xliii 1; xlv 3; xlvi. XIII xxvi 2; xxxiv; xlv 1. XIV ii 4; iv 1; vii 1; x 1; xx 1; xxi 1. XV iv 2; ix 1; xvii 2; xx 2.
- Laodicea V xv 1, 3; xvi 2; xvii 6; xx 1, 5, 9; xxi 4, 9. VI i 1, 9, 24, 25; ii 1, 4; iii 9; vii 2.
- Larinum IV xii. VII xii 2; xiii a 3.
- Lartidius VII i 9.
- Laterensis v. Iuventus Laterensis.
- Laterium IV vii 3. X i 1.
- Latina lingua XII lii 3.
- Latinae feriae I iii 1.
- Latine (dicere) IX iv 3.
- Latini XII xviii 1.
- Latini libri I xx 6, 7. II i 12.
- Latinitas VII iii 10.
- Latinitas (*i. e.* ius Lati) XIV xii 1.
- Latinum commentarium I xix 10.
- Latinus ἀττικισμός IV xix 1.
- Lavernium VII viii 4.
- Lentulus, *navicularius, ut vid.* I viii 2; ix 2.
- Lentulus, *Tulliae et Dolabellae puer* XII xxviii 3; xxx 1.
- Lentulus v. Cornelius Lentulus.
- Leonidas (*vel* -cs) XIV xvi 3; xviii 4. XV xvi.
- Lepidianae feriae XVI xi 8.
- Lepreon VI ii 3.
- Lepta (Q.) V xvii 2. VI i 22; viii 2. VIII iii 7. IX xii 1;

INDEX NOMINVM

- xiv 3. X xi 2. XI viii 1.
 XIII xxxvii 3; xlvi 2; xlvi
 1. XV xxvi 1. XVI xv 3.
 Lesbos IX ix 2.
 Leucata V ix 1.
 Leucopetra XVI vi 1; vii 1.
 Leutrica pugna VI i 26.
 Lex Aelia I xvi 13. II ix 1.
 Lex Appuleia IV xi 2.
 Lex Caecilia II ix 1.
 Lex Campana II xviii 2.
 Lex Cincia I xx 7.
 Lex Clodia III xxiii 3.
 Lex Coctia (?) IV xvii 7.
 Lex Didia II ix 1.
 Lex Fufia I xvi 13. IV xvi 5.
 Lex Gabinia V xxi 12. VI ii 7.
 Lex Iulia V x 2; xvi 3; xxi 5.
 VI vii 2. XV xi 4. Leges
 Iuliae II xviii 2.
 Lex Iunia II ix 1. IV xvi 5.
 Lex Licinia II ix 1. IV xvi 5.
 Lex Papia IV xviii 4.
 Lex Plotia I xviii 6.
 Lex Roscia II xix 3.
 Liberalia VI i 12. IX ix 4. XIV
 x 1; xiv 2.
 Libertas, *dea* IV ii 3; xvii 7.
 Libo *v.* Scribonius Libo.
 Licinius Crassus (L.), *orator* XII
 xlix 1. XIII xix 4. XIV
 viii 1.
 Licinius Crassus (M.) I iv 3; xiv
 3, 4; xvii 9; xviii 6. II iii 3;
 iv 2; v 2; xiii 2; xxi 4; xxii
 5; xxiv 4. III xv 1, 3; xxiii
 5. IV xi 1; xiii 2; xvi 3.
 Licinius Crassus (P.), *Venuleiae*
filius XII xxiv 2.
 Licinius Damasippus XII xxix 2;
 xxxiii 1.
 Licinius Lucullus (Cn.) XV i
 a 1.
 Licinius Lucullus Ponticus (L.)
 I i 3; xiv 5; xviii 3; xix 10.
 II xxiv 3. XIII vi 4; xii 3;
 xvi 1; xix 5.
 Licinius Lucullus (L.), *filius Pon-*
tici XIII vi 2. XIV xx 1.
 Licinius Lucullus (M.), *frater Pon-*
tici I xviii 3. IV ii 4. XIII
 vi 4.
 Licinius Macer (C.) I iv 2.
 Licinius Murena (L.) XI xiii 1.
 XII xxi 1. XIII vi 4; I
 4; 5.
 Licinius Murena (P.) V iii 2.
 Ligariana XIII xii 2; xix 2; xx
 2; xlv 3.
 Ligarii XIII xlv 3.
 Ligarius (T.) XIII xlv 3.
 Ligur *vel* Ligus (L.) V iv 2. VII
 xviii 4. XII xxiii 3. XIV
 vi 1.
 Ligurinus *μῶμος* V xx 6.
 Ligurius (A.) XI ix 2.
 Literninum (praedium) X xiii 2.
 Livia VII viii 3.
 Livineius Regulus (L.) III xvii 1.
 Livineius Trypho (L.) III xvii 1.
 Livius Drusus (M.), *praetor* 632
 VII ii 8.
 (Livius) Drusus IV xv 9; xvi 5,
 8; xvii 5. XII xxi 2; xxii 3;
 xxiii 3; xxxi 2; xxxiii 1;
 xxxvii 2; xxxviii a 2; xxxix 2;
 xli 3; xlv 2. XIII xxvi 1.
 Locri VI i 18.
 Lollius II ii 3.
 Lollius (C.) XII xxi 4.
 Lollius Palicanus (M.) I i 1;
 xviii 5.
 Luceius (Cn.) XVI v 3.
 Luceius (L. M. f.) V xx 8; xxi
 13. VI i 23. VII iii 6.
 Luceius (L. Q. f.) I iii 3; v 5;
 xi 1; xiv 7; xvii 11. II i 9.
 IV vi 4; ix 2; xi 2. IX i 3;
 xi 3.
 Luceria VII xii 2; xx 1. VIII
 i 1, 2, 4; ii 3; iii 5, 7; ix
 4; xi 4; xi A; xii B 2; xii
 C 2.
 Luceriae VIII xvi 2.
 Lucilianus *φαλλός* XVI xi 1.
 Lucilius (C.), *poeta* XIII xxi 3.
 Lucilius (Sex.) V xx 4.
 Lucilius Bassus XII v 2.
 Lucilius Hirrus (C.) IV xvi 5.
 VII i 7, 8. VIII xi A.

INDEX NOMINVM

- Lucretius (Q.) IV xvi 5. VII xxiv; xxv. VIII iv 3.
 Lucrinenses res IV x 1.
 Lucrinus lacus XIV xvi 1.
 Luculli I xvi 15. XII xxi 1.
 Lucullus *v.* Licinius Lucullus.
 'Lucullus' (*sc.* Academicorum priorum liber secundus) XIII xxxii 3.
 Luperus XII v 1.
 Lupus *v.* Rutilius Lupus.
 Lurco *v.* Aufidius Lurco.
 Luscenius VII v 3.
 Lutatius Catulus (Q.), *cons.* 676 I xiii 2; xvi 5; xx 3. II xiv 2; xxiv 3, 4. IV ii 3; v 2. XII xxi 1. XIII xii 3; xvi 1; xix 5; xxxii 3.
 Lutatius Catulus (Q.), *cons.* 652 IV ii 4, 5; iii 2. XIII xix 4.
 Lycaonia V xv 3.
 Lycaonium forum V xxi 9.
 Lycia IX ix 2.
 Lycii VI v 3.
 Lycurgei I xiii 3.

 Macedonia II xxiv 3. III i 1; viii 1, 2. V xx 1.
 Macedonicae legiones XVI viii 2.
 Macer *v.* Licinius Macer.
 Macro IV xii.
 Madarus (*i.e.* Matius) XIV ii 2.
 Maecia tribus IV xv 9.
 Magius (N.) IX vii C 2; xiii 8; xiii A 1.
 Magius Cilo (P.) XIII x 3.
 Mallius I xvi 16.
 Mamurra VII vii 6. XIII lii 1.
 Manilius (M') IV xvi 2. XII v 3.
 Manlius Torquatus XII xvii. XIII v 1; ix 1; xx 1; xxi 2; xxxii 3; xlv 2; xlvii. XVI xi 8.
 Manlius Torquatus (A.) V i 5; iv 2; xxi 10. VI i 6. VII xiv 2. IX viii 1.
 Manlius Torquatus (L.), *cons.* 689 XII xxi 1.
 Manlius Torquatus (L.), *superioris filius* IV xviii 3. VII ii 4 (Lucius noster); xii 4; xxiii 1. VIII xi B 1. IX viii 1. XIII xix 4.
 Marathonica pugna IX x 3.
 Marcelli VII i 5. IX i 4.
 Marcellinus *v.* Cornelius Lentulus Marcellinus.
 Marcellus *v.* Claudius Marcellus.
 Marcianus *v.* Tullius Marcianus.
 Marcus Censorinus XIV x 2.
 Marcus Censorinus (L.) XII v 3.
 Marcus Figulus (C.) I ii 1. XII xxi 1.
 Marcus Philippus (L.), *cons.* 663 VIII iii 6.
 Marcus Philippus (L.) V xii 3; xiii 3; xxi 11. IX xv 4. X iv 10. XII xvi; xviii 1. XIII lii 1. XIV xi 2; xii 2. XVI xiv 2.
 Marius (C.) IX x 3. X viii 7.
 Marius (C.) (*sc.* Pseudomarius) XII xlix 1. XIV vi 1; vii 1; viii 1.
 Mars XV xi 1.
 Marsi VII xiii a 3.
 Martius campus I xviii 4. IV xvi 8; xvii 7. XII viii. XIII xxxiii 4.
 Maso *v.* Papirius Maso.
 Massilia X xiv 2.
 Massilienses X x 4; xii 6. XIV xiv 6.
 Matinius (P.) V xxi 10. VI i 5; iii 5.
 Matius (C.), *cuius et Trebati ad Cic. ep.* IX xv 6. IX xi 2; xii 1; xiii 4; xvii 1. XIII 14. XIV iii 1; iv 1. XV ii 3. *vocatur* Calvena XIV v 1; ix 3. XVI xi 1. *Cf.* Madarus.
 Maximus *v.* Fabius Maximus.
 Megabocchus II vii 3.
 Megarica signa I viii 2; ix 2.
 Melita III iv. V xix 3. X vii 1; viii 10; ix 1, 3; xviii 2.
 Memmiana epistula VI i 10.
 Memmius (C.) I xviii 3. II xii 2. IV xv 7; xvi 6; xvii 2, 3, 5. V xi 6. VI i 23.
 Menedemus XV ii 2; iv 4; xix 2.
 Menelaus I xviii 3.

INDEX NOMINVM

- Menniana praedia V i 2.
 Menophilus IV viii 2.
 Mentor IX viii 2.
 Menturnae V i 5. VII xiii a 2.
     VIII xi B 1. IX xii 1. X ii 1;
     xiii 2. XVI x 1; xiii a 1.
 Menturnenses litterae V iii 2.
 Mescinius Rufus (L.) VI iv 1; vii
     2; cf. iii 1.
 Μεσοποταμία IX xi 4.
 Messalla (*vel* Messala) v. Valerius
     Messalla.
 Messius (C.) IV i 7; xv 9. VIII
     xi D 2.
 Metella XI xxiii 3. XIII vii 1.
 Metellina oratio I xiii 5.
 Metellus v. Caecilius Metellus.
 Meto XII li 3.
 Meto, *astronomus* XII iii 2.
 Metrodorus XV i a 2.
 Mettius XV xxvii 3.
 Miletus IX ix 2.
 Milo v. Annii Milo.
 Miloniana tempora IX vii B 2.
 Μίνας XVI xiii a 2.
 Minerva I iv 3. IX viii 2.
 Minucia via IX vi 1.
 Minucius Basilus VII ix 1.
 Minucius Basilus (L.) XI v 3.
 Minucius Rufus XI xiv 3; xv 2.
 Minucius Thermus (Q.) I i 2. V
     xiii 2; xx 10; xxi 14. VI i 13.
     VII xiii a 3; xxiii 1.
 Misenum I xiii 5. X viii 10. XIV
     xx 2. XV i 2.
 Moeragenes V xv 3. VI i 13.
 Molo II i 9.
 Moneta VIII vii 3.
 Montanus v. Tullius Montanus.
 Mucia, *Pompei uxor* I xii 3.
 Mucianum istud X i 4.
 Mucianus exitus IX xii 1.
 Mucius Scaevola (P.), *cons.* 621
     I xix 4. XII v 3.
 Mucius Scaevola (Q.), *augur* IV
     xvi 2, 3.
 Mucius Scaevola (Q.), *pont. max.*
     V xvii 5. VI i 15. VIII iii
     6. IX xv 2. Cf. Mucianus
     exitus *et* Mucianum istud.
- Mucius Scaevola (Q.), *tr. pl.* 700
     IV xvii 4; xviii 4. IX ix 3.
 Mulviana controversia II xv 4.
 Mulvius (pons) XIII xxxiii 4.
 Mummius (L.), *Achaicus* XIII iv
     1; xxx 3; xxxii 3; xxxiii 3.
     XVI xiii c 2.
 Mummius (Sp.), *frater Achaici*
     XIII v 1; vi 4; xxx 3.
 Mummius (Sp.), *superioris nepos*
     XIII vi 4.
 Munatius Plancus (L.), *Ciceronis*
     ad eum epp. XVI xvi A, B, E
     nisi forte erat Cn. Munatius
     Plancus cui datae sunt XII lii 1.
     XIII xxxiii 2. XIV x 2. XV
     xxvii 3; xxix 1, 3. XVI i 2;
     ii 5; iv 3; xvi 1, 6, 9, 11, 12, 13,
     14, 15, 17, 18.
 Munatius Plancus Bursa (T.) VI
     i 10. XIV x 2.
 Mundus XV xxvi 5; xxix 1.
 Murcus v. Statius Murcus (L.).
 Murena v. Licinius Murena.
 Musae I xvi 5. II iv 2; v 2.
 Musca XII xl 1.
 Mustela XII v 2; xlv 2; xlvii 1.
     XIII iii 1; v 1; vii 1.
 Mustela, *Anagninus* XVI xi 3.
 Myrtilus XV xiii 6. XVI xi 5.
 Mytilenae V xi 6.
 Mytilenaei V xi 4.
 Mytilenaeus (*sc.* Theophanes) VII
     vii 6.
- Nanneiani (*vel* Naeviana) I xvi 5.
 Nar IV xv 5.
 Narbo XII xxxvii 4.
 Nares Luc(aniae) III ii.
 Nasica II i 9. Cf. Caecilius Me-
     tellus Pius Scipio.
 Nasidius (L.) XI xvii 3.
 Naso (P.) XII xvii.
 Natta IV viii a 3.
 Neapolis I vi 1. IV ix 2. IX iii
     1; xv 4. XIV x 3; xvii 2; xvii
     A 3. XV i 3. XVI iii 6; vii 1.
 Neapolitani X xiii 1.
 Neapolitanum (praedium) XIV
     xxi 3.

INDEX NOMINVM

- Neapolitanus sermo VII ii 5.
 Nemus VI i 25. XV iv 5.
 Nepos *v.* Caecilius Metellus Ne-
 pos (Q.).
 Nepos *v.* Cornelius Nepos.
 Nero *v.* Claudius Nero.
 Nesis XVI i 1; ii 3; iii 6; iv 1.
 Nestor XIV xvii A 2.
 Nicanor V iii 3; xx 9.
 Nicasiones XII v 4.
 Nicias Curtius VII iii 10. XII
 xxvi 2; li 1; liii. XIII i 3;
 ix 2; xxviii 3, 4; lii 2. XIV
 ix 3. XV xx 1.
 Nigidius Figulus (P.) II ii 3. VII
 xxiv.
 Ninnius Quadratus (L.) III xxiii
 4. X xvi 4.
 Nolanus ager XIII viii.
 Nonius Sufenas (M.) IV xv 4.
 VI i 13. VIII xv 3.
 Numerianum raudusculum VII
 ii 7.
 Numestius (N.) II xx 1; xxii 7;
 xxiv 1, 5.
 'O Tite' (*i. e.* Ciceronis 'Cato
 Maior') XVI iii 1; xi 3.
 Ocella (Ser.) X x 4; xiii 3; xvii
 3. XVI xii.
 Octavii pueri XIII xlix 1.
 Octavianus *v.* Iulius Caesar Octa-
 vius (*vel* Octavianus).
 Octavius (C.), *Augusti pater* II
 i 12.
 Octavius (*postea* imperator Au-
 gustus) *v.* Iulius Caesar Octa-
 vius (*vel* Octavianus).
 Octavius (M.) V xxi 5. VI i 21.
 Offilius (A.) XIII xxxvii 4.
 Ollius XIII xlvi 2.
 Olympia XIII xxx 3. XVI vii 5.
 'Ομηρικῶς I xvi 1.
 Onchesmites VII ii 1.
 Opimius IV xvii 3.
 Oppii, *Velienses* VII xiii 5; xiii a 1
 VIII vii 3. X iv 12; vii 3.
 Oppius (C.), *eius et Corneli Balbi*
ad Ciceronem epistulae IX vii A.
 B: *Caesaris ad eos epistulae* IX
 vii C; xiii A—IV xvii 7. V i
 2; iv 3. IX vii 3; vii B 1.
 XI vii 5; viii 1; xiv 2; xvii 2;
 xviii 1, 2. XII xiii 2; xix 2;
 xxix 2; xlv 3. XIII ii 1; xix
 2; xlvii a 1; 1 r, 3. XIV i 1.
 XVI ii 5; xii; xv 3.
 Oppius Cornicinus (Cn.) IV ii 4.
 'Οπούντιοι VI ii 3.
 'Οποῦς VI ii 3.
 Ops, *dea* VI i 17. XIV xiv 5.
 XVI xiv 4.
 'Orator,' *libri nomen* XII vi 3.
 Orodes V xviii 1; xxi 2. VI i 14.
 Oropus XII xxiii 2.
 Osaces V xx 3. .
 Ostiense (praedium) XII xxiii 3;
 xxix 2.
 Otho *v.* Roscius Otho.
 Othones XV xxix 2.
 Ovia XII xxi 4; xxiv 1; xxx 2.
 XIII xxii 4.
 Ovius XVI i 5.
 Pacciana epistula IV xvi 7.
 Paccius (M.) IV xvi 1.
 Paciaecus XII ii 1.
 Paciliana domus I xiv 7.
 Pacorus V xviii 1. XIV ix 3.
 Paestanus (sinus) XVI vi 1.
 Paestum XI xvii 3.
 Paetus *v.* Papirius Paetus.
 Palatina palaestra II iv 7.
 Palicanus *v.* Lollius Palicanus.
 Παλλάς XIII xxxix 2.
 Pammenes V xx 10.
 Pammenia illa VI ii 10.
 Pamphilus VII ii 2.
 Pamphylia IX ix 2.
 Pamphylum forum V xxi 9.
 Panaetius IX xii 2. XIII viii.
 XVI xi 4.
 Panhormus I xix 10.
 Papirius Carbo (Cn.) IX xiv 2.
 Papirius Maso (M.) V iv 2.
 Papirius Paetus (L.) I xx 7. II
 i 12. IV ix 2. XIV xvi 1.
 Parilia II viii 2. IV x 2. XIV
 xiv 1.
 Paris I xviii 3.

INDEX NOMINVM

- Parthenon XIII xl 1.
 Parthi V xi 4; xviii 1; xx 2, 3;
   xxi 2, 9. VI i 14; ii 6; vi 3.
   VII ii 8. XIII xxxi 8.
 Parthicae res VIII xi 7.
 Parthicum bellum V xxi 2. VI i
   3, 14. VII i 2. XIII xxvii 1.
   otium V xiv 1.
 Parthicus casus VII xxvi 3.
 Parthus V ix 1; xvi 4.
 Patavinus XII xliv 3.
 Patrae V ix 1. VII ii 3. XI v 4;
   x 1; xvi 4; xx 2; xxi 2. XVI
   vi 1.
 Patro (*vel* -on) V xi 6; xix 3.
   VII ii 4, 5.
 Patulcianum nomen XIV xviii 2.
 Paulus *v.* Aemilius Paulus (L.).
 Pedanum IX xviii 3.
 Pedius (Q.) IX xiv 1.
 Peducaeus (Sex.) I iv 1; v 4.
   X i 1.
 Peducaeus (Sex.), *superioris filius*
   VII xiii 3; xiv 3; xvii 1. IX
   vii 2; x 10; xiii 6. X i 1,
   4. XII 1. XIII i 3; ii 3.
   XV vii; xiii 3. XVI iii 6; xi
   1; xiv 4; xv 4.
 Πειρήνη XII v 1.
 Pella III viii 2.
 Πελλαγαίων πολιτεία II ii 2.
 Pelopidae XIV xii 2. XV xi 3.
 Peloponnesiae civitates VI ii 3.
 Peloponnesus VI ii 3. X xii 7.
 Pelops XIV viii 1.
 Pentelici Hermae I viii 2.
 Pericles VII xi 3.
 Perses X viii 2.
 Περσική porticus XV ix 1.
 Petreius (M.) VIII ii 3. X ix 1.
 Phaethon III viii 2.
 Φαῖδρος (Phaedrus) XIII xxxix 2.
   XVI vii 4.
 Phalaris VII xx 2.
 Phamea IX ix 4; xiii 6. XIII
   xliv 1.
 Pharnaces, *rex* XI xxi 2; xxii 2.
 Pharnaces, *servus* XIII xxx 2;
   xliv 3.
 Phemius V xx 9; xxi 9. VI i 13.
 Pheriones (?) XIV xiv 1.
 Philadelphus I xi 2.
 Philargyrus IX xv 5.
 Philippicae orationes II i 3.
 Philippus, *rex* I xvi 12.
 Philippus *v.* Marcius Philippus
   (L.).
 Philo XVI iv 1.
 Philogenes V xiii 2; xx 8. VI ii
   1, 10; iii 1. VII v 3; vii 2.
 Philomelium V xx 1.
 Philotimus, *Terentiae libertus* II
   iv 7. IV x 2. V iii 1; iv 3;
   viii 2, 3; xvii 1; xix 1. VI i
   9, 19; iii 1. VII iii 1, 7; xix;
   xxii 2; xxiii 1, 2; xxiv. VIII
   i 1; vii 3; xvi 1. IX v 1; vii
   6; ix 2, 3. X v 3; vii 2, 3;
   viii A 2; ix 1; xi 1; xv 1. XI
   xvi 5; xix 2; xxiii 2; xxiv 4.
   XII v 1; xlv 3; xlvi.
 Philotimus, *librarius* XIII xxxiii 1.
 Philoxenus, *poeta* IV vi 2.
 Philoxenus, *tabellarius* VII ii 5.
   XIII viii.
 Philus *v.* Furius Philus.
 Phliasii VI ii 3.
 Φλιόης VI ii 3.
 Phocis II xvii 2.
 Φωκυλίδης IV ix 1.
 Phryges VII i 6.
 Picena VII xiii 1.
 Picentes VII xxvi 1.
 Picentinae cohortes VIII xii C 2.
 Picenum VII xxi 2; xxiii 1; xxiv.
   VIII i 1; viii 1; xii A 1; xii B
   2. IX ii a 2.
 Picenus ager VII xvi 2. VIII iii
   4; xi B 1.
 Pilia IV iv a 2; xii; xvi 4. V xi
   7. VI i 22; ii 10; iii 10; iv
   3; v 4; viii 1, 5. VII v 1. VIII
   vi 3. X xv 4. XII i 1; iii 2;
   viii; xiv 4; xvii; xxiv 3; xxvi
   2; xxvii 3; xxviii 3; xxxii 1;
   xxxvii 1; xl 5; xlvi. XIII
   xxii 5; xlvii a 1; xlix 1. XIV
   ii 4; iii 2; xv 3; xvi 1; xvii 1;
   xix 6; xx 5; xxii 1. XV i a 1.
   XVI i 6; iii 6; vi 4; vii 8.

INDEX NOMINVM

- Pilius (M.) XIII xxxi 4.
 Pilius Celer (Q.) IV xviii 5. X i
 4. XI iv 1. XII viii.
 Pinarius (T.) VI i 23. VIII
 xv 1.
 Pindarus, *poeta* XIII xxxviii 2.
 Pindarus, *servus* XVI i 5.
 Pindenissitae V xx 1.
 Pindenissum V xx 5. VI i 9.
 Piraeus IV xvi 3. V xii 1. VI ix
 1. VII i 1; iii 10.
 Pisarenensis Drusus II vii 3.
 Pisidae VI v 3.
 Pisistratus VII xx 2. VIII xvi 2.
 IX x 3.
 Piso, *argentarius* XII v 2. XIII
 ii 1; iv 2; vi 2; xi 2; xii 4;
 xvi 2; xxxiii 2.
 Piso *v.* Calpurnius Piso *et* Pupius
 Piso.
 Pituanus IV xv 2.
 Placentia VI ix 5.
 Plaetorianum incendium V xx 8.
 Plaetorius (M.) XV xvii 1.
 Plaguleius X viii 3.
 Plancius (Cn.) I xii 2. III xiv 2;
 xxii 1.
 Plancus *v.* Munatius Plancus.
 Plato II i 8. IV xvi 3. VII xiii
 5. IX xiii 4. X viii 6. XIII
 xxi 4.
 Plautius Hypsaesus (P.) III viii 3.
 Plautus I xvi 6.
 Plotius, *Puteolanus* XIII xlvi 3.
 Plotius (A.) V xv 1.
 Polla XIII xxiii 3.
 Pollex VIII v 1. XI iv 2. XIII
 xlvi 1, 3; xlvii; xlviii 2.
 Pollio *v.* Asinius Pollio.
 Πολυκλής VI i 17.
 Polybius XIII xxx 3.
 Polycharmus V xi 6.
 Pompeia lex X iv 8. XIII xlix 1.
 Pompeiana laus I xiv 3.
 Pompeiani prodromi I xii 1.
 Pompeianum (praedium) I xx 1.
 II i 1; iv 6. IV ix 2. V ii 1;
 iii 1. X xv 4; xvi 4. XIII
 viii. XIV xv 3; xvi 1; xvii 1,
 3; xviii 1, 4; xix 1; xx 1, 2, 4.
 XV i 2; xiii 6. XVI ii 4;
 iii 6; vi 1; vii 8; xi 6.
 Pompeianus cistophorus II vi 2.
 Pompeii X xvi 4.
 Pompeius Magnus (Cn.), *eius ad
 consules epp.* VIII vi 2; xii A :
ad Ciceronem VIII xi A, C : *ad
 Domitium* VIII xii B, C, D :
Ciceronis ad eum epp. VIII xi
 B, D—I i 2; xii 1, 3; xiv 1, 2,
 3, 4, 6; xvi 11, 12; xvii 10;
 xviii 6; xix 3, 4, 7; xx 5. II
 i 6; iii 3; v 2; xii 1, 2; xiii 2;
 xvi 2; xix 2, 3, 4, 5; xx 1, 2;
 xxi 6; xxii 2, 5, 6; xxiv 2, 3, 5.
 III viii 3, 4; ix 2, 3; xiii 1;
 xiv 1; xv 1, 4; xviii 1; xxii 2;
 xxiii 1, 5. IV i 6, 7; ii 6; v 2;
 ix 1; x 2; xi 1; xv 7. V ii 3;
 iv 3; v 2; vi 1; vii 1; xi 3; xii
 2; xviii 1; xix 1; xxi 3, 10.
 VI i 3, 6, 11, 14, 22, 25; ii 10; iii
 4, 5; vi 4; viii 2. VII i 3, 4;
 ii 5; iii 5; iv 2; v 3, 4; vi 2;
 vii 4, 7; viii 4, 5; ix 3; x;
 xi 3, 4, 5; xii 1, 4, 6; xiii a 3; xiv
 1, 2; xv 3; xvi 1, 2; xvii 1, 2,
 5; xviii 1, 2; xix; xx 1, 2; xxi
 1, 2; xxii 1; xxiii 1, 2, 3; xxiv;
 xxv; xxvi 3. VIII i 1, 4; ii 1,
 4; iii 1, 2, 3, 7; iv 3; vi 1; vii
 2; ix 3, 4; xi 2, 6; xii 2, 3, 6;
 xiii 1; xiv 1; xv 3, A 1, 2;
 xvi 2. IX i 1, 2, 4; ii; ii a 1,
 a 2; iii 1, 2; v 1, 2; vi 2, 3, 4,
 6, 7; vii 3, A 1, B 1, 2, C 1,
 A 2, 3; xii 1, 3; xiii 1, 7, 8,
 A 1; xiv 1, 2, 3; xv 4, 6; xviii
 1, 2; xix 2. X i 3; iii; iii a 2;
 iv 8; iv 9; vi 3; vii 3; viii 2,
 4, 5; ix 1; x 1. XI vi 5; vii
 3; xiii 4. XII xi. XVI iv 1.
 Pompeius (Cn.), *superioris filius*
 XII ii 1; xxxvii 4.
 Pompeius (Q.), *cons.* 613 XII
 v 3.
 Pompeius (Sex.) XII xxxvii 4;
 xliv 3. XIV i 2; iv 1; viii 2;
 xiii 2; xxii 2. XV xx 3; xxi

INDEX NOMINVM

- 3; xxii; xxix 1. XVI i 4; iv 1, 2, 3.
- Pompeius Rufus (Q.) IV xvii 5.
- Pompeius Vindullus VI i 25.
- Pomponia I v 3; vi 2. II i 11; iii 3; iv 1, 7. V i 3. XI ix 2.
- Pomponius Atticus (T.) I xii 1. II viii 1; ix 4; xii 4; xvi 3; xx 5. III iv; xv 7; xix 3; xxii 3; xxiii 2. IV ii 5; xviii 2. VI i 20; ii 8, 9; vi 4. VII i 4; vii 7. VIII xi 3. IX vi 5, 7. X viii 6. XII iii 1; xix 4; xxiii 1. XIII xxxi 4; xxxviii 2. XIV xii 1; xvi 3; xvii 5; xx 3. XV xiv 2, 3; xv 2; xx 2. XVI ii 2; vi 2; vii 3; x 2; xiii a 1; xv 5; xvi 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 15, 16, 17.
- Pomptina (regio?) VII v 3.
- Pomptina (tribus) IV xv 9.
- Pomptinus (C.) IV xviii 4. V i 5; iv 2, 4; v 1; vi 1; viii 1; x 1; xi 4; xx 3; xxi 9. VI iii 1. VII vii 3.
- Pontianus XII xlv 2.
- Pontidia V xxi 14. VI i 10.
- Pontius Aquila (L.) I i 3. V ii 1; iii 1, 3; iv 1. VII ii 2; iii 12. XIV xxi 3.
- Pontius Titinianus IX xix 2.
- Popilius (P.) XIII xxxii 3.
- Popilius Laenas XII xiii 2; xiv 1; xvii.
- Porcia, *Catonis soror* XIII xxxvii 3; xlviii 2.
- Porcia, *Catonis filia* XV xi 1.
- Porcius Cato (C.) IV xv 4; xvi 5, 6.
- Porcius Cato (M.), *Viticensis* I xiii 3; xiv 5; xvi 12; xvii 9; xviii 7. II i 8, 10; v 1; ix 1, 2; xxi 1. III xv 2. IV xv 4, 7, 8; xvii 4; xviii 4. VI i 5, 7, 13; ii 8. VII i 7, 8; ii 7; iii 5; xv 2. X xii 2; xvi 3. XI vii 2, 4. XII iv 2; xxi 1; xl 1; xli 4; xlv 1; xlv 3. XIII xvi 1; xix 4; l 1. XVI i 6; vii 4.
- Porcius Cato (M.), *superioris filius* XIII vi 2.
- Porsena IX x 3.
- Posidonius II i 2. XVI xi 4.
- Postumia V xxi 9, 14. X ix 3. XII xi; xxii 2.
- Postumius V xxi 9. VII xv 2.
- Postumius Albinus (A.), *cons.* 603 XIII xxx 3; xxxii 3.
- Postumus v. Curtius Postumus. Πουλυδάμας II v 1. VII i 4.
- Praeneste XII ii 2.
- Precianum (*vel -a*) VI ix 2. VII i 9. XII xxiv 3.
- Procilius, *historicus* II ii 2.
- Procilius IV xv 4; xvi 5.
- 'Prognostica,' *libri nomen* III i 11. XV xvi a.
- Protogenes II xxi 4.
- Ψυρή XVI xiii a 2.
- Ptolemaeus IV x 1.
- Publicianus locus XII xxxviii a 2.
- Publilia XII xxxii 1.
- Publilius XII vii 1; xviii a 2; xxiv 1; xxviii 3; xxxii 1. XIII xxxiv; xlvii a 2. XIV xix 4. XVI ii 1; vi 3.
- Publilius Syrus XIV ii 1.
- Pulchellus (*ita per risum vocatur* P. Clodius Pulcher) II i 4; xviii 3; xxii 1.
- Pulcher v. Clodius Pulcher (P.).
- Pupius Piso Frugi Calpurnianus (M.), *cons.* 693 I xii 4; xiii 6; xiv 1, 5; xvi 1, 8. XIII xix 4.
- Puteolana regna XIV xvi 1.
- Puteolanae res IV x 1.
- Puteolani V ii 2.
- Puteolanum (praedium) XIV vii 1; xx 1. XV i 2, 3; i a 1; xxviii. XVI i 1.
- Puteolanum raudusculum VI viii 5.
- Puteolanus mos XIV xiv 1.
- Puteoli I xiii 5. IV x 1. VII iii 9. IX xi 1; xiii 7; xv 4; xix 3. X iv 8. XIII xlv 2; xlvii; l 2; lii 2. XV xx 3; xxvi 3; xxvii 1; xxix 2. XVI xiv 1, 2.
- Pyrenaeus VIII iii 7.

INDEX NOMINVM

Quinctius (L.) VII ix 1.
 Quinctius Flaminius (T.), *cons.*
 604 XII v 3.
 Quinctius Scapula (T.) XII xxxvii
 2; xxxviii a 2; xli 3.
 Quinti (*sc.* Cicerones) XI x 1.
 XIV xx 3.
 Quinquatria (*vel* -trus) IX xi 2;
 xiii 2.
 Quirinus XII xlv 3. XIII xxviii 3.

 Rabiriana domus I vi 1.
 Rabirius (C.) II i 3.
 Rantius IV xvii 3.
 Ravenna VII i 4.
 Reatini IV xv 5. IX viii 1.
 Rebilus *v.* Caninius Rebilus.
 Regillus XII xxiv 2.
 Regini XVI vii 1.
 Reginus X xii 1.
 Regium X iv 12. XVI vi 1, 2.
 Regulus *v.* Atilius Regulus *et*
 Livineius Regulus.
 Rex I xvi 10.
 Rhinton I xx 3.
 Rhodii V xi 4; xii 1; xiii 1. VI
 viii 4. X xi 4.
 Rhodos II i 2, 9. V xviii 4. VI
 vii 2. IX ix 2. XI xiii 1;
 xxiii 2.
 Rhosica vasa VI i 13.
 Roma I i 2; ii 2; iii 2; ix 1; x
 1; xi 2; xvii 4; xx 1. II i 5,
 11; ii 2; v 3; vi 1, 2; viii 1, 2;
 ix 1; xi 1, 2; xii 2; xiii 2;
 xiv 2; xv 1, 3; xvi 4; xvii
 3; xxii 1; xxiii 3. III v; ix
 1, 3; xxv. IV i 1; ii 1; viii
 1, a 3; xi 1; xii; xiii 1; xiv
 1; xv 2, 6. V i 2; ii 2; v 2;
 vi 2; viii 2, 3; ix 2; x 4, 5; xi
 1; xii 3; xiii 3; xv 1; xvii 1;
 xviii 1, 2, 3, 4; xix 1, 2; xx 7,
 9; xxi 1, 9, 12, 14. VI i 9, 11,
 21; iii 1, 4, 5, 6; iv 2; v 1; vi
 1; ix 1. VII i 1; vii 1; xii 5,
 6; xiii 3; xiv 3; xvi 2; xvii
 1, 5; xxi 2; xxiii 1, 2; xxvi
 1. VIII v 1; ix 4; xi 5, 7; xiv
 1; xv A 2. IX vi 1; vii A 1,

B 2; viii 1; ix 4; xv 6; xix 1.
 XI vii 2. XII v 4; viii; x;
 xviii 1; xxi 4; xxiii 2; xxxii 2;
 xxxvii 2; xl 3; xli 1; xliii 1;
 xlvii 2; l. XIII ii 2; vii 1; xii
 4; xvii 1; xxi 4; xxiii 1; xxv
 2; xxvi 2; xxxii 3; xxxvii 4;
 xxxix 2; xliii; xlix 1; li 2.
 XIV iii 1; x 4; xii 2; xvi 4;
 xx 2; xxii 1. XV iii 1; iv 5;
 v 2, 3; xi 1; xii 1; xv 3; xx 4;
 xxvi 1. XVI i 5; ii 2; vii 1,
 2; viii 2; ix; x 1, 2; xi 6; xii;
 xiv 2; xv 2.
 Romana mysteria VI i 26.
 Romanae res I xiv 5, 6; xviii 2.
 IV xv 4; xvii 7. VI viii 5.
 Romani IX xiii 4.
 Romani cives V xviii 2; xxi 6, 8.
 XIV xii 1.
 Romani equites I xviii 3. IV vii
 1. VII v 4.
 Romani ludi XIII xlv 1; xlv 2.
 Romanus homo I xix 10. VII iii
 10. X viii 2.
 Romanus populus I xvi 6. II ix
 1. VII xi 1. IX xi A 2; xii
 3. X vii 1. XIV xiv 3.
 Romulus II i 8.
 Roscius Fabatus (L.) VIII xii 2.
 Roscius Otho (L.) II i 3. XII
 xxxvii 2, 4; xxxviii a 2; xxxix
 2; xl 4; xlii 1; xliii 2; xlv 2.
 XIII xxix 2; xxxi 4; xxxiii 2.
 Rosia (rura) IV xv 5.
 Rubriana XVI xi 2.
 Rufio (Vestorianus) V ii 2. XIV
 xiv 2. *Cf.* Sempronius Rufus.
 Rupilius (P.) XIII xxxii 3.
 Rutilia XII xx 2; xxii 2.
 Rutilius Lupus (P.) VIII xii A 4.
 IX i 2.
 Rutilius Rufus (P.) IV xvi 2.

 Sabinus ager IX viii 1.
 Sabinus *v.* Albius Sabinus.
 Sacra via IV iii 3.
 Salaminii V xxi 10, 11, 12. VI i
 5, 7; ii 7, 9.
 Salaminii senatus VI ii 8.

INDEX NOMINVM

- Salamis VI i 6.
 Saliarem in modum V ix 1.
 Sallustius (Cn.) I iii 3; xi 1. XI
 xi 2; xvii 1; xx 2. XIII I 5.
 Sallustius (P.) XI xi 2.
 Salus. *dea* IV i 4. XII xlv 3.
 Salvius, *Hortensii libertus* X xviii 1.
 Salvius, *Attici librarius* IX vii 1.
 XIII xlv 3. XVI ii 6.
 Samnium VIII xi D 3; xii C 1.
 XIV xx 2. XVI xi 6.
 Sampsiceramus II xiv 1; xv 2;
 xvii 1, 2; xxii 3; xxiii 2.
 Samus V xiii 1. XI vii 7.
 Sara XV xv 2.
 Sardanapalus X viii 7.
 Sardinia IX ii a 3. X xvi 3.
 Saserna XV ii 3.
 Saturnalia V xx 1, 5. XIII lii 1.
 Saturninus *v.* Annius Saturninus.
 Satyrus, *servus* XII xxii 2.
 Satyrus *v.* Caninius Satyrus.
 Saufeius (L.) I iii 1. II viii 1.
 IV vi 1. VI i 10; ix 4. VII
 i 1. XIV xviii 4. XV iv 2, 3.
 XVI iii 2.
 Saxa Acrunoma (?) XIII xl 2.
 Scaeva XIII xxiii 3.
 Scaevae XIV x 2.
 Scaevola *v.* Mucius Scaevola.
 Scaptius (M.) V xxi 10, 11, 12.
 VI i 5, 6, 7; ii 7, 8; iii 5. XV
 xiii 4.
 Scaptius (M.), *qui in Cappadocia*
fuit VI i 4; *cf.* iii 5.
 Scapula *v.* Quinctius Scapula.
 Scapulani horti XII xxxvii 2; xl
 4; lii 2. XIII xii 4; xxxiii 4.
 Scaurus *v.* Aemilius Scaurus.
 Scipio *v.* Caecilius Metellus Pius
 Scipio (P.).
 Scipio *v.* Cornelius Scipio.
 Scribonii Curiones II xxiv 3.
 Scribonius Curio (C.), *cons.* 678
 I xiv 5; xvi 1, 13. XII xxi 1.
 Scribonius Curio (C.), *superioris*
filius II vii 3; viii 1; xii 2;
 xviii 1; xix 3; xxiv 2, 3. III
 xv 3; xx 2. VI i 23, 25; ii 6;
 iii 4. VII vii 5; xix. VIII xii

- C 1. IX xiv 2; xv 1. X iv 6,
 7, 8, 12; v 2; vii 1, 3; viii 2,
 10; x 3, 4; xii 1, 5; xvi 3.
 Scribonius Libo (L.), *annalium*
scriptor XII v 3. XIII xxx 3;
 xxxii 3; xlv 3.
 Scribonius Libo (L.), *tr. pl.* 698
 VII xii 2. VIII xi B 2. IX
 xi 4. XII xviii 3; xix 2. XVI
 iv 1, 2.
 Scrofa *v.* Tremellius Scrofa.
 Sebosus II xiv 2; xv 3.
 Seius (M.) V xiii 2; xx 8. XII
 xi.
 Seleucea Pieria XI xx 1.
 Seleuciana provincia IV xix 2.
 Selicia (?) XV xiii 4.
 Seliciana uncia (?) IV xix 2.
 Selicius (Q.) I xii 1.
 Sempronius Rufus (C.) VI ii 10.
Cf. Rufio (Vestorianus).
 Sempronius Tuditanus (C.) XIII
 vi 4.
 Sempronius Tuditanus (C. filius)
 XIII iv 1; xxx 3; xxxii 3;
 xxxiii 3.
 Septem Aquae IV xv 5.
 Septimia XVI xi 1.
 Septimius (C.), *scriba* II xxiv 2.
 Septimius (C.), *augur* 709 XII xiii
 2; xiv 1.
 Serapion, *geographicus* II iv 1;
 vi 1.
 Serapion (*i. e.* Cornelius Scipio
 Nasica Serapion) VI i 17.
 Serapion, *tabellarius* X xvii 1.
 Sergius Catilina (L.) I i 1; ii 1;
 xiv 5; xvi 9. II i 3. IV
 iii 3.
 Serranus *v.* Atilius Serranus.
 Servilia, *M. Bruti mater* V iv 1.
 VI i 10. XIII xi 2; xvi 2.
 XV vi 4; xi 1, 2; xii 1; xvii
 2; xxiv.
 Servilia, *Claudi uxor* XII xx 2.
 Servilius (M.) VI iii 10.
 Servilius Ahala (C.) II xxiv 3.
 XIII xl 1.
 Servilius Caepio (Cn.), *cons.* 613
 XII v b 3.

INDEX NOMINVM

- Servilius Caepio (Cn.) XII xx 2.
 Servilius Caepio Brutus (M.) *i. e.*
   M. Iunius Brutus, *tyrannicida*
   II xxiv 2, 3.
 Servilius Casca (P.) XIII xlv 3.
   XVI xv 3.
 Servilius Vatia (P.) VI i 16. XII
   xxi 1.
 Servilius Vatia Isauricus (P.),
   praetor 700 I xix 9. II i 10.
   IV xv 9; xviii 4. XI v 3.
 Servius *v.* Sulpicius Rufus.
 Sestius (P.) III xvii 1; xix 2;
   xx 3; xxiii 4. IV iii 3. V
   xvii 4. VI i 23. VII xvii 2.
   VIII xv 3. XI vii 1. XIII ii
   2; vii 1; xlix 1. XIV i 2; ii
   3. XV xiii 5; xvii 2; xxvii 1.
   XVI ii 4; iv 4; xiv 2.
 Sextilianus fundus XIV x 2.
 Sextilius Rufus (C.) XIV vi 1.
 Sicca III ii; iv. VIII xii C 4.
   XII xxiii 3; xxv 1; xxvi 1, 2;
   xxvii 1; xxviii 1; xxx 1; xxxi
   1; xxxiv 1, 3. XIV xix 4. XV
   xvii 1. XVI vi 1; xi 1.
 Sicilia II i 5. VI i 18. VII vii
   4; xv 2. VIII iii 7; xii A 3;
   xii C 3. IX ii a 3. X i 2; iv
   8, 9; vii 3; xii 2; xvi 3. XI
   xx 2; xxi 2. XII xxviii 3.
   XV ix 1; xi 1.
 Sicinius V iv 3.
 Siculi II i 5. V xi 5. X xii 2.
   XIV xii 1.
 Siculus Epicarmus I xix 8.
 Sicyon I xiii 1. XI vii 7;
   viii 2.
 Sicyonii I xix 9; xx 4. II i 10;
   xiii 2; xxi 6.
 Sidon IX ix 2.
 Silanus *v.* Iunius Silanus.
 Siliana villa XII xxvii 1.
 Siliani horti XII xxxi 2.
 Silianum negotium XII xxvii 1.
 Silius (A.) X xiii 3. XII xviii a
   2; xxii; xxiii 3; xxiv 1; xxv 1;
   xxvi 1; xxvii 1; xxviii 1; xxix
   1; xxx 1; xxxi 1; xxxii 1;
   xxxiii 1; xxxiv 3; xxxix 2;
   xli 3; xlv 2; lii 2. XIII v 1;
   vii 1; l 5.
 Silius Nerva (P.) VI i 13. VII i
   8. XV xxiii; xxiv.
 Sinuessa IX xv 6; xvi 1.
 Sinuessanum (deversoriolum)
   XIV viii 1. XV i a 1; ii 1.
   XVI x 1, 2; xiii a 1.
 Sipontum (*Σιπώνης*) VI ii 3. IX
   xv 1. X vii 1.
Σιπώνηται VI ii 3.
 Siregius (?) XV xvii 1.
 Siser (P.) XI xiii 1.
 Sittius (P.) XV xvii 1.
 Socrates IV xvi 3. VIII ii 4.
   XIV ix 1.
 Socratici viri XIV ix 1.
Σωκρατικῶς II iii 3.
 Solon X i 2.
 Solonium II iii 3; ix 1.
 Sophocles II vii 4.
 Sosius (C.) VIII vi 1. IX i 2.
 Sositheus I xii 4.
Σπάρα I xx 3. IV vi 2.
 Spartacus VI ii 8.
 Spintharus XIII xxv 3.
 Spongia I xvi 6.
 Statilius (L.) XII xiii 2; xiv 1.
 Statius II xviii 4; xix 1. V i 3.
   VI ii 1, 2. IX viii 1. XII v 1.
   XV xv 1; xvi; xix 2; xxi 1.
 Staius Murcus (L.) XII ii 1.
 Staius (Sex.) VI i 6.
 Stoica XIII xix 4.
 Strabo, *augur* XII xvii.
 Sufenas *v.* Nonius Sufenas.
 Sulla *v.* Cornelius Sulla.
 Sullana (tempora) XI xxi 3.
 Sullani homines I xix 4.
 Sullanum regnum VIII xi 2. IX
   vii 3.
 Sullanus dies X viii 7.
 Sullanus mos X vii 1.
 Sulmo VIII iv 3; xii A 1.
 Sulpicius Galba (P.) I i 1. IX
   ix 3.
 Sulpicius Galba (Ser.), *cons.* 6to
   XII v 3.
 Sulpicius Rufus (P.) XIII xix 4.
 Sulpicius Rufus (Ser.) II v 2. V

INDEX NOMINVM

- iv 1; xxi 9. VII iii 3; xvii 3.
 VIII i 3. IX xviii 2; xix 2.
 X iii a 2; vii 2; ix 3; x 4; xii
 4; xiii 2; xiv 1, 2, 3; xv 1, 2.
 XI vii 4; xiii 1; xxv 2 XII
 xi; xviii 3; xix 4. XIII x 1;
 xxii 2. XIV xviii 3; xix 4, 5.
 XV vii.
 Sulpicius Rufus (Ser., *superioris*
filii X ix 3.
 Sunium VII iii 10.
 Sybota V ix 1
 Synnadense forum V xxi 9.
 Synnas V xvi 2; xx 1.
 Syracusae X xvi 3. XVI vi 1;
 xi 7.
 Syria I xvi 8. IV ix 1. VI iii 2.
 V xviii 1; xx 3. VI iv 1; v 3;
 viii 5. IX i 4. XI xiii 1.
 Syros V xii 1.
 Syrpias (?) II iv 2.
 Syrus, *servus* XII xxii 2. XV
 xvii 1.
 Tadiana res I v 6; viii 1.
 Tadius I v 6; viii 1.
 Tarentini XVI vi 1.
 Tarentinus (ager) III vi.
 Tarentum III vi. V v 2; vi 1.
 IX xv 1. XI xiv 3.
 Tarquinius Superbus IX x 3.
 Tarquitiis (L.) VI viii 4.
 Tarracina VII v 3. VIII xi B 1.
 Tarsenses V xxi 7.
 Tarsus V xvi 4; xvii 6; xx 3;
 xxi 7, 11. VI iv 1.
 Tartessius (*i.e.* Balbus) VII iii 11.
 Tauri pylae V xx 2.
 Tauromenium XVI xi 7.
 Taurus V xv 3; xviii 1; xxi
 7, 14.
 Teanum (Apulum) VII xii 2; xiii
 a 3; xiv 1.
 Teanum Sidicinum VIII xi B 2;
 xi D 2. XVI xi 6.
 Tebassi XIV x 2.
 Tellus, *dea* XVI xiv 1.
 Τέμνη IV xv 5.
 Tenea VI ii 3.
 Terentia I ii 1; v 8; xii 1. II iii
 3; iv 5; vii 5; ix 4; xii 4; xv
 4. III v; viii 4; ix 3; xix 2,
 3; xxiii 5. VI i 10; iv 2. VII
 i 9; ii 2; iii 12; xii 6; xiii 3; xiii
 a 1; xvi 1, 3; xxii 2; xxvi 3. X
 iv 12; xvi 5. XI xi 2; xvi 5;
 xxiv 3; xxv 3. XII xviii a 2;
 xix 4; xx 1 2; xxi 3; xxii 1;
 xxiii 2; xxxvii 3. XIII xlvi 3.
 XVI vi 3; xv 5.
 Terentius IV vii 1. *Cf. fortasse*
 XI x 1.
 Terentius VI i 13.
 Terentius, *poeta* VII iii 10.
 Terentius, *trib. pl.* 700 IV xvii 3.
 Terentius (L.) XI xvii 3.
 Terentius Cullco (Q.) III xv 5.
 VIII xii 5.
 Terentius Hispo (P.) XI x 1. *Cf.*
fortasse IV vii 1.
 Terentius Varro (M.) II xx 1;
 xxi 6; xxii 4; xxv 1. III viii
 3; xv 1, 3; xviii 1. IV ii 5;
 xiv 1; xvi 2. V xi 3. XII vi
 2. XIII xii 3; xiii 1; xiv 2;
 xvi 1; xviii; xix 3, 5; xxi 3,
 4; xxii 1, 3; xxiii 2; xxiv;
 xxv 3; xxxiii 4; xxxv 2; xlv
 2. XV v 3; xiii 3, 6; xxvi 5.
 XVI ix; xi 3; xii.
 Terentius Varro Gibba (M.) XIII
 xlvi 2.
 Tereus, *fabulae nomen* XVI ii 3;
 v 1.
 Terminalia VI i 1.
 Tertulla (*vel* Tertia) XIV xx 2.
 XV xi 1.
 Tettius Damio IV iii 3.
 Teucris (Τεύκρης) I xii 1; xiii 6;
 xiv 7.
 Thallumetus V xii 2.
 Thalna *v.* Iuventius Thalna.
 Themistocles VII xi 3. IX x 3.
 Themistocleum consilium X viii 4.
 Themistocleum exsilium X viii 7.
 Theophanes (Θεοφάνης) II v 1;
 xii 2; xvii 3. V xi 3. VIII
 xii 5. IX i 3; xi 3. XV xix 1.
 Theophrastus (Θεόφραστος) II iii
 3; ix 2; xvi 3. VI i 18.

INDEX NOMINVM

- Theopompium genus II vi 2.
 Theopompus (Θεόπομπος) VI i 12.
     XII xl 2. XIII vii 1.
 Thermus *v.* Minucius Thermus.
 Thesprotia VI iii 2.
 Thessalia III xxii 4.
 Thessalonica I xvii 4. III viii 1,
     2, 4; ix 3; x 1, 3; xi 1; xii 3;
     xiii 1; xiv 2; xv 6; xix 1; xx
     3; xxii 4.
 Thrasybulus VIII iii 6.
 Thucydides VII i 6. X viii 7.
 Thurii IX xix 3.
 Thyamis VII ii 3.
 Thyillus I ix 2; xii 2; xvi 5.
 Tiberis XII xix 1. XIII xxxiii 4.
     XV xv 2.
 Tiberius V xxi 6.
 Tibur XVI iii 1.
 Tiburs villa VIII xiv 3.
 Tigellius XIII xlix 1; l 3; li 2.
 Tigranes II iv 2; vii 2.
 Tigranes filius III viii 3.
 Timaeus VI i 18.
 Tirenus (pons) XVI xiii a 1.
 Tiro *v.* Tullius Tiro.
 Tisamenos XII x *adn.*
 Titinius (Q.) II iv 1. V xxi 5.
     VII xviii 4. IX vi 6; ix 1;
     xviii 2. X iii a 2.
 Torquatus *v.* Manlius Torquatus.
 Tralles V xiv 1.
 Transpadanus V ii 3; xi 2. VII
     vii 6.
 Transtiberini horti XII xxiii 3.
 Trebatius Testa (C.), *eius et Mati
 ad Ciceroem ep.* IX xv 6—VII
     xvii 3, 4. IX ix 4; xii 1; xv
     6; xvii 1. X i 3; xi 4; xii 1.
     XI viii 1. XIII ix 1; xxiii 3.
 Treboniani horti XII xliii 2.
 Trebonius (C.) IV viii a 2. VIII
     iii 7. XI vi 3; xx 1. XII
     xxxviii a 2; xli 3. XIV x 1.
 Trebulanum (praedium) V ii 1;
     iii 1, 2, 3; iv 1. VII ii 2; iii
     12.
 Tremellius Scrofa (Cn.) V iv 2.
     VI i 13. VII i 8. XIII
     xxi 7.
- Tres Tabernae I xiii 1. II x 1;
     xii 2; xiii 1.
 Triarius *v.* Valerius Triarius.
 Tritia VI ii 3.
 Tritones piscinarum II ix 1.
 Τρωάδες II v 1. VII i 4.
 Τρωές II v 1. VII i 4; xii 3.
     VIII xvi 2. XIII xiii 2; xxiv.
 Troianum (praedium) IX xiii 6.
 Trophoniana narratio VI ii 3.
 Tryphon III viii 3.
 Tubero *v.* Aelius Tubero.
 Tubulus *v.* Hostilius Tubulus.
 Tuditanus *v.* Sempronius Tudi-
     tanus.
 Tullia (*vel* Tulliola) I iii 3; v 8;
     viii 3; x 6. II viii 2. III xix
     2. IV i 4; iv a 2; xvi 4. VI
     i 10; iv 2; viii 1; ix 5. VII
     iii 12; xii 6; xiii 3; xvi 3. X
     i 4; ii 2; viii 1, 9, 10; viii A 1;
     xiii 1; xviii 1. XI vi 4; xvii 1;
     xxiv 1 3. XII i 1; iii 2; v 4.
 Tullianum caput XV xxvi 4.
 Tullianus semis XV xxix 1.
 Tullii (*sc.* Marcianus et Montanus)
     XIII i 1.
 Tullii Cicerones V xvii 3; xviii 4;
     xx 9. VI i 12. VII ii 3; xiii
     3; xviii 1; xx 2. VIII iv 1;
     x. IX vi 4.
 Tullius, *scriba* V iv 1, 2. XIII
     xxii 4.
 Tullius (L.), *Ciceronis legatus* V iv
     2; xi 4; xiv 2; xxi 5.
 Tullius (M.), *oratoris necessarius*
     VIII xi B 3.
 Tullius Cicero (L.), *oratoris frater
 patruelis* I v 1
 Tullius Cicero (M.), *orator* V xvi 3.
     VII i 4; iii 5; vii 7. VIII xv A
     1. IX v 2; xiii A 2. X viii A 1,
     2; ix A 1, 5. XIV i 2; xiii A
     3; xvii A 3. XV vi 3. XVI
     xvi 10.
 Tullius Cicero (M.), *superioris filius*
     I xviii 1. II vi 15; ix 4; xii 4;
     xv 4. IV xv 10; xviii 5. V
     ix 3. VI ii 10; viii 5. IX vi
     1; xvii 1; xix 1. XI xvii 1;

INDEX NOMINVM

- xviii 1. XII vii 1; viii; xix 4; xxiv 1; xxvii 2; xxviii 1; xxxii 3; xlix 3(2); lii 1. XIII xxix 3; xxxvii 2. XIV vii 2; xi 2; xiii 4; xvi 3, 4; xvii 5; xx 3. XV xiii 6; xv 4; xvi; xvii 1, 2; xx 4. XVI i 5; iii 2, 4; xi 4; xv 5.
- Tullius Cicero Quintus, *oratoris frater* I i 3; iv 1; v 2, 8; vi 2; viii 1; xiv 7; xv 1, 2; xvii 1, 2; xix 11. II iii 3; iv 2; vi 2; vii 5; xvi 4. III viii 3; ix 1; xi 2; xiii 2; xv 6; xvii 1; xviii 2; xix 3; xxii 1; xxiii 5; xxvi. IV i 4, 8; iii 2, 6; ix 2; xiv 2; xv 10; xviii 5; xix 2. V i 3, 4; x 5; xx 5; xxi 6, 9, 14. VI iii 2. VII xviii 4. VIII iv 1; xi D 1. IX vi 4. X xv 4. XI v 4; vi 7; viii 2; x 1; xii 1, 2; xiii 1, 2, 4; xiv 3; xv 2; xvi 4; xxi 1, 3; xxiii 2. XII 1, 2; v 1; xxviii 3. XIII ix 1; xxi 2; xli 1; xlvi 4; xlvii a 2; li 2. XIV x 4; xiii 5; xiv 1. XV ii 2; xx 4; xxi 1; xxvi 1. XVI iv 1; xi 8.
- Tullius Cicero Quintus, *superioris filius* II ii 1. III xxiii 5. IV vii 1, 3; ix 2. V xx 9. VI i 12; ii 2; iii 8; vi 4; vii 1; ix 3. VII ii 3. X v 2; vi 2; vii 3; xii 3; xv 4. XI vii 7; x 1; xvi 4; xx 1, 2; xxi 3; xxiii 2. XIII i 1; xxiv; xxix 3; xxxvii 2. XIV xiii 5; xvii 3; xx 5. XV i 4; iii 2; xix 2; xxii; xxix 2. XVI i 6; iii 3; v 2.
- Tullius Marcianus XII xvii 1; liii.
- Tullius Montanus (L.) XII lii 1; liii. XIV xvi 4; xvii 6; xviii 3. XVI xv 5. Cf. Tullii.
- Tullius Tiro (M.) VI vii 2. VII ii 3; iii 12; v 2. VIII v 2; vi 3. IX xvii 2. X iv 12; xiii 2. XII iv 1; v 4; x; xix 4; xxxiv 1; xlvi; xlix 2; li 1, 3. XIII vi 3; ix 1; xxv 3. XV iv 5; viii 1; xii 1; xv 3, 4; xvii 2; xviii 1; xx 4; xxi 3. XVI v 5; xiii b 1; xv 5; xvi 1.
- Tullus v. Volcatius Tullus.
- Turpio VI i 15.
- Turranius (D.) I vi 2. VI ix 2, 3. VII i 1.
- Tuscii VIII xii C 1.
- Tuscilius (M.) VIII xii C 2.
- Tusculana disputatio XV ii 4; iv 2, 3.
- Tusculana villa IV ii 5.
- Tusculanum aedificium I xiv 7.
- Tusculanum (praedium) I iv 3; v 7; vi 2. x 1. II i 11; viii 2; ix 4. IV ii 7; xiii; xvi 3. V i 3. VI i 23. VII iii 7; v 3; vii 6. IX ix 4. XII i 1; iii 1; xxxvii 2; xli 1, 3; xlii 2; xliii 1, 2; xlv 2, 3; xlv 2; xlvi; xlvi. XIII iv 2; vii 2; xi 1; xii 4; xiv 1; xviii; xxi 1, 2, 6; xxiii 1; xxv 2; xxvi 1, 2; xxix 2; xxxviii 2; xlvii a 2; xlviii 1; lii 2. XIV ii 4. XV iii 1; iv 2; v 2; vi 2, 3; viii 2; xii 2; xiv 2; xvi a; xvii 2; xxvi 2; xxvii 1. XVI vi 4; xiii b 1; xiv 2.
- Tutia XVI ii 5.
- Tyndaritani XV ii 4.
- Tyrannio II vi 1. IV iv a 1; viii 2. XII ii 2; vi 2.
- Tyrus IX ix 2.
- Valerius II iii 1.
- Valerius, *interpres* I xii 2. XVI xi 7.
- Valerius, *Ciceronis amicus* XVI vii 1.
- Valerius (P.) V xxi 14. XII li 1; liii. XIII xv.
- Valerius Flaccus (L.) I xix 2. II xxv 1. VIII iii 6.
- Valerius Messalla (*vel* Messala) (M.) IV ix 1; xv 7; xvi 6; xvii 3, 5. V xii 2; xix 1. XI xxii 2. XIII ix 2. XIV x 2.
- Valerius Messalla (*vel* Messala)

INDEX NOMINVM

- Corvinus (M.) XII xxxii 2.
 XV xvii 2. XVI xvi 5.
 Valerius Messalla (*vel* Messala)
 Niger (M.) I xii 4; xiii 3, 6;
 xiv 2, 5, 6. IV i 6.
 Valerius Triarius C.) XII xxviii 3.
 Valerius Triarius (P.) IV xvi 6;
 xvii 4, 5.
 Varius (P.) I i 3.
 Varro *v.* Terentius Varro.
 Vaticanani montes XIII xxxiii 4.
 Vaticanus campus XIII xxxiii 4.
 Vatinius (P.) II vi 2; vii 3; ix 2;
 xxiv 3. XI v 4; ix 1, 2.
 Vedianae res VI i 25.
 Vedius (P.) VI i 25.
 Veiento IV xvii 3. VII iii 5.
 Velia VII xiii 5; xiii a 1. XVI
 vi 1; vii 5.
 Velina tribus IV xv 9.
 Velinus lacus IV xv 5.
 Venafrum VII xiii a 3
 Vennonianae res VII xiii 1.
 Vennonius, *historicus* XII iii 1.
 Vennonius (C.) VI i 25; iii 5.
 Ventidius (P.) XVI i 4.
 Venuleia XII xxiv 2.
 Venus II xxi 4.
 Venusia V v 1. XVI v 3.
 Vergilius XII li 2. XIII xxvi 1;
 xxxiii 2.
 Verginius XII v 2.
 Vescianum (*vel* Vescinum) praed-
 dium XV ii 1.
 Vestoriana haeresis XIV xiv 1.
 Vestorianus *v.* Rufio (Vestorianus)
 XIV xiv 2.
 Vestorius (C.) IV vi 4; xiv 1;
 xvi 4; xix 1. V ii 2. VI ii 3,
 10. X v 2; xiii 2. XIII viii;
 xii 4; xxx 2; xxxvii 4; xlv 3;
 xlvi 3, 5; 12. XIV ix 1; xii
 3; xx 5; xxi 4. XV iv 3.
 Vettienus X v 3; xi 5; xiii 2;
 xv 4. XII iii 2. XV xiii 3, 5;
 xx 1.
 Vettius IV v 2.
 Vettius, *manceps* VI i 15.
 Vettius (L.) II xxiv 2, 3, 4.
 Vettius (Sex.) XIII xii 4.
 Vettius Chryssippus II iv 7.
 Vetus *v.* Antistius Vetus.
 Vibius II xx 6.
 Vibius Pansa (C.) XI vi 3; xiv 3.
 XII xiv 4; xvii; xix 3; xxvii
 3. XIII xxi 3. XIV xi 2; xix
 2. xx 4. XV i 3; xii 2; xxii;
 xxiii. XVI i 4; ix.
 Vibo III iii; iv. XVI vi 1.
 Vibonensis sinus XVI vi 1.
 Vibullius Rufus (L.) VII xxiv.
 VIII i 1; ii 4; xi A; xi B 1;
 xii B 1; xv 1.
 Victor XIV xiv 2.
 Victoria, *dea* XIII xlv 1.
 Visellia XV xiii 4.
 Visellius III xxiii 4.
 Vmbria VIII xii C 1.
 Voconius VIII xv 3.
 Volaterrani I xix 4.
 Volaterranus Caecina XVI viii 2.
 Volcatius Tullus (L.) VII iii 3.
 VIII i 3; ix 3; xv 2. IX x 7;
 xix 2. X iii a 2. XII xxi 1.
 Volcatius Tullus (L.), *praet* 708
 XIV ix 3.
 Volsci IX x 3.
 Volumnius Eutrapelus (P.) XV
 viii 1.
 Volusius (Cn.) V xi 4.
 Volusius (Q.) V xxi 6.
 Vtica XII ii 1.
 Xenos, *Apollonidensis* V xiii 2.
 Xenos, *Atheniensis* V x 5; xi 6. VII
 i 1. XIII xxxvii 1. XIV xvi 4.
 XV xxi 2. XVI i 5; iii 2.
 Xenocrates I xvi 4.
 Zaleucus VI i 18.
 Zmyrna IX ix 2.
 Zoster V xii 1.

OXFORD CLASSICAL TEXTS

GREEK

All prices are net

	<i>Cloth</i>	<i>India Paper</i>
AESCHYLUS. A. Sidgwick. Second edition	4s 6d	6s
ANTONINUS. J. H. Leopold	4s	6s
APOLLONIUS RHODIUS. R. C. Seaton	4s	6s
ARISTOPHANES. F. W. Hall, W. M. Geldart		10s 6d
I. <i>Ach., Eq., Nubes, Vesp., Pax, Aves.</i> Second edition	4s 6d	6s
II. <i>Lys., Thesm., Ran., Eccl., Plutus, Fragmenta.</i> Sec. ed.	4s 6d	6s
ARISTOTLE. I. Bywater, F. G. Kenyon		
<i>De Arte Poetica.</i> Second edition	3s	
<i>Ethica.</i> (On quarto writing paper, 10s. 6d.)	5s	7s 6d
<i>Atheniensium Respublica</i>	3s 6d	
BUCOLICI GRAECI. U. v. Wilamowitz-Moellendorff	4s	6s.
DEMOSTHENES		
I. <i>Orationes I-XIX.</i> S. H. Butcher	5s 6d	} 15s
II. i. <i>Orationes XX-XXVI.</i> S. H. Butcher	4s 6d	
II. ii. <i>Orationes XXVII-XL.</i> W. Rennie	4s 6d	
EURIPIDES. G. G. A. Murray		15s
I. <i>Cyc., Alc., Med., Heracl., Hip., Andr., Hec.</i>	4s 6d	} 10s 6d
II. <i>Suppl., Herc., Ion, Tro., El., I. T.</i> Third ed.	4s 6d	
III. <i>Hel., Phoen., Or., Bacch., Iph. Aul., Rhesus</i>	4s 6d	
HELLENICA OXYRHYNCHIA <i>cum Theopompi et</i> } <i>Cratippi fragmentis.</i> B. P. Grenfell, A. S. Hunt	5s 6d	
HERODOTUS. K. Hude. Second edition		
I (Books I-IV)	5s 6d	} 15s
II (Books V-IX)	5s 6d	
HOMER		
I-II. <i>Iliad.</i> D. B. Monro, T. W. Allen		
Books I-XII. Second edition	4s	} 8s 6d
Books XIII-XXIV. Third edition	4s	
III-IV. <i>Odyssey.</i> T. W. Allen		
Books I-XII. Second edition	4s	} 8s 6d
Books XIII-XXIV. Second edition	4s	
V. <i>Hymns, &c.</i> T. W. Allen	5s 6d	7s 6d
Books I-V		15s
HYPERIDES. F. G. Kenyon	4s 6d	
LONGINUS. A. O. Prickard	3s 6d	

GREEK (cont.)

All prices are net

Cloth India Paper
4s 6d 6s

LYSIAS. K. Hude			
PLATO. J. Burnet			
I-III			20s
IV-V			20s
I. <i>Euth., Apol., Crit., Ph.; Crat. Tht., Soph., Polit.</i> Ed. 2	7s 6d		10s
II. <i>Par., Phil., Symp., Phdr.; Alc. I, II, Hipp., Am.</i> Ed. 2	7s 6d		10s
III. <i>Thg., Chrm., Laches, Lysis; Euthd., Prot., Gorg.,</i> <i>Meno; Hp. Ma. et Min., Io, Mnx.</i>	7s 6d		10s
IV. <i>Clitopho, Respublica, Timaeus, Critias</i>	8s 6d		10s
<i>Republic separately (4to with margin, 12s 6d)</i>	7s 6d		8s 6d
V. <i>Minos, Leges; Ep., Epp., Def., Spuria</i>	9s 6d		15s
SOPHOCLES, <i>Fabulae.</i> A. C. Pearson	6s 6d		8s
THEOPHRASTUS, <i>Characteres.</i> H. Diels	4s 6d		
THUCYDIDES. H. Stuart Jones			
Books I-IV	4s 6d	}	10s 6d
Books V-VIII. Second edition	4s 6d		
TRAGICORUM FRAGMENTA PAPYRACEA. A. S. Hunt	4s		
XENOPHON. E. C. Marchant			
I-III			15s
IV-V			15s
I-V			21s
I. <i>Historia Graeca</i> , Ed. 2, and III. <i>Anabasis</i>	each 4s		
II. <i>Libri Socratici</i> and IV. <i>Institutio Cyri</i>	each 4s 6d		
V. <i>Opuscula</i>	7s 6d		

LATIN

ASCONIUS. A. C. Clark	4s 6d		
CAESAR, COMMENTARII. R. L. A. Du Pontet			10s
I. <i>Bellum Gallicum</i>	3s 6d		
II. <i>Bellum Civile</i>	4s		
CATULLUS. R. Ellis	3s 6d		
With <i>Tibullus</i> and <i>Propertius</i>			10s 6d
CICERO, EPISTULAE. L. C. Purser			o.p.
I. <i>ad Fam.</i>	7s 6d		
II. <i>ad Att., Pars i (1-8), Pars ii (9-16)</i>	each 5s 6d		
III. <i>ad Q. F., ad M. Brut., Fragm.</i>	4s		
ORATIONES. A. C. Clark and W. Peterson			
<i>Rosc. Am., I. Pomp., Clu., Cat., Mur., Cael.</i> Clark	4s	}	21s
<i>Pro Milone, Caesarianae, Philippicae.</i> Clark. Ed. 2	4s		
<i>Verrinae.</i> Peterson. Second edition	5s		

CICERO, ORATIONES (cont.)

<i>Quinct., Rosc. Com., Caec., Leg. Agr., Rab. Perduell.,</i>	4s	} 18s 6d
<i>Flacc., Pis., Rab. Post.</i> Clark		
<i>Post Reditum, De Domo, Har. Resp., Sest., Vat., Prov.</i>	4s	
<i>Cons., Balb.</i> Peterson		
<i>Tull., Font., Sull., Arch., Planc. Scaur.</i> Clark	3s 6d	

RHETORICA. A. S. Wilkins 10s 6d

I. *De Oratore* 4s

II. *Brutus, &c.* 4s 6d

HORACE. E. C. Wickham. Ed. 2. H. W. Garrod 4s 6s

ISIDORI ETYMOLOGIAE. W. M. Lindsay. Two vols. 20s 25s (1 vol.)

LIVY. R. S. Conway and C. F. Walters

Books I-V 7s 6d 10s 6d

Books VI-X 7s 6d 10s 6d

Books XXI-XXV 6s 7s 6d

LUCRETIUS. C. Bailey 5s 7s 6d

MARTIAL. W. M. Lindsay 7s 6d o.p.

NEPOS. E. O. Winstedt 3s

OVID, *Tristia, Epistulae ex Ponto, &c.* S. G. Owen 4s

PERSIUS and JUVENAL. S. G. Owen. Second ed. 4s 6s

PHAEDRUS, *Fabulae.* J. P. Postgate 6s

PLAUTUS. W. M. Lindsay

I. *Amphitruo-Mercator* 7s 6d } 16s

II. *Miles Gloriosus-Fragmenta* 7s 6d }

PROPERTIUS. J. S. Phillimore. Ed. 2. (I.P., see Catullus) 4s

STATIUS 12s 6d

Silvae. J. S. Phillimore. Second edition 4s 6d

Thebais and Achilleis. H. W. Garrod 7s 6d

TACITUS 16s

Annales. C. D. Fisher 7s 6d 10s

Historiae. C. D. Fisher 5s 7s 6d

Opera Minora. H. Furneaux 3s

TERENCE. W. M. Lindsay and R. Kauer. Second ed. 5s 7s 6d

TIBULLUS. J. P. Postgate. Ed. 2 (I.P., see Catullus) 3s

VELLEIUS PATERCULUS. R. Ellis 5s

VIRGIL. Sir Arthur Hirtzel 4s 6d 6s

APPENDIX VERGILIANA. R. Ellis 5s

The Oxford Greek Testament, 5s net (I. P. 7s 6d net); Dr. Souter's Pocket
Lexicon to the above, 3s 6d net (I. P. 5s 6d net); The New Testament in
Latin, 3s net (I. P. 4s 6d net).

OXFORD UNIVERSITY PRESS

Amen House

Warwick Square

London, E.C. 4

72
12
6
10
15
20
25
30
35
40
45
50
55
60
65
70
75
80
85
90
95
100

